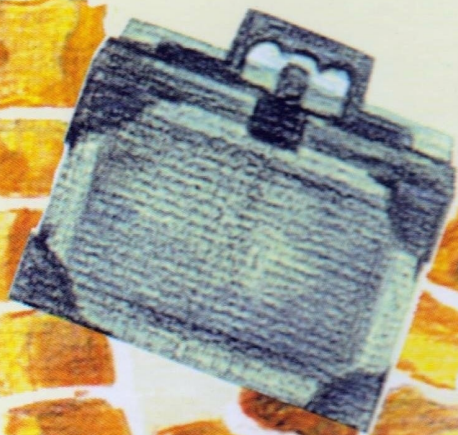

BÁRÁNYI FERENC

ÉGBE NYÚLÓ KOCKAKÖVEK

BÁRÁNYI FERENC
ÉGBE NYÚLÓ KOCCAKÖVEK

Az elektronikus könyv megjelenési éve: 2017

Szöveggondozás: Gergely Erika
Műszaki szerkesztés: Farkas-Ráduly Melánia
(szovegkovacs.blog.hu)

ÉGBE NYÚLÓ KOCKAKÖVEK

2017

Előszó

A regény színhelye az 1950-es évek Marosvásárhe-lye, és azt a hat évet öleli fel, amely alatt a főszereplő elvégzi az orvosi egyetemet. A nincstelen szülőktől származó, jó képességű diákot a forradalmi lendület, a kommunista ideálban és jövőben való feltétlen hit, valamint tenni akarása az IMSZ¹ aktivistájává lépteti elő.

Az „osztályellenséget” nem kímélő ifjú lassan megváltozik, miután megismeri az „elvtársak” igazi habitusát s a kizsákmányoló kulák- és polgári családból származó diáktársakat. Idővel rájön, hogy majdnem mindenkinek van valami rejtegetnivalója: a dzs centri családból származónak tűnő, mindig kifogástalan öltözködésű, viselkedésű kollégája, akinek mellesleg az apja egy aktivista megpofozása miatt börtönben ül, éjszakai rakodómunkából él; az apparatcsik tanársegéd korlátolt karrierista; a professzor megfélemlített nímand; a szép gyógyszerészhallgató szerető elvált prosti, mi több, a kor szelleme szerint osztályellenség, egykori kakastollas csendőr leánya.

Teljes metszetű korrajz, valamint a sztálini korszak paranoiás és orwelli légköre tárul az olvasó elé.

Zöld fakofferével leszerelő katonának is nézhetnék, bár annál jóval fiatalabb. Mindkét keze rövidnadrágja zsebében, topog, borzongva ásítózik, lábujjhegyre pipiskedve aprókat lépked, hogy felmelegedjék. Nem is annyira a júniusi hajnal hidegét, inkább az át nem aludt éjszakát érzi. Bemehetne a váróterembe, de felfordul a gyomra, ha csak rágondol az állomásbűzre.

Így inkább kinn marad a székeklyocsárdi állomás peronján, és szívja a saját büdös Nacionálját. Mélyre szívja a füstöt. Nem esik jól, de eldobni is sajnálja; gyomra apró korgásokkal tiltakozik. Éhes, mint rendesen.

Még egyszer végigtipeg a peronon, lábujjhegyen, csak a sárga kockakövek közepére lépve, se jobbra, se balra, csak egyenesen előre... mindig előre. Élvezi vadonatúj teniszcipőjét, 1950-ben ez nagy eleganciának számít. Rajta kívül csak két álmos vasutas lézeng a peronon, de ő szeme sarkából állandóan zöld fabőröndjét figyeli. Nem távolodik el túlságosan a koffertől, csak addig a plakátig, amin egy öntudatos munkás úgy sepri ki a gyárkapun a kapitalistákat, mint most ez az öregasszony az állomás büféjéből a csikkeket.

„Egy-kettő, mindig előre.” Beregi Sándor számolja a pontosan összeillő kockaköveket. A személtlapátra való kapitalisták közül a legszembetűnőbb egy frakkos, nadrágtartós, gömböc alakú, aki csak úgy bukfencezik ki a gyárkapun, de a világért nem engedné egy pillanatra sem fogai között füstölgő szivarját.

Biztosan a főrészvényes. Fordulni.

Két ablakszem közt a következő plakáton Uncle Sam amerikai zászlóval kifoltozott cilinderen ül, alatta tátott szájú fekete, sárga és más színű emberkék ordítanak; csíkos nadrágján átüt bogos térde; természetesen ő is szivarozik. Aztán még egy plakát, micisapkás munkás és kucsmás paraszt tartja a sarlót és kalapácsot. Mindketten ragyognak, mosolyuk elégedett. Ehhez nyilván az is hozzájárul, hogy fejük felett sugárzik a nap.

Csak egyenesen előre! Mindig előre!

„Enni kéne valamit, de kenyerem már egy falás sincs.” Már rég Vásárhelyt kellene lennie, de az éjjel eltévesztette a vonatot a Koslár–Tövis–Alvinc háromszögben. Még sohasem járt erre, és sohasem utazott ilyen meszszire egyedül. Arra, hogy valaki elkísérje, nem volt pénzük; apjának így is félhavi fizetését hozta el útiköltségre. Ma van a beiratkozás utolsó napja, ha ezt lekési, fuccs a felvételinek. Ettől félt a legkevésbé. „Még csak hét óra, nyolc után indul a vonat és tíz előtt ér Vásárhelyre.”

„Majdcsak megtalálom délig az Orvosi Egyetemet! Ha elkésznék, akkor is kötelesek beírni. Én munkásgyermek vagyok és orvos akarok lenni. Nem engednének felvételizni, csak azért, mert késtem pár órát? Azt szeretném látni, megmutatom én annak a sok bürokratának!”

„...ifjúságunk a legmerészebb álmokat is megengedheti magának, és bízva bízhat abban, hogy azok teljesülnek is.”

Kenyérhéjat, péterpáli almát harap a szalonnához. „Sebaj, arattam én már két főtt krumplival és egy marék lopott meggyel. Ha orvos leszek, úgy eszem majd a hosszú rúd szalámikat, mint más a kiflit... Azért most egy kis kenyér nem ártana...”

Az állomás ereszeről négy szál dróton zöld ládikák csüngnek, bennük füstös petúniák és apró zászlócskák. Egy háromszínű, egy piros. Felváltva.

Csodálkozik, hogy senki sem tolakszik oda, ahová ő száll fel. Persze, eltévesztette. A vagon fele másod-, fele első osztály, annyi a különbség, hogy emitt kék, amott piros a plüssszuval az üléseken, de egyformán dédétészagúak².

„No és ha véletlenül ideszálltam, kinek ártok vele?” – fortyog magában, de azért igyekszik kijutni ebből a kocsiból, mert a kalauz attól sem hatódik meg, ha a Föld fog a sarkából kidőlni; ő akkor is büntet.

Alig néhányan terpeszkednek a másodosztályon, a vagon piros felében meg éppenséggel csak egyetlen utas ül, mereven, egyenes háttal. Az is egy vasutas, de fehér inges, kék nyakkendő vasutas. Más ki utazna arra első osztályon, amikor az ára épp a kétszerese a harmadosztálynak? Kinek van erre pénze, és ha van, ki meri lobogtatni?

Ismerős bűz, füst, zaj. Bepréseli magát a harmadosztályra, még a nyitott budikban is állnak. Ludas után végre leülhet a saját bőröndjére. Egy vékonyka bácsi telepszik melléje; a bal szeme állandóan könnyezik, ujjai sárgák a nikotintól. Jobbra-balra társalog, egyformán folyékonan románul-magyarul, Beregit alaposan kikérdezi.

– Aztán miből fognak taníttatni a szüleid, he? Inkább tanulnál egy jó mesterséget!

– Kapok ösztöndíjat. Kell hogy kapjak!

– Nehéz dolog – töröli a szemét.

– Persze, hogy nehéz. Minden kezdet nehéz. A Szov-

jetunióban sem ment olyan könnyen eleinte, és tessék megnézni, ma a világ legelső országa, és mindenki szabad és mindenki jól él és mindenki tanul...

– Te nem voltál orosz fogságban, fiam, ugye?

– Nem hát! Gyerek voltam a háború idején.

– Most is az vagy. No, csak azért... De jó gyerek – teszi hozzá az öreg, és megkínálja egy Plugar cigarettával.

Radnóton száll le, de mielőtt megállana a vonat, Beregi megkérdezi:

– Tessék mondani, a bácsi magyar vagy román?

Az öreg nyögve emeli átalvetőjét, kezét fog, hosszú ideig nem engedi el a kezét. Tömpe, durva ujjain szakadozottak a körmei.

– Nézd, fiam, ha ezt az ujjam megvágom, piros vér folyik belőle. Ha a másikat, akkor is piros vér folyik; és mind a kettő egyformán fáj. No, sok szerencsét, Isten áldjon!

Vásárhely állomása meglepően kicsinek és jelentéktelennek tűnik. A kijáratnál kopott konflisok. Beregi odalép az egyikhez. A vörös borostás kocsis rögtön fel is lódítja zöld bőröndjét az első ülésre.

– Tessék parancsolni, fiatalúr!

– Mennyiért tetszik elvinni az egyetemig?

Annyit kér, hogy Beregi rémülten kapja le ládáját.

– Ilyenek mind ezek a studencok!³ – legyint a vörös ember, és hátat fordít.

– Unde este Facultatea de Medicină?⁴ – kérdezi Sándor egy középkorú hölgytől.

– Nem tudok románul – mosolyog szégyenkezve a nő. Beregi vállára kapja a ládát, és indul a konflisok után.

Kisváros, de messze az egyetem. Tizenkettő felé jár, amikor felkapaszkodik a szerpentinén. Már messziről látszik a nagy fehér épület tetőkupolákkal, a Somos-tető oldalában. A főbejárat előtt azonban a sárga kockaköves útburkolat nem ér véget, hanem a vasrács mellett tovafut valahova, felfele, az űrbe. Bereginek az az érzése, hogy ott, ahol az égig ér, ott van a világ vége, azon túl már nincsen semmi és nem is lehet semmi. Mert minden, ami valóságos, azon innen van: az állomás, a konflisok, a város, a nagy fehér ház és a zöld koffer. Ezek mind léteznek. Ez a valóság. Azon túl csak a kék ég van, amibe felfutnak a sárga kockakövek...

Futva teszi meg az utat odáig, alig várva, hogy túllasson a semmin. Tudja, hogy amit majd megpillant, attól ki fog ábrándulni, előre sajnálja, hogy megtöri a varázst, elrontja a saját játékát – de muszáj. Muszáj mindenekelőtt ennek az útnak a végére járni! Mielőtt belépne az épületbe, mielőtt bármit is tenne.

„Amit azon túl látok, az lesz az én jövőm” – határozta el magában, és nekiiramodott.

Túloldalt a völgyben lóversenypálya feküdt. Piros frakkos alakok ficáncoltatták lovaikat, volt, akin sárga trikó vagy kék melegítő feszült. Éppen rajthoz álltak. Három piros, egy sárga és egy melegítő.

„Ha az a melegítő elsőnek fut be, akkor... A bőrönd! Hol a bőrönd?” Ott szomorkodott a főbejárat előtt, mint zöld gomb egy sárga ruhán.

Tizenkét óra rég elmúlt, mégis szó nélkül beírták. Beregi volt az ezerszázvalahányadik, ennyien versenyeztek kétszázhetvenegy helyre. Eszébe se jutott, hogy esetleg

nem kerül be. Cseppet sem izgult, eleve kizártnak tartotta a sikertelenség lehetőségét... „Ifjúságunk a legmerészebb álmokat is megengedheti magának”.

Legalább olyan magabiztos volt, mint az a seprűs munkás a kocsárdi plakáton.

Úgy kétszázukat már csak a hatalmas tornateremben tudták elszállásolni. Kettőt-hármat egy matracon. Éjszaka nem lehetett eloltani a villanyt. Volt, aki egész éjszaka tanult és cigarettázott. Beregivel egy nagyon sovány, erősen lesült fiú osztotta meg a fekhelyét – valahol a terem közepén.

– A szélső matracokat azok foglalták el, akik már két hete itt vannak az előkészítőn.

– Előkészítőn?

– Azon hát. Átvették az egész felvételi anyagot és konzultációkra is jártak.

– És a strandra – szólt bele egy négergöndör zömök fiú. – Ó, nagyszerű helyek vannak a Hétfánál, a turbinánál, de a legelegánsabb a Ritz. Micsoda felhajtás nőben!

– Te sem voltál előkészítőn? – kérdezte a sovány fiút Beregi.

– Tegnap jöttem. Be kellett fejeznem az aratást, cséplést... Gábor a nevem, Gyüge Gábor – fogadta el a cigarettát.

A göndör szomszéd fehér köpenyt vett magára, magas nyakút, hátulgombolóst, amilyent a sebészek hordanak, és maszkot kötött a nyakára.

– Nem jösztek boncolásra? Érdekes. Én mindennap bejárok a kórbonctanra – szólt rájuk nagyon magasról, mintha azt közölné velük: csak nem képzelitek, hogy versenyképesek vagytok?

– Menjünk ebédelni – javasolta Gábor.

Beregi soha senkinek nem merte elmondani, mennyire fél a hullától, mennyire irtózik még a gondolatától is, hogy halottra tegye a kezét. Pedig látott ő eleget a háború alatt – főbe lőtt katonát, akasztott civilt, tömegsírt, ahol oltott meszet öntöttek minden sor hullára, de most úgy érezte, ha csak egyet is meglát, itt hagy mindent.

Ebéd közben se tudott szabadulni a boncolás gondolatától. Utálattal nyelt le minden falatot. Csak nagy akaratérővel tudott nyugalmat parancsolni magának. „Akkor is orvos leszek, ha mindennap kihányom a belemet!”

– Doktor urak! Ne tanuljatok!

– Pofa be, aludni akarunk!

– No, nézd a szűzfiút, aludni akar...

Beregi álmából ébredt, késő éjszaka volt, és csak lassanként fogta fel, mi is történt. Öt-hat fiú részegen jött meg a városból, köztük a négerhajú is. Hangosan röhögtek, doktor uraztak, és valami fehérnépről beszéltek, akitől csak úgy az ablakon át léptek le, amikor váratlanul megjött a milícia. Volt közöttük egy kopaszodó, szőrös hátú alak is, azt mondta, az se baj, ha nem kerül be, van neki állása, tornatanár Szebenben.

– Csend legyen, reggel vizsgázunk!

– Mi nem. Mi már doktorok vagyunk. Doktor... doktor... – verték össze ütemesen tenyerüket a részegek.

– Elég volt, fiúk! – pattant fel Beregi. – Aki nem akar aludni, menjen ki, de itt csend legyen. Részegek vagytok. Részeg disznók!

– Szájon váglak, taknyos! – sóhajtott nagyot a szőrös tanár.

– Gyertek, fiúk, rakjuk ki ezt a részeg bandát! – indult meg Beregi feléjük határozottan. Hirtelen csend lett, vészjósló csend. Már majdnem mindenki felébredt, és figyelte, mi lesz most. Beregi érezte, túllőtt a célon. Egyedül van, senki sem tart vele. De már nem léphetett vissza. A bukfenctanár szőrös mellét vakargatva, vigyorgva várta a fiút.

Sándor egyenesen feléje tartott, pedig érezte, csak ő húzhatja a rövidebbet. Két-három lépés választotta el a magabiztos nevelőtől, már szinte érezte az ütést, amivel leteríti a tanár. És akkor beugrott eléje egy sovány alak, lila, kisebzett hámlás éktelenkedett az ornyergén.

– Kedves tanár úr, te pedagógus vagy, és megérted, hogy ezek a szaros kölykök álmosak. No, gyere, szívjunk el egy cigarettát... kinn! Majd holnap elintézed.

Beregi nehezen aludt el. Azt álmodta, hogy a tornateremben fűrtökben csüngött a szalámi a falakon, de amikor le akart egyet akasztani, kiderült, nem szalámi, csupa szőrös, akasztott ember lóg a kampókon.

Még kóválygott a feje, amikor beült a díszterembe. Alig ismert valakit a jelenlevők közül, párhuzamosan több teremben folyt az írásbeli. A tétel: *Olga Lepesinszkája világhírű kísérletei*. Beregi erről elég sokat tudott.

Többször hangsúlyozta, hogy szemben Virchovval és más, reakciós nyugati imperialista áltudóssal, a szovjet akadémiakusnő bebizonyította: sejt nemcsak sejtből, hanem sejt nélküli anyagból is létrejöhet. Sőt, még azt is tudta, hogy ha az édesvízi hidrát mozsárban összetörjük, abból számos, új, épkezláb hidrácska lesz, és ez

újabb döntő bizonyíték a tudós asszony korszakalkotó elmélete mellett.

Beregi érezte, jól írt. Volt olyan felvételiző is, aki összetévesztette Lepesinszkáját Liszenkóval, és az őszi búza jarovizálásáról értekezett. Mások egyikről sem hallottak soha, ők még a háború alatt érettségiztek. Egy munkásegyetemet végzett fiú csak azt tudta, hogy Olga Lepesinszkája bátor, osztályharcos tudós, és mindazok, akik nem értenek egyet vele, a haladás, a nép, sőt a népi demokrácia csaholó ellenségei. Különben mester volt egy brassói gyárban, ezért mindenki csak Mesternek szólította.

Vegytanból és orosz nyelvből úgy ment Beregi Sándor vizsgája, hogy már le is intették, pedig mind mondta volna tovább. Csodálkozott, milyen sokan vannak – főleg idősebb fiúk –, akik még a cirill betűket sem ismerik. – Hol tanultam volna meg? Linzben, az amerikai fogságban? – elégedetlenkedett Tordai Béla, aki jóval öregebb volt a többieknél. Felesége és két gyermeke van, alig egy éve jött haza.

A fizika szóbelitől mindenki félt – Beregi is egy kicsit –, de olyan jó tételt húzott, hogy ujjongani szeretett volna. Fenn, a harmadik emeleti kis előadóteremben vizsgáztak egy nagyon kövér tanárnőnél, akiről az a hír járta, hogy hangosan káromkodik, ha a diákok felboszszantják. Beregi már várta a káromkodást, amikor a szomszédja, begyes, nagyon szőke lányka szájába véve a ceruzát, feléje suttogetta:

- Mondd, segítesz?
- Mit akarsz tudni?
- Mi a munka egysége?
- Az ERG.

– Az meg mi?

– Din szer secundum.

– Ne marháskodj. Azt is magyarázd el, mi az a din?!

Ekkor nézett oda a kövér nő. Kissé raccsolva szólt rá a lányra:

– Hagyja, lányom, ne strapálja magát! Most már úgysem tudja megtanítani a fiatalembert arra, amit nem tanult meg eddig. No, ifjú és szépreményű Rómeó, lássuk, mennyit értett meg a sűgásból?

Sándor arca égett, tekintete a lány szemét kereste. Várta, hogy feláll és megmondja az igazat, mármint hogy nem ő sűgött Sándornak, hanem az neki. Nem így történt. Sándor csak nedves, könnyörgő kék szemeket látott, semmi mozgást.

„Ez a lány képes arra, hogy engem mártson a bajba maga helyett! Hol itt az igazság?”

– Kérem, tanárnő, tessék kikérdezni az egész anyagból!

– Ne pofázzon, fiam! – csapott az asztalra. Szemei jobban szikráztak, mint párnás ujjain a zsírba nőtt köves gyűrűk. Egy negyedórán át kérdezett összevissza mindent, csak a tételből egy szót sem. Bereginek izzadt a tenyere – mindig megizzadt, ha valamiért izgult. Később már nem is izgult. Minden válasza jó volt, szinte élvezte a tornát.

– No, jól van, kölyök! – csapott ismét az asztalra.
– Nem értem, hogy maguk, buta férfiak, akkor is a gyengébb nemre támaszkodnak, ha véletlenül tudnak valamit. Miért sűgatott magának? Mi? – mosolygott, mint egy tőklámpás. Vizsga után Hédi, a szőke lány, a nyakába ugrott.

Csak egy vizsgálója maradt hátra, a biológia, Wienkler elvtársnál – mindenki így hívta –, akit nagyon szigorúnak tartottak. Alacsony, kövérkés ember, ártatlan égszínkék szeme sehogy se illett rövid nyakához, parizer színű bőréhez. Idegesen dobolt az asztalon, amíg Sándor a darwinizmus társadalomtudományi szerepéről beszélt.

– Darwinnak legnagyobb hibája, hogy bár felismerte az evolúciót, nem ismerte fel a revolúciót – vágta ki Sándor a két idegen kifejezést, de Wienkler lebiggyesztette az ajkát.

– Ugyan, kérem! Darwin nem volt közgazdász...

Sándor agyában, valamelyik eldugott kis polcon, hirtelen elkezdett villogni egy picike lámpa, egy emlék, valami, amiről már ő sem tudta, hogy honnan, de tudta. Határozottan válaszolt.

– Igen, de Marx elküldte Darwinnak a Tőkéét, amit felvágatlanul találtak meg a nagy biológus hagyatékában.

– Ejha! Ezt maga honnan tudja?

– Olvastam... valahol...

– Gratulálok! – keményen kezét szorította a piruló Beregivel.

Most végre kialszom magam, és kimegyek a Hétfához napozni, talán Hédivel – ki tudja.

Nem így lett. Mire észbe kapott, már vitte is a teherautó Koronkára, a téglagyárba, brigádos ruhában, kék kezeslábasban, gumicsizmában.

– Fiúk! – úgy gondoltuk, ti is dolgozhattok a brigádban, amíg eredményt hirdetnek, úgyszincs mit csinálnotok. Az egész gyár nekünk termel, minden egyes téglá nekünk készül. Egymillió darab! Ebből lesz az új

internátus, amiben majd ti fogtok lakni – mondta a hatodéves Rozsnyó Laci, az intézeti IMSZ-titkár. Ő tényleg nem számíthatott arra, hogy valaha hasznát veszi ezeknek a tégláknak, a többi brigádos se nagyon; mégis úgy dolgoztak, mint a megszállottak, legtöbbjük a vakációból egy egész hónapot a téglagyárban töltött.

Két-három mester és fűtő irányította a termelést, de minden fizikai munkát a medikusok végeztek. Csillére rakták az agyagot, szárítóba, kemencébe hordták a nyers téglát. A régi brigádosok pakolták ki a forró kemencékből a téglát – pokoli munka!

Tenyérnyire legyűrték gumicsizmáik szárát – mint a gáláns spanyol lovagok harisnyát húztak a fejükre sapka helyett. Mindennap jöttek újabb fiúk a felvételizők közül, végül már vagy ötvenen gyúrták a sarat. Délben kihozták a meleg ebédet, amit katonacsajkákból kanalaztak, és – ami nagyon fontos volt Bereginek – ingyen osztották a brigádosoknak.

Esténként nemcsak a szőrös tanár rúgott be, hanem sokan mások is; viháncoltak, kártyáztak reggelig. Beregi holtfáradtan aludt, és álmában sem gondolt arra, mi lesz, ha nem kerül be. Már több mint egy hete csilézett a téglagyárban, amikor megjelent Rozsnyó Laci egy papírt lobogtatva.

– Fiúk, kifüggesztették az eredményeket! – hangja inkább kíméletes volt, mint vidám, amikor felolvasta a listát. Csak minden harmadik-negyedik fiúnak sikerült, de ezek sem mertek örülni, hogy ne sértsék a többi-eket. Rozsnyó eltette a listát, vigasztalt, gratulált jobbra-balra.

– És velem mi lesz? Beregi Sándor a nevem.

– Engem se olvastál. Gyüge Gábor.

– Jó, hogy szóltok, fiúk. Ti pótlistán szerepeltek, csak ti ketten, mert kifelejtettek a nagyról. Be is került közületek az egyik... ez is biztos... de hogy melyik, azt nem tudom – Beregivel fordult egyet a világ. Az egész olyan hirtelen jött! A brigádosmunka izzadtságszagában már szinte el is felejtette, hogy tulajdonképpen mire vár. Most pedig itt a nagy bizonytalanság!

– Mi az, hogy kettőnk közül az egyik? Gábor vagy én? Rozsnyó csak a vállát vonogatta.

– Akkor én megnézem magamnak! – Sándor futni kezdett a város felé. A kapus kutyája csaholva utána.

– Ne arra! Menj jobbra fel, a hegyen át rövidebb!

Csizmájáról nagy sárkoloncok röpültek, izzadtság varcsogott a talpa alatt.

„Rozsnyó pontosabban megnézhetette volna az eredményt! Elvégre itt gürcölök egy hete, ennyit megérdemeltem volna.”

Felfelé kapaszkodott az út, lassítania kellett. Köves, vízmosásos, keskeny vágás volt ez a hegyen át, amerre csak ritkán járt szekér, kerékpárjukat is tolták felfelé az emberek.

– Állj meg, Beregi! Várj meg! – kiáltotta Gábor ki-fulladt hangon. Sándor hátrapillantott, és elhatározta, nem várja be a sovány fiút. Futott tovább.

„Ha kettőnk közül kellett választani, biztosan én jutottam be. Nem is értem, miért fut ez a Gábor, csak nem képzelem, hogy ő legyőzhet engem?”

Lassan, ritmikusan rakta egymás elé a gumicsizmáit, csörgött róla a víz, de fáradságot nem érzett. Gábor messze mögötte bukdácsolt. „Úgy kell neki! Nem is ha-

gyom, hogy utolérjen, úgyis hiába szalad.” Később szemébe csörgött a verejték, és mintha a tüdeje túl kicsi lenne, lába pedig egyre nehezebb.

– Várj meg! Menjünk együtt – kiáltott ismét Gábor, de már jóval közelebbről. – Hohó, pajtikám! Azt azért nem! Lehet, te kerültél be, nem én – de megelőzni akkor sem fogsz!

Az út meredekebb lett, Sándor mégis gyorsított. Elégedetten látta, Gábor ismét lemarad... „Hülyeség. Nem most dől el, kiből lesz orvos. Meg kellene várnom ezt a nyomorút. Majd ha felérünk a tetőre, megállok. Lefelé kocoghatunk együtt. Különben, ki tudja? Hátha mégse én kerültem be, hanem Gyüge Gábor... Talán lepontozott a kövér asszony. Asszony, asszony, kövér asszony...”

Próbálta tartani a ritmust, de már vörös köröket látott, lábát alig tudta emelni, mire a tetőre ért. Jó későre feltántorgott Gábor is, nyitott szájjal lihegett, orrnyergén jól látszott a lila hámlás. Nem szóltak, nem volt mit mondaniuk egymásnak, de nem bírták volna szusszal sem. Egymás mellett ügettek lefelé, mintha edzésen lennének. A Boulevard felett tértek rá a nagy útra. Onnan már busszal is mehettek volna, ők mégis tovább szaladtak, pedig már alig bírták. Csak az egyetem előtt – a sárga köveknél – lassítottak kissé.

Fenn annyian tolongtak a hirdetőtábla körül, hogy lehetetlenség volt megközelíteni. Beregi gondolkodás nélkül benyitott a rektori hivatalba. Magas, bájos nő csodálkozott rájuk.

- Maguk mit óhajtanak?
- Gyüge vagy Beregi? Csak ennyit.
- Mit akarnak?

– Kérem, mi brigádosok vagyunk és felvételizők. A pótlistát kérjük; mi ketten vagyunk rajta, de csak egyikünk került be. – Sándorról csíkokban ömlött az izzadság, most jóval inkább, mint futás közben. Szégyellte magát, pedig a sápadt, csinos titkárnő kedvesen mosolygott.

– No lássuk csak... Pótlista... bekerült Beregi Sándor. Melyikük az?

Sándor kitámolygott és lerogyott a kőlépcsőre. Fejét a hideg korláthoz támasztotta. Végtelenül fáradtnak érezte magát. Reszketett a keze, amikor egy átizzadt cigarettára gyújtott. Most élte át, milyen szörnyű volna, ha nem kerül be. „Hogy elvisznek katonának, az lenne a legkisebb baj, de hogy állnék a szüleim elé, akik egyik napjukat a másikhoz toldó melósok, és csak annyit tudnak az egészségből, hogy a fiú elment beiratkozni az orvosira. Mert oda csak úgy egyszerűen be lehet iratkozni! És ha vizsgázni kell, az se nagy dolog, a mi fiunk ugye...”

Forrón süt a nap. Sándor újságot tart szeme és a nap közé, de túl bágyadt ahhoz, hogy olvasson. Vízről és napfénytől ernyedte teste nem kíván semmi mozgást, semmit, csak elnyúlni a napon. Frissen mosott kezese-lábasa ott gőzölög mellette a forró cementlapokon. Hamar megszárad ilyen melegben.

„Brigádosruhában bárhová elmehet az ember, sőt egyenesen elegánsnak számít.”

Sándor úgy fekszik a Maros-gátnál, hogy nem láthatja az egyetemet – de olyan jó tudni, hogy az mégis ott van a háta mögött, tetőkupolái reszketnek a délibábot szülő forróságban. Ablakai mögött orvosok, tanárok, tudósok sűrögnek, és ez mind azért van, hogy ő, Beregi

Sándor, orvos lehessen. „Doktor, a kutyaúristenit, hogy legyen mindig mit enni! Az egész családnak. Minden télen vághassunk egy disznót, mindenkinek új lódent vehessek...”

Forró és bűdös a csizma, amikor lábára húzza.

Matracán, kitépett füzetlapon, ennyi: Gratulálok. Gábor. Sándor kényelmesen elterpeszkedik, végre egyedül az egész matracon, de tízen is elnyúlhattak volna – csomagoltak a fiúk, ment mindenki haza.

– Kanok, sorakozó! Megyünk a kurvákhoz! – hangoskodott a szebeni.

– A professzor úr kibukott – jegyezte meg a négerhajú halkan.

– Te jössz-e, pöndörkém? – szólt rá a tornatanár.

– Jövök.

– Hová mész, ember? Tényleg...!? – kérdezte Beregi.

– Ugyan! Bedobunk egy pofa sört az Oroszlánban – okoskodik az öreg.

– Te bekerültél, néger?

– Be.

Sándor a pókhálós mennyezetet bámulja, főleg a sarokokat, ahová éjjeli lepkék gubóztak csoportosan. Szürke pöttyös tőlük a fal. Körülötte most bomlik fel egy tornateremnyi közösség, akik egy hónapig együtt reméltek – legtöbbjükkel soha többé nem fog már találkozni.

2

Beregi kínlódva borotválkozott a gyér világításnál, apró zsebtükre állandóan elmozdult. Az egyetlen csapra szerelt soklyukú csőből nagy zajjal csörgött a víz a pléh-

teknőbe. Hiába volt egyedül a mosdóban, a mintegy ötméteres cső minden lyukán folyt a víz.

„Azt mondják, a fogolytáborokban is így volt... Szerencse, hogy kaptam bentlakást és persze ösztöndíjat, különben...” Az éjjel, vállán zöld ládájával szinte futott az állomásról a főtér felé, hogy minél hamarabb az Apollóba éljen. Ha nem kap ösztöndíjat és bentlakást, a következő vonattal fordulhat is vissza.

Hideg vízzel simára nyalta frizuráját, hihetetlenül sok haja volt. Nagy bogot kötött vörös nyakkendőjére, amikor Rozsnyó Laci belépett.

– Nézd, Beregi elvtárs, mi úgy gondoltuk, neked kellene az első évfolyam nevében felköszönteni a rektort – megköszönni az intézetnek, hogy olyan jó körülményeket biztosított a felvételi vizsgák alatt, például mindenkit elszállásolt – munkavállalást tennél stb. Tudod te! Nos?!

– Rendben van, de hogy néz ki a rektor?

Rozsnyó nagyot kacagott.

– Nyugodj meg, idejében megismered. Különben ő a legkisebb káder az egész főiskolán.

Valóban, jóval alacsonyabb, mint a többiek, Wienkler elvtársnál is kisebb – mérte fel a bevonuló elnökséget Beregi, miközben a díszteremben állva, ütemesen tapsolt a teljes első évfolyam. Egy csinos, keleties kinézésű nő képviselte a prezídiumban a gyöngébb nemet. Olyan, mint a Pillangókisasszony. Ezentúl nem vette le szemét Rozsnyóról, aki a szélen ült, és megígérte, majd beint, amikor ő következik. Nem sokat értett a rektor beszédéből, annyira el volt foglalva saját mondókája

előkészítésével. Tapsolt, amikor a többiek, felállt, mint mindenki, közben izzadt tenyerét törölgette.

– ...büszkén jelentem, hogy ebben az évben bocsátotta ki intézetünk az első végzett orvosokat, az első diplomás gyógyszerészeket. Ezerkilencszázötvenben hetvenkilenc orvost és gyógyszerészt adtunk dolgozó népünknek, az országnak. Akik a Román Népköztársaságban magyar anyanyelvükön tanulhattak, a Román Munkáspárt nemzetiségi politikájának eredményeképpen. Legyenek méltók hozzájuk! Elvtársak! Jó munkát kívánok! – fejezte be hatásosan a kicsi rektor. Egy-két csattintás után ütemesen tapsolt a terem. Sándor mérhetetlenül büszkén úgy érezte, hogy most mindenre képes lenne, akkor intett Rozsnyó. Gyorsan felugrott a pódiumra. Félig a terem, félig a rektor felé fordulva, idegesen markolásztta a csokor szárát, amiben – ezt csak most vette észre – tövis is volt.

– Csak nyugodtan, fiatalember! – suttogta Pillangókisasszony.

Olyan furcsának tűnt a hangja, mint egyszer gyermekkorában, hosszú hűlés után, amikor belülről, a fejéből hallott vissza minden szót.

– ...reánk az a legjellemzőbb, hogy még csontjainkban érezzük a háborút, az éhezést, a borzalmakat. Lám, ezekben a padokban, forradalmi ifjúságunk mellett, idősebb férfiak is ülnek, akik végigharcolták a világháborút, mindegy, melyik oldalon, mert egyformán szenvedtek, akik talán csak tegnap jöttek haza a hadifogságból, hogy elkezdjék a tudományok tudományának elsajátítását, ami a marxi-lenini-sztálini tanok elsajátítását jelenti, és minden tudományok legnemesebb gyakorlatának, az or-

vosi hivatásnak elsajátítását. (Nicsak, Gyüge Gábor, hát mégis bekerült?) Mi mindannyian nagyon alulról jöttünk, a proletáriátus, a szegényparasztság, esetleg a velünk harcoló haladó értelmiség fiai vagyunk. Ígérjük, hogy méltók leszünk Intézetünkhöz, Pártunkhoz, a Román Népköztársasághoz, a dicsőséges Szovjet Hadseereghez és a hatalmas, zseniális Joszif Visszarionovics Sztálin szelleméhez!

Sándor a nagyobbik csokrot a kicsi rektornak adta át, és kezet nyújtott. Csodálkozott, hogy az habozva nézi, és csak jó későre fog vele kezet. Wienkler kapta a kevesebb rózsát, ahogy erre Rozsnyó előre kioktatta. A kövérkés férfi az asztalon át magához ölelte a fiút, s a fülébe súgta:

– Egyáltalán nem mindegy, hogy melyik oldalon! – mosolygott hozzá, mintha legalábbis gratulált volna.

Állva tapsoltak, amíg kimasírozott az elnökség. A nő utolsónak maradt, és amikor elment Beregi mellett, egy pillanatra megállt:

– Ügyesen beszélt, kolléga, de jegyezze meg: mindig az idősebb, a magasabb beosztású nyújt előre kezet. Maga illetlenül viselkedett a rektorral – és apró kezét Beregi felé nyújtotta. – Ne rázza ilyen rettenetesen – még kificamítja a vállamat. – Ne feledkezzék meg róla, én nő vagyok! – ezzel ellibeggett. Sándor Gábort kereste, de állandóan másokba ütközött, lekezelt, ölelkezett, pedig évfolyamának nagyobbik részét még nem is ismerte.

– Tetszett, ahogyan beszéltél, határozottan, mint a munkásosztály. Engem Fegyveres Annának hívnak. Ugye, jó kollégák leszünk? – alacsony, jó alakú leányka volt, erősen megszorította a fiú kezét. Tordai Béla megvere-

gette a vállát, és cigarettával kínálta, mintha csak tegnap váltak volna el. Úgy látszik, cirill betűk nélkül is lehet orvos az emberből.

– Adj már egy kis tüzet, Sándor!

– Gábor! Téged kereslek – ölelte meg a vékony fiút.

– Nem hittem a szememnek, amikor megláttalak. Mégis bekerültél?

– Hát nem adsz egy tüzet?

– Már hogyan adnék... de mihez?

– Látod, ez a baj. Szivarom sincs... – pislogott huncut várakozással Gábor. Kacagott is Sándor, hogy rengett belé a folyosó. Végre lazíthatott, kifújhatta magából a reggeli izgalmat, amit első nyilvános szereplése okozott. Boldog volt, mert éppen őt választotta Rozsnyó, mert a bentlakása sikerült. Eddig valamelyest lelki-furdalást érzett, ha Gáborra gondolt, most az is eltűnt, hiszen Gábor bekerült, minden jó, minden rózsaszínű és szép!

– Hogy kerültél be, Gábris? Tévedés volt, ugye?

– Nem volt tévedés, de pont az én orrom előtt húzták le a rolót. Kétszázhetvenegyvet vettek fel, én voltam a kétszázhetvenkettedik. Aztán...

– Fellebbeztél!

– Ugyan. Meghalt egy fiú... Egy fiú, akinek sikerült bejutnia... Az ő megürült helyére hívtak engem – Sándor rózsaszínű jókedve hideg jégcsappá fagyott. Meghalni?! Ilyen fiatalon? Hogy lehetséges ez? Még előtte volt az élet. Most, amikor bekerült.

– Ismertem?

– Igen – bólintott Gábor. – Az a göndör négerhajú... Baleset.

Szóttalanul mentek lefelé azon az úton, amelyen még nem is olyan régen versenyt futottak a bizonytalansággal, és most, életük elkövetkező hat évének legelső napján, a halálra kellett gondolniuk.

- Hol laksz, Gábor?
- Sehol. Még nem kerestem lakást.
- Ösztöndíj?
- Öt hold föld és egy tehén...

3

Már hat órákor ott téblábolt a menzán, pedig hétre hirdették a bált. Hátratett kézzel, kidüllesztett mellel sétált a fáradtolajjal bekent padlón, és boldog volt, hihetetlenül boldog. Otromba cipőin csattogott a sarokvas, amikor a kissé kiálló szegekhez ért.

Tekintete cirógatta a lámpáktól a falakig kihúzott vörös krepp-papír sávokat és a nagy vörös posztót a zenekari emelvény mögötti falon, ahová most szegezték fel Sztálin elvtárs képét. Megigézve nézte a kemény férfarcot, úgy érezte, most rögtön el kell mondania valakinek, hogy ő Beregi Sándor orvostanhallgató, és ma van a gólyabál. Csak akkor vette észre, mit csinál, mikor meghallotta a saját hangját. Egy rövidkét jódlizott, mint a vízilabdások, ha szabad előttük az út a cél felé. Egyből reászegeződött minden tekintet. Lehettek vagy húszan a rendezgető másodévesek, akik a hagyomány szerint a gólyákat fogadják.

– Nicsak, ez Beregi kolléga, a gólyák titkára – jött felé egy alacsony, sovány fiú, kalapácsot lóbálva. – Mit rikoltozol, öregem? Várj, majd reggel felé...

– Hát, csak úgy, örömben...

Kerekes, a vékony másodéves, bemutatta Sándort néhány fiúnak. Keményen kezelt ráztak, ahogy az aktivista elvtársaktól látták. Valaki előszedett egy gyűrött csomag Minerult, és körbekínálta.

– Amint látod, kedves öregem, készítjük a gólyáknak az új fészket. Jó szerencsét! – és még egyszer kezelt ráztak.

Szállingózni kezdtek a diákok. A bejáratnál minden elsőévesnek gólyát tűztek a mellére. Négyszögletes papírdarabkára pecséttel nyomott idétn, lila madarat; akár struccnak nézhetné az ember, ha egyik lábát nem emelné gólyamódrá.

– Hanem Beregi elvtárs, jó lenne, ha két gólyát ide állítanál az ajtóba, hogy fogadják a kollégákat. Ti jobban ismeritek egymást. Meg aztán – lehalkította hangját és jelentősegteljesen tekintett a bejárat felé – nem szeretnék, ha malagambisták⁵ vagy osztályidegen elemek megzavarnák békés multságunkat.

„Mennyire igaza van a kollégának” – ismerte el magában Sándor, és elkapta az első kettőt, ahogy beléptek.

– Jó, hogy jösztek! Szükségünk van két fiúra, akik arra ügyelnek, nehogy malagambista vagy osztályidegen elemek is beszűrődjenek. Legyetek éberek, elvtársak!

Kozma Árpai volt az egyik. Lenyalt hajú falusi gyerek, ez alkalomra alaposan kifényesítette ócska bakancsait. Türelnetlenül topogott.

– Jó, jó, de nem maradunk végig, a műsort mi is látni akarjuk!

– Majd meglátjuk, mit csinálunk – nézett el felette Sándor.

– Én megmondtam! Műsorig itt állok, aztán küldj mást a helyembe.

– Te ne mondj semmit, hanem teljesítsd a feladatot! Az IMSZ-feladatot, Kozma elvtárs. Úgy érzem, nálad baj van az öntudattal...

A másik fiú, Kőmíves Bertalan, összezsápta a bokáját, szolgálatkészen jelentette:

– Én itt maradok, ameddig szükséges. Rám számíthatsz, Beregi elvtárs! Rám mindig számíthatsz, Sanyikám... Bármit is óhajtasz, kérlek alássan. Nagyon helyesen mondtad, ez IMSZ-feladat.

– Látod, Kozma, így viselkedik egy öntudatos ifjúnunk. Tanulhatsz tőle. Mind sűrűbben jöttek a diákok. Beregi minden évfolyamtársával kezét fogott, amíg a másodéves lányok feltűzték a gólyajelvényt.

Házigazdáik a terem rövidebb, de tágasabb szárnyába terelték a gólyákat; csoportokba verődve állingáltak, eléggé zavartan, feszélyezetten. Kerekcsőrű krétával csíkot húzott a pódium elé, oda sorakoztatta fel őket. Futkostak a rendezők, hangolt a zenekar, egy-egy szaxofonfutam tette izgalmassá a várakozást.

Már több mint háromezren zsongtak a teremben, amikor elhangzott:

– A rektor...! Jön a rektor!

Minden suttogás elhalt, széles utat nyitottak a bevonuló rektornak és kíséretének. Elöl lépkedett, piros szegfűvel a gomblyukában, valaki neki is feltűzött egy gólyát. Mögötte Wienkler elvtárs egy kövér nővel, végül a hierarchia harmadik sorában Zsigmond. A rektor fellépett a zenekari pódiumra, a többiek lenn maradtak. Zsiga bá még így is valamivel magasabb volt, mint az

egyetem legelső embere, pedig igyekezett szerényen összehúzni magát.

– Tanárok, diákok, gólyák, kedves elvtársaim, fogadják harcos üdvözetemet! – mondta szótagolva a rektor, és a mondat végén úgy engedte le a kezét, hogy azzal beintette a tapsot. A taps be is jött. Aztán megint mondott valamit, és a terem ismét tapsolt.

Sándor ott állt a krétavonalnál, szemét fegyelmezett áhítattal a rektorra függesztve figyelte, amit mond, de hamarosan csalódottan ismerte fel a szokványos szöveget, amit mindenütt, minden alkalommal el lehet mondani, ezért el is mondják. Ilyet már máskor is hallott... Egyszerre mintha hamis hang ütötte volna meg a fülét: felfigyelt.

– Mert ahogy a nagy Sztálin mondta: tanulni, tanulni, tanulni... – gesztikulált a rektor, de a termen halk, elégedetlen moraj futott végig. „Lenin... Lenin”, suttogták többen. „Ezt Lenin mondta”, hallatszott mind határozottabban. A rektor megállt beszéd közben, az utolsó szó hangsúlya ott maradt, fenn a levegőben, mint be nem fejezett mondat.

Kínos helyzet... Wienkler elvtárs az olajos padlót bámulta. Zsiga bá semmit. A teremben olyan fájó csend honolt, mint amikor valaki belesül a versmondásba a színpadon. Ekkorát tévedni, ennyi diák előtt, és épp a rektor! Zsigmond prof. halkán köhintett, ez volt az egyetlen hang, talán ezért kiáltott éppen rá a rektor, mintha egyedül ő mert volna kételkedni.

– Nem!... Rosszul tudják az elvtársak! Hiányosan, mert nem elég alapos a politikai felkészültségük. Lenin csak annyit mondott, hogy „tanulni, tanulni, tanulni”,

semmivel sem többet. De jegyezzék meg, hogy Sztálin elvtárs ezt továbbfejlesztette és azt mondta: „Tanulni, tanulni, tanulni, ez ma ifjúságunk legégetőbb feladata!” Csak ezt akartam mondani, elvtársak!

Megkönnyebbülve tapsolt mind a háromszáz ember. Sokáig. Amikor csendesedni kezdtek, Wienkler elvtárs csapta össze tömpe ujjú rózsaszín tenyerét, és nagy ívben, könyökét magasra emelve, beindította a kétütemű tapsot. „Sztá-lin... Sztá-lin...” – kezdte fejhangon, és fokozatosan bekapcsolódtak a többiek is.

Voltak ugyan, akik tessék-lássék tapsoltak, árnyalatnyi gúnnyal sztálinoztak, de Beregi ezt nem vette észre. Szerette volna átölelni az egész világot, de legalábbis kezét szorítani mindenkivel. „Mennyi erő van ebben az ifjúságban, és milyen jó, hogy én is közéjük tartozom. Főiskolás vagyok, az első egyetemista egy nyomorgó, nyomorú családban, és most már biztos, hogy orvos leszek! Doktor.”

Forradalmi dalt énekeltek: az Internacionálét, majd a Világifjúsági induló következett. Ismét tapsoltak.

– Most pedig kezdődjék a gólyák tánca!

Rázendített a zenekar, a felsőbb évesek félrehúzódtak, kört alkottak, ütemesen tapsolták a ritmust...

*„Marcellának udvarol egy szép barna legény.
Aki tőle minden este páros csókot kér,
Gólya, gólya, sárgalábú gólyamadár...”*

Több mint százötven fiú és lány bukdácsolt a porondon, de kevesen tudták, hogy kell járni a gólyatáncot. Kozma Árpí keményen csattogtatta fényes bakancsát,

nagy figyelemmel, paraszti komorsággal táncolt. Párja, a kis szőke, kövérekés Hédi irult-pirult, mert mindenki őket nézte, és ettől még ügyetlenebb lett. Lassanként belejött, és kialakult egy kigyózó sor, amit ők vezettek. Mögöttük ügyetlenkedve az egész első évfolyam.

Sándor Fegyveres Annával táncolt. Ujjatlan blúz, tar-ka szoknya, lábain teniszcipő, tehát elegáns volt a lány.

– Tudod, nekem nincs apám, bár lehet, hogy van, de nem ismerem. Anyám a grófnál szolgált, én pedig itt vagyok és tanulhatok. Látod, ezért vagyok boldog.

Sokáig tartott a gólyatánc, többen kiálltak. Később Kozma Árpi méltósággal járta a csárdást. Olyan a tánca, mint egy erőtől feszülő, pattogó férfiimádság.

– Látom, nem örködsz az ajtóban, de a táncnak ér-ted a módját – szólt rá Sándor, és beállt a csodálói közé. – És ha bejönnek a malagambisták?

– Ne félj, Kőműves még mindig ott strázsál...

– „*C'est si beau*” – úszott a lány táncdal az átforrósodott levegőben. Andalogva csoszogtak a párok, és többet mosolyogtak, mint beszélgettek, mert mindent a szaxo-fon uralt. Mindenki csíkos volt a papírkigyók árnyékától. Tisztességesen táncoltak, ami megnyugtatta Beregit. El-indult a terem keskenyebbik felébe, ahová a menza zsí-ros asztalait zsúfolták össze.

A bejárat közelében nagyobb társaság ült, lehettek vagy tízen, de csak négyet ismert közülük: Birtalan Ákost, Kőműves Bertalant, Dékány Emilt és Szentesit, aki ép-pen a szót vitte. Láthatólag viccet mesélt. Csendesen megállt, de Kőműves hirtelen felugrott.

– Parancsolj, Sanyikám, foglalj helyet, kérlek alássan – kínálta a saját székét.

– Ne zavartassátok magatokat, csak üdvözölni akartalak benneteket. Jó szerencsét, elvtársak!

– Álljon meg a kocsi! – emelte fel a kezét egy enyhén kopaszodó fiú. Nem volt elsőéves. Sötétkék zakója alatt ibolyaszínű bársonymellényt, ezüstös nyakkendőt viselt.

– Ki ez a jó szerencsés... elvtárs. Mutassátok be! Engem Hochzeit Halmágyi Rudolfnak hívnak – nézett körül, lám van-e valaki, aki meghatódik? –, szólíthatsz egyszerűen Rudinak.

Rudinak nagy ónixköves mandzsettagombjai voltak.

– Hát akkor jó szerencsét, Rudi. – Jó szerencsét – és mindenkinek kezét nyújtott.

Egy lány is volt közöttük, Sándor csak azt tudta, hogy elsőéves, de azt már nem, mi a neve. Hollófekete hajú és kék – gyermekien kék – szemű... Mintha csak szórakozottságból tenné, neki is bemutatkozott.

– Jaj, Sándor, kitéped a karomat, minek rázod anynyira? Persze, te nem ismeresz, Anikó vagyok.

– Gyermekgyógyász, ugye?

– Majdnem. Gyógyszerész... Kristóf Anikónak hívnak.

– Méregkeverő a kislány, egy kis méregkeverő – ölelte magához Rudi, mintegy jelezve a lányhoz való birtokviszonyát. Sándor elővette a Minerult, és körbekínálta.

– Mit szívsz, jószerencsés Sándor? Azt nem, ma ünnep van. Parancsolj az enyémből, kék Virzsínia.

– De ha jobban szereted, az enyém zöld és szintén Virzsínia – szólta Rudi.

– Ezek úri fiúk, úri társaság. Ne csodálkozz, Sándor – kacintott Szentesi, és kivett egy cigarettát. Beregi mélyet szippantott a szokatlanul illatos füstből, és hangoosan felkiáltott.

– Kötelek az uraknak!

Azt hitte, szellemes volt, de senki nem nevetett vele. Mihályfi újabb viccbe kezdett, Rudi Kőművest oktatta.

– Az anatómiát be kell magolni, azért nem mindegy, hogy honnan tanulod. Jó, ha átnézed a Testut is, de mi inkább a német iskola szerint oktatunk. Megfelel például a Rauber-Kopsch, persze Mihálik mindennek az alapja...

Sándornak feltűnt, hogy Anikó fázósan húzza össze magán a horgolt kendőt; megpróbált úriasan viselkedni, ezért összecsapta a bokáját, és meghajolt:

– Szabad egy táncra? – a lány lassan emelkedett fel, és hagyta, hadd hulljon le róla a kendő, mint a szoborról, amikor leleplezik. Rózsaszínű, erősen testhez simuló ruha volt rajta, csodálatos alakja egy Aphrodité-szoboré. A fiú izgatottan szippantott még egyet a Virzsíniából, de már azon gondolkozott, mivel törölhetné izzadó tenyerét.

Sándor tulajdonképpen jó táncos volt, most mégis csetlett-botlott, nyomorúságosnak érezte koccanó cipőjét, ügyetlennek önmagát, ettől még jobban megizzadt. Táncolt ő már sok lánnyal, de azok mind kartonruhás, teniszcipős leánykák voltak, mint Fegyveres Anna; ez az Anikó egészen más. Kínosan vigyázott, ne tévessze el a ritmust, nem is mert megszólalni. Jocóék újabb számot kezdtek.

„Lila orgonák, oly dús a lombotok. Egy szép barna lányt de elbújtattatok...”

Oly távol tartotta magától a lányt, hogy még egy harmadik is elfért volna közöttük, pedig szerette volna derékban átölelni, erősen magához szorítani, hogy érezze azokat a márványmelleket, de – nem merte. Micsoda

ragyogó nő! Olyan igazi, amilyeneket csak régi színházi lapokban látni... A rosseb egye meg, épp most kellett így megizzadnom... Bárcsak vége lenne már a táncnak, de nem, a zenészek gyorsítanak.

*„Ha nem jön elő a párom, nem marad virág az ágon,
Mind letépem, megtalálom, tőlem nem menekül...”*

– Tőlem nem menekülsz... – dúdolta Anikó, aztán erélyesen rászólt: – Ölelj már át, így nem lehet táncolni! Ne félj, nem eszlek meg!

– Igen, persze, persze... bocsáss meg, de szörnyen megizzadtam. Nem látod?

– Na és, mit számít az?

Fekete haját végighúzta Sándor gyöngyöző homlokán, bal karját a fiú könyöke alá támasztotta. Huncutul hunyorított, majd minden második taktusnál kissé hátralepett – már amennyire szűk szoknyája engedte – és egy gondolatnyit ellökte magától az izgatott fiút. – No látod, így! Tudsz te táncolni...

– Veled, Anikó, élvezet... a tánc.

Már nem zavarta csattogó cipője, nedves haja, az, hogy vörös nyakkendője minden kilépésnél a hátára csapódik. Jocó, a szaxofonos remekelt, most épp azt játszották, hogy *„Helló bébi, mademoiselle”*, nyerített, röhögött a szaxofon, vonaglott a nép. Aztán egy versnyi időre csak féltucatnyi dobon szólózott a másik.

Ritmustól remegett a levegő, ritmustól és mozgástól, majd ismét felvonított az *„Ereszd el a bikát”*. Beregi legszívesebben két lábbal dobbantott volna egyszerre, de partnere visszafogta.

– Lassan, fiam... a ritmus. A ritmus szent... azt be kell tartani – már többen figuráztak körülöttük, de Sanyi félszemmel is észrevette, hogy senki sem csinálja olyan jól, mint ők Anikóval. Igaz, olyan nő sem volt még egy a teremben, mint Anikó.

Szabályos kör alakult ki azokból, akik őket nézték. Volt, aki tapsolta a ritmust, mások – és ezt Beregi szédületében is látta – komoran bámulták. Így Fegyveres Anna és Szentesi, aki szemével sűrűn integetett, amit csak úgy lehetett értelmezni, hogy Sanyit hívja.

Hirtelen elhalt a zene, csak a rumbatók sóhajtott még néhányat. Mindenki látta, hogy Wienkler elvtárs súg valamit Jócó fülébe. Még le sem lépett a pódiumról, a zenekar már angolkeringőt játszott.

– Nem is igaz. Meg se izzadtál – nyúlt be Anikó Sándor spencere alá. Pedig facsaró víz volt rajta az ing, de ez most egyáltalán nem érdekelte. Megfogta a lány kezét és egészen közlelről suttozta, olyan közlelről, hogy ajka a hajához ért

– Anikó, nagyon szeret... szeretnék megcsókolni.

– Csacsi – és elindult az asztal felé. Hátulról pont olyan jó alakja volt, mint szemből. Beregi utánament volna, de valaki elkapta a karját. Szentesi volt. Jelentősegteljesen körülnézett, nem figyelik-e, aztán lerohanta Sándort.

– Megörültél? Tisztára bediliztél! Ilyen circuszt rendezni nyilvánosan! Tudod, kicsoda Anikó? A Rudi nője. És tudod, ki Rudi? Bár csak harmadéves, már gyakoronok az anatómián és nagy fej... Kinyír, ha a kezei közé kerülsz. Ezen gondolkozz! Különben keresett Wienkler elvtárs.

Sándor rágyújtott egy cigarettára, és azt számolta, ha nem szív többet, holnapra is marad három. Wienklert a büfé közelében találta, éppen két szendvicset helyezett egymásra. Sándornak megmozdult a gyomra, de mélyet szívott a fanyar füstből, és arra gondolt, hogy nagyon aprók ezek a szendvicsek. Akkor se venne, ha lenne pénze rá.

– Jó étvágyat, tanársegéd elvtárs!

– Jól mulat, Beregi elvtárs?

– Igen, remélem, a többiek is.

– És sokat táncolt.

– Szeretek táncolni.

– Látom, tud is. Főleg a malagambát járta ügyesen... Tudja maga, Beregi, honnan ered ez a tánc? Nyugatról. Az imperialista nyugatról. Ezek a táncok idegenek a mi kultúránktól. Ez a züllött, rothadó, burzsoá kultúrának a kifejezője, ami ellen mi határozottan harcolunk. Harcolunk, mert aki átveszi az imperializmus kultúráját, az elismeri a reakció ideológiáját is. Tehát nekünk ellenségünk! Úgy bizony, Beregi kolléga.

– De kérem, Wienkler elvtárs, én igazán... Én azt gondoltam... Bocsánatot kérek.

– Különben azt a lányt nem lett volna szabad beereszteni. Miért nem vigyáztak jobban? Olyan felháborítóan szűk a szoknyája, hogy az már erkölcstelen. Nézze meg, rendesen járni sem tud benne, csak tipeg. Hát mondja meg őszintén, Beregi elvtárs, látott már maga becsületes munkásnőt ilyen szűk öltözetben, a maga édesanyja ilyen szoknyában jár?

Ezután kisvártatva, mint pap, aki penitenciát osztogat, színpadiasan felsóhajtott, és kimondta, amire készült:

- Maga pedig holnap a nagyszünetben...
- Holnap vasárnap.
- Akkor hétfőn vagy kedden, de még jobb, ha mindennap, előadást tart az évfolyamának a kozmopolitizmus társadalmi, ideológiai gyökereiről, és felhívja a figyelmet ennek veszélyére. Remélem, megértette.
- Meg. És nagyon szégyellem magam.
- Akkor beszéljen azzal a szűkszoknyással, többé meg ne lássam itt.
- Nem tartozik hozzánk, gyógyszerész.
- Mindenki hozzánk tartozik, mi mindenért és mindenkiért felelősek vagyunk.

Beregi arca vörös volt, mint a pipacs, szeme égett, sírni szeretett volna. Úgy érezte, nagyon nagy hibát követett el. Őt, Beregi Sándort nevezték ki ideiglenes IMSZ-titkárnak, mert megbíztak benne. Most hogy lesz tovább?

„Hétfőn ki kell állnom az évfolyam elé önbírálatot gyakorolni.”

Újabb cigarettát dugott a szájába, és valahová megszire bámult. Egyszerre csak öngyújtó lángja közeledett. Háborús lövedék rézhüvelyéből készült öngyújtó. Tordai Béla adta a tüzet, másik kezében egy pohár bort tartott.

– No, mi baj, kisöreg? Lekoptatott a fekete rányi?

Sanyi dühbe gurult, hogy merészeli Béci őt csúfolni? Mi az, hogy kisöreg, és Anikó mióta rányi neki? Azon gondolkozott, hogy vághatna vissza, hogy fájjon a másiknak is.

– Ide figyelj, Tordai elvtárs. Jobban tennéd, ha levágnád a sörényedet, mert úgy nézel ki, mint egy imperialista börtöntöltelék. Amiért dobos vagy a zenekar-

ban, még nem kellene az imperializmus kultúrájának a szekértolója légy. Megjegyezted?

Béci kiitta a bor felét, kényelmesen rágyújtott, aztán közelebb lépett Beregihez, és halkán szólt:

– Ide figyelj, édes fiam. Én úgy rúgok a seggedbe, hogy kettéhasadsz. Mi az, hogy börtöntöltelék? Mit tudod te azt, hogy ki kinek a szekerét tolja? Én megjártam mind a két frontot – már sokkal enyhébben folytatta.

– Láttam embereket meghalni álmukban és éhen a foglyotáborokban, barátokra akadtam az ellenség sorában, és rájöttem, hogy sok ellenségem ugyanabban az egyenruhában járt, amiben én... Ezt viszont te jegyezd meg, pajtás... No, idd ki ezt a bort, és béküljünk ki. Tudod, kis megerőltetéssel az apád lehetnék, Sanyikám, én majdnem negyven vagyok. Te?

– Tizennyolc... leszek.

– Jól van. Minden jól van, ahogy van... Menj táncolni, Sándor, a legokosabb, amit tehetsz.

Wienkler megszegyenítette, az kellemetlen volt. Amit Tordai mondott, fájt.

Anikó táncolt, Sanyi lekérte, és hivatalos hangon közölte vele, hogy ilyen ruhában nem illik medikusbálba jönni, erkölcstelen.

– Mi, én erkölcstelen vagyok?

– Azt nem mondtam. Csak a ruhád, és ahogy táncolsz.

Érezte, ismét kioktatják, ha Anikó szóhoz jut. Nem is mert a lányra nézni, félt, elveszti a biztonságát.

– Mit gondolsz, illik hozzád az ilyen dekadens ruhadarab? Láttál te munkásnőt a gép mellett, traktoristalányt a mezőn ilyen ruhában? Vagy el tudod képzelni

édesanyádat ilyen maskarában? Ezeken jó lenne elgon-
dolkozni, Kristóf elvtársnő.

– Jó! – sarkon fordult, és apró lépésekkel kitipegett,
Sándor pedig tűzért nézett körül az utolsó cigarettájához.

Torkát szorongatta a keserűség, bőgni szeretett volna, ordítani, átkozódni, mindent összetörni, valakit megölni. „Hogy lehetek ilyen barom? Belebolondultam ebbe a lányba, és ahelyett, hogy udvarolnék neki, durván le-
gorombítom. De ő a hibás, miért öltözködik kapitalista divat szerint? Mert nincs benne egy szemernyi öntudat! No, majd én megnevelem! És Wienkler elvtárs... Éppen akkor kellett itt lennie, amikor Anikóval táncoltam?”

Öklével nagyokat ütött a levegőbe, mintha láthatatlan ellenséggel verekedne. Kerekas állt meg mellette.

– Kire haragszol, öregem? Remélem, nem rám? De rögtön fogsz, ha megmondom, hogy ti, elsőévesek fogtok rendet csinálni a teremben. Hétkor kezdik osztani a reggelit. No, jó munkát, öregem, szevasz.

– Jó szerencsét – morogta, és most már valóban mindenkire haragudott. Egyébként bejelentették a három utolsó táncot.

„Egyszer voltam nálatok, nálatok, nálatok, sej-haj, Lina.

Leszakadt az ágyatok, az ágyatok,

az ágyatok, sej-haj, Lina.

Ha leszakadt, nincsen abban szégyen,

Veszünk egyet kinn a vásártéren.”

Befurakodott a táncosok közé, és ahol gólyát látott, odaszólt, hogy a tánc után maradjon vissza. Nehezen ment, jobbról-balról lökdösték, vidámak voltak, nem

értették, mit akar, talán nem is akarták, volt, aki megmosolyogta vagy egyenesen hátat fordított.

– Rendelkezz velem, Sanyikám, kérlek alássan, rám mindig számíthatsz. Természetesen Kőmíves Bertalan ajánlotta szolgálatait. Jocó rázendített a „*Bátran előre, elvtársak*” című indulóra, ami azt jelentette, hogy vége a bálnak. Voltak, akik erre is táncoltak. Beregi felugrott a pódiumra, a zenekar tust húzott.

– Kérek minden elsőéves hallgatót, maradjon itt. A termet rendbe kell hozni.

Elkeseredve látta, mint tódul ki a tömeg. Mit tehetett, odaállt az ajtóhoz, legalább restelkedjen, aki nem marad. Tömegesen mentek el az elsőévesek, és bizony nem restelkedtek.

– Hát lássuk akkor, kik maradtak itt? Kozma, Kőmíves, Birtalan Ákos, Gyüge és én. Ez összesen öt.

– Velem hat – csapott a cintányérra Tordai Béci –, csak előbb elrendezem a hangszereimet. – Egyébként, ha húszan itt maradnak, öt perc alatt összedobtuk az egészet. Mit csináljunk, fáradt az ifjúság, de annyi baj legyen. Gyertek csak ide, fiúk! Ezt húzzátok meg, aztán gyúrás – kotort elő egy üveg rumot a sok dob közül. Fogával húzta ki a dugót, és elsőnek ivott. Sándornak könny szökött a szemébe az édeskés barna létől. Mást se sokat, de rumot még soha nem ivott életében. Olyan volt az illata, mint téli estéken odahaza az esszenciás teának.

Kozma Árpi díszlépést csattogott, és egyedül vitt a fején egy asztalt. Gábor Kőmívessel vonatot épített az asztalokból, és fütttyentve, mozdonyt utánózva, tolattak a teremben. Feldobta őket a rum. Sanyi sem volt már olyan haragos.

– Adsz még egy kortyot, Béla? – Sándor a fény felé emelte az üveget, borostyánsárgán csillogott benne az ital. Undorodott tőle, mégis a szájához vitte, de alig ihatott, mert kikapták kezéből az üveget... A lány alaposan meghúzta, azután szalutálva, katonásan jelentett:

– Munkára készen az önkéntes egytagú leánybrigád. Mi a feladatod, titkár elvtárs?

Sanyi csak bámult, Anikón elnyűtt melegítőnadrág, sárga sporttrikó.

– Anikó! Anikó drága, ne haragudj, azt nem úgy értettem. De tudod, Wienkler elvtárs azt mondta, hogy...

– Azt kérdeztem, mit csináljak?

Béci, aki eddig el sem mozdult a hangszerek mellől, halkan dobolni kezdett. Drótszálakból font ütői éppen csak érintették a dobok bőrét, ami sejtelmes, izgató susogást eredményezett. Sanyi közelebb lépett Anikóhoz, és kinyújtotta a kezét, de abban a pillanatban már érezte is, hogy megizzad.

– Bocsáss meg. Ez az egyetlen feladatod. Ne haragudj rám... Anikó, te olyan szép vagy, mint egy isten.

– Nono, titkár elvtárs! A klerikális reakció erősen befészkelte magát ide – és homlokon csókolta Sándort, aki már eléggé becsípett. A fiú elkapta a derekát, magához szorította. Tordai Béci mind hangosabban verte a dobot, közben a fiúk befejezték a munkát. Birtalan emelte fel az üveget.

– Kisepertem az egész egyetem szemetét. Megérdemlek én is egy kortyot?

Szentesi lépett be Fegyveres Annával. Mondták, sajnos nem maradhattak itt, de mivel világosságot láttak, azt gondolták, talán még segíthetnek valamit.

– *Tarde venientibus ossa.* Későn jövőknek csak a csontokat. Egy kortyot kaptok, mert csak ennyi van.

– És egy lityi turci – varázsolt elő egy lila selyempapírba csomagolt üveget Birtalan Ákos. Méregerős ital volt, csak pici kortyokat lehetett belőle inni. Valaki előkerítette a menza fonott kenyérkosarát, száraz, savanykás kenyérszeleteket találtak benne. Ezt rágszálták a zenekari pódiumra kuporodva, a félhomályban. Sanyi szorosan ölelte Anikót, aki fázósan bújt hozzá. Daloltak. Fájdalmas, szomorú népdalokat, giccses, csepegő műdalokat, és mindent, ami eszükbe jutott. Még Sztálin kedvenc nótáját is, azt hogy: „*Hej, te bunkócska, te drága, hej, te eleven fa gircses-göröcsös ága...*”

Anikó úgy befészkelte magát Sándor hóna alá, hogy szinte eltűnt. Melle Sanyi testének feszült. Egyetlen körte égett a terem túlsó felében, és fogyott a turci. Szentesi malac vicceket mesélt, mindenki röhögött, Anikó Sándor ujjait harapdálta.

– Gyere. Gyere ki utánam – suttogetta.

Pár perc múlva Sándor utána ment. Szentesiék akkor már azt ordították, hogy: „*Nem, nem, nem – nem meggyünk mi innen el...*”

Anikó ott állt a bentlakás lépcsőfeljáratánál, ajkára tett ujjával csendre intette Sanyit, megfogta a kezét, és elindult vele jobbra fel. Az első emeleten sok szekrény között kinyitott egy ajtót. Két ágy volt a szobában, két üres ágy.

Sándor úgy érezte, nem kap levegőt, a szíve a torkában dobogott, attól félt, a nagy csendben meghallja a lány is. Tudta, elérkezett a rég megálmodott, a nagy, az áhított pillanat. Még soha nem volt így, ilyen közel egy

lányhoz. Magasságos egek, micsoda nő, legelsőnek az életében! Sanyinak reszketett a lába, tüzelt az arca, és a visszatartott levegő miatt szinte megfulladt. Mélyet sóhajtvá ölelte át a hideg csempekályhát, forró homlokát a fajanszhoz szorította. Hallotta, a lány mögötte motoszkál. Most!

– Anikó...

– Tessék, szívem.

– Mondd... nincs véletlenül egy cigarettád?

– Te, ez nem az én szobám. Az unokanővéremé, de holnap estig nekem adta. Innen kényelmesebb volt bálba menni. Mit is kérdeztél? Persze, egy cigarettát. Majd keresek.

Milyen szenvtelenül és logikusan beszél, semmi izgalom. Biztos csak ugrat, hogy aztán kinevessen, és mindenkinek elmondhassa, mennyire bezsongtam.

– Ne, Anikó! Ne gyújtsd fel a villanyt!

– Miért? Zavar?

– Nem, de talán belát valaki, és...

– Semmi és. Engem ugyan nem érdekel.

Dalolt a hangja, művészi hangsúllyal, de annyira tökéletesen, hogy Sanyi füle a saját szíve dübörgése mellett is megérezte a mesterkéeltség apró trilláit. Ez kissé megnyugtatta. Szeme már jól megszokta a sötétet, előtte egy széken ott hevert az a vitatott rózsaszínű ruha.

– Jé, Anikó, te itt öltöztél át? Csodálatos voltál ebben a ruhában. Igazán ne haragudj rám, tudod, hogy nem tehetek kivételt...

– Tényleg tetszettem neked? Vegyem fel újra?

Úgy bújt ki a melegítőnadrágból, mint kosárlabdamerkőzéseken, mikor a bíró váratlanul cserét int. A tri-

kót egyből lekapta magáról. Ott állt egy alig-bugyiban, Sanyi és az ablak között. Mellei mint egy görög istennőé, még a bimbók is élesen látszottak a főtérről beeső fényben... Hátravetett fejfel egy pillanatig kivárt a lány, mint aki tisztában van azzal, hogy ő most nagyon szép. Lihegésétől sűrűn emelkedett-süllyedt a melle, amikor fél kézzel a rózsaszínű csoda után nyúlt, hogy a fejére húzza.

Sándor oly hirtelen ölelte át, szinte ledöntötte. Tenyere alatt érezte meztelen testét, vadul csókolta, de mindenütt abba az átkozott ruhába fúrta az arcát. Végre meleg kört ért az ajka, és mélyen magába szívta az édes-kés női párat, mikor a lány hónaljába csókolt.

– Ne bomolj, te csacsi.

– Anikó, én... nagyon félek tőled, és nagyon szeretlek.

– Én is. Nagyon. De ülj egy kicsit veszteg.

Mindenekelőtt Sanyi nyakkendőjét bontotta ki, aztán az ingét, egyenként minden gombot.

– Ne siess, itt vagyok, nem futok el.

Sanyi mégis úgy rántotta le magáról, ami még rajta volt, mint aki menekül. Alighogy egymáshoz ért a két fiatal test, csakhamar beteljesültek.

Mint hosszú készülődés után eldobott gerely, melynek süvítése még a levegőben van, hevert a lány mellett lihegve. De csak egy percig, amíg a leány ajkai reá talál-
tak, és fogaikkal egymásba martak. Simogatták, harap-
ták, cirógatták egymást, mint oroszlán a kölykét. Ismét összefonódtak. Jobb volt, mint előbb, később még jobb.

Hajnalodott, Sándor a mennyezetet nézte. A főtérről utcák seprőinek egyenletes kaszáló suhogása hallatszott. Anikó a karjában feküdt, félig rajta, mindkét karjával

magához ölelve a fiút. Már régóta nem szólt, talán aludt. Sándor éberebb volt, mint valaha, agya világosan működött.

„Miért kellek neki? Csóró vagyok, egy nadrágom, egy pár cipőm. A tanulmányi ösztöndíjam cigarettára sem elég... Talán összeveszett Rudival, és most így akarja megbosszulni magát? Szokás ez a nőknél. Rudi pénzes, roppant elegáns és okos fiú. Akkor miért? Mit adhatok én ennek a lánynak? Belém szeretett volna egyetlen este? Biztosan az imponált neki, ahogy felléptem, azzal hódítottam meg.”

Sándor büszkén kifeszítette a mellét. Magabiztosan mosolygott, mint minden győztes férfi, a görög olimpiakonoktól napjainkig. Majd újabb kétely kerítette hatalmába...

„És ha csak azért feküdt le velem, mert el akarta vettetni magát feleségül? Én voltam a balek, aki ráharaptam... Ne légy hülye, Beregi, Kristóf Anikó olyan nő, hogy sokan szívesen harapnának le belőle csak egy falatot is. Nem tesz ő ilyet, nálamnál jobb partit is talál, ha akar, például Rudit.”

Ahogy a nyalka harmadévesre gondolt, amint okos tanácsokat osztogat, egyszerre féltékeny lett. Elhatározta, ha még egyszer meglátja Anikóval, megmondja neki, hogy ők szeretik egymást, és össze fognak házasodni. Ha még ezután is koslat utána, összetöri annak a híres Hochzeit-Halmágyi Rudolfnak a csontjait.

Óvatosan magához szorította a félig reáboruló lánytestet. Kis mocorgás volt a válasz, és még jobban belékapaszkodott a lány. Kemény melle Sanyihoz feszült.

Lágyan, lassan csókolt Anikó, néha játékosan elkapta az ajkát, de azt is lustán, lomhán lehulló fekete hajának sátra alatt csak egyre erősödő lihegésük hallatszott. Most már úgy kapaszkodtak össze, mint akik rég, nagyon rég ismerik egymást, amióta férfi és nő van a világon. Akik egymagukban semmit sem érnek, nem lehetnek szépek, erősek, okosak, mert egyedül még élni sem érdemes.

Anikó hirtelen a párnába fúrta a fejét, és elhúzódott Sándortól.

– Most öltözz, és azonnal menj el – szárazon, hangsúlytalanul beszélt, mint az asszonyok, amikor álmukból ébrednek. Sándor próbálta megsimogatni, haja közt a tarkóját kereste, de a lány elkapta a fejét.

– Mondtam már, hogy menj?

– De miért? Megbántottalak? Anikó, mi bajod?

– Semmi. Csak nem akarok felébredni, és nem akarom látni, amikor elmégy.

Sanyi az ágy mellett állt, és a fekete hajú lányt nézte. Gondolkodott, hogyan mondja meg, aztán egyszerűen szólt.

– Anikó. Én szeretlek. Úgy gondoltam... ezek után... légy a feleségem. – Ez nagyon ünnepélyesen hangzott, Sándor így is akarta. Aztán szinte hadarva folytatta: – Természetesen, csak pár év múlva, ha meglesz rá a lehetőségünk.

– Menj. Ezek után menj... Menj már... te csacsi.

Óvatosan lopakodott lefelé a folyosón, a lépcsőn, szerencsére senkivel sem találkozott, a portásfülke is üres volt. Ott sepregetett az öreg a vaskapu előtt.

Sándor belépett a menzára, ahol nyoma sem volt az éjszakai mulatozásnak, nagy fazékban gőzölgött a regge-

li mentatea. Még senki sem volt a teremben, csak Ella, a kis begyes, ügyeske menzatündér.

– Mi van, kolléga? Kifáradt az éjszaka, látom, a gólyabálról jön.

Sándor csak akkor vette észre, hogy a lila gólya még mindig ott fityeg a hajtókáján.

– Már nem vagyok gólya! – forró volt a tea, és hűs utána a beszívott reggeli levegő.

4

Hétfő reggel hat órakor anatómiai gyakorlat. Volt, aki magas műtőszéken görnyedt, mások a boncasztalokról lógatták le lábaikat, sűrűn egymás mellett, mint vonatok tetején a hazatérő hadifoglyok. Legtöbbjük kezében egy-egy sárga, kopott, összefirkált csont és egy nyitott bonctanjegyzet. Természetesen a Mihálik. Bűn lett volna, legalábbis az elején, bármiféle más jegyzetet olvasni egy gólyának.

– *Sulcus... processus... foramen... spina... processus coracoides* – hangzottak mindenfelől a latin szavak, nagyon halkán, suttogva-zsongva. Tanult a terem, nemcsak a szemével, a szájával is. Mint buddhista barátok motyognák az idegen kifejezéseket.

Az évfolyam fele egészen fiatal gyerekember, a háború utáni évek első „eresztéseiből” került ki, ezek már nem tanultak latint. Másik fele pedig már elfelejtette, vagy úgy végezte a középiskolát, hogy többet tudott az aknavetőkről és Európa fogolytáborairól, mint Gale-nosról vagy Vergiliusról.

– *Foramen... spina... sulcus...* – morzsolták a szava-

kat áhítattal és nem kis rettegéssel. Sanyi először akkor rémült meg, amikor átlapozta a Mihálikot. Minden pici dudornak, lyuknak, taréjnak, sáncnak magyar és latin neve volt, amit be kellett vágni. Eddig azt hitte, tökéletesen tud magyarul, nincsen olyan szó a magyar nyelvben, amelyet ne értene. A legelső bonctani gyakorlaton a scapulát tanulták, tetszett neki, hogy a lapockacsont horgát hollóorrnyúlványnak hívják. Milyen szép összetett magyar szó. Még azt is sejtette, mit jelent az ízületi vápa, de azon már nagyon elcsodálkozott, hogy a nyelőcsövet magyarul bárzsingnak, a vastagbél egy részét harántremesének, a scrotumot pedig boréknak hívják.

– Ez még semmi! Majd meglátjátok, mi lesz később. A csonttan játék a központi idegrendszerhez képest – mondták a felsőévesek.

– Mi van itt, kérem?! Méltóztassanak moderálni becses hangerősségüket. Inkább a vizsgán szeretném halni a négyes csoportot.

Egypercnyi néma csend, mindenki a jegyzetébe bámul és újra hallatszik a *sulcus-sulcus, spina-spina*. A tanársegéd, mint aki jól végezte dolgát, halkan, nevetgélve beszélget a másikkal. Nem is túl halkan.

– Álljon meg a menet! – szólalt meg Bárdi tanársegéd. – Azt kérde a tisztelt kolléga, hogyan is áll a lapocka az emberben. Ha netalántán önök között is akad valaki, aki még nem egészen doktor lapockakérdésekben, hát szíveskedjenek becses fülük botját felém irányítani. Felkérem a kollégát, forduljon háttal a teremnek, és legyen hulla. Nos, kérem szépen alázattal, ha ezt a lapockát a lapos felszínével helyezem férfias kollégánk gömbölyded hátára, akkor az úgy áll ott, ahogy a nagy természet

elrendezte. Ha megfordítom, a kitarjasodó lapockatövis, a *spina scapulae*, pontosan a kegyed bordáit és tüdejét fogja megfúrni. Feltennék egy bátortalan kérdést: hogyan méltóztatna ön aludni, mágiszter, ha a spina állandóan nyomná becses hátát?

Mosolygott, kacagott az egész terem, még Gyüge Gábor is, akinek a hátán Bárdi demonstrált.

Leghangosabban a „hosszúfiúk” röhögtek. Hosszúfiúknak hívták őket, mert négyen voltak egy csoportban és mind százkilencven centi felett.

Bárdi másodpercig ha nézte őket: szokásától eltérően egyetlen szót sem szólt, mégis azonnal néma csend ült a teremre. Bárdi a hosszúfiúk válláig sem ért tel.

– Továbbá felhívom szíves figyelmüket Zsuzsikára. Mindenki megtekintheti kedve szerint, de csak messziről. Hölgyeim és uraim, mindent a szemnek, semmit a kéznek, fordítva, mint a moziban. Ez volt az anatómia tanszék egyik szabványszellemessége. Zsuzsika pedig Zsigmond prof. kedvenc csontváza. Klórmésszel fehérített, hibátlan kétszázhat darab csont, drótochkákkal, rugókkal összefogva. Zsuzsikának minden foga megvolt, a csontok végén pedig piros és kék foltocskák jelezték az egyes izmok eredését és tapadását. Zsuzsika szép volt a maga nemében. Soha senki nem nyúlhatott hozzá, még a tanársegédek sem, csak Zsiga bá. Ezért maradt tiszta és ép.

Bárdi tanársegéd pont nyolckor hosszú botjával a padlóra koppintott.

– Méltóztassanak kérném szépen tisztelettel a csontokat az asztalokra helyezni és minden ülőalkalmatosságot a falak mellé. De egyenes vonalban kérném, mé-

lyen tisztelt kollegina, igen, igen, kegyeddel merészkedek társalogni, ha meg nem sértem. Kegyeskedjenek a szürkeállományukba vésni, hogy nálunk, a bonctanon, a rend a lelke mindennek, nem úgy, mint egyeseknél otthon... Alázatos szolgálja, doktornők, a viziontlátásra, doktor urak. Merem remélni, hogy a legközelebbi összeröffenésünk sokkal fegyelmezetten hangulatban zajlik majd le az önök jóvöltából – olyan halkon vonult ki az ötven ember, ahogyan a halottasházból szokás. Le a köpenyeket, végre rá lehet gyújtani.

Fehér köpeny nélkül senkit be nem engedtek a boncterembe. Mindegy, hogy milyen, csak legyen. Tordai Bélának frissen vasalt, de sárga vászonból készült, az a legolcsóbb. Pollák Margitkának háború előtti mintás damasztból, derékban elszűkítve, alul gloknisra szabta az anyja, és keményített fityulát is varrt neki. Minden héten csomagban küldte a tisztát Aradról. Hátagombolós sebészköpenyben feszít az egyik hosszúfüű, felfelé fűjja a fűstöt. Kérek tőle egy cigarettát – indult feléje Sándor, aztán mégis Gyűgét szólította meg.

– Nincs, apám, csak ez az egy. De nem baj, én szívok kettőt, te kettőt. Én szipkából, te anélkül – megmagyarázza, miért nem szabad hármát-hármát szívni a közös cigiből; mert olyankor siet az ember, tökéletlenebb az égés, a papír bekátrányosodik, és a csikk élvezhetetlen lesz.

– Mi a következő óránk?

– Két óra marxizmus a díszteremben.

Még van tíz perc, többen a tejsárdába sietnek; tényérnyi puha zsemléket árulnak ott vajjal megkenve, prágai sonkával a szeletek között, egy-egy pohár tej-

jel. Sanyi szédült, ha csak rágondolt. Cigaretára se volt pénze.

Magas, szép ember volt József tanár, jó szónok és hatásos előadó. Bár a gépelt lapok előtte feküdtek, szabadon beszélt, szépen, tagoltan, értelmesen. Kiss – Sándorék szemináriumvezetője – jegyeztetett, mint a többi hallgató.

Sándor mindent könnyen lejegyzett, és kezdett megvilágosodni előtte, hogy amit ő eddig egyszerűen politikának nevezett, az tudomány. Tudomány, amit objektív törvények irányítanak. Tehát azért van ma így, ahogy van, mert nem lehet másképp. Boldog melegség kerítette hatalmába. „Milyen jó, hogy tanulhatok. Milyen jó, hogy orvostanhallgató vagyok, és orvos leszek. Milyen jó, hogy a proletariátushoz tartozom, nyitva áll előttem minden út. Ezért érdemes élni.” Mélyet sóhajtott, és a legszívesebben kurjantott volna egyet. Körülnézett, vajon mások is így éreznek-e. Mester elszundított.

Óra végén megtapsolták a tanárt, marxizmuson így volt szokás. Sándor a katedrára ugrott.

– Elvtársak, csendet kérek. Az intézeti IMSZ-bizottság közli velünk, hogy ma délután, három és hét között szükség van a téglagyárban huszonöt fiúra, önkéntes jelentkezőket kérek. Én megyek, ki jön velem? Birtalan, Kőműves, Mester és... Mikola. Tehát vagyunk öten. A többi húszat jelöljétek ki magatok, minden csoport ad két embert. Óra végén kérem a listát. Más! Ma este nyolckor ARLUS-ünnepség a Kultúrpalotában. Legalább harmincan ott legyenek az évfolyamról, javasolom, elsősorban lányok. Óra végén kérem a listát. Különben ezért az akcióért Szentesi felel. Megértetted? Más! Vasárnap

reggel nyolckor mindenki, kivétel nélkül, legyen a marhavásártéren, itt a szerpentin alatt. A mi évfolyamunk fogja befásítani az egész területet. Csak mi egyedül. Ötszáz fát kell elültetnünk. Én vállaltam. Más! Ne dohányozzunk az előadóteremben, tiltja a proletárerkölcs. Legyünk öntudatosak. Végeztem.

– Máskor végezz hamarabb, minden szünetben hirdetsz valamit, így egy füstre se jut idő.

– Látod, elvtárs, én sem szívok. Ezek fontosabb dolgok! – és jól megnézte a hosszúfiút, úgy, mint Bárdi ma reggel, csak kevesebb eredménnyel.

Óra vége felé nagy forgalom zajlott Kóbor Zoli körül. Apró cédulákat kapott és suttogó megbízatásokat; a menzajegyeket adták oda neki. Kóbor volt az egyetlen kerékpár-tulajdonos az évfolyamon, így ő ért leghamarabb a menzára, lerakta a jegyeket az üres tányérok mellé, helyet foglalt „először”. Akinek Zoli elvitte a menzajegyét, lóhalálában rohant utána, mert kihűlt a leves. Busz is járt, de arra kinek volt pénze? Egymást maga mögött hagyva rohant lefelé az évfolyam, mint mezei futóversenyen, hogy legalább „másodszorra” helyet foglalhasson, mert akkor csak fél órát kellett várnia. Akik andalogva sétáltak, beletörődtek: úgylis csak a „harmadik” váltásban ülnek asztalhoz.

Sándor ismét a katedrán termett, és kiabált.

– Azok ebédeljenek először, akik ma a téglagyárba mennek. Kóbor elvtárs, itt a lista. Előbb a brigádosok, aztán a többiek. Megtiltom, hogy másképp cselekedj!

Este Sándor gyorsan letusolt, minden izmát külön érezte a megerőltető munka után. Tenyerébe belerágta

magát a forró téglapor. Nyakkendőt kötött, és rohant a Kultúrpalotába. Szentesi az előcsarnokban ült egy kék pamlagon, két lány, Margit és Kristóf Anikó között. Éppen nagyon kacagtak, biztosan viccet mesélt nekik. Bent folyt már a műsor.

– Szervusztok, elvtársak!

– Üdvözljük a hősi munkásosztály ifjú értelmiségi tagját – így Szentesi.

– Hallom, kiraktatok egy vagon meleg téglát. Elfáradtál? – kérdezte Anikó.

– Ha már téglát trógeroltál, minek kellett ide is eljőnnöd? A helyedben sehová se mennék, elvégre te vagy a titkár. Hja persze, az öntudat – sóhajtott Margit.

– Csak ideiglenes titkár vagyok.

– Megválasztunk téged, csak téged, ne izgulj! – kacagott Szentesi.

– Akkora energia feszül benned, elbírod te a szervezési munkát is a tanulás mellett. Bár némelyek kíváncsiak, hogyan szerepelsz majd a félévi vizsgákon, főleg anatómiából? – mondotta Anikó; érződött, nem a saját szavaival fogalmaz, ezt már hallotta valahol.

Sándor mereven Anikóra nézett, és elszorult a mellkasa a féltékenységtől. Rudi!

– Engem ne féltsen senki! Ezt megmondhatod nekik. Egyébként hányan vannak itt az évfolyamunkról?

– Elegen. Többen, mint kellene.

Anikó a Bulevárdból nyíló utcában lakott, egy kicsi padlásszobában, egyedül. Hanyatt feküdtek a fehér csergével leterített heverőn, cigarettáztak. Kinn bagoly huhogott a magányos fenyőn.

– Minden este itt huhog az ablakom előtt.
– Valahol itt van a fészke – túrt a lány hajába Sándor.
– De én nem szeretem! Zavard el.
– Te mindenkit elzavarsz magad mellől, akit nem szeretsz?

– Mit akarsz, Sándor?
– Hochzeit-Halmágyi Rudit is elzavartad?
– Már rég, akkor pedig te még sehol sem voltál. Apró gyermekkorunk óta ismerjük egymást, a szüleink is. Tudtad, hogy az én anyám százsz és világosszőke? Apám örmény... volt.

– Nagyon szeretted Rudit?
– Okos fiú, de szörnyen egoista.
– Még most is szereted?
– Első nekirugaszkodásra nem sikerült bejutnom. Múlt nyáron ő foglalkozott velem egy kicsit, és itt vagyok. Itt vagyok, itt vagyok, itt vagyok – csiklandozta Sándort, míg az le nem fogta a kezét, és csókjaival be nem tapasztotta a száját.

Már a második cigarettát szívták, mikor a bagoly ismét huhogni kezdett. Anikó csapzott fejét a fiú mellébe fúrta.

– Hallod? Minden este itt huhog...
– Hátha itt van a fészke? Erre nem gondoltál?
– De én félek tőle, zavard el!
– Rudit elzavartad?
– Nem, de kerülöm.
– Ha megszólít, ne válaszolj, zavard el!
– Félek tőle.
– De szeretted, még a múlt nyáron is.
– Nem. Sohasem szerettem, akkor is félttem tőle.

– Rudi apja szász?

– Nem. A négy év alatt magyarosított Halmágyira. Mégis elvitték. De te megéheztél! – pattant fel Anikó. – Hunyd be a szemed, mert vakít a fény. Rögtön sütök tojást szalonnával, ugye, éhes vagy?

– Én mindig éhes vagyok, és állandóan téged szeretnélek ölelni.

Elalvás előtt Sándor a lány hátát simogatta, és félál-mában ilyeneket mormogott: *spina scapulae... processus coracoides... sulcus, sulcus, sulcus...*

Vasárnap reggel az egész évfolyam kinn volt a mar-havásártéren, talán ketten-hárman hiányoztak, azok is igazolták magukat Sándor előtt. Gyönyörű, napsütéses októberi délelőtt volt. Alig két óra alatt földbe került a félezer csemete. Mire Wienkler elvtárs és Rozsnyó Laci megérkezett, már a szerszámokat pakolták a szekerekre.

– Hát ez gyorsan ment, ügyesek vagytok, gólyák!

– Gyorsan, mert sokan voltunk, és ha mindig mindenki dolgozna, minden ilyen jól menne – dicsekedett Sándor.

– Harminc év múlva mekkora jegenyék lesznek a csemetékből. És mi büszkén mondjuk majd: „Mi ültet-tük” – intett Wienkler elvtárs a befásított vásártér felé, keményen kezét szorította Beregivel, és elment.

Október utolsó csütörtökén tartották meg az IMSZ-választást. Rozsnyó vezette a gyűlést, Wienkler az inté-zetet, Boldizsár tanársegéd pedig a társadalomtudomá-nyi tanszéket képviselte. Beszámoló nem volt, nem is lehetett.

– Alig hat hete, hogy főiskolánk hallgatói vagytok, de már bebizonyítottátok, hogy méltók is erre. Öntudatos munkára kész évfolyam – mondotta Rozsnyó. Ezt bizonyítja téglagyári munkátok, a baromvásártér befásítása és egyebek. Azután feltette a kérdést, akar-e valaki javaslatot tenni a most megválasztandó évfolyambizottság tagjaira vonatkozólag. Akkor felállt a csinos, szőke Hédi, és papírról felolvasta a következő szöveget:

– Mi, az elvtársak egy csoportja, azt javasoljuk, hogy az első évfolyam IMSZ-büroja legyen háromtagú. Név szerint Beregi Sándor, Fegyveres Anna és Szentesi Tibor. Javasolom, hogy egyenként vitassuk meg őket.

Összehajtogatta a papírt, és megkönnyebbülve leült, mint aki jól végezte feladatát. Sándor természetesnek találta, hogy őt javasolták, de nem értette, miért éppen Hédi? Ugyan kivel beszélhette meg, amit itt elmondott és kinek a nevében javasolt?

– Tehát: mellette... ellene... ki tartózkodik? Lássuk az elsőt – Rozsnyó is papírról olvasta. – Beregi Sándor, született Szentmiklóson, proletár szülők gyermeke, a középiskolában IMSZ-titkár és városi aktivista volt. Jó tanuló, szorgalmas, becsületes, öntudatos. Tessék hozzászólni.

– Ez mind igaz, és még hozzáteszem, hogy Beregi Sándor nagyon jó szervező, de meg kell mondanom, néha durva, erőszakos, parancsolgat. Erről a jövőben le kell szoknia – ült le Pollák Margitka. Azonnal felpattant, de halkan és finoman beszélt Kőműves Bertalan, mintha bocsánatot szeretne kérni az egész díszteremtől, amiért egyáltalán meg mer szólalni...

– Kérem szépen, én nem akarok senkinek sem el-

lentmondani, de itt valami félreértés van. Beregi Sanyi roppant kedves, udvarias, szolgálatkész és jó kolléga. Bocssátságok meg, ha valaki talán másképp...

– Mi az, hogy bocsánat? Semmi köntörfalazás! – sivított Margit. – Beregi egy durva alak, főleg a lányokkal. Azt akarja, hogy mindenki annyit aktiváljon, mint ő!

Megmosolyogták Margitkát, még Sándor is. Utána Szentesi emelkedett szólásra.

– Elvtársak, öntsünk tiszta vizet a pohárba – rövid hatásszünetet tartott. – Én jobban ismerem Beregi Sanyit, mint ti. Már a felvételi alatt sokat beszélgettünk, ott kinn a téglagyárban, mert ő ott dolgozott, míg mások a víkendtelepre jártak – néma csend, ilyenkor lehet hatni a hallgatóságra. – Kevés olyan öntudatos embert ismerek, mint Beregi, igaz, vannak hibái is. Tényleg, néha elragadtatja magát, ilyenkor talán keményebb a kelleténél, de mindig mindent közös ügyünk érdekében tesz. (Jó hangja van Szentesinek, és jó fellépése!) – Én inkább azt rovom fel neki, hogy néha megalkuvó, bizonyos elemekkel szemben nem eléggé osztályharcos. Az osztályellenséggel néha elnéző, ez pedig veszélyes! Javasolom, kerüljön fel a jelöltek listájára.

Szentesit hosszan megtapsolták, miközben Sándor töprengett, vajon kinek szól ez a taps. Megszavazták, természetesen egyöntetűen. És Fegyveres Annát is.

– Mivel mind a három elvtársat, akiket a teremből javasoltatok, egyöntetűen meg is szavaztátok, reákerültek a jelöltek listájára – darálta Rozsnyó a szöveget. – Ezek után térjünk át a titkos szavazásra. Javasolom, hogy a munkálatok sikeres lebonyolítása érdekében válasszunk egy öttagú számlálóbizottságot. Mellette... El-

lene... Van-e javaslat a teremből? Van. Tessék! – ismét Hédi emelkedett fel, és elsuttogott öt nevet, papírról.

– Egyenként szavazzuk meg őket, vagy egyszerre mind az ötöt? Egyszerre! Nagyon helyes. Ki van mellette? Ellene? Tessék, gyertek ki ide az asztalhoz, itt vannak a szavazócédulák azoknak a névvel, akiket ti javasoltatok. Osszátok ki! Figyelem! Mindenki csak egy lapot kaphat, különben érvénytelen a szavazás... Úgy... Megkapta mindenki? Ellenőrizték, hogy rajta van-e mind a három jelölt? Felhívom a tagság figyelmét, hogy mindenki választ és mindenki választható. De ha netalántán valakivel nem ért egyet, azt húzza ki, és írjon a helyébe másikat nevet. Ehhez minden választónak joga van! Kérem, mindenki dobja be a szavazócédulát ebbe az urnába. Tessék megnézni, nem duplafalú! (Ezen végre lehetett derülni egy kicsit.) Kész?

– Felkérem a számlálóbizottságot, vonuljon félre a szomszéd terembe! Ezalatt senki se hagyhatja el a termet. Ezt megköveteli szavazási rendszerünk demokráciája – Rozsnyó mint rutinos gyűlésvezető, rekordidő alatt bonyolította le a választást. Ami még hátravolt, az már semmiség, de meg kellett várni, amíg megszámlálják a lapokat.

– Ifjúságunkra jellemző a forradalmi lendület – szólalt meg Wienkler elvtárs.

– Azt javasolom, amíg várunk, énekeljünk forradalmi tömegdalokat. Ki kezdi, kinek van?

– No? – mocorgás jobbra-balra, de sehol semmi. Végre egy bátortalan leányka elkezd:

„Sztálin neve a lendületünk, az ő útján előre megyünk.” Sándor töprengett valamin, de amire másod-

szorra is lendületbe jött a forradalmi ifjúság, bevonult a számlálóbizottság.

– Jelentjük: az urna kibontása után száznegyvenhárom szavazólapot találtunk. A teremben száznegyvenhárom szavazó van. Minden szavazólap érvényes volt... Eredmények: Beregi Sándor: százharmincegy mellette, tizenkettő ellene. Szentesi Tibor száznegyvenhárom mellette, senki ellene. Fegyveres Anna: ugyancsak száznegyvenhárom mellette, senki ellene.

Taps. Rozsnyó gyorsan magához intette a három megválasztottat, és csak úgy ültében, odasúgta nekik:

– Titkár: Beregi. Rendben? – és most már állva folytatta. – Az újonnan megválasztott évfolyambizottság már meg is tartotta a legelső gyűlését, és elhatározta, hogy a titkár Beregi Sándor legyen – taps. Sándor arra gondolt, hogy tizenketten kihúzták, mégis mindenki tapsol, mintha olyan nagyon tetszene nekik. Miért?

– Szervező és politikai felelős: Szentesi. Taps. – Tanulmányi és kultúrfelelős pedig Fegyveres Anna. Ezek után megkérdem Beregi Sándort, van-e valami mondanivalója... munkavállalása? – Sándort ez teljesen váratlanul érte, mégis rögtön felállt. Még nem tudta, miért, de bűnösnek érezte magát. „Ha én ezt elmondom, kinevetnek, vagy ami még rosszabb, azt hiszik, az a tizenkét ellenszavazat bánt. Pedig tényleg bánt...”

– Tessék, Beregi elvtárs, de röviden, mert az idő előrehaladott – mormogta Rozsnyó a szokványyszöveget.

– Barátaim, csak egyetlen dolgot ígérek nektek. Azt, hogy mindig őszinte leszek – Sándor leült. Valaki összecsapta a tenyerét, talán Kozma Árpi. Szentesi mosolyogva nézett körül, Rozsnyó egyszerűen vállat vont,

mintha azt mondaná: ilyenkor nem ezt szokás mondani, de mit csináljunk? Elénekelték az Internacionálét és a Világifjúsági indulót, és rohant mindenki a menzára. Wienkler elvtárs lekezelt a büróval, és kulcsait csörgetve megindult jobbra a biológiai tanszék felé. Sándor utána.

– Mondani szeretnék valamit.

– Jó, csak gyorsan, mert sietek.

– Wienkler elvtárs! Ma olyasmi történt, amit én nem tartok helyesnek.

– Talán az, hogy magát választották meg titkárnak? Nyugodjék meg, mi ezt jól meggondoltuk, és előre megszerveztük.

– Épp erről van szó! Amikor Rozsnyó kivette a szavazólapokat a táskájából, már rá volt gépelve mindhármunk neve. Honnan tudta, hogy minket fognak javasolni?

– Miért, talán nem magukat kellett volna?

– Nem erről van szó. De mégis, előre rágépelni a szavazólapokra...

– Időmegtakarítás miatt. Különben még most is ott csücsülnénk. Hát nem jobb így?

– Persze, hogy jobb, de nem egészen demokratikus... Legalábbis ezt mondhatják rólunk – csóválta a fejét Sándor. Wienkler megállt a szobája előtt, kikeresett egy rézkulcsot és Beregi mellének szegezte:

– Jegyezze meg, édes fiam, hogy itt a demokráciát mi csináljuk. Világos? És nem engedünk senkit beleszólni. Akinek nem tetszik... Vajon kinek nem tetszik? Az osztályellenségnek nem tetszik! Az osztályellenséget pedig ki kell nyírni! És mi ki is nyírjuk könnyörtelenül! – olyan mozdulatot tett a sárga kulccsal, mintha valakinek a fejét készülné levágni. Sándor akaratlanul is hátrált egy

lépést. A gömbölyű emberke, zsírpárnás kék szemével cinkosan hunyorított. – Megértette, Beregi? Amit mi csinálunk, az minden demokratikus. Jó szerencsét és jó éjszakát!

Sándor egyedül baktatott lefelé a sötét úton. Egy pillanatig úgy érezte, jó lenne felrohanni oda, ahol a sárga kockakövek az égig érnek, egy kicsit leülni, és belebámulni a sötétbe... De inkább megindult a Bulevárd felé.

Balra a Somostető sötét kárpitjából komoran, fenyegetően emelkedett ki a nagy fehér ház. Alig két-három ablakból sugárzott az értelmes fény. Késő volt, senki sem járt az utcán. Egyik lámpától ellátott a másikig, de közöttük vaksötét úton botorkált. Egy körte a Tüdőgyógyászat előtt, majd a Belgyógyászat kapuja fölött, aztán a Vércsárda mellett, végül a Bulevárdon egy egész sor. Fellélegzett és balra tért, felfelé egy meredek utcába.

5

November hetedikén este fáklyás felvonulást tartottak. Sándor már napokkal előbb megszervezte az évfolyamot. Minden csoportban fölvonulási felelőst jelölt ki.

– Mindenki tartsa számon a szomszédját, nehogy idegen elemek, mondjuk az osztályellenség, befurakodhasson sorainkba. Sötét van, provokációkra is sor kerülhet. Tehát: legyetek éberek! Jó szerencsét! – búcsúzott, mintha elválnának, pedig csak a fáklyákat gyújtották meg az Apolló udvarán, és kivonultak a főtérre. Fáradtolajba mártott zsákdarab volt a fáklya. Sercegett, füstölt, bűzös leve a kezükre folyt. Lassan haladtak előre, hosszú ideig topogtak helyben. A fiúk jókedvűen viháncoltak,

lökдösödtek a sötétben, hangosan röhögtek a legócskább szellemességen is.

Sándor a sor szélén haladt, állandóan csitítgatta őket. Bántotta, hogy kollégái nem veszik komolyan az ünnepi felvonulást, de főleg az, hogy Szentesi Tibi a legharsányabb közöttük, így aztán mindenki csak őrá figyelt.

„Olcsó népszerűség-hajhászás” – gondolta Sándor, és hogy a tekintélyén esett vélt sérelmet helyrebillentse, elkiáltotta magát:

– Nincs semmi baj, ennyi eső nem árt. Legyünk boldogok, hogy ilyen szép felvonuláson vehetünk részt – emelte az égő husángot, hadd csorogjon a leve.

„Légy boldog, de nélkülem.” „Örülj neki, Beregi...” „Vihetnéd az én fáklyámat is... öntudatból.” „Titkár bácsi, pisilni kell, hazamehetek?” – hallatszott minden irányból, de nem lehetett tudni, ki szövegel a sötétben.

„Díszlépést nem kívánsz, főnök?” „Jó szerencsét, elvtársam, jó szerencsét, sajnos csak ballal, mert a jobb kezem olajos. Neked micsodád olajos?”

Sándor jobbra-balra kapkodta a fejét, de hiába. Ilyenket szemtől szembe senki sem merne mondani neki, csak most a sötétség, és talán... Szentesi cinkos leple alatt. A fáklya lángjába dugta cigarettáját. Büdös volt az első szippantás, és elvakította a túl közeli fény.

Jobb is volt így, senkit sem akart látni ebből az öntudatlan, forradalmiatlan, kispolgári magatartású társaságból. Szomorú volt. A sor hirtelen megindult, majd felhangzott Szentesi szép baritonja:

*A jeges föld és a hó alól,
Öklünkkel zúzva hegyeket,*

Marsolunk mi, partizánok
Felkelő hadserege-e-e...

Dalolva, fáklyásán masíroztak el a tribün előtt, ahonnan a kicsi rektor büszkén integetett aránytalanul nagy prémsapkájával. „Ügyes fiú Szentesi, csak ne lenne olyan csúfondáros. Nem baj, fontos az eredmény” – gondolta Sándor, és körülnézett, kitől kérhetne egy cigarettát. Dékány Emil körülményesen a belső zsebébe nyúlt, elegáns mozdulattal kattintotta fel ezüst cigarettatárcáját. – Parancsolj, kérlek. A tárca aranyozott belsejében gumipánt szorította a félsornyi Nacionálét.

– Szép tárca.

– Szép. Apámé volt. A monogramot is ő véste bele a fogságban.

– Édesapád talán ötvös?

– Nem. Földbirtokos... volt.

Sándort meglepte Emil nyílt beszéde, nem tudta, mit válaszoljon hirtelenében, másra terelte a szót.

– Hallottad, hogy csúfolódtak velem ma este?

Dékány kimért mozdulattal emelte szájához a rossz cigarettát, kicsit kivárt:

– Nézd, Beregi: segítek, ha erre megkérsz, cigarettával is megkínállak, amikor van, de információkkal nem szolgálok, se most, se később. Jó éjt!

– Sanyikám, mondanék valamit – fogta át a vállát egy magas, kissé púpos kolléga, akinek minden második foga rossz volt. – Szóval... Én tudom, kik gúnyolódtak veled az előbb. És azt is, mi mindent beszélnek rólad az évfolyamon. De ennek fejébe... Szóval értesz? – Sándor csak most értette meg, mit nem akart Dékány Emil,

és mi az, amit felkínál neki ez a másik. Dühös lett. „Ez azt hiszi, olyan fontos nekem, hogy ki mit mond rólam. Szarházi!”

– Tudod mit? Tűnj el a szemem elől, és szégyelld magad!

– Úgy? Nagy hülye vagy te, Beregi, majd még megbánod – köpött ki a fiú rossz fogai között.

– Az lehet, de az az én dolgom. És máskor ne gyere felvonulásra kalappal.

– Ne mondd, megtiltod?

– Meg. A kalap kispolgári csökevény.

Sándor ezt büntetésnek szánta. Hajas Jóska gúnyosan röhögött.

– Ó, menj el már, Beregi. Ezek szerint cipőt se húznak? Az is kispolgári csökevény? Főleg a jobb, mert az jobbra hajlik. Hülye vagy te, Sándor, többszörösen hülye.

Sándor is érezte, hogy egyik hülyeséget a másikkal tetézi, de mit tegyen, az embernek elvei vannak, és azokból nem engedhet. „Hazudni nem szabad. Akkor az ember becsületes marad.”

Szentesi vonult el mellette egy csokor leányka közepe jökedvűen. Füstölgő fáklyájával kaszáló mozdulatokat tett, így tört utat a felbomló tömegben.

Reggelente jól ki kellett lépni, már foga volt a levegőnek. De délben még sárgára aranyozta a park vastag lombcsőnyegét a novemberi nap. Csak a japán fagyal zöldellt változatlanul az intézet előtt, mintha semmitől sem függne.

A hajnali bonctangyakorlatokat késő délutánra helyezték át; már sötét volt, mire befejezték. A koponya

csontjait jóval nehezebb volt megtanulni, mint a többi összes csontot együttvéve. Apró, alig látható lyukak, pinciny vájulatok, csücskök, tarajok, és mindezeknek borzasztó hosszú a nevük. Az egyiket például úgy hívták, hogy *apertura interna canaliculi nervi petrosi superficialis minoris*. Sebaj, még egy hónap izomtan, ami újabban hétszáz nevet jelent, bagatell, és januárban kollokvium... Bárdi tanársegéd már jóval kevesebbet gúnyolódott, és igazán készségesen magyarázott. Csak ritkán mondott olyanokat, hogy: „Mélyen tisztelt felsőház és úri rendek, egy secundum türelemért esedezem. Bájdús kolleginánk össze méltóztatott téveszteni az ékcsonatot az ekecsonttal. Ez legalább akkora – pardon – badarság, mint azt híresztelni, hogy Kolozsvár Tibet fővárosa és a Hóstáttal együtt Dél-Alaszkában terpeszkedik el”. Szó ami szó, Bárdi ez alkalommal nem túlzott.

Keményen tanultak, főleg bonctant, mintha más tantárgy nem is lenne. Sándor fogadott egy-egy cigarettába, hogy bekötött szemmel, egyszerű tapintással megnevez minden csontocskát, pedig a kézközépcsontok akkorák és látszólag olyan egyformák, mint egyazon fürtön a szőlőszemek. Simán nyert, de el is veszítette rögtön, mert Kozma Árpi, Kóbor Zoli és Mikola Mátyás éppúgy felismerték.

– Tisztára bolondok vagytok. Mire jó így tanulni? Azt hiszitek, ezt kérik a vizsgán? – elégedetlenkedett Polák Margitka. – Ha már olyan nagyon okosak vagytok, mutassátok meg nekem, hogy is hívják? Azt az aprót...

Testre szabott köpenyében előnyösen domborodtak nőies idomai. Magasra fésült haján úgy ült a fityula, mint egy véletlenül odatelepedett pillangó. Margitka olyan

nő volt, akire nem lehetett úgy ránézni, hogy az embernek ne mindig ugyanaz jusson az eszébe. Még most a szesszió⁶ előtt is...

– Gyerekek, a szomszéd teremben igazi hullák vannak. Gyertek, nézzük meg – suttogta Margitka. Holló Zsike, Szász Ildikó, és persze a fiúk, mind követték. Szerencsére Bárdi még nem volt sehol. Túl a sötét folyosón, a felsőbb évesek bonctermében, valóban igazi hullák voltak.

– Hát akkor menjünk be... – de senki sem mozdult. Sándor a csontokkal már megbarátkozott, de előre félt attól a naptól, amelyen majd hullát kell érintenie. Most mégis bátran benyitott; imponálni akart Margitkának. Tömény formalinszag marta a torkát, csípte a szemét. A kapcsolót kereste, de hiába kattogtatta, nem gyulladt fel a lámpa. Kinn már sötét volt, csak a telehold sütött be a párás ablakon, amitől minden olyan valószínűtlenül hatott.

Kétoldalt, öt-öt asztalon, egy-egy lepedővel fedett holttest, középen csak annyi szabad út, mint egy jól művelt kertben az ágyások között. Sándor bátran megindult ezen az ösvényen, szemei könnyeztek a formalintól, alig látta, hová lép a kísérteties holdfényben.

– Bravó, Sanyikám – suttogta Margitka, csak ő állt az ajtóban, a többiek kívülről figyelték. Sándor éppen megfordult a terem végében, amikor valaki megragadta a köpenyét. Érezte, leszakad, ha továbblép. Óvatosan hátranyúlt, és ordítani szeretett volna, ha nem szégyelli magát. Köpenye zsebébe akadt egy hideg láb. Fegyelmezetten lépett ki a teremből, bár legszívesebben kirohant volna az irtózattól. Margitka megcsókolta, mint egy hőst,

de nem tudott örvendeni. Sokáig mosta, szappanozta a kezét, mégis úgy érezte, formalinszagú maradt.

– Boldizsár hívat, menj be hozzá! – szólt valaki Bereginék néhány nappal a szesszió kezdete előtt.

Boldizsár nagydarab ember volt, akkora, mint egy patkóhajlító vásári díjbirkózó. Szinte teljesen betöltötte a pici szobát, ami a marxista katedrán neki jutott, akár csak a narancsillat, finom, édeskés illata a sárga gyümölcsnek, amit Sándor eddig csak képről ismert. Ott volt kettő az asztalon, fehér papírlapon. „Ilyen tehát a narancs... milyen érdes lehet a bőre...”

– Üljön le – szólt rá Boldizsár. Könyökét szélesen az asztalra támasztotta, ahogyan az erős emberek szokták, összekulcsolt kezével hihetetlenül alacsony homlokát bökdöste olyan ütemesen, mintha nagyon gondolkodnék.

– Magának szegények a szülei?

– Semmink sincs, sose volt – válaszolta Beregi.

– És mondja, van magának rendes ruhája? – vonta fel a szemöldökét, amitől szinte eltűnt a homloka.

– Van hát. Az, ami rajtam van.

– Aha...

– Télire kapok egy lódent és egy bakancsot. Pontra. „Mit akar tőlem? Talán valami ruhasegélyt is osztanak, s nekem is adnak? Akkor télikabátot kérek, ne költekezzenek a szüleim.”

– Tudja, csak azért – bökdöste tovább a homlokát –, mert egy IMSZ-titkárnak... – elővette a nagyobbik narancsot és akkurátus mozdulatokkal meghántotta. Még ilyet sem látott soha Sándor. – Mondom, egy IMSZ-tit-

kárnak illik pedánsan öltözködni. Mindig tiszta, vasalt ing, kifogástalan a nadrág éle, borotválkozzon naponta többször...

– Csak két ingem van. A másik trikóing, rövid ujjú.

Boldizsár már teljesen kibontotta a narancsot, hét gerezdje sziromszerűen terült el a fehér lapon. Egyet kényelmesen a szájához vitt, de a szeme hirtelen megakadt a fiún.

– Nyugodtan rágyújthat. Nem zavar a füst, bár én nem vagyok dohányos – Sándor készségesen kapott a zsebéhez, de ugyan minek? Csak gyufa zörgött benne.

Boldizsár élvezettel szopogatta a narancsot, a magot diszkréten a papírra csúsztatta.

– Szóval, azt mondom, egy kis ügyességgel – még egy gerezd – két inggel is lehet elegáns az ember. Tudja, a nők, az évfolyamtársai, panaszkodnak magára. Többek között azt mondják...

– Hogy durva vagyok.

– Hogy hanyag a külseje. – Eltűnt az ötödik gerezd is. – Pedig kár, egyébként csinos fiú lehetne – és mégis csak évfolyamtitkár.

– Jó! Elmehetek?!

– Kérem, várjon még egy kicsit! Fontos dolgot kell közölnöm magával. Bekapta az utolsó gerezdet is. „Úgy látszik, mégis kapok ruhát. A Bányászati Főiskola hallgatói is kapnak”.

– Csak azt akarom mondani, hogy Kiss adjunktus, aki eddig maguknak az előadásokat tartotta, többé nem tartozik intézetünk káderei közé.

– Miért? Nagyon szép előadásokat tartott – csodálkozott Sándor.

– Lehet – gyúrte össze a papírt a narancshéjjal Boldizsár –, de az intézet vezetősége így határozott. Kérem, közölje az évfolyammal, persze nem úgy, hogy kihirdeti, inkább csendben elmondja egyiknek, másiknak. Jobb, ha ezt a titkártól tudják meg.

– Természetesen ezt értem, de mégis, miért?

– Azt is megmondom. Kiss egészséges társadalmi eredetű elem, de kuláklányt vesz feleségül. Megpróbáltuk lebeszélni, nem lehetett – széttárta vaskos karjait, és úgy csóválta homloktalan fejét, mintha azt mondaná: „Micsoda barom ez a Kiss”.

– Persze ezt nem szükséges elmondani a hallgatóknak. Úgyis megtudják – böffentett elégedetten. – De az sem baj, hadd lássa mindenki, mi komolyan vesszük az osztályharcot.

– Nem értem. Ez olyan nagy bűn? Van az évfolyamunkon földbirtokos gyerek is.

– Lehet. Majd utánajárunk. Más dolog, ha valaki orvostanhallgató, és teljesen más, ha társadalomtudományi előadótanár. Hát nem? Különben azt is mondja meg a kollégáinak, hogy az évfolyam fele nálam kollokvál, és szeretném, ha rendesen felkészülnének. Remélem, tudja, hogy a társadalomtudomány több mint egyszerű tantárgy. Ezt is tudatosítani kellene... – még jobban össze-gyúrte, majd újra kibontotta és szétterítette a papírt.

– Nem dobom el a héját, legyen narancsszagú a szobám – kacintott, és kezet nyújtott Sándornak. Ragacsos volt a tenyere a narancslétől.

Előadás után a sárga kövektől futott vissza, hátha még ott találja Boldizsárt, hogy megkérdezze, kér-e mást is a kollokviumon, vagy csak azt, amit Kiss tanár le-

adott. Nem remélte, hogy még ott lesz. Kopogtatás nélkül nyomta le a kilincset.

– Ó, bocsánat – nyögte, és gyorsan behúzta az ajtót, amely mögött Boldizsár elvtárs Pollák Margitkával csókolózott.

6

Az Apolló valamikor szálloda volt, kényelmes, két-három ágyas szobái is vannak, de azokba természetesen a felsőévesek költöztek. A gólyák nyolcan-tízen, néha húsznál is többen laknak egy hálóban, ott pedig lehetetlen tanulni. Szerencsére van egy tanulóterem, a hajdani kávéház. Sándor ott foglalt magának asztalt, a falhoz tolta, ő maga háttal ült a teremnek. Amikor a jegyzetből felpillantott, csak a budaifölddel mázolt falat látta maga előtt. Az ajtó mögötte volt, így nem kellett felnéznie, valahányszor az kinyílt.

Két vizsga, hat kollokvium. Tulajdonképpen a kollokvium is vizsga, de ott nem adnak jegyet. A vizsgát szigorlatnak is nevezik. Biztató.

– Beregi elvtárs, meg kell győzni a hallgatókat, hogy minden vizsgára jelentkezzenek. Egy öntudatos ifjú csak így tehet. Egyébként ezzel fejezzük ki tiszteletünket a tantárgy és a tanár iránt – magyarázta az egyetemi IMSZ-bizottság tanulmányi felelőse. – Meg aztán, legyünk őszinték, annak, hogy egy vizsgán átmenj, legelső feltétele, hogy megjelenj.

– Igaz – válaszolta Beregi –, de sokan úgy érzik, nem eléggé felkészültek, ezért inkább elhalasztják az egyik szigorlatot tavaszra.

– Tipikus gólyahóbörgés. Azt hiszed, a következő fél-évben semmit sem fogtok tanulni, mind csak orvosi fizikára készülhettek? Év végén ott az anatómia – egész éves anyag – és a többi vizsga! Hol lesz időtök fizikázni?

Sándor sűrűn bólogatott, és mindenben igazat adott a felelősnek, de nagyon szerette volna, ha már elmegy.

– A szesszióban tanulás olyan, mint a hegy alatti abrakolás! – és sietett vissza kétszemélyes szobájába tanulni, elvégre ő is szessziózott.

Sándor leborult az asztalra, hogy gondolkozzék. Észre sem vette, mikor nyomta el az álom. Elég sokat aludt, a szomszédai látták, de hagyták. Aki fáradt, pihenjen. Kozma Árpád ébresztette fel, mikor ebédelni mentek.

– Sándor, hányszor vetted át az anatómiát? – csiripelte Szénásy Jolán.

– Először, Jolán. Holnapután fejezem be az izomtant, egy napom marad ismételni.

– Hiszi a pici! – fújta meg Jolánka a forró köménymaglevest, majd lebiggyesztette az ajkát. Nem tudni, ez a szegény levesnek szólt, vagy Sándornak. Szénásy jól kereső női szabó lánya, amit nem is titkolt. Már abból is, ahogyan öltözött, látszott, az öreg érti a mesterségét, Sándor fekete kenyérsarkat aprított a rántott levesbe, jó sokat, és gyorsan kanalazta befelé, hogy még szedhesen egy tányérral, mielőtt elviszik a tálat.

Szerencsére ilyen lányokkal került egy asztalhoz, mint ez a Szénásy meg Szász Ildikó, aki keveset beszél, keveset eszik, de éjjel-nappal tanul. Igaz, ott ült még Holló Zsike, nagy, csontos, sápadt és állandóan köhécselő lány; legalább annyit meg tudott enni, mint Sándor.

– Én szeretem a köménymaglevest, pedig mindig ezt

adták reggelire, amikor napszámban kapáltam. Pirított kenyérrel. Gondolom, így a gazda megszabadult a száraz kenyértől, megettük mi, nem kellett a disznónak adni – kacarászott és köhécselt a csúnyácska Zsike, és újra telemerte a tányérját a barna lével.

– Akkor egyed! – lökte el magától Szénásy Jolán a tányért, hogy szinte kiloccsant a leves. Kozma Árpi maga elé húzta az ellökött tányért, és belekanalazott.

– Megeszem én, ne vesszen kárba... Ha netalántán húst is találok benne, az a te nyelved lesz, Jolánka.

Mintha karmester intette volna be, oly egyszerre robbant ki a kacagás.

– Miért eszed azt, van itt még! – nyújtotta Árpi felé a tálat Szász Ildikó, ahogyan egy tisztviselő jól nevelt leányához illik.

– Parancsolj kenyeret is, Árpi.

– Azért eszem ezt, mert a Jolánkáé jobb. Mondtam, hogy benne maradt a nyelve.

Szárazbabfőzelék volt a második, káposztacikával. A babra kevés pirított hagymát lötytyintettek, a káposztára pirospaprikát. Jolánka két ujjával óvatosan kiemelt egy piros almát a drótkosárból – ezt hozták harmadiknak –, és szó nélkül elvonult. Kozma és Beregi elosztották az érintetlen tányér babot.

Sándor elhatározta, nem ül be a tanulóba, megpróbál ágyon fekvé tanulni. Perceken belül aludt. Már sötétedett, mire felébredt, a hálóban senki sem volt. Szörnyű bűntudat fogta el. „Ma alig tanultam valamit. Reggel álmos voltam, délelőtt elszundítottam, a délutánt átaludtam. Ez szesszió?” A tanulóban a tanulmányi felelős ült az ő helyén, szivarozott.

– Jó, hogy jössz, Beregi! Most üzentek a rektorátusról, holnapután reggel ki kell rakni egy kemence téglát, az első év öt embert ad hozzá. Indulás reggel hétkor a menzáról.

– De ki akar ilyenkor téglát rakni? Szesszió van!

– Mindenkinek szessziója van, Beregi! Nekem is, a hatodévnak is, mégis minden évfolyam ad öt-öt embert, persze fiúkat, mert a téгла nem várhat.

– Rendben van, én elmegyek, de honnan kerítek még négyet?

– Az a te dolgod. Mit gondolsz, Sándor? Ki fog abban a bentlakásban lakni, aminek a tégláját most égetik? Jó lenne ezen elgondolkozni... Tehát öt embert! – Sándornak főtt a feje, és most ez is. Neki feltétlenül az öt között kell lennie, különben nem lesz erkölcsi alapja másokat beszervezni. „Még három napod van az anatómiára”, mondta Jolánka, mintha szemrehányást tenne neki.

Holnap kedd, egész nap tanulhatok. Szerdán téglagyár, csütörtökön anatómiakollokvium. Odaállt a menza bejáratához, és minden elsőéves fiúnak szólt. Nem is mindnek. Az idősebbeknek nem, akik munkásegyetemről jöttek, azoknak se, hiába, nekik nehezebben megy a tanulás. Mindenki szabadkozott, de még így is tíznél többen megígérték. Szentesi vállalat vont, ő kollokvál! Hajas Jóska azt mondta: „Ne szívd az agyamat még te is!” Csortos Géza: „Te Beregi, nem méred fel, hogy nekünk most a vizsga a legfontosabb?” De volt, aki csak bólogatott vagy még azt se, úgy ment tovább, mintha meg se hallotta volna, amit Sándor mondott.

„Ott leszünk! Büszkén, bátran ott leszünk!” – így Gyüge Gabi, és kért egy cigarettát vacsora utánra.

Este jól ment a tanulás. Sándor érezte, hogy minden szó tapad, a régi fogalmak elevenek, és az újakat rájuk vagy melléjük tudja helyezni. Olyan jó érzés volt minden csontot, izmot, nevet, fogalmat elraktározni, a saját pici polcára, megjegyezni a polcocskák egymáshoz való viszonyát, hogy aztán akár behunyt szemmel kiemelhesse azt, amit éppen keres. Élvezte a tanulást. Jobban, mint életében eddig bármikor. Most értette meg, mit jelent a részletismeretek felhalmozódását követő minőségi ugrás: az összegezés.

Észre sem vette, közben a terem kiürült, már éjjel kettő is el múlt. Jóval többet tanult meg, mint amennyire számított. A teremben rajta kívül már csak Mester ült, két könyökére támasztott fejjel bóbiskolt a sok színes atlasz felett.

– Gyere, Mesterkém, oltsuk el a villanyt, menjünk lefeküdni.

– Igen, igen, késő van... Nézd csak, mire jöttem rá! – csillant meg álmos szeme. – A hosszú csöves csontok nyaki részében könnyen kimutatható a trabekuláris szerkezet, ami mind beesik a különböző erőbehatások irányával. Krafft Ebing szerint az Eiffel-torony vastraverzei pont olyan lefutásúak, mint a combcsont nyaki-feji részében az erővonalak, illetve a jól kimutatható trabekuláris szerkezet. Nos, mit szólsz hozzá? Holnap utánanézek a lapos koponyacsontok dinamikai szerkezetének, és meg is rajzolom az erővonalakat, mindegyiknek külön-külön.

– Ez nagyon érdekes, Mesterkém, ezzel lelövöd Zsiga bát. Az anyagot már befejezted?

– ...még nem. A csonttant át se veszem, tanulgattam

év közben, majd az izmokat átnyalazom... de az erővonalak kérdése még szűz terület! Csak azzal foglalkozom.

Másnap későn ébredt, de nem bánta, mert frissen pattant ki az ágyból. A reggelit lekéste, de azt sem bánta. Reggeli! Egy csésze langyos tea, amiről azt mondogatták, hogy csak azért tartalmaz kalóriát, mert meleg.

Ebéd után ismét aludt, éjjel kettőig így is befejezte az anyagot, és ami a legfontosabb, érezte, hogy tudja.

Szerdán reggel munkaruhában, gumicsizmásan hörpölték a teát. Ott volt Kőmíves (hiszen „rám mindig számíthatsz, kérlek alássan”), Kozma Árpí, Gyüge, Mester és Dékány Emil. Ez utóbbin kissé csodálkozott Sándor, de végeredményben örömmel látta, hogy összegyűlt az öt ember, vele együtt hat. Én itthon maradhatnék, ez volt a feladatom. Aztán döntött.

– Mesterkém, te maradj itthon, és nézd át a csonttant is. Látod, vagyunk elegendő. És sohasem árt... már-mint a csontoknak – Mester biccentett, és felment visszaöltözni intellektuálnek.

Frissen vasalt köpenyének összeragadt a zsebe a keményítőtől. A harmadik cigarettát szívta, amikor Hochzeit-Halmágyi Rudolf megjelent a boncterem ajtajában és szigorúan végignézett a társaságon.

– Szóval, bonctanból kollokváltok. Nagyon helyes, nagyon helyes! – mondta, de abban minden felsőbbrendűsége, hivatalossága és vállveregető pimaszsága benne volt.

– Méltóztasson befáradni az első – ez Beregi volt, aki annyit már tudott, hogy anatómiakollokviumon először a gyakorlati próbán kell átesnie, csak utána kerül a

prof. elé. Kellemetlen volt számára, hogy éppen Rudi-hoz került. Bár lehet, Hochzeit nem is tudja, Anikó kiért hagyta el, de ez nem valószínű. A gólyabál óta három hónap telt el, ezalatt Sándor se mutatkozott Anikóval, mert a lány így akarta. Pedig vele érezte magát a legjobban, egyszerre felnőtt férfinak és taknyos gyermeknek. Anikó megdorgálta, ha rendetlen volt, meghallgatta panaszait öntudatlan évfolyamtársairól. Mindig jó tanácsot adott. Ő határozta meg, mikor mehet fel Sándor ismét hozzá.

– Nos, fiatalúr, kezdjük a csontokkal.

Hochzeit úgy nézett Sándorra, hogy az hirtelen nem tudta, tegezze-e továbbra is, vagy magázza ezentúl Rudit, és főleg azt nem, hogy annak mi a szándéka vele. Rudi nikkelezett bicikliküllőt rezegtetett a kezében, mint karmesteri pálcát, azzal mutogatta az éleket, tarajokat, lyukakat, melyeket meg kellett neveznie. Sándornak megizzadt a tenyere, de simán válaszolt minden kérdésre. Már élvezte a játékot, remélte, Rudi még sokat kérdez, és ő bizonyíthat.

– Hát igen, így szokott lenni. Ezt minden magoló be tudja vágni, de lássuk csak másképp – hirtelen feldobott a levegőbe egy csontocskát; akkora volt, mint egy barackmag, és úgy pergett a levegőben, akár a játékkocka.

– Ez mi volt, ifjú mágiszter?

– Valamelyik kézközépcsont.

– Haha! Valamelyik! Ezt jól mondja, uram! De ennyit a délutáni kapus is tud. Talán szíveskedne precizálni, milyen csontról csevegünk. Csevegnénk, ha tudná! – és még egyszer feldobta.

– A *sajkacsont*... Azt hiszem.

– Csak hinni méltóztatik? Hát legyen bizonyos benne. És ez?

– ...*lunatus... pisiformis...* ez egy ujjperec volt...

– Melyik?

– Ugyan, Rudi! Ezt nem lehet megállapítani így, röptében. Ha a kezembe kapom, megmondom.

– Úgy mindenki tudja, mondtam már – és tovább dobálta az apró csontokat; nem túl magasra, és már nem pörgette annyira, de azonnal becsukta tenyerét, amint lehullott a csont.

– ...Hohó, ez egy fog volt. Egy zápfog.

– Adok fél percet, állíts össze egy teljes alsó fogsort – megcsörgetett vagy egy kilónyi fogat, amit egy lefűrészelt koponyatetőben tartottak.

Lázás sietséggel válogatta a megsárgult fogakat, és félkör alakban az asztalra helyezte. Igyekezett, ne teljen le az a bizonyos fél perc, ő akarta bejelenteni a kész, ne Rudi, aki távolról nézte, büszke pimaszsággal.

– Hát ami azt illeti, lehet, hogy ilyen fogsor is létezik... például szörnyszülötteknél. Vagy akinek a fején kétszer átment egy traktor. Mélyen tisztelt Beregi doktor úr! Merészkedem felhívni a figyelmét arra, hogy a bal alsó második zápfog helyére egy jobb felső bölcsességfogat méltóztatott ültetni. Remélem, nincs szándékában fogászati rendelőt nyitni a közeljövőben?

– Bocsánat, összetévesztettem – ismerte be Sándor a nyilvánvaló hibát. – Bocsánat, Rudi...

– Én megbocsátok neked, Sándor! – mondta minden szót erősen hangsúlyozva Rudi. Sándor azt is jól tudta, mit nem bocsát meg. De mielőtt bármit mondhatott volna, belépett Bárdi tanársegéd.

– Maguk mit csinálnak itt? Mit keres itt, Beregi kolléga? Milyen joggal lép be a boncterembe hívás nélkül?

– Megkért, hogy kollokvium előtt mutogassak meg neki egyet-mást – hazudott Hochzeit Rudi olyan magabiztosan, hogy szinte Sándor is elhitte.

– Hegy alatti abrakolás, ez már nem sokat ér! Jobb lett volna idejében rendszeresen tanulni. Menjen ki, Beregi, és várjon sorára!

Cigarettára gyújtott. Nagyon jólesett a füst. Csoporttársai megrohanták, ők sem tudták, mi történt, éppúgy, mint Sándor. Aztán megértették, még nem kollokvált, félig sem, mert a gyakorlati vizsgát Bárdi tanársegéd vezeti és nem Hochzeit Rudi, aki csak harmadéves, fizetés nélküli gyakornok, tehát ehhez joga sincs.

– És miről beszélgettetek Rudival?

– Erről-arról, mindenről. Bonctanról is...

Bárdi ugyanazzal a küllővel szinte ugyanazokat a kérdéseket tette fel, mint előbb Rudi, aki már sehol sem volt. Sándor arra gondolt, Hochzeit jót tett, amikor megjátszotta vele a vizsgát. Vajon csakugyan ezt akarta? Nyomát sem érezte izgalomnak, csak azt, hogy remekül működik az agya, és bármilyen furcsa, élvezi a vizsgát. Bárdi megállás nélkül kérdezett. Zsuzsikát, a csinosra preparált csontvázat is végigpásztázta, majdnem minden piros-kék foltról megkérdezte, hogy melyik izom ered vagy tapad ott. Sándor megfigyelte, hogy Bárdi egyetlenegyszer sem ért Zsuzsikához a küllővel. Persze, mindent a szemnek, semmit a kéznek, fordítva, mint a moziban. Bárdi nem gúnyolódott, az anatómusok megszokott stílusát sem csillogtatta, meg sem szólalt, csak akkor, amikor kérdezett. Sándor mindent tudott, ő ma-

ga is csodálkozott ezen, minden eszébe jutott, sehol egy félrefogás. Jó fél óra után azt mondta Bárdi:

– Kérem szépen alázattal, ez száz százalék! Semmi hiba, gratulálok, kolléga!

A prof. kicsi, sötét szobájában Sanyi valóban izgult. Mindenütt könyvek, kínai írás a falon, a sarokban egy cselló. Egyetlen asztali lámpa világított. Bárdi egyfolytában suttogott valamit a profnak, Sándornak az volt az érzése, egyikük se figyeli, mit mond. Még a felénél sem tartott, amikor Zsiga bá rászólt...

– Köszönöm, elég lesz – és aláírta az indexét. – Szeretném, Beregi kolléga, ha beiratkozna az anatómia szakkörbe, ahol elmélyítheti ismereteit, esetleg kisebb tudományos kutatómunkát is folytathat. Katedránk ezek közül választja ki később a gyakornokait – felállt, és lanyhán kezét szorította vele.

Kézfogásos anatómiakollokvium, nyelt nagyot Sándor, tudományos kutatás, sőt gyakornok is lehetnék, mint Hochzeit Rudi! Úgy érezte, vastag gumiszőnyegen lépked, mint annak idején a tornaversenyeken, amikor leugrott a nyújtóról és az egész iskola megtapsolta. Könynyűinek érezte magát, mintha minden izmában olyan erő feszülne, hogy fel is repülhetne, ha akarná.

– Hogy ment...? Mi volt a tételeled...?

Valaki égő cigarettát nyújtott, de Holló Erzsike megelőzte és egy kiflicsücsköt nyomott a szájába. Ez volt ma az első falat, amit lenyelt, amit le tudott nyelni.

Alig múlt tizenkettő, máris lefelé poroszkáltak az úton. Nem volt miért sietniük, az ebédet csak egykor kezdik. Tanulni? Ma már senki sem tanul. Majd holnap,

a következőre. Mester kijelentette, ő bizony ma is tanul. Nála csak pár percig tartott a vizsga, alig tudott valamit, nyilván „visszahívták”. Tordai Bécit is. Bánatosan ballagott a két öreg, restellték magukat.

– Rá se rántsatok, veteránok! – biztatta őket az örök vidám Mikola Matyi. – Újév után lelövitek az öreget nagy tudásotokkal!

Tordai Béci és Golea Mircea a Bulevárdnál jobbra tértek, ők vásárhelyi őslakók, a családjukkal ebédelnek. Sándor velük tartott egy darabon, amíg a többiek a Súrlott Grádicsig értek, aztán hirtelen elbúcsúzott, és visszament Anikóhoz. Jobb, ha nem tudják a kollégák.

– Anikó hazautazott Régenbe. Ma szenteste – közölte vele a háziasszonya.

Mielőtt kihozták volna a levest, Sándor már az asztalnál ült. Mikola Matyi vitte a szót:

– Ez Zilahy-leves.

– Persze. *Valamit visz a víz...*

– Kenyérrel sokat meg lehet enni belőle. Vagy sok kenyeret lehet enni vele? – kérdezte Sándor, amikor a tanulmányi felelős a füléhez hajolt.

– Gyere egy percre, fontos! – egy ablakmélyedésbe húzódtak. – Ma estére minden elsőévest szervezz be! Vagy színházba, vagy a klubba mennek író-olvasó találkozóra. Tudod, jobb, ha nem ünnepelnek háznál...

Sanyinak már nem jutott még egy tányér leves.

– Gratulálok, öregem! Hallom, lekezelte a profot, ügyes vagy – szólt át a szomszéd asztaltól Kerekes, a másodévesek örökmozgó szervezője.

– Szerettem volna látni – csapta le a kanalát Hajas

Jóska. – Akkor is lekezel a prof. Beregivel, ha története-
sen nem ő az IMSZ-titkár?

– Hogy beszélhetsz így, Hajas? – szólt bele Holló
Zsike. – Sándor sokat tanult, és tud is. Nyugodj meg,
nem pofára kapta a jegyeket.

– Én egy szóval se mondtam, hogy nem tud! – emel-
te meg görnyedt vállát Jóska. – A mondás is azt tartja:
akinek az úristen hivatalt ad, eszet is ad hozzá! – úgy
röhögött, hogy minden rossz foga látszott.

Este a klubban nagyon sokan voltak; felsőbb évesek
és tanársegédek is. Az ablakok bepárásodtak, több a
füst, mint a levegő. Vásárhelyi munkásírók, munkásköl-
tők olvastak fel írásaikból. Egy magas, szemüveges fia-
taleMBER egy bárónőről írt, aki Marosvécsen, évekkel a
Dózsa-lázadás előtt, vetési kampányt szervezett és mun-
kaversenyre szólította fel a jobbágyokat.

A felvilágosult bárónő sutba dobta selyemtopánká-
it, bocskort húzott, és beállt a jobbágyokkal egy sorba,
szántani. Szántottak, szántogattak, szántás közben és a
szünetekben osztályharcos indulókat daloltak.

Mindenki tapsolt, a szerző a szemüvegét törölgette,
mert az is bepárásodott. Hirtelen felugrott egy alacsony,
kopasz ember az elnöki asztaltól. Nem ért egyet az író-
val, aki hibásan mutatta be a bárónőt.

– Elvtársak! Ha elfogadjuk, hogy a marosvécsi báró-
nő ennyire a szíven viselte jobbágyai sorsát, munkaver-
senyt szervezett, sőt ő is megfogta az eke szarvát, ön-
kéntelenül tevődik fel a kérdés: ha a bárónők ilyenek,
akkor nem kell küzdenünk ellenük, nincs szükség osz-
tályharcra, tehát szüntessük be! Pedig mindannyian

tudjuk, hogy ahol az osztályharc gyengül, ott erősödik a reakció. Ezért veszélyes ez az írás, mert le akar beszélni az osztályharcról – nézett le a szemüvegesre, mint egy rövidre sikerült Toldi a legyőzött sovány bikára.

Kitörő taps és kacagás jutalmazta a kövér embert, aki izzadt homlokát törölgette, Sándornak úgy tűnt, pionírnyakkendővel.

Még Wienkler elvtárs is, aki elnökölt, nevetését csak nehezen tudta visszafojtani, amikor a teremhez szólt:

– Mi ez, kérem?! Amikor a szerző felolvasta írását, maguk megtapsolták. Miután a bírálóat bebizonyította, hogy a szerző az osztályellenség malmára hajtja a vizet, őt is megtapsolták. Hát maguk mindenkinek tapsolnak?

Nem tudni, ki kezdte el, de egy másodpercen belül az egész terem újra tapsolt, és Wienkler elvtárssal együtt hangosan nevetett.

József tanár kért szót. Nyugodt, figyelmet parancsoló hangon oktatta ki az arra rászorulókat:

– Ami a munkaversenyt illeti a feudalista középkorban, az egyenesen történelmi abszurdum. Munkaverseny a népi demokráciában jelent meg először, mert hamarabb nem jelenhetett meg! Előtte egyetlen társadalmi rend kizsákmányoltjának sem állt érdekében többet termelni az őt kizsákmányoló osztály számára.

„Mennyire logikus, félelmetesen logikus ez a marxizmus!” – gondolta Sándor.

Ezután a kövér olvasott fel egy prózai írást. Valahol a Maros vagy a Kükküllő mentén, megjelennek a traktorok, és mély, egyenletes barázdákat hasítanak a zsíros, de parlagon hagyott földbe. Egy szegény, de öntudatos

falusi legény reggeltől estig nézi a gépeket és azok hős vezetőit, de főleg Rozikát, a szép traktoristalányt. Este, miután mindenki nyugovóra tér, a legény odalopakodik és tovább csodálja, simogatja a traktort. De Rozika szemét is kerüli az álom. Erre Rozika mit csinál? Felülteti maga mellé a fiút a traktorra, és indít. Térülnek-fordulnak, egy óra múlva a legény már egyedül vezeti a traktort, egész éjjel szánt, másnapra ő a legjobb traktoros az egész brigádban. Csak Rozika szebb.

A taps még el sem ült, máris felemelkedett a szemüveges. Olyan jókedvűen kacsingatott a közönségnek, mintha az imént még nem is ő hajtotta volna az osztályellenség malmára a vizet.

– Most figyeld meg, hogy vág vissza a másik.

– Azt látom, hogy ezek irodalom ürügyén főleg ug-ratják egymást.

Két öklére támaszkodva fenyegetően csillogtatta szemüvegét, mégis átszellemült hangon kezdte:

– Hát... szóval szép. Nem mondom, igazán szép írás. Szinte látom Rozika nőies alakját kezeslábasba bújtatva, és érzem a frissen szántott anyaföld illatát – s ezzel széttárta hosszú karjait behúzott nyakú író társa felett, aki megjátszotta a dorgálásra váró megszeppent nebulót. Többen halkán kacarásztak, amit Sándor illetlenségnek tartott – ő most látott először élő írókat –, de van egy hibája az írásnak. Kérdelem én: ha az a parasztlegény egyetlen éjszaka megtanult traktort vezetni, akkor minek kellene a traktoristaiskolák? Talán rendszerünk rossz traktoristákat képez? Ez nyilván nem igaz! Aki ezt állítja, az a fejlődés kerékkötőjévé válik, reakciós, következőképpen az osztályellenség malmára hajtja a vizet!

Nem mondom, szép írás, de úgy látom, kollégám fél szemmel a letűnt osztályok felé kacsintgat. Ejnye...

Természetesen megtapsolták, és most a változatosság kedvéért egyik a szemüvegét, másik a homlokát törölgette egy időben. Több verset is felolvastak, egyiknek az volt a fő mondanivalója, hogy...

*Megérett a nyakas körte,
De sok kulák nyakát törte.
Megérett a ringlószilva,
Virágzik a kollektíva.*

Egy másik versnek a visszatérő refrénje...

*Munkásököl, vasököl!
Oda csap, ahova köll!*

Komoly vita alakult ki a második sor második szava körül. Volt, aki azt állította, hogy a „csap” nem eléggé kifejező, nem elég kemény, nincs benne erő. Sokkal jobb lett volna, ha a költő elvtárs azt írja, hogy „oda üt, ahova köll”, mert az méltóbb a munkásosztály vasökléhez. Már két részre szakadt a párás terem véleménye, amikor Beregi szót kapott. Röviden beszélt:

– Azt mondom, ne vitatkozzunk azon, hogy csapjon vagy inkább üssön az a munkásököl; véleményem szerint fontos, hogy jó erőset sózzon oda!

Wienklernek tetszett, amit Sándor mondott, mások is bólogattak, csak József tanár csóválgatta a fejét.

Mint a füst, úgy omlott ki a tömeg a hűvös éjszakába, ahol végre szabadon, mélyen lehetett lélegezni. Sándor

az utolsók között lépett ki. Jól látta, miként veregetik egymás hátát a kövér és a szemüveges, milyen boldogan kacarásznak, mint két futballista egy nehéz, de döntetlen mérkőzés után, amikor dresszt cserélnek.

Kinn hullt a hó, szálltak a hópelyhek, mint a pity-pangbóbiták. Minden hókristály gyémántként csillant az utcai lámpák fénykörében. Sándor elhatározta, sétál egyet a tiszta estében. Felment a Bolyai utcán. Már valahol a Teleki Téka előtt járt, amikor utolérte Dékány Emilék vidám társaságát. Ők is a klubból jöttek. Pollák Margitka rögtön belékarolt. Friss hónap, valami ismeretlen virágnak és a kíváncsú nőnek az illata áradt belőle. Simára fésült haján, rózsaszín fülecskéin azonnal elolvadtak a hópihéek.

– Vigyük ezt a vasöklű ifjút is, éjszaka sohasem lehet tudni... – kacagott.

Színes papírsíkokkal díszített, rongyos cigánygyerekek kántáltak az utcán, nagyapó sétált ráérősen apró unokaival, amíg otthon feldíszítik a fát. Egyik házban már szikráztak a csillagszórók, másutt épp akkor csilingeltek, és a redőnyöket nem mindenütt eresztették le. Nem mindenki titkolta, hogy ünnepel, mások úgy tettek, mintha egyszerűen családi vacsorát ülnének.

Emiléknél damasztabrosz, dupla teríték, monogramos ezüst evőeszköz. Apró karácsonyfa, csak gyertyával, angyalhajjal díszítve, alatta egy pár meleg házicipó a mamának és egy kínai selyem nyakkendő Emilnek.

Rossz pálinkát ittak, de kristálypohárból. A töltött káposzta hajdani nagy lakomák ízeit csempészte át ebbe a lódenes, munkában versengő, új világba. Füstölt sonkaboka is volt benne, csombor, kapor, minden.

Sándor félt, hogy leeszi a szőlőmintás damasztabroszt. Szerette volna a csülköt kivenni és becsületesen lerágni, de mindenki olyan kimérten, finoman étkezett és csevegett, hogy nem merte.

– Nagyon finom töltelékes káposztát tetszett főzni – bókolt a Mamának, aki az asztalfőn ült, nagyasszonyi tartásban. – Ebben minden van, ami kell, de én különösen a füstölt ízt szeretem, azt, ami a csülökből kifő – ravaszkodott, de hiába. A mama nagyot sóhajtott, és nem kínálta fel a csülköt.

– Minden? Látta volna azelőtt, kedves Sándor! Azelőtt micsoda szentesték voltak. Karácsonyra mindig levágtunk egy disznót. Volt elég. Saját kondást tartottunk. Csak a katonák több mint nyolcvan hízót vittek el... – és még mélyebben sóhajtott. Emil sürgősen töltögetni kezdett, és anyja szavába vágott.

– Igunk már egy korty bort, különben még azt hiszi ez a szegény disznó, hogy a kutyák ették meg.

– Igen, igen, így mondta mindig szegény férjem. De micsoda boraink voltak!...

– Ez nagyon finom, savanykás, ilyen kell a töltött káposztához – emelte fel poharát Csontos Géza.

– Hát akkor igunk a vizsgák sikerére!

Birtalan Ákos nagyon elegáns volt, mint mindig. Kikeményített mandzsettája pont három harántujjnyival haladta meg zakója ujját, rubinszemű kígyó harapta nyakkendőjét a fehér inghez. Nagy arany pecsétgyűrűt viselt, és finoman tartotta a kristálypoharat, mintha francia pezsgő lenne benne.

„Ezeknek az sem baj, ha rossz vinkót isznak, de azt kristályból, nagyúri göggel. Ez a Birtalan micsoda kici-

comázott úrifüú, biztos, hogy valami burzsoá ivadék. Itt grasszál kétsoros, sötét zakóban, és úgy tartja a poharát, mintha csókra nyújtaná a kezét. Úgy látszik, uraknál így szokás. Emil, igen, ő is... Leszorított könyökkel... így... a csuklót lezseren... Pfuj, Beregi!”

– Hogyne, előre a medve bőrére! Majd iszunk a szigorlatok után – koccintott Margitka.

– Jó szerencsét, elvtársak! – mondta Sándor jó hangosan, és egyből felhajtotta az egész pohár bort, amitől még a könnyei is kiszöktek.

– Kellemes karácsonyi ünnepeket, gyerekek – szólalt meg halkán a mama. – Boldog vagyok, hogy ennyi úri gyerek lehet együtt nálunk. Még ha ilyen szegényesen is fogadlak, de tudom, megértitek, hisz azelőtt nektek is...

– Hagyjuk, mama, kérem, beszéljünk inkább másról.

– Ugyan miért? Az urak megértik, az ő szüleiket is tönkretette a demokrácia! Hát nem?

– Mama drága, nem tetszik elkésni az éjféli miséről?

– Azzal te ne törődj, fiam! Inkább tölts a vendégeknek...

Sándor éppen azon gondolkozott, hogyan vághatna vissza az öregasszonynak, amikor „*Pásztorok, pásztorok, örvendezve...*”, hangzott fel kintről. Mindenki felismerte Szentesi Tibi hangját.

Az előszobában magára kanyarította a sarokba támasztott vörös zászlót, mint egy bíborpalástot, rúdját pásztorbotként fogta bal kezében, újságból sodort süveg a fején. Hatalmas sikert aratott. A mama kitörő örömmel fogadta. Látszott, nem először jár Dékányéknál.

– Kezeit csókolom, Hortenzia néni! Kellemes ünnepeket! Jaj, de szép itt minden! „Lám, Tibi kezét csókol,

én elfelejtettem. Minek is? A kézcsoók kispolgári csökevény.”

Tibivel egy karcsú, nagyon magas leány jött. Nem túl szép, de oly finom jelenség, hogy az ember akaratlanul is halkabbra fogta a hangját, választékosan beszélt a jelenlétében. Furcsa neve volt. Elfriedének hívták, Preotescu Elfriede.

– Parancsoljatok, foglaljatok helyet! Tibikém, te ülj ide mellém, te, Elfriede, a fiam, a házigazda mellé, Emil! Rövidített a vendégeknek. Jaj, Tibi, tedd már le azt a poros zászlót. November hetedikén muszáj volt kitenni, azóta ott áll az előszobában, sajnós, nincs szolgálóm. Tessék, töltött káposzta... Maga is vegyen még, Sándor.

– Az istenek eledele – mondta Tibi, és ügyesen tányérjába emelte az egész csülköt. – Hortenzia néni kérem, tessék megengedni, hogy – bármennyire illetlen – kézbe foghassam ezt a csülköt.

– Természetesen, drága Tibikém. Az nem is jó más-képp. Végre egy bátor fiatalember, akiben van kezdeményező szellem...! Ugye, így mondjátok ezt mostanában? – a mama úgy nézett végig az asztal fölött, mintha csak azt mondaná: – No, látjátok, taknyosok, tanulhattok, ilyennek kell lennie egy igazi mokány magyar úrnak!

Tibi nagy igyekezettel kaparta le a húscscafátokat a piros csotról, csak utána kezdett el enni. „Milyen hercig” – simogatta szemével Hortenzia mama Tibit, az est hő-sét. – Mit láttatok a színházban, Elfriede?

– Az Irkutszki történetet kellett volna, de az egyik fő-szereplő megbetegedett, így elmaradt. Mikor felment a függöny, legnagyobb meglepetésünkre a színpadon hatalmas feldíszített fenyőfa állt, alatta ajándékokkal. Ki-

tört a taps. Később tudtuk meg, hogy valami Karácsonyi történet című darabot láttunk, ezzel ugrottak be.

7

Marxizmusból úgy kollokvált Sándor, hogy alig készült rá. Igaz, év közben alaposan átrágta magát minden forrásmunkán, állandóan kérdezett, vitatkozott, szót kért a szemináriumokon. Kiss adta le az anyagot, de Boldizsárnál kellett vizsgázniuk, akitől sokan féltek, különösen Emil és a mindig elegáns Birtalan Ákos.

„Margitka nyilván nem fél tőle, biztosan találkoztak azóta még egynéhányszor. Remélem, arra nem emlékszik, hogy láttam, amikor Margitkát ölelgette. És ha igen, én akkor se félek. Ha valami nem jutna eszembe, akkor a saját véleményemet fogom mondani, így egyszerűen. Elmondom azt, amit jónak látok. Ideológiai kérdésekben én nem tévedhetek! Ki van zárva. A marxista ideológia olyan világos, természetes, logikus, hogy azt nem lehet másképp értelmezni. Különben is pontosan olyan, ahogyan én gondolkozom. Tulajdonképpen nem is az előadásokból tanultam meg, hanem magamból. Valahányszor egy új fogalmat megismertem, rájöttem, hogy már régóta bennem él, csak én nem tudtam ilyen világosan megfogalmazni.”

Boldizsár úgy viselkedett Sándorral a kollokviumon, mint az az autóbusz-ellenőr, aki véletlenül jó ismerőse-re akad ellenőrzés közben. Tőle is elveszi ugyan a jegyet, picit belé is szakít, mert hát muszáj, de mindezt apró kézlegyintéssel, bájos mosollyal, mintha bizonygatná, ő nagyon jól tudja, hogy az ismerős kitűnő jeggyel utazik.

Azért a szeme sarkából mégiscsak odapillant a sorszáma-ra, ha másért nem, hát pusztá kötelességből. Dékány Emilt visszahívta, Birtalant és Mestert nem.

Este a hálóban csak négyen készültek a lefekvéshez, Kozma Árpí éppen azt mesélte nevetve, hogy két nap alatt oroszról, románból és tornából is kollokvált.

– Öt fekvőtámasz, három bukfenc – és kész.

– És aki nem tud bukfencezni? – kérdezte Mester fenyegető hangon.

– Az ne iratkozzék orvosira, így mondta a tanár, de mindenkit átengedett.

– Még szép!

– Tudjátok, hogy lehet virágot küldeni csomagban? – kérdezte Flexi unottan, néhány szál szegfűt dédelgetve. – Szakkönyvben is utánanéztem. Vattába kell csomagolni, nedves vattába.

– Te tisztára dilis vagy, megfagy.

– Dehogy fagy meg. Azután zsírpapírba és még vagy öt réteg újságba kell tekerni, mielőtt dobozba tennők. Nézzétek, milyen gyönyörű szegfűket vettem, holnap elküldöm Szalontára...

– Flexi, te bolond vagy! Anatómiából és marxizmusból visszahívtak, miért nem tanulsz inkább? A virág ráér majd azután.

Mesternek megjött a hangja most, hogy sikerült a marxizmus. Flexi magához ölelte a virágot, átszellemülten suttocta:

– Ennyit az a kislány is megérdemel tőlem, különben azt hiheti, elfelejtettem.

– Talán abból, hogy te mindennap írsz neki, ő pedig csak hébe-hóba?

– Ez igaz, de a leányka dolgozik. Tanít. Kevesebb ideje van, mint nekem.

Anikó végre visszajött. Szászrégenben, otthon készült fel utolsó vizsgájára. Boldog volt, pihent, ragyogóan nézett ki. Sándor véletlenül találkozott vele fenn a Bulevárdon, amikor vegytanszigorlatra ment. Anikó botanikából vizsgázott.

– Tudod, hogy hiányoztál nekem, te kölyök! Anyucinak meséltem rólad. Azt mondta, vakációban vigyelek ki hozzánk – két kézzel kapaszkodott Sándorba, kissé hozzá is bújt, pedig ez nem volt szokása. Jobb, ha senki sem tud rólunk, mondta többször, és sehol se mutatkozott Sándorral. Most is azonnal elengedte a fiút, pedig senki sem járt az esőtől nedves és a hársfák termésétől nyálkás úton.

Túl a Vércsárdán, bal felől szabadon fújt a jeges szél a Marosról a nagy üres telken át, ami egészen a Belgyógyászat mirtuszkerítéséig húzódott. Itt-ott egy-egy bogáncs, amiben elakadtak a szélhordta piszkos papírok. Lennebb, a város felé néhány cigányputri füstölgői, mindegyiken látszott, egy-két nap alatt tákolták össze.

– Ide építjük az új internátust, így mondta a rektor.

– Fázom, siessünk!

Megegyeztek, hogy vizsga után Anikónál találkoznak, nála töltik a napot és az estét. Az év utolsó estéjét. Anikó nem akart a többiekkel együtt szilveszterezni.

Sándor nem izgult, könnyen vizsgázott, a legnagyobb jegyet kapta, már rohant volna Anikóhoz, de a borbélyműhely előtt Wienkler elvtársba ütközött.

– Beregi! Jöjjön fel hozzám.

Komor, fenyegető volt Wienkler hangja. Sándornak nem volt mitől tartania, mégis kellemetlenül érezte magát. Nem kellemes, ha nagy emberek így beszélnek a diákkal. „Biztosan rosszak a vizsgaeredmények az évfolyamon. Tehetek én róla?! Tanuljon mindenki magának! Nekem ez a véleményem, és ezt most megmondom. Nincs időm a gyengébbeket tutujgatni, a vizsgákon át-tuszkolni. Végeredményben én is szesszióban vagyok.”

– Arról van szó, hogy az osztályellenség befurakodott sorainkba – mondta komoran Wienkler. – Nézze, nekem az a véleményem, hogy a felvételiztető bizottság nem tanúsított elegendő éberséget, így olyanok is beke-rültek az első évre, akiknek nincs itt a helyük. Ezeket ki kell nyírni! – rövid karjával olyan mozdulatot tett, mint-ha valakinek átmetszené a torkát. Sándor kissé megnyu-godott, ez olyan dolog, ami nem az ő feladata.

– Magának az a feladata, Beregi, hogy nézzen utána alaposan az első évnek. Kik a gyanúsak, kik tagadtak le a vagyonukból, a káderlapjukról, származásukból stb.

– Igen, természetesen, Wienkler elvtárs, de én szesz-szióban vagyok. Még hátravan egy vizsgám.

– Nem baj, attól még kinyithatja a fülét és a szemét!

– Mégis, kik lennének azok? Hogy lehet ezt megtud-ni? Fogalmam sincs, hogyan kezdjek hozzá!

– Ügyesen. Nagyon ügyesen! Beszélgessen az embe-rekkel, figyelje meg, ki hogyan öltözik, mennyit költ, ki kivel barátkozik, és – ami a legfontosabb – ki mit be-szél! Az emberek könnyen elszólják magukat, észre sem veszik, máris elárulták magukat. Nekünk csak ennyi kell, elkapjuk és kinyírjuk! – Sándor egyszerre felelős-nek érezte magát, hogy az évfolyamot ne fertőzzék to-

vább ellenséges elemek. Lázasan gondolkozott, kik lehetnek ezek? Hirtelen senkiről sem tudta feltételezni, hogy képes lenne valamit letagadni magáról.

– A fiúk mind őszinték, nem hiszem, hogy nálunk előfordulna ilyen eset. Itt van például Dékány Emil, maga mondta, hogy földbirtokos volt az apja...

– Hogy mondta? Dékány?

– Igen, Dékány Emil, itt laknak a Teleki Téka mellett. Dicsekszik a mama, hogy ezelőtt mindenük volt, csak a katonák nyolcvan hízót vittek el tőlük. Már nincs semmijük, de a kristálypoharak megmaradtak.

– Ezt honnan tudja, járt náluk?

– Igen.

– Milyen alkalomból? Meghívták?

– Nem egészen, úgy véletlenül vetődtem be a múltkor, irodalmi kör után.

– Aha! Karácsony esti töltött káposztára, ugye?

Sándort ellepte a veríték. „Wienkler elvtárs még majd azt hiszi, hogy én vallásos meggondolásból ünnepelni akartam. Hogy magyarázzam meg neki, mennyire véletlenül történt?”

– Igen, de tessék elhinni, teljesen véletlenül... Nekem igazán eszembe se jutott...

– Még kik voltak ott?

Wienklernek szép kék szemei voltak. Sándor érezte, nem tud máshová nézni, csak Wienkler szemébe, és nem mondhat mást, csak az igazat.

„Végeredményben igaza van Wienklernek, ha tudni akarja, kik járnak egy ilyen volt földbirtokoshoz karácsony estéjén. Hogy én is ott voltam, az egészen más! Én olyan proligyerek vagyok, aligha van még egy ilyen

az egyetemen. Nekem csak egy nadrágom van, nem úgy, mint másoknak...”

– Ott volt Birtalan Ákos, nem tudom, mik a szülei, de mindig elegáns. Duplasoros, sötétkék zakó, fehér, keményített ing és pecsétgyűrű. Igen, arany pecsétgyűrűt hord!

– És... még ki?

– Hát Csontos és Pollák Margit. Ő is mindig elegáns, az anyja varrónő Aradon. Még fityulát is varrt neki. Minden héten csomagban küldi a tisztát – Wienkler úgy mosolygott, mintha már mindezt tudná. Sándor kissé felvidult.

– Varrónő? Még hogy varrónő! Így mondta? Tíz alkalmazottal dolgozott még tavaly, csak egy kis kalapszalmonja volt Aradon. Azt átíratta ugyan valami rokonára, de továbbra is a főkizsákmányoló. Érti, Beregi elvtárs?

„Szóval, így? És még azt mondja rólam, durva vagyok. Ugyan milyen kellene lennem a kizsákmányoló osztállyal? Babusgassam talán... Mint Boldizsár tanár? Ezt azért nem mondom el Wienklernek. Ki tudja? Boldizsár nem tudta, hogy Pollák kizsákmányoló... És ha tudta, az ő dolga, kivel ölelkezik... Azért jobb volna, ha nem a saját diákjaival.”

– Csak ennyien voltak? – lapozgatott egy spiráldrótos pepita noteszben Wienkler. – Később senki se jött?

– De igen. Egy leány, Preotescu Elfriede.

– Egyedül?

– Igen... Persze, úgy emlékszem.

„Miért kellett letagadnom Szentesit? Őt sem érinti ez az ügy, proligyerek, mint én. Talán azért, mert azzal a zászlóval szellemeskedett, betlehemesdit játszott. Ugyan,

ő sem vette komolyan. Nem is vehette. Tibi igaz, öntudatos ifjú, de hogy tudnám ezt megmagyarázni Wienklernek? Még azt hihetné, Tibi vallásos szándékkal kántált, pedig egyszerűen csak érdekes akart lenni, mindig szeret egy kicsit feltűnni. Kicsit? Nagyon. De azért jó fiú. Igen, becsületes barát.”

– Volt még valaki az asztalnál – szólalt meg később Sándor.

– Kicsoda?

– Hát a mama. Hortenzia néni – ezen mind a ketten kacagtak. Wienkler barátságosan lapogatta Sándor hátát, mint akiben igazán nagyon megbízik.

– Természetesen erről senkinek egy szót sem, Sanyikám. Értve?

– Nyilván.

– Mi nem akarunk rosszat senkinek, de az ellenséget ki kell nyírni! – nyesett a levegőbe Wienkler. Sándor már az ajtóban volt, mikor utána szólott...

– Nem ártana elbeszélgetni az olyanokkal, mint... például Tordai Béla.

– Ugyan, Wienkler elvtárs! Idős, családos ember, csóró muzsikus. Nincs annak semmije.

– Igaz, de amerikai fogságban volt. Ki tudja, mit hozott haza – Wienkler mosolyogva bökött saját homlokára.

Hármasával vette a lépcsőket, szeretett volna minél előbb Anikónál lenni. Már dél felé járt az idő, és még mindig esett. Tisztán, fényesen csillogtak a sárga kockakövek, amiktől Sándornak játékos ötlete támadt. „Ha sikerül végigmennem ezen a két sor sárga kövön úgy, hogy nem lépek se jobbra, se balra, akkor... elvégzem az első félét. Butaság! Nyilván sikerülni fog! Ha egyene-

sen végig tudok menni két sor kockakövön, akkor orvos leszek. Így... óvatosan... egyik lábam a másik elé, mintha kötélén táncolnék... mint egy Strohschneider... Nem szabad se jobbra, se balra kilépni... se jobbra, se balra nézni... csak előre... *Bátran előre, elutársak, irgalmat nem ismerünk...*”

Sándor mögött rekedten felbódult az autó. Ijedten ugrott balra. Az egyetem egyetlen személygépkocsija volt, háború előtti. Ütött-kopott jószág. Főleg a rektor használta, most is ott ült a sofőr mellett, könnyű volt felismerni nagy prémsapkájáról.

„No, tessék, épp most jön az autó, amikor alig volt pár lépesem hátra ahhoz, hogy doktor legyek. Buta babona, kispolgár maradvány! Ha más csinálná, megbírálnám. Jobb így járni – szabadon. Az ember oda néz, ahova akar, nem csak mindig a lába elé.”

Anikó még nem volt otthon, Sándor sétált egyet a Bulevárdon, lement a Rákóczi-lépcsőig. Ott találkozott Csondra Kálmánnal. Hatalmas karimájú kalapot viselt, amiért már többször meg akarta bírálni, de mindig idejében meggondolta magát.

Kálmán cigány, éppen ezért biztosan érzékenyebb. Túlzott udvariassággal, ragyogóra fényesített cipővel, választékos beszéddel igyekezett ezt kompenzálni. Épp ezért mesterkéltnek hatott. Igazán felszabadultnak csak akkor érezte magát, ha az egyetemen a többi cigányfiúval beszélgetett. Az évfolyamon is voltak négyen-öten. „Ha nem változik a világ, Kálmánból sohasem lesz orvostanhallgató, ahogy belőlem sem. Kálmánból muzsikuss lett volna, belőlem talán pék... Apám aznap állt be pékiasznak, amikor feljöttem az egyetemre. Azt mondta,

legalább kenyeret ehessen jóllakásig. Bizony, az a sok ropogós, friss kifli...”

– Tudod, kérlek szépen, ez a szesszió nagyon igénybe veszi az ember szellemi képességeit. Fokozott mértékben kell koncentrálnom, hogy maradéktalanul el tudjam sajátítani a tananyagot. Muszáj igyekeznem, mert az egész család engem figyel. Tudod, én nagyon alulról jöttem.

– Tudom, Kálmán. Mindketten nagyon alulról jöttünk.

Anikó piros-fekete rózsás pongyolában szorgoskodott. Mikor összeölelkeztek, és Sándor a síkos selyem alatt megérezte a kemény női testet, mindent elfelejtett. „Jó lenne, ha így maradhatnánk az idők végeztéig” – gondolta Sándor, de talán Anikó is, míg kihámozták egymást ruháikból.

– Annyira egymáshoz tartozunk, hogy másképp el se tudnám képzelni az életet. Te nem így érzed, Anikó?

– Ne gyújts rá! Előbb igyunk egy pohár borókapálinkát, otthonról hoztam. Anyám a boltban árulja, titokban.

– Még megvan a boltotok? Azt hittem, eladtátok.

– Hogyne, és akkor miből éljünk meg anyámmal? Miből fizetné nekem a lakást, kosztot, egyetemet? Te ennyit sem tudsz rólam?

– Nem mondtad eddig... Összesen ötször találkoztunk, én észben tartottam... Te akartad így. Kikötötted, csak akkor jöjjelek, ha te hívsz. Ötször hívtál.

– Most a szememre veted, hogy legelőször is én provokáltalak?

– Anikó, drágám, hogy mondhatsz ilyet? Egyszerűen sajnálom, hogy ilyen ritkán találkozunk. Legszívesebben egész nap veled lennék, itt ebben a padlásszobában... Bárhol.

– El is vennél feleségül! – kacagott Anikó. Sándor csak most döbbsen rá, mennyire érett nő.

– Persze, hogy elvennélek, már akkor reggel mondtam!

– Hány éves vagy, te kölyök? – fészkelte magát az ölébe.

– Tudod jól, miért kérdezed? Tizenennyolc... leszek tavasszal. Anikó két cigarettára gyújtott egyszerre, egyiket Sándornak adta, egy lefűrészelt koponyacsonttal együtt, amit hamutartónak használt.

– Sokkal vénebb vagyok én, Anikóm, mint ahány éves. Én jobban átéltem a háborút, mint sokan, akik végigharcolták. Bombázás, félig végzett osztályok, éhezés, tetű, menekülés... Tudod, hogy én eddig tizenhét városban, falun, több mint negyven lakásban laktam? Láttam embert meghalni, és a lámpavason függőről a csizmát lelopni...

– Jól van, Sanyikám, igyál egy kortyot és csókolj meg. Fenyőillatú volt a csókja és újabb ölelésbe hajszoló a teste.

– Anikó, én éppen olyan öreg vagyok, mint maga az emberiség, az önmagát pusztító, önmagát sanyargató szegény emberiség. Amióta élek, mindig féltem. Eleinte a sötétől féltem, aztán attól, hogy meghalok, féltem a háborúban. És egész gyermekkoromban háború volt. Most is félek valamitől, de nem tudom, mitől...

– Én attól, hogy éhen halunk, ha még sokat filozofálsz.

Kinn már sötétedett, pedig még nagyon korán volt. Pergelt tokaszalonnát ettek, lila hagymával, káposztalapiban sült kenyérrel.

– Egyél te is hagymát, így biztos, hogy nem szöksz meg tőlem a medikusbálra!

– Hacsak te el nem mész, abban a testhezálló, rózsaszín ruhában, megbolondítani az ifjúságot.

– És megbotránkoztatni az IMSZ-titkárokat, ugye?

– Ó, ha nem abban jössz a gólyabálra, talán meg sem ismerlek. De azért ne vedd fel máskor!

– Ne félj. Hazavitem és visszaadtam anyámnak, az ő leánykori ruhája. Úgy látszik, akkoriban nem volt erkölcstelen az ilyesmi.

Később hallgatagon, csöndben feküdtek a sötétben. Kinn havas eső esett. Jól ki lehetett venni az utcai lámpa fényében megvillanó hópelyheket és a gyorsan lecsapódó esőcseppeket. „Milyen furcsa, ez is, az is víz, mégis teljesen másként viselkednek. Mint a társadalomban az emberek. Végül ugyanoda jutnak, de addig, míg a fény körén áthaladnak, lebegnek vagy zuhannak, egymást kioltva összekeverednek, pedig csak azt teszik, amit tenniük kell, amit azok a törvények diktálnak, amelyek útra bocsátották őket.”

– Anikó, alszol?

– Majdnem.

– Te beírtad, hogy boltotok van?

– Természetesen. A kaszálót is. Földünk nincs, csak a kert, sok gyümölcsfával. Majd meglátod, milyen szép.

– És az apád, milyen fogságban volt?

– Még kérded? Valahol az Urálban halt meg.

– Jó, hogy nem nyugaton.

– Nem mindegy, hol hal meg az ember? Talán nyugaton életben maradt volna... Talán. Az oroszok bányában dolgoztatták, derékig vízben. Erős ember volt, de

belehalt... Ha elmegy a németekkel, akkor nyugatra kerül, és talán ma is él... Mondom, talán. De nem! Ő a magyar hadseregbe jelentkezett, azt mondta, ott a helye, ha már erdélyi örmény. Pedig átmehetett volna a németekhez, anyám elintézhette volna. Anyám szász.

– Tudod, Anikó, valahol mindenkinek harcolnia kellett, valaki ellen. Az emberek legnagyobb részét nem kérdezték meg, ki mellett, ki ellen akar harcolni, ha egyáltalán akar – egyszerűen vitték. Lehet, a te apád is beállt volna a felszabadító hadseregbe, mint annyian mások, ha meg nem hal.

– Ezerkilencszáznegyvenhat tavaszán halt meg. Egy évvel a háború után. Miért?

– Miért, miért? Mert ilyen a háború.

– Tudod, Sándor, ha lelövik a harctéren, rendben van. De ő tüdőgyulladásban halt meg, béke idején, miközben mi Sztálint éljeneztük.

– Nyugodj meg, Anikó, gondolj arra is, mit jelent a világnak a szovjet győzelem. Tudod, mi lett volna Európából, ha a fasiszták győznek?

– Én csak azt tudom, hogy nincs apám, és nem is érdekel más. Legyenek átkozottak azok, akik megölték az apámat!

– Anikó! Őrülségeket beszélsz. Apád haláláért nem az emberek, hanem a történelem felelős.

– És a történelmet kik csinálják? Nem az ilyen Sztálinok? Ti mind azt szajkózzátok, hogy „Sztálin elvtárs történelemformáló szerepe...”

– Elhallgass, mert felpofozlak! A reakció beszél belőled! Vedd tudomásul, nem engedem meg, hogy így beszélj. Én mindent Sztálin elvtársnak köszönhetek, és

ezért mindenre képes vagyok. Meg is tudnék halni érte! Érted? – Anikó hirtelen lecsendesedett. Cigarettára gyújtott, arca könnyes volt. Két pohárka borókát töltött.

– Boldog új évet! – hangja rekedt volt. – Most pedig menj el!

– De Anikó!

– Azt mondtam: menj el!

– Kérlek, Anikó... nyugodj meg. Majd te is meggyőződsz róla, hogy...

– Azonnal menj, mert visítok, és összecsódítem az utcát! Többé nem akarlak látni.

Az utcán sem tért magához. Már nem esett. Csúnya, latyakos, sáros hóban tocsogott a sárga kockaköveken, és nem tudta, hová megy.

Ott a végén, ahol a sárga kockakövek az égiségig érnek, ott van a világ vége...

Fáradtnak és hihetetlenül vénnek érezte magát. De addig, odáig, ahol az ég kezdődik, el kell jutnia! Nem jutott el. A Somostetőn megszólaltak az ágyúk. Éjfél. Most lép át az emberiség, ez a szegény, önmagát tépő emberiség a huszadik század második felébe...

Az egyetem főbejárata előtt állt. Jobbra a sokszemű fehér palota, balra, lenn, az ünneplő város, mögötte Anikó, és előtte a világ vége. Segítségkérően tekintett fel a koromsötét égre. Semmit sem látott.

8

Sándor alig várta, hogy a vakációról visszaérkezzen. Amikor megjött, Mester az asztalnál ült, anatómiát tanult.

– Te máris tanulsz?

– Én *még mindig* tanulok. Haza se mentem, egész vakációban magoltam.

Sándor felrohant a Bulevárdon. Szilveszter óta nem látta a lányt. De Anikó nem volt otthon. Úgy gondolta, jobb, ha csak vakáció után találkoznak, talán már más-ként gondolkodik... Félt, hogy végleg elvesztette... Kicsit örvendett, hogy elmaradt a találkozás. Rettegett a magyarázkodástól, az újabb veszekedéstől. Hogy is mondta? „Én csak azt tudom, hogy nincs apám, más nem is érdekel! Legyen átkozott...!”

„Hogyan tudnám átnevelni, hibás magatartásáról meggyőzni? Ha megbírálnám egy gyűlésen...! Nem jó. Még inkább elvadítanám. Jobb, ha beszélgetek vele. Sokat. Előbb-utóbb megérti, nekem van igazam. Mi lenne, ha csináltatnék két barátsággyűrűt? Az ezüst nem olyan drága...”

Még sokan hiányoztak; a tanítás első napján ez így szokott lenni. Mester jobboldalt, megszokott helyén ült, és bóbiskolt. Nem csoda, egész éjjel tanult.

Délután intézeti IMSZ-büro gyűlés, az ügynevezett „nagy büro” ült össze, Sándor is hivatalos volt. Rozsnyó vezette, de Wienkler ott trónolt mellette a rektorátus üléstermében, a zöld posztóval bevont asztalnál.

– Mai gyűlésünkön egyetlen napirendi pont szerepel, intézetünk megtisztítása az osztályidegen elemektől. Ez főleg az első évfolyamra vonatkozik, ahová ellenséges elemek is bekerültek a felvételiztető bizottság hanyagsága miatt. Wienkler elvtársnak köszönhetjük, hogy az ellenséget ma le tudjuk leplezni.

Rozsnyó férfiasan kezét rázott Wienklerrel, szabadon maradt kezükkel közben egymás vállát tapogatták,

ilyenkor tapsolni kell – meg is történt. A zöld asztalnál összesen kilencen ültek.

– Kezdjük mindjárt az első év általánossal. Itt van Pollák Margit. Anyja Aradon kalapszalont tart, és tíz embert zsákmányol ki, ebből a lányát úgy öltözteti, mint egy grófnőt, hetente küldi az új ruhákat és divatos kalapokat. Pollák önéletrajzában azt írta, anyja kisiparos.

– Talán kisgyáros, tisztelt harcostársaim – szólt bele Wienkler.

– Ezenkívül vallásos jellegű összejöveteleken vesz részt...

– És megpróbálja aláásni az ifjúság vezetőinek tekintélyét. Emlékszik, Beregi? Támadta magát a választáson. Mondja meg, ha nem így volt.

– Szóval, valahogy így, de Margitka nem rossz lány...

– Az osztályellenség olyan, mint a báránybőrbe bújt farkas.

– Nem tudom, vallásos-e, csak azt, hogy karácsony estéjén ünnepi vacsorán vett részt – mondta Beregi.

– Az ugyanaz. Ezek szerint lelkileg a klerikális reakció hatása alatt áll.

– Én nem mondtam, hogy minden héten új kalapot kap, csak fityulát. Kikeményített fityulát... – tárta szét karját Sándor.

– Fityulát... hm, hetente... És te, Beregi kolléga, évente hányszor kapsz csomagot, te is minden héten? Hogy a fityuláról ne is beszéljek.

Ezen mindannyian derültek, Sanyi is, és elképzelte a szárazra aszalódott házikolbászokat, diós-mákost, jonathán almát, ami ott lapul Margitka heti csomagjaiban. „Én tulajdonképpen kedvelem Margitkát, mindenkivel

rendesen viselkedik. De tíz embert kizsákmányolni és ezt letagadni! Ha bevallja – nem veszik fel... Ezek szerint ellenséges elem. Ki kell zárni... De talán meg kellene próbálkozni az átnevelésével. Okos, szorgalmas lány, biztosan belátná, hogy neki itt a helye mellettünk.”

– Javasolom Pollák Margit kizárását az IMSZ-ből, az egyetem vezetőségét pedig felkérjük, vizsgálja meg, intézetünk tagja maradhat-e ezek után.

Mindenki felemelte a kezét, Sándor is, ezzel Pollák Margitka sorsa eldőlt.

Ezután két másik elsőéves sorsát vitatták meg, kettőt a hosszúfiúk közül. Egyik apja csendőraltiszt volt, a másik eltitkolta, hogy van egy fél cséplőgépjük falun. Nem voltak IMSZ-tagok, így egyszerűen kicsapásra javasolták őket. Sándor nem szerette őket, túl nagy volt az önbizalmuk, és úgy viselkedtek, ahogy általában a sportcsillagok szokták. Azt se bánta volna, ha mind a négy hosszúfiút kizárják, egyformán impertinens és langaléta volt mind. Másodévről csak egy fiút zártak ki.

Már mindenki azt hitte, vége a gyűlésnek, Rozsnyó is. Ekkor Wienkler félhangon odaszólt:

– Kristóf Anikó.

– Tényleg. Még itt van Kristóf Anikó elsőéves gyógyszerészhallgató ügye.

Sanyival megfordult a zöldposztós protokollterem.

– Kristóf Anikó apja tábori csendőr volt a Második Magyar Hadseregben, a Don-kanyarban esett fogságba.

– És egy uráli bányában halt meg – mondta Sándor száraz torokkal.

– Úgy van. Szökési kísérletért került oda. Anyja kiskezdedő. „Milyen jó, hogy Anikó nem hazudott, hátha...”

– ...férjét szabotázsakcióért elítélték.

– Kit? Kinek a férjét? – kiáltott fel Sándor olyan hangosan, hogy mindenki megrökönyödve nézte a fegyelmezetlen elsőévest.

– Kristóf Anikó férjét, pontosabban a volt férjét, akitől ezerkilencszáznegyvenkilencben elvált, és akit ezerkilencszázötvenben bezártak – silabizálta Rozsnyó a jegyzeteit, Wienkler pedig a saját pepita noteszéből ellenőrizte a mondottakat. – Ez még nem lenne olyan nagy baj – folytatta Rozsnyó, hangján érzett, hogy ami ezután következik, az szörnyű lesz. – De Kristóf Anikó az érettségi bankett után fellopózott az osztályába, és kiégette Sztálin elvtárs szemét! Parázzsal... Márminth a kifüggesztett Sztálin-képen...

Mindenki elborzadt. Rozsnyónak is idegesen ugrált az ádámcsutkája. Sándor olyan piros lett, akár a nyakendője, szédült a fejébe tóduló vértől. Idegesen gyújtott cigarettára. Wienkler hidegen mosolygott, kezének szokott mozdulatával jelezte: – Ki kell nyírni, barátaim!

Sándor nagyon magasra emelte a karját. Csak amikor érezte tenyeréből kifut a vér, kezdett gondolkodni. „Van-e egyáltalán jogom szavazni a gyógyszerészek ügyében? Hiszen meghívott vagyok.” Többre nem mert gondolni, csak egyet tudott biztosan: Anikó ezek után nem maradhat az egyetemen. Nincs az az IMSZ-szervezet, vagy akár egyetlen becsületes IMSZ-tag, aki ezt a hihetetlen vandalizmust megbocsátaná neki! „Én se bocsátom meg, Anikó! Nem érdemled meg, hogy új típusú értelmiségi legyen belőled. Menj dolgozni, ott bizonyítsd be, hogy tévedtél... Nagyon nagyot tévedtél, Anikóm! Én elhiszem, hogy ez csak tévedés! De lehet, hogy ennél

sokkal rosszabb... Osztályellenség vagy, Anikó? Erre válaszolj nekem!”

Így vívódott magában Sándor, míg eszeveszetten rohant a Bulevárd felé.

Anikótól hangok szűrődtek ki. Sándor már szinte bekopogtatott, amikor feltűnt az ismerős férfihang.

– Anikó, szeretlek, ezért kérlek, gondolkozz!

„Ez Hochzeit Rudi hangja! Még ez is? Mit tartogat még ez az elvetemült fehérnép a számomra? Őrült voltam, vak, én is a hálójába kerültem...”

Első gondolata az volt, berúgja az ajtót, és megöli mind a kettőt. Második: belép, udvariasan köszön, kezét fog Rudival, és a lehető legironikusabban előadja Anikó volt férje, a reakciós szabotőr történetét, rögtön utána a Sztálin-kép megszenteltségtelenítését... – „Ugyan, mire jó? Hochzeit biztosan régóta tudja ezeket, csak én voltam ilyen barom! Ő valószínűleg gyakran járt ide, Anikó csak akkor hívott engem, amikor ő nem jött. Én szerencsétlen! Hol volt a szemem?”

Elrohant. Nyikorogtak az ócska deszkalépcsők, mögötte ajtó nyílt, de Sándor már a földszinten járt.

Éjszaka álmatlanul forgolódott. Negyedóránként hallotta a főtéri toronyóra ütését, a konflislovak prüszkölését. „Pollák Margitka, két hosszúfiú, egy másodéves és Anikó. Ez öt. Ötöt zárnak ma ki az egyetemről. Hosszúék pofátlan alakok, megérdemlik. A másodévest nem ismerem. Margitkát sajnálom egy kicsit, talán átnevelhető lenne. Anikót... már átnevelni sem lehet, elveszett ember! A hazugságok valóságos hálóját szőtte maga köré. Először: letagadta, hogy az apja tábori csendőr volt.

Másodszor: letagadta, hogy már férjnél volt, pedig ezt megmondhatta volna legalább nekem. De nem merte, mert a férje egy bűnöző. Talán éppen ezért vált el tőle, rájött, hogy egy gazember felesége, és csak így tudott szabadulni a reakció hálójából? De miért nem mondta ezt meg nekem idejében? Talán még sincs minden elveszve, holnap megpróbálok beszélni Wienklerrel, de nincs sok értelme, hisz a legnagyobb baj éppen az, amit ő maga művelt. Tegyük fel, az apjáért és a volt férjéért nem felelős, de amit saját maga tett, azért igen: ő égette ki Sztálin elvtárs szemét! Ezt lehetetlenség megbocsátani. Ó, Anikó, hogy vetemedhettél erre? Megcsúfolni az egész világ jótevőjének a képését! Te buta gyermek. Reakciós környezeted hibás érte, az apád és a volt férjed. Nem lehetsz ilyesmire képes magadtól. Nem ilyenek ismerlek. De vajon ismerem én ezt a lányt? Olyan ritkán találkoztunk, és sose beszélt magáról, csak most legutóbb, szilveszter éjszakáján. Akkor is – megátkozta Sztálint! Nem, Anikó menthetetlen!”

A szobatársak már moco rogtak, Mester gyufát gyújtott. Csak neki volt órája, ő szokta költeni a társaságot. Sándor arra gondolt, kimegy a fürdőbe, lezuhanyozza magát, mire a többiek felébrednek, de hirtelen elaludt.

Utolsó előadásuk biológiaóra volt. Károlyi tanár nagyon impozáns, tudományos nyelven és igen színesen beszélt kedvenc témájáról. Olga Lepesinszkája, szovjet tudós nő világraszóló kísérleteit méltatta, aki bebizonyította, hogy sejt igenis keletkezhet sejt nélküli anyagból is. Károlyi tanár egyébként is remek külsejű, mindig elegáns, egyenes tartású, jó szónok. Valószínűleg annak

idején retorikát is tanult, s ezt fel is használta. Szerették előadásait, gyakran tapssal honorálták. „– Ezzel a nagy szovjet génusz a racionalitás princípiumára támaszkodva, a materialista filozófia égisze alatt, döntő csapást mért az idealizmusra, mondhatnám nullifikálta a biológia ordasait és csaholó reakciós elementumait.”

Sándor előre tudta, mi következik, mert Károlyi már sokszor elmondta, hogy egy Virchovnak nevezett reakciós német öregember a rá jellemző és minden egyéb véleményt elnyomó tudományos önteltséggel azt állította, hogy „*celula omnis e celula*”, azaz sejt csak sejtből lehet.

Ezen mindig mosolygott a tudásra szomjas első évfolyam; gyermekekből lett orvostanhallgatók és volt frontharcosok egyaránt. Ha mást nem is, de annyit mindenki megjegyzett, hogy Lepesinszkája zseniális kutató, aki mellett Virchow a haladás kerékkötője, idealista, reakciós áltudós.

Közben Sándor cédulákat küldözgetett jobbra-balra: IMSZ-tagok itt maradnak, gyűlés.

Károlyi már a második kedvenc vesszőparipáján lovagolt; Weissmann, Mendel és Morgan nevű még reakciósabb áltudósokat ostromozta, akik minden örökletes tulajdonságot kromoszómákba és génekbe helyeztek, ami nyilván nevetséges – és nevetett is rajta az egész évfolyam – nevetett kétszáz ifjú, akik csak annyit tudtak a génekről, hogy azok valami szörnyen pici csomócskák a sejtben. Ezzel szemben akár negyedórán át képesek lettek volna bírálni Mendelt, a brünni papot, aki évekig pepecselt holmi árvácskákkal, Weissmannt és Morgant, akik amerikaiak, tehát nem is lehetnek mások,

mint reakciósök, sőt azokat a moszkvai megtévesztett biológusokat is, akik a bombatámadások alatt – a Nagy Honvédő Háború idején – odáig alacsonyodtak, hogy a bormuslica szemének színét és annak változását tanulmányozták a robbanások hatására. Magától értetődő, hogy a szovjet tudósok belátták hibájukat, és végérvényesen szakítottak a kromoszómák tudomány- és népellenes áltanával.

Károlyi a katedrára csapott. Nagy lendülettel, de nem túl erősen, csak akkorát, hogy túlcseresznyés felháborodásának kifejezést adjon. Arca kipirult, csontos mutatóujjával úgy hadonászott, mint egy extázisba esett karmester.

– ...mert a citromnak és a foltos szalamandrának ugyanannyi a kromoszómaszáma. Ezek szerint a citromot össze lehet párosítani a foltos szalamandrával? Nos, tisztelt Weissmann, Mendel és Morgan urak! – jobb kezével tekerő mozdulatot tett, mintha tógáját csavarná karjára nagy lendülettel. – Nos? Mit eredményezne ez a párosítás? Talán pöttyös citromot, jószagú szalamandrárt! Döntsenek önök, elvtársak! – jobb karjáról bal vállára csapta a láthatatlan tógát, ami a retorika nyelvén azt jelenti, befejezte a gondolatot. Ezután már csak a taps következhetett.

Kétszáz lelkes ifjú állva csattogtatta tenyerét, és mindenki külön-külön úgy érezte, ő most nagy dolgok tanúja, a haladó tudományt szolgálja, a reakció ellen küzd. Károlyi díszlépésben vonult ki, de fejét kissé lehajtva, mintha ezzel is ideológiai eltökéltségét és tudományos szerénységét bizonyítaná; az igazi nagy eszmék előtti főhajtás volt ez... Még zúgott a tapsvihár, de Sándor

már a kijáratnál őrködött, nehogy valaki meglógjon. Tudta, nem jó ilyenkor gyűlést tartani, éhesek, idegesek, arra sem volt ideje, hogy beszéljen egy-két hallgatóval, ítéljék el Margitkát, ha szükséges, de nem tehetett mást. Óra előtt Rozsnyó, aki Károlyi tanárral együtt érkezett, már csak annyit tudott mondani Sándornak, hogy ma ki kell zárni a lányt, mert estére gyűlés a rektorral...

Sándor a katedrán állt, elégedetlenül zajongott a terem, érezte a feszültséget és azt, mennyire nem illik ő most ide Károlyi retorikai bravúrja után. Elhatározta, nagyon kemény, de rövid lesz a gyűlés, különben talán még Margitka kizárását sem szavazzák meg.

– Csend legyen! – csapott a katedrára, jóval erősebbet, mint Károlyi. – Nagyon komoly dologról van szó. Ez a mai gyűlés politikai állásfoglalásunk próbaköve – mocorogtak az emberek.

– Ígérem, nagyon rövid leszek, ha ti öntudatosan viszonyultok a kérdéshez. Ma Pollák Margit kolléganőnk esetét kell megvitatnunk – néma csend lett az egyébként mindig nyikorgó padok között. Margitka tágra nyitotta nagy szemét, ijedten nézett körül. Ekkor kipattant az ajtó, és gömbölyűségét meghazudtoló fürgeséggel Wienkler elvtárs sietett a katedra felé. Jobb kezét úgy tartotta fel, mint a lóhalálában érkező futár.

– Várj, Beregi! Már megkezdtétek?

– Csak bejelentettem a napirendi pontot: Pollák Margit ügyét – Wienkler gyorsan egy papírra firkantotta: Nem zárod ki! Mosolygott, bólogatott, mint a megtestesült jószág. Beregi bambán bámult rá, de Wienkler már nyugodtan legyezte magát. A teremben ismét szöszmő-

tölteni kezdtek, többen biztatták Margitkát, álljon fel, és kérdezze meg, hogy mi a bajuk vele? Sándor gyorsan döntött.

– Elvtársak. Amint mondtam, Pollák Margit esetét tárgyaljuk. Én azt javasolom, hogy Pollák elvtársnőt... – fél szemmel Wienklerre sandított, látta, mennyire megváltozott ismét az arca. Semmi jóság, semmi mosoly, rövid nyakát ugrásra készen előrefeszítve figyelt, aztán az asztal alatt a fiú bokájába rúgott. Sándor még mindig kívárt egy kicsit, aztán befejezte a mondatot.

– ...szóval, azt javasolom, hogy Pollák elvtársnőt nevezzük ki ócskvasbegyűjtő felelősnek. Vasárnap reggel minden csoportból hárman megkezdik az akciót. Felelnek Pollák Margit és a csoportfelelősök. Ki van mellette? Ellene... Ki tartózkodik? Kívánunk jó munkát Pollák elvtársnőnek. Kész.

– Hozzászólás nincs? – pattant fel Szentesi.

– Nincs.

– Akkor minek kellett ez a gyűlés?

– Hogy belső demokráciánkat bizonyítsa – mosolygott Sándor. Wienkler elégedetten nézte a kivonuló éhes diákokat, Sándor izzadt arcát törölgette, és örvendett, hogy túl van az egészen.

– Mi történt? – szűrte a szót a foga között, hogy más ne értse.

– Rozsnyó még azt mondta óra előtt, ki kell zárni.

– Az rég volt – legyintett Wienkler.

– Most már nem kell kizárni? Miért?

– Mert ez az ukáz felülről.

– De Pollák kizsákmányoló, tehát ki kell nyírni! Hát nem? – kérdezte Sándor.

– Nem. De egy szót meg ne tudjon senki az egésztől
– intette Wienkler. „Ki az, aki így mer dönteni?”

– Ki az a *felülről*?

– Ahhoz neked semmi közöd, Beregi. Egyébként ügyesen csináltad, meg vagyok elégedve.

Sándorban felmerült egy gondolat:

– Ezek szerint a többiek se...? Kristóf Anikót se?

– Miért ne? Azokat természetesen... – itt a wienkléri mozdulat következett. – Ma este dönt az intézet vezetősége, a rektor elnököl. Nem bánik kesztyűs kézzel senkivel!

A díszterem alatti félemeleten Boldizsár álldogált. Wienkler, mikor elment mellette, sietve megveregette a nagydarab férfi vállát. Sándor szerette volna megosztani kétségeit valakivel. Láttá, Wienkler nem akar erről beszélni. Boldizsárral is szívesen megtárgyalta volna, de mire odaért, ahol előbb látta, már nem volt sehol.

„Valami nincs rendjén. Miért nem volt szabad kizárni Pollákot? És ha ő marad, miért kell kinyírni Anikót? Igaz, borzasztó sok hibája van, szinte már osztályellenesség, de bizonyos dolgokról ő sem tehet, és alapjában véve jó ember, értékes, új típusú értelmiségi lehetne belőle. Feltéve, ha át tudnám nevelni... de nem sikerülne!”

Ott állt a rektorátus előtt, maga sem tudta, hogy került ide, de nem sokat gondolkozott ezen. Bátran benyitott, és végigment néhány termen, míg végre balra, egy kis szobában, nagy karosszékekben ott ült az apró ember.

– Maga hogy kerül ide?

– Bejöttem, fontos problémám van...

– Dolgom van. Sajnálom, nem segíthetek – intett a rektor.

– Beregi Sándor vagyok, az első évfolyam IMSZ-titkára...

– Forduljon Rozsnyó elvtárshoz, én nem érek rá.

– Igen... Természetesen... De tetszik tudni, ma gyűlésünk volt, ki kellett volna zárunk Pollák Margitot, s az utolsó pillanatban...

– Á! Maga az, aki nekem virágot adott az év elején? Ügyesen beszélt, most már tudom, kicsoda.

– Szóval, az utolsó pillanatban jött az ukáz felülről, hogy mégse.

– Mi az, hogy mégse? – csodálkozott a rektor.

– Hogy mégse kell Pollákot kizárni. Pedig ma este lesz a vezetőségi gyűlés.

– Látja, fiam, éppen azon dolgozom, és nálam nem szerepel Pollák a listán.

– Rektor elvtárs, én úgy gondoltam, ha Pollák Margitkát nem kell kizárni, akkor Kristóf Anikót se muszáj.

– Kristóf... Kristóf. Nézze, tekintettel arra, hogy ifjúsági vezető, annyit megmondhatok magának, hogy Kristóf Anikó elsőéves gyógyszerész ügye szerepel a gyűlés anyagában. Meg van elégedve?

– Köszönöm, de én azt szeretném, ha az intézet megadná Kristóf Anikónak a lehetőséget, hogy bebizonyítsa osztályhűségét. Tudom, sok van a rovásán, de alapjában véve becsületes elem.

– Kedves Beregi kolléga, Kristóf sorsáról majd a vezetőség dönt!

– Igen, de úgy gondoltam, jó lenne, ha az intézet kezei között maradhatna, és...

– Sajnálom, nem segíthetek! Majd a vezetőség...

– Arra gondoltam, fiatal, átnevelhető...

- Sajnálom.
- Én magam vállalnám.
- Mondtam, dolgom van. Sajnálom, nem segíthetek.

A viszontlátásra, elvtárs.

Felállt, kezét nyújtott az izzadt tenyerű Bereginek, közben szemével már az asztalon heverő aktákat pásztázta. Hirtelen felkapta a fejét...

– Beregi! Maga általános kari, Kristóf gyógyszerész. Miért hordja ennyire a szíven az ügyét?

– Csak úgy...

– Ilyen nincs! Tessék becsületesen válaszolni! – kiáltott dühösen a rektor.

– Hát... Anikó a barátom.

– Úgy?! Maga reakciós elemekkel barátkozik, és még van képe eljönni hozzám, protekcióért kunyerálni. Takarodjék a szemem elől!

Sándor szó nélkül kiment. Úgy égett az arca, mint egyszer gyermekkorában, amikor a nagy fiúk csalánnal pofozták meg, mert nem volt hajlandó barackot lopni nekik a nagynénje egyetlen fájáról.

Anikó úgy fogadta, mintha el se zavarta volna szilveszter éjszakáján. Az asztalon ült, cigarettázott, és a körmét rágta. Sanyi nem tudta, hogy közeledjen hozzá, oly idegennek tűnt a lány.

– Min gondolkozol? – törte meg a csendet a fiú.

– Hogy hová tettem a házicipómet.

– Kizártak?

– Ki.

– Ma este vezetőségi gyűlés. Tudod?

– Tudom. Azért pakolok – intett Anikó az ágyon heverő nyitott bőrönd felé.

– Látod, hova jutottunk, Anikó? Ha te idejében mindent elmondasz nekem...

– Akkor te javasoltál volna kizárásra.

– De előbb megpróbáltalak volna átnevelni!

– Ó, te csacsi gyermek, magadat kell előbb megnevelned.

– Anikó, én vállalom a felelősséget mindazért, amit teszek.

– Azért is, hogy tegnap te emelted legmagasabbra a karod, amikor megszavaztátok a kirúgásomat?

– Azért is. Apádért, férjedért nem vagy felelős, de amit a képpel tettél, azért egyedül te vagy a hibás.

– És ha az nem is igaz?

– Nem igaz?! Mondd, hogy nem igaz! – Sándor olyan mozdulatot tett, mintha meg akarná ölelni a lányt, de az egyetlen tekintetével beléfagyasztotta az indulatot.

– Anikó kedves, azért jöttem tegnap, hogy megkérejelek...

– De elrohantál, mert meghallottad Rudi hangját.

– Igen, mert meg akartalak kérni...

– Hogy álljak oda az évfolyam elé, és bizonyítsam be, hogy én senkinek sem szúrtam ki a szemét, hozzak tanúkat, ítéljem el az apámat, férjemet, gyakoroljak önkritikát, vállaljam, hogy... Ó, istenem, milyen buták vagytok ti, férfiak! Rudi pontosan ezt kérte tőlem.

– Rudi azt is mondta, hogy szeret – mondta Sándor sötéten.

– Mit számít az? Én nem szeretem. Ha szerettem volna, gólyabál után őt viszem az ágyamba, nem téged.

– Igen, akkor kezdődött, és én akkor is megmondtam, amit most megismétlek, mert én mindenért vállal-

lom a felelősséget... Anikó, légy a feleségem! – Anikó nevetett, de kacagása sírásba csuklott, Sándor némán szívta cigarettáját. Hallgattak. Később a fiú dús göndör hajába túrt és asszonyos bűgő hangon ismét felkacagott.

– Ó, buta gyermek. Igazságtalan ez az élet, Sanyikám. Jó lenne veled élni, de lehetetlen. Már csak azért is, mert te még tizennyolc éves sem vagy, én túl a huszonkettőn... De nem is ez a baj. Én felvittelek akkor a kölcsön kért, másnak előkészített szobába, és azóta is hívtalak néha... Te jöttél, de sohasem szerettél. Néha azt hitted, hogy szeretsz, de nem igaz. Én ezt jobban tudom. Nem akarok hazudni, nekem is jó volt veled – de én sem szeretlek... Szóval így állunk. Nincs mit egymás szemére hányunk. Én reggel elutazom, kérlek, ne keress, ne írh, ne érdeklődj utánam. Finita comedia. Pedig szép volt... Sanyikám: ígérd meg nekem, hogy nagyon vigyázol magadra! Főleg a szádra. Te becsületes, tiszta ember vagy, az ilyenek hamar pórul járnak. Látod, ezért szerettelek téged... egy kicsit.

9

Valamikor a minorita rend kolostora volt. A Bolyai-házzal szemben szerényen húzódik meg a százados gesztenyefák között.

Vastag falai a penész, tömjén, égett faggyú szagát izzadják ki magukból, ami megreked az árkádos, sötét folyosókon. Gyüge Gábor összeborzong, valahányszor az épületbe lép. „Bizonyára jók ezek a régi kolostorok, kastélyok, várak múzeumnak, talán kocsmának is, de bentlakásnak?”

Nemcsak a nedves falaktól, kriptaszagtól borzong, sokkal inkább attól, hogy egyszer megkérdik: tulajdonképpen mit keres itt? Milyen jogon alszik az internátusban; nincs joga rá, hisz ösztöndíja sincs.

Tulajdonképpen ágya sem. Csíkos háziszőttes zsákját vállára dobta, míg felment a lépcsőn.

„Amíg valaki fel nem jelent a diákjóléti osztályon, nem lehet semmi bajom. Ugyan ki jelentene fel? Esetleg Beregi. IMSZ-titkár és minden lében kanál. De nem hiszem, Sándor jó fiú, csak dicsérd neki a demokráciát, a Szovjetuniót, és minden rendben. Beregi mindenkiben osztályellenséget sejt, szerencsére, arra már rájött, hogy bennem ugyan hiába – mégis jobb vigyázni, mint pofázni előtte. Esetleg Kóbor Zoli is beköphet. Biztosan nem jött vissza még mindenki, tehát ma éjjel ágyban alszom.”

Délután hat óra, mégis már teljesen sötét van, különösen benn a hálóban.

– Gyújtsd csak meg a villanyt! – szólt rá Beregi a bal sarokból.

Világosságban ijesztő nagynak látszik a háló, mint egy táncterem. Hosszú asztal a szoba közepén, arra dobja Gábor háziszőttes zsákját. Itt-ott már szakadozó, arasznyi csimbókos szőrű birkabundát húz ki belőle, amolyan juhászsubát.

– Falunk valamit, Sándor?

– Hát, ha van mit... Enni én mindig tudok – kecmeregett ki Beregi az ágyból. Csak az ő ágyán volt lepedő, párnahuzat, a többi mind csórén mutogatta rozsdanyomos matracait, amelyekre találomra hajítottak egy-egy szürke lópokrócot.

– Amint látod, még senki sem jött vissza vakációról, ma éjjel huszonhárom ágy között válogathatsz. Én már harmadik napja itt vagyok, be kell fejeznem egy munkát az anatómiakatedrán.

– Még mindig a csontok trabekuláris szerkezetével foglalkozol, Sándor?

– Már nem. Emlékszel Mesterre? Őt izgatta nagyon ez a kérdés. Tudsz róla valamit?

– Visszament Brassóba a gyárba. No, faljunk egy kis szalonnát.

– Malacszalonna? – szelt magának Sándor az alig ujjnyi szalonnából.

– Nem egészen. Vén disznó, csak nemigen volt mivel etetni. Meg ez mindig olyan csökött volt... A másikat el kellett adni, hogy befizethessük a kvótát.

– Gábor! Ti kulákok vagytok?

– Mondtam már valamikor régen, de biztosan elfelejtetted. Öt holdunk van. Csak ketten vagyunk anyámmal. Amikor nagyon szorul a kapca, hazafutok négy-öt napra szántani, aratni, kapálni.

„Vajon elhitte Beregi? Ki tudja, miért nehezebb az igazságot bizonyítani, mint a hazugságot elhitetni?”

„Szegény Gábor, most fél tőlem, pedig tudom, hogy csóró, és akkor sem mondanám el senkinek, ha történetesen letagadott volna valamit... Ugyan miből? Hiszen ennek még cigarettára se jut, rendes ruhája sincs, két éve ott alszik, ahol tud. Így néz ki egy osztályellenség? Gyüge Gábor mint a reakció képviselője! Az osztályellenség? Az igen, az pusztuljon! De ártatlan emberek? Öt hold meg egy téhen...”

– Gábor, hol laktál másodéven? – csodálkozott rá

Sándor, hogy ezt nem tudja, pedig minden évfolyamtársának ismerte nagyjából a körülményeit.

– Látod, Sándor – csavarintott egyet fekete bajuszán Gabi –, ez bezzeg nem érdekelte Wienkler elvtársat, a rektort és egyáltalán senkit. Anyámnak azt mondtam, van lakásom és kosztom. Egy ideig az Apollóban laktam, volt ott egy üres ágy, aztán megtudták. Vagy három héttig a törvényszéki bentlakás tanulójában, az asztalon háltam. Aztán év végi szesszióban elvállaltam egy öregasszonyt, vele aludtam egy szobában, már amennyit aludni hagyott. Gutaütés, féloldali bénulás, állandóan maga alá vizelt. Beszélni sem tudott, viszont egész éjjel jajgatott, csak hajnalban csendesedett el. Ez nem is volt rossz, én addig tanulhattam mellette, és tisztába tettem, ha kellett. Egész éjjel égethettem a villanyt, őérte... Tulajdonképpen jó hely volt, néha vacsorát is adott a menyé, de a kezét rá nem tette volna az öregasszonyra, amíg élt. Te, Sándor, van egy üveg mezőségi savanyúm, igyuk meg.

Sándor tudta Gáborról, hogy „gyalogol”. Gyalogosoknak azokat hívták, akiknek nem volt menzajegyük, ennek ellenére minden délben asztalhoz ültek, gyorsan felhörpöltek egy-két tányér levest, és pár szelet kenyérral a zsebükben leléptek, mielőtt Ella a jegyeket kérte volna.

Idővel félhivatalos státust nyert a gyaloglás, olyan értelemben, hogy Ella külön asztalhoz parancsolta azt a nyolc-tíz állandó medikust, akiket mindenki ismert, egész tál leveseket és nagy kosár kenyeret vitt ki nekik. Másodikat is, ha maradt. Jószívű, de rossz étvágyú lánykák néha ebédjük felét vagy az egész második fogást

odavitték a gyalogosok asztalához, amit azok üdvívalgással fogadtak. Néha a gyalogosok sokkal alaposabban bezabáltak, mint azok, akik jeggyel étkeztek. Gyüge Gabi már idült gyalogosnak számított, csak akkor ült rendes asztalhoz, ha valakitől egy jegyet kapott.

– A rektornál miért nem kérvényezted a bentlakást, Gábor?

– Voltam nála, de azt mondta: sajnálom, nem segíthetek! Legyek türelemmel, majd meglesz az új internátus. Sándor, mi lett azzal a sok téglával, amit mi csináltunk s az elődeink? Egymillió darab!

Savanykás, gyenge bor volt, mégis jólesett. Gábor új csomag cigarettát bontott, boldog volt, hogy egyszer ő is megkínálhat valakit.

– Emlékszel, hogy futottunk a hegyen felfelé? Te nem akartál megvárni, Sándor, miért?

– Te pedig mindenáron utol akartál érni, miért?

Egymásra néztek, de egyikük sem válaszolt.

„Azért nem akartalak megvárni, Gábor, mert akkor ellenfelem voltál, s az ellenfeleinket mindig gyűlöljük. Csak miután legyőztük, akkor kezdjük szeretni őket.”

„Azért akartalak utolérni, Sándor, mert nagyon megszerettelek. Utol akartalak érni mindenben, futásban is. Csak miután te bekerültél, én meg nem, akkor kezdtelek el gyűlölni.”

– Mindenekelőtt tessék bemutatkozni, ez így illik. Jó benyomást tesz a betegre, ha kezet mosunk, ott a kórteremben, mielőtt megvizsgálánk. Legyenek udvariasak, kedvesek, türelmesek a beteghez, hagyják beszélni – legalább a kórházban beszélhessen...

A tanársegéd szokatlanul magas, talán csak Zsiga bához hasonlítható, mégis mindenki Öcsi bácsinak szólítja. Szemtől szemben csak az orvosok és az utolsó éves medikusok, egymás közt már a harmadévesek is.

Friss köpenyben, csillogó szemmel figyelték. Frissen vasalt volt Sándor köpenye is, csak helyenként kirágta a sav, vagy barnára festette az ezüstnitrát, ami első-másodéven cseppent rá valamelyik gyakorlaton. Sehogyan sem illett ebbe a klinikai környezetbe a savrágta, barna, sárga, lila pecsétetes, valamikor fehér köpeny, mivel a laboratóriumok emlékét idézte. A laboratóriumét, amely másodrangú az orvoslás művészetében, jobbágy sorsú kiszolgálója a magas klinikáknak, ahol életek sorsa dől el.

Margitka erre az alkalomra két részből szabott puplin kosztümöt kapott az aradi kalapszalomból. Gloknis szoknyája és derékban erősen testhezálló blúza előnyösen hangsúlyozta karcsú alakját.

Nyakkendő, minél degeszebbre tömött köpenyzsebek, töltőtoll, színes ceruzák, szinte a fegyvernem megkülönböztető jegyével bíró, nyak köré tekert sztetoszkóp. A belgyógyászdivat kellékei.

Udvariasak, kedvesek, mindig van egy kis idejük beszélgetni. Mi több, szívesen beszélgetnek, szívesen magyaráznak diáknak, kollégának, sőt önmaguknak is.

Sándor izgatottabb volt most, mint első évben, mikor legelőször a boncterembe lépett. Holló Zsike állandóan köhécselt, Szász Ildikó pedig szorgalmasan jegyzetelt.

– Önök, kollégák, ma kerülnek először a beteg ágya mellé, ma teszik rá először kezüket a betegre. Ezentúl nemcsak könyvekből, hullán, laboratóriumban, hanem magán az élő, szenvedő emberen sajátítják el az orvosi

gyakorlatot, aminek alapját minden kétséget kizáróan a belgyógyászat képezi – Öcsi bácsi széttárt karral, bosszánatkérően mosolygott, amiért saját szakmáját a többi elé helyezi.

Megállt egy kórterem előtt, gyorsan, mohón szívott még kettőt a már amúgy is rövid csikkből, és körülnézett, hová dobhatná, végül is a gyufaskatulyába fojtotta.

Sándor már türelmetlenül várta, hogy végre betegágy mellé kerüljön, de Öcsi bácsi még visszafordult az ajtóból.

– Látom, van, aki sztetoszkópot is hozott, arra még nincs szükségünk. Egyelőre csak a kórelőzményt, az adatfelvételt végezzük. És még valamit: a beteg ágyára ne tessék leülni, az kizárólag az ő ágya.

Hatágyas kórterembe léptek. Sándorra egy fiatal férfit, Zsikére nagyon idős bácsit bízott a tanársegéd.

– Beregi Sándor vagyok, harmadéves orvostanhallgató.

– Tessék nyugodtan, majd én válaszlok.

– Mióta beteg?

– Körülbelül egy éve...

Holló Zsike sehogyan sem boldogult a saját betegével. Már harmadszorra mutatkozott be, mire az öreg megértette.

– Áhá, a holló! És mi van vele?

– Én vagyok a Holló – mondta végre jó hangosan Zsike.

– Jó, jó, ha maga a Holló. Maga doktornő, ugye? Érttem én azt.

– Én még csak orvostanhallgató vagyok, doktornő majd négy év múlva leszek.

– Nagyon helyes, nagyon jó, Holló doktornő – Sándor mindezt alig hallotta, annyira lekötötte az adatfelvétel, szörnyen igyekezett, és nagyon zavarta, hogy a beteg állandóan mosolyog.

– Tata, drága, mondja el minden baját a doktornőnek, azért jött, hogy magát meggyógyítsa – kiáltott át a Zsike öregének. A bácsi boldogan mesélni kezdett.

Mire a tanársegéd visszaérkezett az egész csoporttal, Sándor több oldalt jegyzett; a beteg mikor volt báránymillős, grippés, milyen ételeket szeret, mennyit szív, és még sok mindent.

– Kedves kolléga, megérdeklődte, mi a foglalkozása a betegnek?

Sándor elpirult, szégyellte, hogy kiegészítésre szorul a saját betege előtt, akit ha rövid időre is, de órá bízott a sors.

– Sajnos, elfelejtettem.

– Intelligens embernek tartja?

– Feltétlenül. Minden kérdésemre precízen, értelmesen válaszolt.

– Nem csodálkozom – kacagott Öcsi bácsi –, betegünk civilben körzeti orvos; három évvel ezelőtt végzett, itt nálunk.

Hangosan nevettek mindnyájan...

– Sándor, a beteg orvos, sőt Zsike süket örege is.

– Nagyvizit – szólt be izgatottan egy nővér. Nyomában már jött is a professzor.

Öcsi bácsi intett a csoportjának, álljanak félre. Jött az egész slepp. Mint az üstökös. Elöl az üstökös magja – a prof., mögötte két főorvos, öt-hat szakorvos, utánuk tucatnyi segédorvos, az úgynevezett cselédkönyvesek,

végül a medikusok tömege. Kívülállónak nem feltűnő ez a rétegződés, hisz mindenkin fehér köpeny van, csak annyiban, hogy a piramis csúcsától, a proftól lefelé egyre fiatalabbak az arcok. A fehér köpenyeken nincs rangjelzés, mégis aligha létezik a világnak olyan hadserege, ahol a rangfokozatokat szigorúbban veszik, mint ebben az ármádiában.

Benn, a kórteremben kissé megváltozik a sorrend. Már az ajtóban mindenki utat nyit az osztályos orvosnak, közvetlenül a prof. után lép be, ő az, aki a betegről referál. Ágytól ágyig mennek, az üstökös csóvájában tolongók rendszerint semmit sem hallanak abból, amit az osztályos orvos a proffal beszél. Gyakran előfordul, hogy a prof. szemüvege fölött kinéz magának egy cselédkönyvest, esetleg éppen egy medikust, és magához inti.

– Nos, kolléga?

Hochzeit Rudi valahonnan az ajtó közeléből furakodik a betegágyhoz, de már útközben mondja...

– Klinikai tünetek alapján nyombélfekély, a sebészetről került át hozzánk, ott műtétre javasolták.

– Miért, talán a sebészek mást is tudnak, mint operálni? – legyint a prof., és a nyomaték kedvéért még ajkát is lebiggyeszti.

– Egy-kettőre megműtik, aztán ha mégsem érzi jól magát, irány a belgyógyászat, hogy valaki meg is gyógyítsa.

– Egyébként kolléga, körzeti orvos – int a beteg felé Rudi, mintegy bemutatásképpen.

– Akkor nem csodálkozom, ha fekélyes – mosolyodik el a prof. Nevetnek a főorvosok, vidáman nézgetnek hátrafelé a szakorvosok, ahol a cselédkönyvesek

vigyorgnak értetlenül. A medikusok is szolidárisan mutatják a fogukat, pedig fogalmuk sincs, miről van szó.

Mire a jókedv hullám hátragyűrűzik a fal mellé szorított és lélegzeni is alig merő harmadévesekre, Rudi már a következő betegnél tart.

– Kórelőzményében Bouillaud-Szokolszki-kór szerepel.

– Szokolszki-Bouillaud – javítja ki a prof., szemüvegén igazítva.

– Igen. Tizenhárom éves korában Bouillaud-Szokolszki-kórban...

– Mondtam már, kolléga, hogy Szokolszki-Bouillaud! – csattan a prof. hangja olyan élesen, hogy ezt már mindenki meghallja. Egyből néma csend lesz, csak Zsike örege kacarászik fogatlanul, biztosan azért boldog, mert végre ő is megértett valamit. Rudi halálsápadtan és nagyon halkán beszél, mégis minden szava jól hallható.

– Ne tessék haragudni, professzor úr, de úgy tudom, hogy Bouillaud jóval Szokolszki előtt...

– Csend legyen! Ezt nem tűröm! – ordít a prof. teljes hangerővel, magából kikelve. – Megtiltom, hogy egy kapitalistát a nagy szovjet-orosz tudós előtt említsen! Mindenki vegye tudomásul, hogy a reumás lázat Szokolszki írta le jóval Bouillaud előtt. Magára pedig, Hochzeit, gondom lesz!

Uhrmann professzor letépte a szemüvegét, és kirohant a kórteremből. Komoran, tanácstalanul bámultak egymásra. Most, hogy kicsorbult a piramis éle, kitörött a ceruza hegye, az egész nagy fehér falanszter megbémult, senki sem tudta, mit kellene tennie. Egyedül Rudi mosolygott, éppen olyan bambán, mint az öreg nagyot-

halló, csak zavartabban. Végre Öcsi bácsi felemelte a kezét, amire nem volt szükség, hisz úgy emelkedett ki a fehérköpenyesek tömegéből, mint árbóc a befagyott Jeges-tengerből. Csoportja csendben kisomfordált a kórteremből.

– Szívjunk egyet – kacsintott a tanársegéd, és elvontak a folyosó kanyaron túli, nyugodtabb részébe.

– Mégis, most kinek van igaza? – kérdezte Sándor.
– Mert az igazság a legfontosabb, függetlenül attól, hogy ki mondja.

Öcsi bácsi cinkos, gyermeki mosollyal vakargatta pedánsan elválasztott haját. Érezték, oldódik az előbbi ijesztő hangulat. Elillant a feszültség, Öcsi bácsival együtt kuncogtak, pedig még senki sem tudta, mit fog válaszolni. Egyedül Szász Ildikó szorította össze ajkait, lesve, mit jegyezhet fel kicsi noteszébe.

– Kedves fiaim – komolyodott el a tanársegéd. – Mi orvosok vagyunk, és mindig annak az orvosnak van igaza, aki felismeri a betegséget, és képes meggyógyítani a beteget. Inkább tévedjünk a kórkép pontos nevét illetően, az nem fog fájni a betegnek. Nyilván a vizsgán... ott a szemantika is fontos. Már akinek. A beteget nem érdekli, minek hívják a baját, neki csak az a fontos, hogy meggyógyuljon. De mi nézzünk a saját dolgunk után.

Szerre mindenkinek be kellett számolnia saját beteg kórelőzményéről.

Mikola Matyi hátratett kézzel, hivatalos torokhangon így szólt betegéhez...

– Kérem szépen, ezentúl tessék percenként tizenhatos frekvenciával lélegezni! – Öcsi bácsi kezdte el a nevetést. Jól fejlett metszőfogai közül sípolva, sziszegve

fütyült elő a hang, a visszafojtott kacagás. Az egész csoport vele tartott, harsogtak egymást túllicitálva. Matyi, a viccmester durcásan maga elé meredt, mintha rossz néven venné, hogy a tanársegéd nem értékelte tudományos módszerét.

– Maguk rajtam nevetnek, ugye? Amiért ilyen csúnya és buta öregasszony vagyok. Nem baj, lesznek még maguk is vének – aszalt szilva arcú anyóka volt, akitől Matyi azt követelte, hogy pontosan tizenhatszor szuszogjon percenként.

Sírt, sötétkék beszegett rongyba fújta az orrát. Egy pillanatig bénultan meredtek egymásra, még Öcsi bácsi is.

– Nényi drága, ne tessék haragudni, mi nem a nényi nevettünk. Szó sincs róla... A kollégán kacagtunk, ezen a fiatal doktoron... olyan furcsa grimaszt vágott. Igazán, mi nagyon szeretjük – lopva a kórlapra pillantott – Nagy nényit – simogatta a kis öregasszony hátát.

– Menjen el, olyan tréfás, mint a fiam – csóválta a fejét a nényi sötét zsebkendője mögött, és kacagott, mint ha egy perccel előbb nem is sírt volna.

– Uff! Ezt megúsztuk – mondta Öcsi bácsi, amikor kimentek a folyosóra. – Tanulság: beteg jelenlétében ne kacarásszunk, és még valami! Az agyi érlemeszesedés jellemző tünete, hogy a beteg könnyen sír és könnyen nevet – Ildikó gyorsan feljegyezte.

Vállukra vetett köpennyel vonultak lefelé az úton, hadd lássa mindenki, nem úgy, mint az első két évben, amikor formalintól és ammóniától bűzlő köpenyüket nem volt illendő a kisváros orra alatt szellőztetni. Sándor lopva Anikó ablakára pillantott, vajon ki lakik most

ott? És mi történt Anikóval? Semmit sem tudott róla. Írt Régenbe, de választ nem kapott.

10

Kilenc óra múlt a nagy faliórán, Sándor Kozma Árpival beszélgetett egy ablakmélyedésben, amikor mentő-kocsi állt meg a klinika bejárata előtt.

– Beteget hoztak – jegyezte meg Kőmíves, de senki se figyelt rá.

Kisebb-nagyobb csoportokban vagy negyvenen társalogtak, ásítoztak a falak mellett, hogy ne zavarják a klinika forgalmát. Nővérek, takarítónők nyüzsögtek a folyosón, linóleumzsákokba gyömöszölt véres vagy frissen vasalt lepedőket húztak a cementen, pardont kiáltva. Mindannyiuk fején gézturbán vagy kendő, ugyanabból az anyagból, amivel a sebeket kötözik. Amott, középen, a lengőajtón túl, a műtő, ahova diáknak belépni tilos.

Két, a sok sterilizálástól halvány tejeskávészinű műtősköpenybe bújtatott nő lépett ki az ajtón. Az idősebbik testes, széles csípőjű, Alfonze, a fő műtősnővér – illet kedvesnővérnek szólítani – arról híres, hogy úgy káromkodik, mint egy főtéri targoncás, ha valaki a műtő rendje ellen vét. A másik még nagyon fiatal, csapott mellű, sápkóros leányka. Rágyújtottak kacarászva, csak úgy gumikesztyűsen. Pihentek.

Mindkét ajtószárny kicsapódik, amikor Ágoston doktor kilép a folyosóra. Délceg, sportos, dús bajuszú férfi, nem is férne ki a lengőajtó felén. Útközben magára kap valami köpenyfélét, amit be sem gombol, szárnyai szabadon lebegnek, alatta izoming.

– Szevasztok, srácok – biccent, de úgy tűnik, ez csak a hosszúfiúknak szól.

– Mit csinálunk ma, tanársegéd úr? Mindannyian reménykedtek, talán bemehetnek a műtőbe, vagy legalább a kötözéseknél jelen lehetnek.

– Amit akartok, reggel óta műtők – legyintett Ágoston, és zsebre dugott kezekkel továbblépkedett. Az egész csoport követte, mint nyáj a vezérkóst.

– Hagyjatok legalább pisilni – dörögte, de mire visszaért, már várta az egyik vörös kezű altiszt.

– Sürgősségi eset lenn az ambulancián. Vágott seb – mondta.

Ágoston nyújtózkodott, csontjait ropogtatta, közben egy ásítást is elnyomott, unottan legyintett.

– No, gyerünk, srácok! Kedvesnővér, nem tudna velem jönni?

– Ha annyira kíván, én bármikor szívesen – és újabb cigarettára gyújtott.

– Mi is mehetünk? – kérdezte Szentesi a fal mellől.

– Tőlem akár maguk is jöhetnek... és mindenki, aki csak akar. Az se baj, ha történetesen belgyógyász. Azoknak sem árt, ha látják, hogy néz ki az ember belülről, és milyen az, amikor folyik a vére. Legalább megtudják, miért írják föl neki a vasat.

Kicsinynek bizonyult az alsó műtő, pedig alig húszan követték Ágostont, a többiek leléptek. A műtőasztaltól tisztes távolságban kört alkottak, a hátul rekedtek lábujjhegyen pipiskedve, nyakukat nyújtogatva figyeltek.

Fiatal, csapzott szőke hajú fiú feküdt az asztalon, körülbelül egy idős lehetett velük. Bal combjára lepedő bogozva, ami már teljesen átitatódott vérrel. Nyöszö-

rögve kente szét véres ujjával arcán az izzadtságot, amint meglátta a sok fehérköpenyest. Jajgatott.

A lányok idegesen pislogtak, Zsike köhécselt, Pollák Margitka arcán száanalom, de segíteni egyikük sem tudott. Összekulcsolt kezekkel, hónuk alatt a feljegyzésekre váró füzetekkel, ceruzájukat rágva, csak nézték. Karnyújtásnyira tőlük szenvedett, vérzett egy ember, és ők, harmadéves medikusok, semmit sem tehettek érte. Egy örökkévalóságnak tűnt, míg Ágoston megérkezett. Sándor megkönnyebbülten sóhajtott fel, a többiek arcáról is egyből eltűnt az ijedt szánakozás.

– Nos, lássuk, ifjú harcos, hol a zúr.

Ágoston felgyűrte köpenye ujját, közben az altisztek lefejtették a hevenyészett kötést.

– Jaj...! juj...! Inkább vágja szét a nadrágot, csak ne fájjon... Ó!

– Ne kiabáljon, fiam. Ez még nem is fáj. Oxigénes vizet – szólt Ágoston.

Egyenletesen hersegett a szakadó nadrág varrása, egyfolytában jajgatott a beteg.

„Most ugyanbiza miért jajgat? A nadrág tényleg nem fáj. Lehetne egy kis türelme”, csodálkozott Sándor, aki néhány perccel előbb még úgy érezte, az ő agyába szúr minden jajgatás.

Habosan forrt az oxigénes víz, akkorára nőtt a habtajték, mint nagymosáskor teknőben a szappan, csak ez piros hab volt.

– Tipikus hentessérülés – nyomogatta Ágoston a combtő közelében tátongó arasnyi vágást. – Hol dolgozik, fiam?

– Jaj! A vágóhídon – mindenki a sebészt bámulta.

– Honnan tetszett tudni? – fogalmazta meg mindannyiuk kérdését Szentesi.

– Egyszerű – vetette le a köpenyt Ágoston. – Amikor a hentes marokra fogott késsel felülről lefelé kettőbe hasítja az állatot, könnyen megcsúszhat a kés.

– Egy csonton. Jaj, jaj, mit csináltam?!

– Ahogy mondja, egy csonton. Ezt a sérülést főleg kezdőknél látjuk. De szerencséje van a legénynek, mert nem metszette át a combartériát, akkor már... – szap-panos kezével diszkréten keresztet rajzolt a levegőbe.

– Jaj, jaj, jaj... borzasztóan fáj! – kapálózott a beteg; az altiszt jódtinktúrával csíráatlanította a sebkörnyéket.

– Figyeljék meg a sebészi bemosdás technikáját: körömkéfével, szappannal, csorgó víz alatt...

– Jaj, de csíp, nem bírom!

– Tizenöt percig, mások szerint húsz percig...

– Doktor úr, csináljon már valamit!

– A mi klinikánkon egyszerű csapvízzel szokás...

– Megőrülök!

– Van, ahol steril vizet használnak bemosdáshoz, az se baj, de...

– Tessék már adni egy injekciót, hogy ne fájjon – zokogott a szőke gyerekmber. Szász Ildikó összehúzott szemmel, rosszallóan nézett rá. Az egész csoport Ágoston köré tömörült, hogy jobban hallják. A beteg ott maradt a hátuk mögött, jajgatva, a saját fájdalmával, és az altiszttel, aki a combját borotválta. Már senki sem figyelt rá. Igyekeztek minél többet megérteni abból, amit a tanársegéd magyaráz, aki halkán, unottan beszélt, ezzel szemben a beteg hangosan kiabált. Most már zavarta őket. Haragudtak rá.

– Tisztelt kollégák, ki akar bemosakodni, asszisztálni a műtétnél? – nézett körül a sebész, és mellizmai játékosan rángatóztak a kötött ing alatt. Fejlett bicepse úgy ugrált a legkisebb mozdulatra is, mint élettangyakorlaton áramütésre a békacomb. Ágoston az egyetem vívócsapatának oszlopos tagja, az évfolyam megmaradt két hosszúfiújával. – Nos? – nézett körül, de inkább felülről.

Többen jelentkeztek. Sándor is. De Ágoston, mintha nem látná őket, a hosszúfiúkra nézett, aztán Pollák Margitkán akadt meg a szeme. – Kollegina. Lenne kedve?

Elpirulva, kissé zavartan lépett Margitka a csaphoz, de nem annyira zavartan, hogy ki ne húzza magát, hadd érvényesüljenek feszes mellei.

– Előbb kösse be a fejét – dobott felé egy darab gézt Alfonze.

– A frufruját. Ez műtő, nem divatbemutató!... Ha meg nem sértem, húzza le a gyűrűit is, nehogy véletlenül a beteg hasában maradjanak.

– Ki hallott ilyet, orvosnak gyűrűt? – csipkelődött tovább a kedvesnővér. – Látott már maga sebészt, aki gyűrűt visel? Figyeljék meg, a tanársegéd úr sem viseli még a jegygyűrűjét sem...

– Szpaszokukockij szovjet sebész gyorsított bemosdási módszert alkalmazott a Nagy Honvédő Háború idején – eresztette el a füle mellett Ágoston a nővér okítását. – Megmaradunk a klasszikus tizenöt percnél. Aszeptikus állapotba hozni így sem lehetséges, ezért kell gumikesztyűt is húzni – mindenki szorgalmasan jegyzetett. A pillanatnyi csendben csak a ceruza és a körömkefe egyenletes susogása hallatszott.

– Jaj, a lábam!

Persze, a beteg is itt van! Róla már szinte megfeledtek. Ágoston lustán simogatta a kezait:

– Egy ráérő sebész egyszer tusba mártotta a kezét és bekötött szemmel mosdott be – mesélte, mint egy anekdotát. – Negyedóra múlva legnagyobb meglepetésére azt tapasztalja, hogy az ujjközök és tenyerének éle fekete.

Élesen berregett az óra, véget ért a bemosdási idő.

– Most egy kicsit elaltatjuk a beteget, hogy ne ordítson... Szegény... – tette hozzá atyai szánakozással, mire mindannyian a beteg felé fordultak, akit tenyérnyi széles bőrhevederekkel az asztalhoz kötött az altiszt.

– Az orvos legnemesebb feladata a fájdalom csillapítása, mert a fájdalom borzasztó, lealacsonyító, elember-telenítő érzés, és teljesen fölösleges...

Ez egy az alapigazságok közül! Sándor ismét úgy érezte, nagyon sajnálja a beteget.

– Eresszük el a bikát, mester – szólott Ágoston. Az altiszt gézbe burkolt drótkosarat nyomott a fiú arcára, és csepegtetni kezdte rá az étert. Hamarosan csípős, édes-kés szag terjengett a levegőben.

– Megfulladok! meg... ne... – kapálódzott a legény, és minden erejével igyekezett kibújni a szájkosárból. Az altiszt vaskos, vörös ujjáival erősen leszorította a maszkot.

– Számoljon, és szuszogjon jó mélyeket – biztatta, de a fiú mind vadabbul rángatózott. Sándor ijedten, Kőmíves Bertalan falfehéren figyelt. Ágoston közömbösen bújt a steril műtőköpenybe.

– Fogjátok le, srácok, ezek a hentesek izmos gyerekek! – öten is ugrottak, de Tordai nagy igyekezetében beletenyereelt a bejódózott sebbe; Alfonze kedvesnővér

olyan kacsaringósat káromkodott, hogy szegény Béci, aki megjárta a háborút és a linzi fogolytábort, ijedten elsomfordált.

– Ne a seggével előre, kolléga! Még hozzám ér. Nem látja, hogy steril vagyok? Álljanak félre az utamból! Al-tiszt, jódozza le újra a sebet!

– Vegye át a maszkot, kolléga – intett Ágoston Sándornak igen halkán, nyugodtan beszélt. – Nem olyan nagy tragédia, ez seb már eredetileg sem volt tiszta. Elvégre nem steril késsel vágta meg magát, a nadrágján keresztül ugyebár... De ha ez, mondjuk, nyitott hasüregnél történik, a kolléga tenyere úgy befertőzi a beteget, hogy az biztos halál. A sterilitás szabályai szentek, aki műtét közben ellene vét, gyilkos!

Sándor nagyon izgult, mihez fog kezdeni a beteggel. Kiszáradt a szája, megizzadt a tenyere, úgy érezte, ő sem kap elég levegőt saját gézmaszkján át. Hörögve, szürcsölve vonaglott a beteg, karját a hosszúfiúk jó keményen fogták, Sándor a maszkot szorította rá.

– Mit csináljak? – kapaszkodott a tekintete a tanársegéd szemébe, már csak ennyi látszott ki a maszkból, amitől Ágoston olyan idegen, félelmetes és misztikus lett. Sándor gerincén nagy cseppekben gördült lefelé a verejték.

– Mit csináljak? Még csepegtessenek étert?

– Töltögesd nyugodtan, a páciens még nem alszik.

Sándor keze alatt lucskos lett a géz, ami az ő kezére loccsant, nyomban elpárolgott, amitől úgy érezte, mint ha jeges vízben tartaná. Ujjhegyeiben millió tű szurkált, de rendületlenül öntötte tovább az étert. Kisvártatva Ágoston nagyot kiáltott.

– Álljon meg, ember! Mi van? Nem lélegzik a beteg!

A néma csendben tényleg semmi sem hallatszott, csak Sándor szíve dobolt olyan vadul, hogy azt mindenkinek meg kellett volna hallania, de a többiek is csak a sajátjukat érezték. Semmi szörcsögés, semmi köhögés, semmi mozgás. A beteg petyhüdten terült el az asztalon, karjai élettelenül hullottak ki a hosszúfiúk kezei közül.

– Nem lélegzik! Túladagoltad, te szaros! – hadarta Ágoston, szeme dühösen forgott, gumikesztyűs kezeit összekulcsolta, mintha imádkozna, és semmit sem tett, csak villogott.

– Mit csináljak? – kiáltott Sándor, vagy inkább hitte, hogy kiált; hangja megbicsaklott valahol mélyen a torakában, amelyet vasmarokkal szorított a rettegés.

– Vedd le a maszkot!

Lila, szederjes volt az arc, amin véres nyál csillogott. Iszonyodva bámulta a fiú élettelen képét, ilyennek látta a hullákat is a kórbonctanon. Valamit tenni kell! Mire vársz, te mindentudó, nagy ember? Siess! Meghal a beteg! Bezzeg az előbb ficánkoltattad az izmaidat, és mondtad a nagy okosakat, most pedig itt állsz összetett mancsokkal, tehetetlenül. Gyorsan, gyorsan! Meghal!!!

– Meghal, tanár úr! – könyörgött Sándor.

– Fogd be a szád – szólalt meg jó későre Ágoston olyan nyugodtan, mintha azt mondaná: ó, menj el, ne viccelj! Továbbra is egymásba font kézzel állt, de most már Sándor mögött, állkapcsa rágó mozdulatokat végzett a gézmaszk alatt, úgy látszott, sérti dús bajuszát, amiből néhány szál már átbújt a laza szöveten.

A beteg megrándult... vagy csak úgy tűnt?... Mégse.

Egy egész kicsit szusszant, talán inkább csuklott, mint sírás közben a kicsi gyermek. Aztán hosszan kínlódva szívta be az átforrósodott levegőt, furcsa, szinte nevetséges horkoló hangot hallatva. Vele együtt felsóhajtott a medikusgárda is. Mocorgás jelezte, hogy végre meg mernek mozdulni.

– No! – morogta Ágoston. – Izolálást!

Karamell színű lepedőkkel fedték be a fiút, egyet a beteg feje fölé erősített fémkeretre dobtak. Végre mélyen, egyenletesen lélegzett, de Sándor ültéből már nem látott mást belőle, csak a fejét és a nyakát. Csörömpöltek a műszerek, Alfonze ásított, fél lábával türelmetlenül topogott.

– Most mit csináljak? – kérdezte nagyon bizonytalan hangon Sándor.

– Ejsze, tegye vissza a kosarat, és tőccse az étert, nehogy felébredjen – szólalt meg mögötte a vörös kezű altiszt.

„Jé, ez egész idő alatt itt állt a hátam megett.”

– Mit gondolkodik, hány percig nem lélegzett a beteg? – kérdezte Ágoston, de közben már a sebben vájkált.

– Négy percig – vágta rá Sándor, de rögtön meg is bánta, biztosan több volt.

– Talán öt perc is volt – bizonytalankodott Kozma Árpi.

– Négy perc. Öt perc. Haha! – nevetett a tanársegéd; Alfonze kedvesnővér dús keble hullámozott a kacagástól; sőt az altiszt is hozzámósolygott vörös pamacsbaajusza alól. – Tudják, mennyi ideig nem lélegzett? Legfeljebb fél percig, de még annyi sem volt. Egyezzzünk ki húsz-huszonöt másodpercben – legyintett a sebész. – Ez, ké-

rem, gyakori jelenség, alig van olyan éternarkózis, ahol elő nem fordulna, ha nem is ilyen mértékben. Főleg, ha túl sok altatót adagolunk rövid idő alatt. Kolléga, most nem ad túl sokat?

– Nem, nem. Ne tessék félni, itt vagyok – nyugtatta meg az altiszt.

– Tessék elhinni, a műtéti altatás művészet, pensz... ollót... Veszélyes dolog... cérnát... én mindig jobban izgulok az altatástól, mint magától a műtéttől. Újabban egyes országokban nyugaton – ijedten kapta fel a fejét, ijedtebben, mint előbb, mikor a beteg nem lélegzett. Ágoston körülnézett, majd jó hangosan, hogy mindenki meghallja, folytatta. – Szóval nyugodtan elmondhatjuk, hogy a műtéti altatás igen fontos része a sebészetnek... Ollót, kedvesnővér, ne aludjon!

– Mi van egyes országokban? – kérdezte Szentesi érdeklődve. – Hm... Vannak országok, ahol a műtéti altatást külön erre szakosított orvosok végzik, nem pedig nővérek és műtőslegények.

Pollák Margitka Ágostonnal szemben állt, a beteg egészséges oldalán. Csendesen ügyetlenkedett. Néha megfogott egy-egy csipeszt, arrébb tolt egy ollót, beletörölt a sebbe, ha a sebész rászólt. Nagyon igyekezett, a kedvesnővér mégis egyfolytában rekcumozta...

– Drága kollegina! Úgy fogja azt a tűfogót, mint... mint egy liliomot, olyan szendén. Ne féljen tőle, amiért olyan kemény. Szorítsa jobban a kecses markába. Majd rá tetszik jönni, hogy vastagabb darab is belefér... No látja! Fűzze már be azt a cérnát, magának még nem kell szemüveg. Bezzeg én a maga korában...

– A zárdában csücsültem, és vártam a szentlelket –

fejezte be helyette Ágoston, és egy másodpercre felemelte a fejét, kuncogva hordozta körbe tekintetét, egy kis elismerésre várva. De senki sem mert kacagni, csak a gézmaszkok feszültek meg egyik-másik arcon, mert akkor történt a baj! Sándor csak azt látta, hogy vörös gejzír szökik az asztal fölé, vér fröcsköli be a hatalmas műtőlámpát. Alfonze, mint egy válogatott futballkapus, Ágoston előtt rávetette magát a sebre és öklét a vér forrására nyomta. Nyugodtan, komolyan szólt:

– Figyelem, tanár úr. Én elveszem az enyémet, maga tegye oda a sajátját. Jó?

Ágoston óvatosan benyúlt a nővér ökle alá, sokáig tapogatódzott, félig behunyt szemmel a semmibe bámult, mint vak, aki az ujjaival lát.

– Elveheti, Alfonze – szólt száraz, rekedt hangon.

– Juj! – sikított Margitka, és kezével a szeméhez kapott. Arca, maszkja csupa vér lett, szemét sem tudta kinyitni. Amikor Alfonzé felemelte az öklét, vékony sugárban ugyan, de egyenesen Margitka arcába freccsent a vér.

Szárazon kopogtak a penszek, amint Alfonzé a vérző nagyérre tette őket. Mint intelligens ujjak, zárták el a nyílást, amelyen elillanni készült az élet.

– Maga, édes lányom, szép lassan vonuljon vissza, csak ügyesen, a feneke irányába, de vigyázzon, nehogy valamibe felakadjon! Az asztalhoz hozzá ne érjen!

– Úgy látom, nem nagyon szereti a csinos, fiatal lányokat – évődött Ágoston.

– Dehogyan nem! Persze nem annyira, mint maga, tanár úr – most már mind a ketten nevetgéltek, de a viláért le nem vették volna szemüket a lüktető érről. – Hol

van az a csinoska? Menjen, gyermekem, a csaphoz, és mosdjon meg, de hideg vízzel. Hideggel könnyebben lejön a vér.

– Kolléga, maga, aki altat... Hogy hívják?

– Beregi Sándor.

– Úgy van. Él még a beteg?

– Semmi baja – válaszolt az altiszt.

– Akkor az altiszt tolja alá az a csavaros széket, és vakarja meg a hátam, a bal lapockám csücskénél.

A beteg egyenletesen horkolt, recsegték a penszek, mint a száraz gally, ha törik. Időnként csattant Ágoston gumikesztyűs tenyere, amikor Alfonze kezébe adott egy-egy műszert. Ezt így kell, hogy a sebész érezze, megkapta, ha nem tud odanézni. Minden a legnagyobb rendben ment, amikor az egyik hosszúfiú összeesett.

Holló Zsike már hamarabb észrevette, hogy nagyon sápadt, de nem jutott el a tudatáig, hogy ebből baj lehet, annyira lebilincselte a műtét. A szinte kétméteres vívó, aki Gyüge Gabit csak úgy viccből, akármikor fel tudta lódítani a szekrény tetejére, szerencsére nem vágódott el, hanem összerogyott, így nem verte fejét a kőpadlóba.

– Hátra. Hátra! Sza... meg a jegesmedve. Hozzá se érjenek az asztalomhoz. Hányszor mondjam? – ordított a kedvesnővér.

– Történt valami baj? Elájult. Nem mondom, szép nagy bivaly ember, és milyen hosszú!

– Elájult valaki? – kapta fel a fejét Ágoston is. – Kicsoda?

– Bodoki Feri, de már magához is tért

Tulajdonképpen így hívták ezt a hosszúfiút, csak a másik neve volt valóban Hosszú, Hosszú Tibor. Valami-

kor volt még kettő belőlük, de azokat kizárták még az első évben.

– Vigyék ki! – Ágoston folytatta a műtétet. – Lám, egy élsportoló is elájulhat. Hiába, sokan vagyunk, kevés a levegő... Ha valaki nem jól érzi magát, elmehet. De ne sétafikáljunk, aki egyszer kiment, nem jöhet vissza. A műtő nem átjáróház.

Alig néhányan maradtak benn.

– Most, miután feltártuk a combartériát, megpróbáljuk elvarrni a folytonossági hiányt. De nekem ehhez még egy kéz kell, mosdjon be valaki.

Nem tülekedtek, végre Kozma Árpai vetkőzött neki.

– Hogy nem vérzett el a helyszínen? – kérdezte Kálmán, aki végre közel jutott az asztalhoz.

– Szerencséje volt. Egyrészt kicsi a sérülés, másrészt jó, hogy lekötötték azzal a lepedővel, így kialakulhatott a véralvadék, ami csak itt az asztalon löködött le. Mondom, szerencséje volt, mert ha szállítás közben... Még megvan a betegünk. Beregi kolléga?

Sándor várta, hogy az altiszt válaszol, de ijedten vette észre, hogy az sehol sincs. Úgy látszik, kisomfordált egy füstre. Szerencséire a beteg kipirult arccal húzta a lóbórt. – Ha sikerülne... csak két apró öltést jól elhelyezni... – szúrta Ágoston fogai közt a szót, inkább magának, nagyon figyelve. – Csak két öltést, készen is lennék. Így!

„*Arteria femoralis superficialis, arteria femoralis profunda et comunis*”, ismételte magában Sándor az anatómiai képleteket, és látta maga előtt az ipszilon alakú elágazódást.

– Melyik sérült meg, a *comunis*?

- Még csak az hiányozna! A *superficialis*.
- Az nem olyan nagy baj, le is lehet kötni, kap elég vért a profundából – mondta Sándor, de megbánta.
- No, nézd! Még seggén csüng a tojáshéj, ő már tanácsokat osztogat.
- Bocsánat, én nem úgy gondoltam.
- Persze, hogy nem... Igazad van, Beregi, de én be akarom varrni a lyukat, mert elkötni a görgényüvegcsúri kórházban is tudják. Mi klinika vagyunk, tehát a tökéletesebb megoldást kell választanunk. Két ütőér mégiscsak több, mint egy! A természet se hülye. Most megélné csak a profundából is, de mi lesz vele öregkorában, amikor meszesedni kezdenek az erek? – Sándor már nem bánta, hogy megszólalt. Így élőben egészen más-képp fest a bonctan, mint ott, formalinba áztatva.
- Eleget dűrűcköltte már a mancsait, kolléga – rőf-fent Árpira a kedvesnővér. – Végül olyan tiszta lesz a kacsója, hogy tévedésből azt fogja csókolgatni a babája popsija helyett.
- Majd igyekszem nem összetéveszteni...
- Nem-e? – csiklandozta a kacagás Alfonzét. – Al-tiszt! Az ifjú doktor ügyesen bemosdott, maga csak nézzen körül... Úgy látom, szüksége van valamire.
- A következő pillanatban magas ívben repült egy törülköző Kozma Áрпи felé; ügyesen elkapta. Erre olyan hahotában tört ki Alfonze, hogy rengett bele dús bájú teste. Dobbantott a lábával, fuldoklott a kacagástól, nem tudta abbahagyni.
- Ügyeljen, kedvesnővér, oda ne pisiljen. Inkább adjon még egy finom tút – így Ágoston, de ő is mulatott, igaz, nem emelte fel tekintetét, akkor se, amikor Áрпи-

hoz szólt. – Ne haragudjon a nőre, ez a bamba röhögés a fáradtság jele.

– Az hát. Reggel óta műtünk. Milyen édes volt, olyan akkurátusan dörzsölte a keze nyelét – nevetgélt magában tovább Alfonzé, majd komolyra fordította a szót. – Igazán, ne vegye rossz néven, de láttam, vége a műtétnek, nem lett volna értelme beöltöznie.

– Kész – rángatta le Ágoston a gumikesztyűt, kezén habarcsossá izzadt a talkum. – Kis, semmi vágás, és mégis mennyi fejtörést tud okozni. Aztán erre mondják, hogy kis műtét.

– Végre elszívhatunk egy cigarettát – fújta bele orrát a levetett maszkba Alfonzé.

– Csak ne itt, mert a levegőbe repülünk, betegestől, Beregistől, mindenestől – Ágoston a hónalját törölte szárazra köpenyével. Sándor ment volna kifelé, alig várta, hogy rágyújtson, de Ágoston visszaparancsolta.

– Hohó, kolléga! A beteg még nem ébredt fel, üljön mellette, amíg elviszik.

– Menjen ki nyugodtan, én itt maradok – intett az altiszt, és gézzel leragasztotta a kötést. De Sándor maradt.

– Mit eszünk estére, Árpi? Látom, csak mi ketten maradtunk, de legalább csináltunk valamit.

– Te igen, én csak tisztára mostam magamat – s most itt állok megfürödve! – zajtalanul gurult a magas gumikerekű hordágykocsi. Sándor segített ágyba tenni a beteget.

Kinn késő délután lehetett, a lépcsőház kanyarjaiba már beosont a szürkület. Sándor gyomra öklömnyire zsugorodott, görcsösen fáj.

– Mit eszünk, Árpi? Nekem semmim sincs.

Alfonze jött felénk, markában egy bog barna kenyérrel, amitől jócskán lerágta a héját.

– Hová, hová, nyulacskáim? Képesek lennének ilyen korán hazamenni? Mi még operálunk – nyújtotta oda a ragacos, sületlen, tippanós kenyérbelet. – Egy kis szüzikét. Átfúródás. Az is inkább – mozgatta meg a nagy ujját. – De maga bemosdhatna, ha nagyon kíváncsi a kis virgóra.

Árpi éppen olyan félelmetes és titokzatos volt beöltözve, mint az előbb Ágoston... Milyen óriási az ember szemefehérje, ez csak ilyenkor látszik.

Sándor hideg borogatást tett a szipogó kislány fejére, közben Ágostont figyelte, aki a bűvész gyorsaságával csípte el a síró ereket, és sohasem fogott mellé. A bőrmetszés alig volt hosszabb, mint egy félig szívott cigaretta, sárgán csillogott a bőr alatti kötőszövet, akár a libazsír. Hirtelen vörösesbarna folyadék buggyant a sebbe.

– Sangvis! Ez bizony vér... a jegesmedve.

– Ez már azon túl van, de aligha jegesmedvével csinálta – morogta Ágoston. – A baj az, hogy rossz helyre plántálta be neki.

– Szóval így állunk, tündérkém! Hetyepetyéztünk a legénykékkal az iskolában – rengett a kedvesnővér mázsás teste –, vagy talán a tanító bácsival?

– Hogy? – csodálkozott alig hallhatóan Árpi, de annál harsányabban válaszolt a kedvesnővér:

– Majd én megmutatom magának operáció után, csak meg ne ijedjen!

– Férfinél vagyok – sírta el magát a páciens, mintha sebészetben ez bűn lenne.

Sándor nem egészen értette, miért szellemeskedik Alfonzé, de Ágoston, mintha kitalálta volna a gondolatát, megmagyarázta.

– Az ilyen színű vér mindig a méhen kívüli terhesség jele. Valahányszor fiatal, kivérzett nő jelentkezik vizsgálatra, mindenekelőtt extrauterinra gondolunk. Nekem is feltűnt, mennyire sápadt, de olyan fiatalka, azt hittem, virgó... El kellene altatni az asszonykát; ebből a kis metszésből nem tudom megoperálni. Meg aztán lehet, hogy a bal oldali méhkiért repedt meg. Ki kell nyitni a hasüreget.

Sándor segítségkérően nézett körül, de az altiszt sehol sem volt.

– Hogy tetszett gondolni?... Hogy én, egyedül?

– Isten ments, kolléga! Szó sincs róla. Én is itt vagyok. No gyerünk, mert mindjárt este lesz – biztatta a tanársegéd.

Sándor rettegve gondolt arra, mi lesz akkor, ha ennél a betegnél is beáll a légzésbénulás, mint a szőke fiúnál. Alig van olyan narkózis, ahol ne fordulna elő, így mondta Ágoston.

– De tessék mondani, hogy csináljam!

– Fúrjon egy lyukat az éteresüveg dugójába, ahhoz remélem, ért már? Vagy még nem volt ilyen esete, fi-am? – rengett ismét Alfonze melle. Sándor jobban rettegett, mint életében eddig bármikor.

„Nem vagyok gyermek! Ha az a négyelemis altiszt meg tudja csinálni, nekem is sikerül. Csak cseppenként... lassan, óvatosan...”

– No, mi lesz? Reggelig akarnak itt ülni? Csak nyugodtan, Beregi, ereszd el... az én felelősségemre.

Az első cseppeknél csak köhögött a beteg, aztán kiabált, hogy megfullad, úgy, mint a másik. „Most kell keveset adni... És nagyon vigyázni.”

– Többet! Mondom, hogy többet, különben nagyon elhúzódik az izgalmi szakasz.

Ficánkolt az asszony, sírt, nevetett, káromkodott, megpróbálta eltépni a hevedert. Ágoston, Árpi és Alfonz a steril lepedőkön át fogták, amennyire lehetett, a kedvesnővér még rá is feküdt, mégis szinte lerázta őket magáról a vékonyka beteg.

– Többet, a kurva úristenit, így soha el nem alszik!

Sándor ijedtében úgy rázta az éteresüveget, mint a borstartót, de még idejében észbe kapott, tenyerével a gézt tapogatta, nem túl lucskos? Kínlódva, horkolva küzdött minden csepp levegőért az asszonyka, a maszk alatt buborékolva forrt a levegő és nyák, de lélegzett! Egyenletesen, mint a vonatkattogás, mint a metronóm ketyegése, mint a rosszul záró vízcsap csepegése.

– Huh! Jobban beleizzadtam, mint ez a baba annak idején. Látom, magából is csorog a lé, kolléga – mustárta Árpit a kedvesnővér. – Boruljon nyugodtan a vállamra, törölje belé a homlokát... de ne így! Hátulról! Én csak hátulról szeretem... Nehogy belecsorgassa az izadmányát a beteg hasába.

Sándorral senki sem törődött, pedig jobban beleizzadt, mint azok hárman együttvéve. Igaza volt Ágostonnak, a bal oldali petevezeték repedt meg. Több mint egy liter vért kanalizott ki a hasüregből.

– Köszönjük mindenkinek: Árpinak a kellemes asz-szisztenciáért, Beregi kollégának a zökkenőmentes narkózisért... narkózisokért, és a kedvesnővérnek...

Ágoston nyögve nyújtózkodott, csontjait ropogtatta, éppúgy, mint ma reggel, amikor még nem tudta, milyen nap vár rá. Alfonze, miközben a sebet leragasztotta, Sándorra kacsintott...

– Azért magán is kivirágzott a só. Gondolom, néhányszor úgy összehúzódott a segge lyuka, hogy egy kihegyezett zabszemét sem lehetett volna belédugni.

– Ezt hívják pozitív zabszemreakciónak – ásított tarkójára kulcsolt kézzel Ágoston. – No, szevasztok. Más-kor is jöhettek, ha akartok.

Kinn vaksötét volt, és egyenletesen szitált a jeges novemberi eső.

11

– Mit eszünk?

– Kirántott báránysóhajtást, fekete tyúkárnyékkal.

– Ne hülyülj, Sándor!

– Nézd, Árpikám, én már kétszer kérdeztelek, nem válaszoltál. Nekem nincs.

– Az nem baj, csak rágd meg jól – pillantott fel a sportújságból Szentesi.

– Srácok, adjatok valami kaját, mert úgy érzem, Waldeyer mester felszántja gyomromban a Magenstrassét.

– Ebből lesz az Ulkusz Duodani, mert elfolyik hasadban a mirigy nyála, epe pedig bele lehet halni. Válaszolhatsz az A, B, vagy a C epébe – szellemeskedett Mikola Matyi. Tulajdonképpen az is tőle származott, amit Sándor mondott, arról a bizonyos Waldeyerről, aki anatómus volt a századfordulón és leírta azt az utat, amelyen gyomrunkban a folyadék lefut. Matyi egyetlen vicclehe-

tőiséget el nem szalasztott, ha valahol megjelent, körbefogták a orvosok, lesték minden szavát, és nagyokat röhögtek, egyedül ő maradt halálosan komoly. Viccet sohasem mesélt, szégyellt mások gyártotta tréfákkal ékeskedni. Ezzel szemben Szentesi majdnem minden nap új viccel rukkolt ki. Disznó vicceket is szívesen mesélt, de finom tartózkodással. Nem csoda, hogy Szentesit imádták a nők, főleg a lányos mamák...

– Nincs valakinek egy csepp szalonnája? Visszaadom, hogyhaa nekem is lesz – nézett körül a nagy hodályban Sándor.

– Tessék, Sándorkám, kérlek alássan. Egy darab szalonna, fogyasszátok egészséggel... Nem kell visszaadni – helyezte az asztalra Kőmíves egy cigarettapaknyi szalonnadarabot, nyújtott karral, nagy ívben, hogy mindeki lássa.

– Sándor! Kenyeret szereztél? Te csak ülsz, és vársz a terület asztalkámra, amíg én szobáról szobára loholok, hogy valamit összekunyeráljak.

– Mert te vagy a lohtárs.

– A zabatárs, de hol a kenyér?

– Itt – nyúlt ki egy kéz az asztal alól, benne egy negyed kenyérrel. Olyan repedezett volt a vágott felülete, mint nyáron a kiszáradt tó. – Tessék egy egész adag gyalogos profunt.

– Gábor, te itthon vagy? Miért nem bújsz elő?

– Én már begubóztam a bütübe, de olyan hangosan röhögtek, hogy nem hagytok pihenni.

– Pedig nagyon belefáradtál a gyaloglásba – röffentett Zoli.

– Gyere, egyél velünk... Gyere, na!

Gyüge Gabinak nem volt ágya. Minden este a nagyasztal alá terítette subáját, és ott aludt a „bütüben”, ahogy ő nevezte. Napközben Árpi vagy Matyi ágya alatt tartotta a bőrt, szóttas zsákjába kötve. Ők ketten a szoba jobb sarkában laktak, legtávolabb Zolitól, aki állandóan veszekedett Gáborral, mert állítólag nem bírta a birka-szagot.

Később, mikor Sándor kiment a fürdőbe, Kóbor Zoli ott állt nyitott szekrénye két szárnya közt, evett. Sándornak úgy tűnt, Zoli piros paprikás kolbászsírt nyalogat az ujjáról.

Bármennyire fáradt volt, nem tudott elaludni. Kinn egyenletesen esett, és milyen furcsa, bagoly huhogott a fán, talán a padláson. „Zavard el. Félek tőle.” „Miért? Itt van a fészke.” Hol lehet Anikó?... Ilyen hideg novemberi éjszakán... Másnap este, pont olyan szomorú idő, átázott lódenek száradnak a nagy kályha körül. Szürkék, barnák, zöldek. Mindenki lódenben jár, csak Kóbor Zoli nem. Neki barna irhabőr bundája van.

Aránylag korán volt, mégis szinte mindenki hazajött.

– Srácok, felolvasom egy hevenyészett írásomat – vigyorgott Mikola Matyi.

– Halljuk! Gyere ide az asztalhoz – és a fiúk, parti közben, bedobták a kártyát.

– Üdvözlöm tágas lakosztályunk kéttucatnyi tudós-jelöltjét ebben az antik teremben, amelyet – javasolom – az egyszerűség kedvéért nevezzünk továbbra is Kloáka maximának. Mai előadásom kivonatos címe így szól: Tacsókák, vizslák, szelindekek és egyéb ebek... harmincadjára jutott gyalogos studencek nyálelválasztási vizs-

gálata, non invazív metódusokkal, különös tekintettel a menzatündérek, nevezetesen Ella (más szerzők szerint Ellus) hangulati ingadozásainak audiovizuális percipiálására. Köszönöm szíves türelmüket! – vinnyogva, fetrengve, szemét törölve nevetett a jónép.

– Annyi mindennek tapsolunk – próbálta túloldítani a hangzavart Zoli –, tapsoljuk meg Matyit is!

Erőteljesen csattogtatták tenyerüket a fiúk, és senki sem vette észre, ez mikor alakult át ritmikus vastapssá. A szöveg is magától adódott: Matyi... Ma-tyi... Ma-tyi... Ma-tyi... Emelkedett a hangerő, amikor valaki új szót dobott be: Kloáka maxima... Kloá-ka... maxi-ma... Kloá-ka... maxi-ma... Kloá-ka... maxi-ma – s dobogtak hozzá.

– Mi van itt, fiúk? Megbolondultatok? Felveritek az egész internátust!

– Mindenkinék a szeme világa! Aláírás: a harmadév – kiáltotta Kóbor Zoli a beözönlő felsőévesek felé.

Elég sokan voltak. Azok értetlenül, haragosan néztek körül, nem tudták mire vélni az extázist.

– Berúgtatok, vagy mi a fene?

– Egy kortyot se ittunk, de Matyi felolvasta a nyáleválasztásról szóló tanulmányát, azon röhögtünk. Matyikám, olvasd fel a kollégáknak is, nagyon fogják élvezni.

Mikola szabódott eleinte, de még egyszer felolvasta. Az újonnan jöttek éppen úgy harsogtak, mint előbb a Kloáka maximabeliek. Mire véget ért Matyi másodszori felolvasása, több mint negyvenen voltak a Kloákában.

Hihetetlenül tömpe orrú ember volt a tanársegéd, szünet nélkül magyarázott, monoton hangon, de precízen.

– Kérem, a kórbonctanban minden részlet fontos! – ezt már többször elmondta, mert nagyon bízott benne.
– Mi vagyunk a legutolsó orvosi fórum, ahol a pontos diagnózis – ha post mortem is –, de még felállítható, vagy ellenőrizhető a kórisme helyessége. Mi több, a kezelési eljárások hatékonyságát is mi tudjuk a legjobban lemérni. És mennyi meglepetés ér!

Elhízott testén pattanásig feszült a sok viharos műtétet látott kiselejtezett sebészköpeny. Szinte könyökig érő kesztyűs kezeit petyhüdten lógatta, olyan volt, mint egy fűszálon pihenő ájtatos manó.

Kinn még alig-alig derengett, lucskos, ködös téli reggel volt és hideg. A boncteremben is, mivel ott nem szabad nagyon fűteni.

Sándor már megszokta a bonctermi hangulatot, de ez valahogy más volt, mint a formalingózós anatómia. Kicsit hasonlított a sebészethez. „Hideg-sebészet”, ahogy Matyi szokta mondani.

– Ma bőven van anyagunk, ezért maguk szerencsés csoport, hisz két boncolásnak lehetnek szemtanúi... Ez a legutolsó konfrontáció orvos és betege között. De hol vannak a kezelőorvosok? A mindentudó belgyógyász és a mindent megoldó sebész. Hol vannak ilyenkor a klinikusok? Maguk sem látják őket? Ezek szerint, úgy látszik, fontosabb dolguk van, éppen most – ekkor emelte fel először a karját, de azonnal visszahullatta.

– Telefonáltak a belgyógyásatról, azt mondják, kiterjedt hátsófal infarktus, de nem tudnak eljönni – szólt halkan Kari, a boncnok, amolyan szakosított altiszt.

– Akkor lássunk hozzá a konfrontációhoz, csak így magunkban. Kérek egy önkéntes jelentkezőt a bonco-

lášhoz. Karikám, van még egy köpenyünk és egy pár kesztyűnk?

– Két pár – somolygott a boncnok, mint aki tudja, mi következik.

– Jó, akkor ketten is beöltözhetnek... de legalább egy kolléga... jól tenné... – bizonytalanodott el a tanársegéd, mert senki sem jelentkezett.

– Én szeretnék – vállalkozott Sándor, mert még mindig mocorgott benne a lelkiismeret-furdalás: egész órán át Mikola Matyival röhécseltek, aki titokban a tanárt utánozta...

– A kórboncolásnak szigorú szabályai vannak, különben elnézhetünk valamit. Kérem, minden apró részletnek jelentősége van. Karikám, százszor megmondtam, takarja le a hulla arcát, ha látom, nem tudok boncolni!

Mennyire igaza van. Most, hogy nem látom az ősz haját, a fogatlan, beesett ajkat, mintha nem is ember lenne, hanem valami egészen más, mondjuk, bonctani preparátum, vagy didaktikai eszköz...

– Hosszanti metszés porckéssel, a bordákat csontvágó ollóval. Kérem, figyeljék meg, hogy minden műveletet csak megfelelő műszerrel végzünk; ezt vizsgán is tudni kell... Amint látják, a tüdő halvány színű, enyhén felfújtt, gazdag idegen anyagot, port, füstlerakódást tartalmaz – Sándor odanyúlt, hogy megtapogassa, de abban a pillanatban kezére csapott a lomha tanársegéd.

– Kolléga! Hová gondol? Előbb mindent alaposan meg kell nézni, csak utána szabad megtapintani. Előbb inspektálunk, azután palpálunk, ez kórbonctani alapszabály. Ha nagyon kíváncsi, előre megmondhatom, hogy ez a tüdő lószórpárna tapintású. Igaz?

Sándornak valóban úgy tűnt, hogy valami serceg, ropog kesztyűs ujjai között.

– Tessék megfigyelni a szívet. Ez a bal kamra a szokványosnál jóval nagyobb. Íme, a hátsó falán jól látható egy tenyérnyi sötétbarna színű zóna. Nem szeretnék ízetlenkedni, de mi kórboncnokok erre azt mondjuk, hogy csokoládébarna, vagy főtt hús színű. Kérem, bocsássanak meg, de így kell mondani – sűrűn szipogott rövid orrán át, mint aki nagyon izgatott. – Csodálatos! Nagyon szép infarktus. A szívizomelhalás fokából ítélve, még egészen friss, legfeljebb egy-két napos. Vajon mikor záródott el a koszorúér?

– Csütörtök délután, beteglátogatás közben – mondta Szász Ildikó, kezében a beteg kórlapjával, amit már kívülről tudott –, van egy EKG-ja is, ami elterjedt bal hátsófalí elhalást mutat

– Látják, ez a csodálatos – szimogott sebesen. – A két kórisme maradéktalanul fedi egymást, azonos, és ezt a belgyógyászok előre tudták! Mi visszaigazoljuk, megerősítjük a klinikai diagnózis helyességét.

Úgy babusgatta magasra tartott tenyerében a megkínzott, elrongyolódott szívet, mint gyermek a fészekből kipottyant pihegő madárfiókát. Sándornak úgy tűnt, időnként meg is simogatja...

– Mennyire igaza van Haranghy professzornak, amikor azt mondja: alapos kórbonctani ismeretek nélkül nem lehet gyógyítani. Mit ér az a klinikus, és egyáltalán orvosnak nevezhető-e, aki nem ismeri a szervek bonctani, kóros elváltozásait? Jól jegyezzék meg: az orvostudomány alapját mindenekelőtt a kórbonctan képezi! – diadalmasan hordozta körbe a petyhüdt szívet, hogy

mindenki jól megnézhesse a barna foltot, amire az egész orvostudomány épül. Végül habozva letette az asztal sarkára, láthatóan sajnálva, hogy meg kell válnia tőle.

– Karikám, ezt a szívet nem faricskáljuk össze, el tesszük az utókor számára, hadd lássa mindenki, milyen szép infarktus!

„Karikám” – mindenki így szólította ezt a csupa izom kemény férfit – unottan bámult ki az ablakon a szomorúan piszkos télbe. Talán a szőlőjére gondolt, borérlelő, ökörnýálás őszökre, szüretekre, prësháznak becézett kalyibájára, ahol mindig tartogatott egy hordócska bort a barátai számára. „Karikám” ott érezte magát legjobban, a kalyibában, ami körül oroszlánajak és dália virult. Nagyon szerette a virágot. Állítólag festegetett is. Sivatagi vörös naplementét, türelmes tevéket. A kórbonctan padlásán koporsóraktára volt, kliense mindig akadt, és valamiből meg is kellett élnie.

– Ne bámuljon, Karikám! Fogjon hozzá a belekhez... De ne azzal a késsel! Vegye a szervkést... finoman, kolléga, elegánsan, mintha brácsázna, pianissimo... – hát kérem, itt a meglepetés. Bizony, bizony, érdekes eset – turkált tanársegédjük a kiürített hasüregben. – Látja, kolléga? – szólt Sándorra, de az nem tudta, mit kellene látnia. – Maguk se látják? Három veséje van, nézzék!

– Igen, de az, amelyik a gerincen fekszik, sokkal satnyább – szólt Szentesi.

– Nem satnya, kérem, hanem sorvadt, ami egészen mást jelent. Ügyeljünk a szakmai kifejezésekre. Tehát sorvadt, mi több, kötőszövetesen átalakult, azért ilyen rugalmatlan és kemény, tapintsa meg, kolléga. Nem volt ennek a betegnek véletlenül magasabb a vérnyomása?

– Kétszáz per százhusz – mondta fejből Ildikó.
– Így már érthető – bólogatott a tanársegéd, és karját bágyadtan leengedte.

– Tehát: magas vérnyomás, érlemeszesedés, infarktus – sorolta az ujjain Matyi.

– Nagyon helyes. Hogy hívják magát?

– Mikola Mátyás.

Valaki kuncogott, mintha ez is vicc lenne.

– És mindez a zsugorveséből indult, természetesen sok évvel ezelőtt, de ha egy vesefelvételt készítettek volna...

– Szerdán került a klinikára, csütörtökön meg is halt.

– Úgy látom, kollegina, maga képviseli itt a belklinikát és védi őket – fenyegette meg Ildikót tréfásan. – Különben olyan mindegy, a zsugorvesét műtéti úton kellett volna eltávolítani, azt pedig nem bírta volna ki a beteg.

Karikám paplanvarrótúvel öltögetett, a fiúk türelmetlenül topogtak.

– Van még egy esetünk, ha óhajtják, szünetet tartunk, vagy folytassuk inkább?

Senki sem válaszolt, várták a felülről jövő javaslatot, közben hideg lábaival topogott a mindenbe beletörődő tömeg, talán azért, mert ők sem tudták, mi lenne a jobb, elszívni egy bagót, vagy hamarabb befejezni a gyakorlatot.

Sándor nagy igyekezettel dolgozott, de alig haladt. Szerencsére Karikám is besegített, utasításokat súgott a fülébe, mindig a megfelelő műszert nyújtotta. Tanársegédjük közben kedvenc sáskatartásában magyarázott. Sándor inkább Karikámra figyelt, a többiek, úgy lát-

szott, már senkire. De ez nem zavarta a tanársegédet, nyugodtan mondta a magáét.

Éppen tódultak kifelé a folyosóra, amikor berobbant a régóta hiányolt sebész. Kipirult arcáról, nyitott irhabőr bundájáról látszott, tényleg nagyon siethetett.

– Szevasztok, srácok. Ne haragudj, amiért ilyen későn jövök, de műtöttem. Mit találtál az én betegemnél, hogy hívják? Gyomorrákért rezekáltam.

– Hát azt a hiányzó gyomrot, amit kivágtál belőle.

– Jó, jó, de miért halt meg? Én hibátlanul operáltam! Remélem, nem volt gennygyülem a hasüregben... Tudod, a vége felé belázasodott.

– Ugyan, hová gondolsz – legyintett a kórboncnok –, tükörsima volt a hashártyája, fertőzésnek sehol semmi nyoma.

– Meghiszem azt, én tisztán dolgozom! – düllesztette ki mellét a sebész. Az én betegeim nem gennyednek be. Előfordult ugyan nálunk is az utóbbi időben – ezt ti jobban tudjátok –, de az én betegeimmel soha! Mégis, honnan a láz? – kérdezte jóval halkabban.

– Onnan, hogy volt egy kicsi tüdőgyulladása is.

– Ezt nem tudtam, de érthető: előrehaladott kor, háton fekvés, legyengült szervezet...

– Természetesen, és a sebészeten nincs sztetoszkóp! – húzta fel tömpe orrát mosoly helyett. – Vagy talán az utóbbi időben kértetek kölcsön egyet a konkurenciától, a belgyógyászoktól?

– Tehát tüdőgyulladás, ilyesmibe meghalni a sebészeten, micsoda pech!

– Csakhogy nem a tüdőgyulladásba halt bele! Volt ott még valami...

– Mondd ki végre, ne ugrass! Ne félj, nem haragszom meg. Akkor se, ha netalántán én vagyok a hibás – vetette le bundáját a sebész, mert kimelegítette a disputa.

– Hát igen, szóval... májattétek. Diónyi rákos metasztázisok a májban.

– Sssz... így már értem! Én arról nem tehetek! Köszönöm, hogy megnyugtattál. De hogy lehettek áttétei, én alaposan megnéztem a máját, és egyet sem láttam.

– Ó, te fennvaló Hippokratész! Hát mondtam én egyetlen szóval, hogy az áttétek a májon voltak? Ellenkezőleg, kihangsúlyoztam és aláhúztam, hogy a májban találtam metasztázist. Ti, sebészek, ránk se figyeltek.

Több mint fél óra idejük volt a következő előadás kezdetéig. Lódenükbe gubózva csúszkáltak le a dombról a főépület felé, bár ott sem volt hová menniök, még foglalt volt a terem. Széles mosollyal jött feléjük a rektor, amitől megtorpant a didergő csoport. Hamarosan kiderült, hogy a nagy ember barátságos arculata nem a hatos és négyes csoportnak szól, hanem a kínai delegációnak, amelyet kalauzolt.

Azok megálltak az előcsarnokban, a rektor beszélt...

– A Vásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Felsőoktatási Intézet, ahol hazánk, a Román Népköztársaság magyar nemzeti kisebbségének fiai anyanyelvükön tanulnak, pártunk és kormányunk helyes nemzetiségi politikájának fényes bizonyítéka.

– Niny-Hao Gung-chan-dang – fordította kínaira egy nagyon apró, ferde szemű csinibaba, és mosolygott hozzá. Úgy látszott, ebből mindent megértettek, mert a többiek is mosolyogtak. Ugyanúgy.

– Én megyek a tejcsárdába – szólalt meg Margitka.

– Menjünk mi is, Sándor, van egy lejem – lóbálta a sárgásbarna papírpénzt Matyi. – Két pohár tej, két kifli.

A tornaterem mellett a kicsi büfé, a legkellemesebb hely az egész egyetemen. Ráérő tanársegédek, lógó altisztek, siető orvosok töltötték meg a hosszúkás helyiséget. Birtalan Ákos négy pohár tejet és egy hatalmas vajas-sonkás zsemlet vett. Elfriede csak egy huszonöt banis kiflit.

– Ákos, vársz még valakit? – állt oda Sándor a magas asztalhoz.

– Nem, de ma éjszaka dolgom van, kell a kondíció.

– Jelenésünk van, jelenésünk? Egy kis hetyem-petyem, pitykézünk ma éjjel – tette le a kiflit s tejet Matyi. Kissé csodálkozott, miért nem nevet Birtalan, megszokta, hogy mindenek nevéssenek, amit ő mond. Talán ezért folytatta:

– Látom főtt húst eszel. Te Sándor, hogy a manóba mondják? Milyen az elhalt szívizom? Főtt hús színű, ugye?

– Az nem ilyen – legyintett Ákos pecsétgyűrűs kezével és nagyot harapott a szendvicsből. – Ez a sonka isteni!

– Meghiszem azt, én is meg tudnám enni, de nincs rá pénzem. Mi ketten fele annyit se fogyasztunk, mint te egyedül. Nem hiába volt fatelepe az apádnak, még most is van mit aprítani a tejbe. Mind a négy pohárba... – De hangosan csak ennyit mondott:

– Hagyd békén Ákost, Matyi. Ő úri gyerek, diszkrét és jól táplálkozik.

Ákos egyből felhajtott egy pohár tejet, csak azután válaszolt.

– Igazad van, Sándor, én úri gyerek vagyok, és ural-
kodni is tudok magamon.

Szentesi állt oda az asztalhoz, ragyogó arca elárulta,
valami jó viccet készül elmondani.

– Tudjátok, hogy itt van egy kínai küldöttség?

– Láttuk is a sárga babát... Gyere, kicsi kincsem, úgy
sincsen hű párom még. Jázminvirág... – dúdolta csicse-
regve Matyi

– Képzeljétek, elvitték őket Zsiga bához az anatómi-
ára. Mindenki tudja, évek óta tanulja a kínait. Te Ákos,
nem lesz sok neked az a tej? – és gondolkodás nélkül
elvette előle az utolsó pohár tejet.

– És beszélgetett velük az öreg?

– Ő igen, csak azok nem értették, mit mond – tört ki
a nevetés Tibiből, hogy szinte kifolyt orrán a guberált
tej. – Szegény Zsiga bá, úgy látszik, valami ókínai nyel-
vet tanult meg, amit sok száz évvel ezelőtt beszéltek a
mandarinok.

Majdnem elkéstek az előadásról, Zsiga bá órájáról.
Utána már senki sem mehetett be, ezt tiltotta az illem
és az anatómia tanszék hagyományos vasfegyelme, ami
alig enyhült pedig már harmadévesek voltak, rég kinőt-
tek a gólyasorból. Valami fejlődéstani kérdésről tartott
előadást: hogyan lesz a megtermékenyített petéből hó-
lyag, aztán sok hólyagocska, majd gilisztaszerű cső, ami
jobbra-balra tekeredik, míg nagy sokára kialakul össze-
kucorodott emberke. Eléggé zavarosan, kapkodva ma-
gyarázott, pedig igyekezett nyugodt ember látszatát kel-
teni. Olyan egyenesen, mereven állt a katedrán, testéhez
szorított pálcával, mint szolgálatos testőr a díszszemlén.
„Nem is csodálom, ha ideges, nehezen nyelhetette le a

galuskát, mármint azt, hogy oroszul tanult kínai nyelvtudását csak románra fordítva tudta értékesíteni.”

Nemigen figyelt a nép, Zsiga bá másokat se tudott lekötöni. Szentesi körül óvatosan nevetgéltek a fiúk.

– ...előbb az óramutatóval egyező irányba csavarodik el, aztán az óramutatóval ellenkező irányba... kitágul... lefűződik, ebből lesz a máj... elzáródik, de néha átjárható marad... elsorvad...

„Hogy nem gubancolódik össze szegény bél ennyi fejlődéstől? Ha mégis, ott vannak a sebészek, majd kibogozzák, elvégre az ő szakmájuk képezi az alapját az orvostudománynak. És alapszakma a belgyógyászat is, a kórbonctan, gyógyszeretan, és valószínűleg mindaz, amit ezután még tanulni fogunk. Ezentúl minden vizsgámat így fogom kezdeni, hogy: kérem, ez a tantárgy képezi az orvostudomány alapját!” – gondolta Beregi...

Alig néhány tenyér csapódott össze előadás végén, az is csak inkább szimbolikusan. Zsiga bá gondolataiba merülve ment ki, hosszú pálcáját szórakozottan magával vitte. Hochzeit Rudi – aki már fizetési gyakornok volt – gyorsan kivette a kezéből. Sándor valahányszor meglátta Rudit, Anikó képe ötlött fel benne. Rudit komoly embernek tartották az évfolyamtársai, okos fiú volt, mégsem tudta megkedvelni. Az igazsághoz tartozik, hogy nem is nagyon igyekezett. Sándor remélte, megtud valamit Anikóról, csak azért örült, hogy együtt mennek le a menzára.

– Mit tudsz Anikóról?

– Anikóról? – ráncolta homlokát Rudi, mintha kutatna az emlékezetében. – Azt hallottam, férjhez megy, itt valahol a környéken – nem verte mellbe a hír, vég-

eredményben ez a normális, mégis irigyelte egy kicsit azt az ismeretlen férfit.

– Mi a címe, nem tudod?

– Ahhoz neked semmi közöd, hagyj békét neki! – csattant Rudi hangja.

– Csak kérdeztem. Úgysem írnék neki, nekünk már semmi közünk egymáshoz.

– De volt!

– Miért, talán neked nem volt? – vágott vissza Sándor, de megenyhülve folytatta: – Már szinte megértem, miért gyűlölte úgy Sztálint. Ott halt meg az apja egy urálbeli bányában, azt sem tudja, hol a sírja...

– Már hogyan tudná! A régi temetőben, voltam a temetésén – csodálkozott Rudi.

– Úgy látszik, rosszul emlékszem.

– Egyre megy, ott szedte fel a betegséget; idült vese-elégtelenségben pusztult el. Anyámnak is az van... azt hiszem – fátyolosodott el Rudi hangja.

– Hozd fel a klinikára. Uhrmann látta?

– Nála is voltam, otthon, a főtéri magánrendelőjében – legyintett Rudi. – Le is gombolt rólam ötven lejt a konzultációért!

– Képes volt pénzt elfogadni tőled? A saját belgyógyász tanárod. Hihetetlen!

– És még huszonötöt az egyszerű vizeletvizsgálatért, amit a felesége végzett el, ott helyben.

– Ezért vesztél össze vele Szokolszki-Bouillaud-on?

– Ahogy mondod. Csak ne játssza a vonalas szovjetbarátot egy olyan alak, aki magánrendelőt tart, és pénzt kér a végzős orvos anyjától is.

– Kért, vagy te ajánlottad fel?

– Azt mondta, nézze kolléga, ha én minden hallgatóm hozzátartozóit ingyen konzultálom, nem lesz miből kifizetnem az adómat. Hagyd a fenébe! Bár szabadulnék meg minél hamarább ebből a kuplerájból. Inkább azt mondd, hogy tetszett az előadás?

– Pocsék volt. Mintha kínaiul beszélt volna az öreg – mondta Sándor, és nem tudott szabadulni a gondolatától, hogy már Uhrmann is kétszínű.

Rudi a menzán egy másik asztalhoz ült.

12

Senki se volt otthon, kongott a Kloáka. A nagy kályhában barátságosan duruzsolt a tűz, kinn ólmos eső esett. Sándor az ágyra dobta magát, csak úgy cipőstül, még a menzáról hozott kenyeret sem tette te. Bánatosan nézett körül a nagy hálóban. Matyi ágya fölött valami plakát csüngött. Felállt, hogy megnézzze, és kitört belőle a kacagás. Körülnézett, bárcsak jönne valaki, akivel megoszthatná jókedvét. Egy csapásra eltűnt előbbi nyomott hangulata. Mint a mesében, nyílt az ajtó, és belépett Wienkler elvtárs.

„Úristen, itt röhögök hangosan magamban, még azt hiszik, megbolondultam!”

Wienklerrel volt Tarczali János is, az új intézeti fizetési IMSZ-titkár. Rozsnyó után őt választották meg, szinte ismeretlenül.

– Jó kedve van, Beregi elvtárs! Vagy ahogy mondják, éhtárs, zabatárs – nyújtotta puha kezét Wienkler, és igyekezett barátságosra igazítani az arcát, de nefelejcskék szeme nem engedelmeskedett. – Ismerkedjen meg

Kovács elvtárssal, a városi IMSZ részéről, aki ezentúl kizárólag a mi egyetemünkkel foglalkozik – mutatta be a kemény szakállú, kissé elhízott, magas férfinak.

„Két fizetéses egyszerre. Ugyan minek? Annak idején Rozsnyó egyedül végzett mindent, és egymillió téгла született.”

– Ez meg mit jelent? – mutatott a plakátra Wienkler. Részeg, dülöngélő alakot ábrázolt a rajz, vörös krump-liorr, lódene zsebében „Szesz” feliratú üveg, amiből csorog az ital. Bal cipője magasságában maszkos, foltozott sebészköpenybe préselt műtősnővér, Alfonzé hú karikatúrája. Lenn a tanulmányos szöveg: Az alkohol öl, butít és nyomorba dönt – de fertőtleníti! A következő sorban nagy piros betűkkel: Mondotta Popov – jóval Schwarz előtt! Schwarz nevét egész aprón, fekete krétával rajzolta ki a szerző.

Tarczali gyorsan felgyűrte kabátja gallérját, hogy mosolyát leplezze, Kovácsnak ez nem sikerült: nadrágszíja alatt diszkrétén hullámozott túl korai tekintélye.

– Ezen nincs mit nevetni, Beregi! – dobbantott Wienkler. – Maguk gúnyt űznek a szovjetország tudományból!... Az... az alkoholelles kampányból. Ki csinálta?

– Fogalmam sincs. Most látom először.

– Ez kinek az ágya?

– Mikola Mátyásé. Harmadéves, nagy viccmester, de igen jó tanuló, és a közösségi munkából is...

– Tudja meg, ki rajzolta, ki függesztette ki!

– Jó. Majd beszélek Mikolával – próbálkozott meg egy rejtelmes mosollyal Sándor, de Wienklerre ez nem hatott. Kabátját egy ágyra dobta, és leült a kispapoktól örökölt nagy asztalhoz. Sóhajtozva simogatta magasodó

homlokát, mint aki nagyon fáradt, de elhatározta, teljesíti kötelességét.

– Ide figyelj, Sándor! Te becsületes fiú vagy, nemhiába lettél IMSZ-titkár – bólított Kovács felé, hogy az is tudja. – Ne Mikolával beszélj, inkább... beszéljess a fiúkkal, természetesen Mikolával is... Csevegj velük, mint ha nem is érdekelne túlságosan a dolog. Csak így lehet valamit megtudni az emberekről – emelte fel vaskos mutatóujját, Beregi és az újonc fizetésesek okulására. Végre mosolygott. Kovács sűrűn bólogatott, Tarczali valamit rajzolt vagy firkált egy régi Vörös Lobogó szélére.

– Lehet, hogy Mikola volt, szereti a tréfát, de nem biztos. Sokan vagyunk, nehéz lesz kideríteni – mondta Sándor.

– Mi azért jöttünk, mert maguknál furcsa dolgok történnek. Egészségtelen a hangulat – dobolt az asztalon Wienkler. – Ez a gúnyolódó plakát nem az első ilyen megnyilvánulásuk. Belgyakorlaton vitatkoztak a professzor elvtárssal, és kétségbe vonták Szokolszki tudományos elsőbbségét Bouillaud-val szemben.

– Azt nem mi mondtuk, hanem Hochzeit-Halmágyi Rudolf.

– Lehet, de maguk nem tiltakoztak.

– Ugyan mit mondhattunk volna? Meg se mertünk szólalni, Rudi hatodéves.

– A professzor elvtárs kikelt magából, és rendreutasította azt a Halmágyit, de biztosan jó néven vette volna, ha maguk is melléállnak – magyarázta inkább a másik kettőnek, hogy megértsék, miről van szó. Sándort elöntötte a méreg, az asztalra akart csapni, de még idejében észbe kapott, így csak ujjbegyei érintették a fát.

– Uhrmann professzor elvtárs! No, róla megvan a véleményem. Játssza a nagy demokratát, közben a magánrendelőjében ötven lejt gombol le éppen Hochzeit Rudiról, aki hozzá vitte beteg édesanyját.

Tarczali abbahagyta a rajzolást, várakozóan pillantott Wienklerre. De annál, megnyugtató mosolyáról ítélve, készen volt a válasz.

– Azt a mindenit! – így Kovács.

– Drága fiam, te félreismered Uhrmannt, az igenis demokrata és lojális káder. Ajánlom, jobban tiszteld! (Hogy tud valaki ennyire szúrni a szemével, miközben mosolyog!) Ami pedig a rendelőjét illeti, mit lehet tenni? – tárta szét rövid karjait. – Egyelőre a törvények megengedik, nincs beleszólásunk.

Kovács is megvonta a vállát, teljes csatlakozását fejezve ki az előtte beszélőhöz. Tarczali az utolsó simításokat végezte; két mikimauszt rajzolt, amint éppen kezét fognak. A jobb oldalit feketére satírozta.

– Nagyobb baj az, hogy egyes tanügyi káderek sem foglalnak mindig állást. Például a maguk tanársegédje mit mondott a Szokolszki-Bouillaud-vitáról?

– Semmi különöset... azt hiszem – Sándor valóban nem emlékezett.

– Nem? Gondolkozzon csak egy kicsit. – Wienkler pepita noteszében keresgélt, nem nézett rá, a fiú mégis úgy érezte, hogy ismeretségük óta először fél ettől az embertől.

„Vigyázz, Sándor! Anikót kizáratta, két hosszúfiút is, és még nagyon sokat. Wienkler mindent tud.”

– Eszembe jutott. Azt mondta, a vizsgán Szokolszki-Bouillaud-t kell mondani, a szemantika is fontos.

– Úgy – jegyzett fel valamit, de úgy látszott, nem nagyon örvend.

– És az az Ágoston mit mondott bizonyos nyugati országokról?

– Ágoston? Nyugatról? – álmélkodott Sándor. – Magyarázta a műtétet, közben pajzán dolgokról társalgott Alfonzéval – intett a plakát felé, mintha azok is felismerték volna a kedvesnővért. – Alig tudtam követni, tudniillik, én altattam a beteget. Tetszik tudni, még a gatyám is beleizzadt, úgy izgultam.

Ezen derültek egy keveset. Sándor számított is erre. Wienkler tovább jegyzetett.

– Szevasztok, fiúk – lépett be az ajtón Gyüge Gabi, de mikor Wienklert meglátta, belefagyott a szó.

– Bocsánat, tanársegéd elvtárs, azt hittem...

– Semmi baj, örvendek, hogy ilyen fiatalnak néz – mosolyodott el kedvesen Wienkler, mint annak idején, mikor Sándor virágcsokrot nyújtott át neki. – Maga itt lakik, kolléga?

– Tetszik tudni, az úgy van... Nem, ne, dehogy! Csak bekukkantottam, egy könyvért jöttem. Határozottan a legelső ágyhoz lépett, és felvett egy könyvet Mikola Matyi éjjeliszekrényéről.

– Jut időtök olvasásra is, fiúk? Milyen könyvet viszel, regény? – kérdezte Tarczali barátságosan.

– *A minőség forradalma* – olvasta le a címet gyanútlanul Gábor.

– Mit? – kapta fel a fejét Wienkler. – Hozza csak ide! Nem ezt, a második kötetet, az is ott kell hogy legyen...

– Tessék.

– Tudja, mi van ebben a könyvben? Tudja vagy nem?

Sándor sem tudta, de Wienkler hangja semmi jót nem ígért. Hosszas keresgélés...

– Akkor figyeljenek ide, mit ír ez a Németh László ezerkilencszázharminchatban. „Sztálin, Lenin tanítványa, öröklí Lenin műveit, de nem öröklí Lenin politikai fölényét. Lenin szavakat talált a történelem számára, Sztálin szavakkal akarja összhangzásba hozni a történelmet. Mint egy teológus, állandóan idéz.” Ez azt jelenti, hogy Sztálin csak halvány másolója a lenini nagy műnek. Szóval így. Most akár viheti is, de jól gondolja meg, kinek adja tovább – Gábor csak dadogni tudott, ádámcsutkája idegesen ugrált.

– Kérem, igazán... én nem tudtam! Sohasem láttam ezt a könyvet.

– De el akarta olvasni.

– Sajnálom. Bocsánatot kérek, azt hittem, hogy regény.

– Ilyen címmel?

Tarczali, úgy látszik, mégis elhatározta, hogy farkat is rajzol az egereknek, kacskaringós, kunkori, ostorszerű farkat. Gábor hátrálva ment kifelé, de óvatosan bekukucskált Matyi ágya alá, hadd lám, ott van-e még a zsákja? Ezért ütközött össze a belépő Kóbor Zolival.

– Hová, te birka?! Tán a seggeden hordod az orrod, vagy nem látsz attól a csipás szemedtől? Hogy te mindig itt... ó, bocsánat, ezer bocsánat, nem tudtam, hogy gyűlés van – és ő is sürgősen kihátrált.

– Maguk mindig ilyen csúnyán beszélnek egymással? – háborodott fel színpadias hévvel Kovács. – Tanítsa meg őket rendesen viselkedni, a munkásosztály harcos hagyományainak szellemében. Ez mégis csak kibír-

hatatlan – rázkódott össze, mintha kígyó vagy patkány ért volna meztelen bőréhez.

– Ezek ketten nemigen szeretik egymást. Kóbor azt mondja, Gabi bűdös – intett utánuk Sándor.

– Jaj, ne folytassa, mert rosszul lesznek! Javasolom, dolgozzák fel gyűlésen a proletárerkölcs kérdéseit, ossza őket ugyanabba a tanulmányi csoportba, hogy a kölcsönös tisztelet és elvtársi szeretet elszakíthatatlan szálai alakuljanak ki, egymást segítve munkában, szórakozásban... – gesztikulált Kovács, rászorgálandó a tizenhatodikai előlegre.

– Inkább arról beszéljen, Beregi, miket olvasott fel maguknak ennek a plakátnak a szerzője – kanyarodott vissza Wienkler.

– Én egy szóval sem mondtam, hogy Mikola rajzolta. Fogalmam sincs...

– De arról van, hogy Mikola egy Pavlov-ellenes gúnyírat szerzője?

– Nem volt az gúnyolódás, inkább szellemeskedés. Matyi szeret tréfálni, ennyi az egész.

– Szent dolgokból nem illik tréfát űzni – intette meg Wienkler, mintha ezt is pepita füzetéből olvasná ki. – Maguknak semmi sem szent?!

– Mi ateisták vagyunk. Wienkler elvtárs nem az? – vágta rá Sándor, nem bánta, hogy kicsúszott a száján. „De hát úgy faggat, mintha én lennék mindenért a hibás. Mi ez, vallatás? Hát felelős vagyok én azért, amit Matyi felolvasott, amiért Zoli utálja a birkaszagot? Még képes rám sütni, hogy én rajzoltam a plakátot!”

– Wienkler elvtárs, én nem vagyok ezekért hibás, észre se vettem.

– No látod, Sanyikám, főleg ezért vagy te a hibás. Fel kellett volna figyelned a diákság hangulatát mérgező mesterkedésekre, ami elvonja a tömegek figyelmét a legfontosabbról... Itt, ebben a szobában – dobbantott, hogy visszhangoztak a sok imádságtól érzéketlen falak – kigúnyolták Pavlovot és egy becsületes munkáslányt... – lázasan lapozott – egy menzatündért! – megrázta fejét, mert rájött, hogy nem ezt akarta mondani. – Ellát. És ti meghallgatjátok az ilyen elemeket, még tapsoltok is, vastapssal ünneplitek őket, pedig ezeket ki kell közösiíteni, ki kell tépni gyökerestől, ki kell...

– ...nyírni – segített be Sándor.

– Úgy van – sóhajtott Wienkler, és barátságosan megveregette Beregi vállát. – Kedves Sanyikám, mi nagyra becsülünk téged, az őszinteségedet – atyai szeretettel ölelte át a fiút. – Remélem, ezek után nyitott szemekkel jársz a srácok között, elcsevegsz velük, és jelented nekem, amit megtudsz. Mindent! – szorította meg Sándor nyakát.

– Esetleg nekem. Én is itt vagyok – szólt Tarczali, úgy tűnt, éle van a hangjának.

– De jó lenne, ha mennénk. Még a leányinternátust is meg kell néznünk.

Wienkler úgy búcsúzott tőle, mint legjobb barátjától. Kovács végig a kezét szorongatta, míg kifejtette „egyéni véleményét”.

– Beregi elvtárs, légy résen, hogy ebben a szép bentlakásban senki se csúfolhassa a szovjet tudósokat, munkáslányokat, az alkoholelles kampányt. Jó szerencsét!

– Sándor, vigyázz ezekre a fiúkra, és magadra is. Ne hogy valami marhaságot csináljatok – búcsúzott Tarczali.

Miután elmentek, nyomasztóan egyedül érezte magát. Szeretett volna elbeszélgetni valakivel, de kivel? Úgy érezte, rendet kellene teremtenie bizonyos kérdésekben... Szeme megakadt a plakáton. Bár az egyetlen színes folt volt a sivár falakon, már nem tűnt olyan mulatságosnak. Felállt Matyi ágyára, leszedte a rajzot. Aztán kezébe vette A minőség forradalmát és belelapozott.

13

A marxizmus előadása szünetében Sándor beszaladt az anatómia katedrára. Zsiga bá hívatta. A kézfogásos kollokvium óta sokat dolgozott a diákok tudományos szakkörében, számos preparátumot készített. Volt úgy, hogy késő éjszakáig pepecselt egy vékony idegszálon vagy erecskén, hogy láthatóvá tegye a hallgatók számára – aztán a végén elszakadt. Hiába volt minden fáradozása, kezdhette előlről. Mégis élvezettel csinálta. Már egészen otthonosan érezte magát a bonctan katedrán.

Zsigmond professzor ajtajában ott lógott a kulcs, így nyugodtan bekopogtatott.

– Üljön le, Beregi. Ne vegye rossz néven, de én közben öltözködöm – látszottak szokatlanul hosszú és vékony lábai, ahogy kibújt a fehér nadrágból. Zsuzsika, Miss Csontváz, ott állt a helyén, fején a prof kalapja.

– Ne haragudjon, amiért zavartam, de beszédem van magával. „Kinevezetés nélküli gyakornoknak. Plusz munka, de ez az első lépés. Igaz, mióta harmadéves vagyok, nem jártam be délután, a sok klinikai gyakorlat miatt... Biztosan ezt is szóba hozza. Furcsa, valami hiányzik ebből a szobából, pedig a cselló is a helyén van...”

– Mondja csak, milyen volt az előadásom?

– Jó. Természetesen nagyon jó, mint mindig – vágta rá Sándor, de alighogy kimondta, máris rájött, miért hívatta a prof.

– Érdekes... pedig maga úgy nyilatkozott, hogy pocsek... Pocsek! – szegezte le hegyes állát, és nagyot rántott engedetlen nadrágszíján.

Sándor jobban szeretne volna, ha pofon vágja a hosszú ember, akit nagyon tisztelt, és a kínai látogatás óta egy kicsit sajnált is.

– Professzor úr, én tényleg azt mondtam, de ne úgy tessék érteni.

– Hát hogy? Azt, hogy pocsek, csak egyféleképpen lehet érteni: pocsek! Esetleg úgy, hogy ennél pocsekabb is lehetett volna. Sajnálom, de én ezt csak így tudom csinálni – tárta ki két hosszú karját.

– Nagyon kérem, tanár elvtárs, ne tessék haragudni rám... Én nem akartam megbántani. Én... én őszinte ember vagyok.

– Őszinte? Mit bölcsködik ezzel? Az őszinteség természetes tulajdonsága az embernek – kötötte meg nyakendőjét. – De nem mindig van hasznára... Én úgy látom, maguk diákvezérek azt hiszik, maguknak mindent szabad; bírálni, kizárni, kinyírni... Maguknak semmi és senki se szent. Fejükbe szállt a dicsőség, mindent leki csinyelnek, leszarnak.

– De tanár úr!

Leintette a fiút.

– Mit képzelsz, én nem dolgozom? Azt hiszi, mi öregek semmit sem teszünk az új világért? Azért, mert nem verjük állandóan féltéglával a mellünket, és nem szajkó-

zunk jelszavakat, minket csak úgy lehet sértegetni? Van fogalma róla, hány órán át készültem én arra a pocsék előadásra? Megértem, ha azt mondja, nehezen érthető. Mit tegyek, ilyen a fejlődéstan. Vagy azt, hogy maga nem értette meg, gyenge volt, rossz, unalmas – bármit, de azt, hogy pocsék!

„Megvan! Eltűntek a kínai feliratok, helyükbe aszparáguszcserépek kerültek.”

– Előfordul, hogy az ember nincs formában, fáj a mája, megjött az anyósa, fúrják, vagy mit tudom én – kalimpált sovány karjával, majd a cipőfűzéshez fogott. – Látja, én erre is szoktam gondolni, mielőtt elbuktatok egy diákot... Magának eddig minden vizsgán a legnagyobb jegyet adtam, ezután is annyit kap, amennyit megérdemel – vörös volt az arca, mikor felemelkedett.

– Jó néven venném, ha ezek után mellőzné a szakörünket – és megfosztotta kalapjától Zsuzsikát.

– Köszönöm, professzor úr, és őszintén sajnálom.

– Ne köszönjön semmit, de tanulja meg, hogy a civilizált ember néha be tudja fogni a száját, olyankor is, ha valami nem tetszik. Ígérem, a vizsgán úriember leszek.

Sándor úgy rohant lefelé, mintha üldöznék. Rendezni szeretne volna gondolatait, sikertelenül. Miért kellett ilyen marhaságokat beszélnem? Tulajdonképpen nem is volt olyan pocsék, csak nem tudtam odafigyelni... Wienkler fenyeget, és olyan dolgokért tesz felelőssé, amelyekért nem vagyok hibás. Zsiga bá megígérte, úriember lesz, persze ez azt jelenti, százszázalékosan fel kell készülnöm. Különösek az emberek... Zsigát megsértettem, erre megnyugtató, ne féljek tőle. Wienklerre még gondolatban sem mondtam soha egy rossz szót,

mégis fenyeget... Muszáj megsértenem éppen azokat, akiket szeretek? Most már csak az hiányzik, hogy Uhrmann is megtudja, mi a véleményem róla, és mehetek hajót húzni! Mert nekünk, diákvezéreknak mindent szabad! Ha beszélek, baj van, ha befogom a pofámat, még rosszabb. Ki érti ezt?

Még szinte üres volt a menza, alig egy-két ember üldögélt az ebédre várva. Sándor elfelejtette, hogy még egy marxizmusórája lett volna. Leült az első asztalhoz, és kenyeret rágcsált.

– Mit búsulsz, kenyeres? – csapott a vállára Hochzeit Rudi, nagyon vidáman. Sándor lassan felemelte fejét, és pontosan megcélozta a gyakornok hegyes állát – de nem ütött, csak gondolatban. Durván lerázta Rudi barátságos mancsát, felállt és a fülébe súgta:

– Nagy szar vagy te, öregem, de nagyon kicsi ember – és átült a második asztalhoz. Rudi megdöbbenése csak pillanatokig tartott:

– Az lehet, de rólad ezt sokkal többen mondják – szólt utána. Lihegve nyitott be Kóbor Zoli, és nagy gyorsasággal egy maroknyi jegyet rakosgatott egyenként a tányérok mellé. – Mi van, Beregi elvtárs, lógunk marxizmusról? Túl sok a két óra? Egyébként József névsort olvasott a végén, és megkérdezte, hol vagy?

Ebéd után pilinkézni kezdett a hó, és mintha megenyhült volna az idő. Sándor lassan felbaktatott a Bolyai utcán, de a méhészeti boltnál nem tért be a Köteles Sámuel utcába. Úgy érezte, most nem bírná elviselni a Kloáka maximát; Kóbor Zoli gúnyolódását, Gyüge Gabi szemében a megtűrttség zavarát, Birtalan Ákos gyűrűs ujját, Kőműves Bertalan alázatát, Matyi szellemeskedé-

sét, az állandó csipkelődést, viháncolást, a még önmagukra nem ébredt sorsok felszínes lebegését.

„Vajon tényleg nincsenek tisztában önmagukkal az emberek? Talán nem is gondolkoznak, csak miután egy pár pofont kapnak, mint én? Tegnapelőtt Rudi, tegnap Wienkler, ma Zsiga bá, szóval nem panaszkodhatom, törődnek velem. Mi lesz holnap, és nemsokára a vizsgákon? Á, az a legkisebb probléma. Elvégre a vizsgákra fel lehet készülni, de önmagammal mit tegyek? És Wienklerrel...”

Elsétált a Teleki Téka mellett, Dékány Emilék előtt és megindult lefelé a lejtőn. A száraz hó sűrűn hullott, nem tapadhatott meg semmin, a szél rögtön elfújta. Siető emberek, belső melegtől párás ablakok, apró házacsákák; legtöbbjük párosával is befért volna a Kloáka maximába. Sándor még soha nem járt erre, nem is érdekelte, hol van, csak ment. Aztán egyszerre ott állt előtte a téglagyár. Hatalmas tömbökbe rakva ott piroslott egymillió téglá, csak egyik felük volt fehér, a szél befújta hóval.

Ismét felfelé kaptatott a gömbölyű köveken, mint annak idején Gyüge Gabival, csak jóval lassabban, és a kövek most sokkal jobban csúsztak.

A tetőn, ahol Gabit mégiscsak bevárta, a szivattyús vaskút csepegett, fekete varjak gubbasztottak körülötte. Sándor érkezésére lomhán felrebbentek. Megnyugodva lépett be a Kloákába, ahol zajlott a meleg élet. Kipirult arccal, átfázott lábbal támaszkodott a forró kályhának.

– Sándor! Nem adod kölcsön a pulóveredet? – kérdezte Kozma Árpi. – Bálba megyek.

– Pulóverben akarsz bálba menni? Te dilinyó vagy!

Úriember zakóban, nyakkendővel szokott – jegyezte meg lekezelően Birtalan Ákos.

– Álarcosbál lesz, legfeljebb azt hiszik, sízőnek öltöttem.

– Öregem, csinálj, amit akarsz, de ha van zakód, vedd fel. Tudod, az ember adjon magára, tisztelje önmagát, és mások is becsülni fogják.

– Jól van, Ákos, jobban tudod, de gyűrött a nadrágom.

– Azon lehet segíteni. Ha akarod, én kivasalom, cserében kitakarítod a cipőmet, de ragyogjon, mert én akármiben nem járok! – terített az asztal végére egy pokrócot Ákos. Sándor a másik végéhez ült, szalonnát, hagymát szedett elő.

– Gyere velünk a bálba, Sándor, de akkor ne zabálj hagymát! Van még egy meghívónk, az IMSZ városi bizottsága szervezi. Álarcosbál, ilyenén még sohasem voltam – tette hozzá izgatottan Árpi.

– Én sem, de nem megyek. Nincs kedvem – hámozta Sándor az ínycsiklandozó hagymát.

– Kíváncsi vagyok, milyen vacsorát kotyvasztanak ma a menzán? Elvégre karácsony este van – vizezte be a nadrág élet nagy szakértelemmel Ákos.

„Karácsony? Akkor inkább megyek a bálba. Jobb, mint beszámolni Wienkler elvtársnak, hol, kivel, kinél voltam ma este.”

– Hát ha azt mondjátok, van még egy meghívótok... De nincs tiszta ingem! – visszapakolta a hagymát.

– Adok egyet, kérlek alássan, neked nagyon szívesen adok – ugrott Kőműves Berci. Igaz, kicsit foszlott volt a mandzsettája, de ollóval levágták a rojtokat. Közben Árpi nagy igyekezettel fényezte Ákos cipőjét. Sándor a

nyakkendőjét vizsgálgatta, pecsétes volt és gyűrött. Kíváncsi volt, mi a véleménye a nyakkendőkről Ákosnak, az öltözködés művészetében oly járatos úri gyereknek.

– Mondd, Ákos, milyen öltönyhöz megy legjobban a vörös színű nyakkendő?

– Ha tudni akarod, a vörös nyakkendő mindenhez megy, de semmihez sem szép... De ez ízlés dolga, mint általában a színek. Fiúk! Van egy korszakalkotó ötletem, kössünk csokornyakkendőt. Nekem három van.

– Nagyszerű! – ujjongott Árpi. – Elvégre maszkabál, és rajtam még sohasem volt csokornyakkendő.

– Úri dolog. Meglátjátok, mi leszünk a legelegánsabbak – veregette kefével a párolgó nadrágot Ákos. Azt tartotta, így jobban behatol a gőz, keményebb lesz az él. – De négyen vagyunk, és csak három csokornyakkendő...

– Nekem van sajátom, apámé volt – húzta ki a mellét Kómiés, de rögtön meg is bánta, szája elé kapta tenyerét, mint aki elszólta magát.

– Fogat mosni, srácok! Ma reprezentálni kell – osztogatta tanácsait Ákos, és már Sándor nadrágját vasalta. „Nem is olyan rossz fiú ez az Ákos, csak mindig az úri fiút játssza...”

Itt-ott már táncoltak a girlandos, élesen kivilágított teremben, ami alig valamivel nagyobb, mint a Kloáka. Többnyire lány lánnyal. Csupa középiskolás. A fal mellett, hosszú lócákon művirágdíszes mamák, szájuk elé tartott kézzel, ölükben a leányka kabátjával, jobbra-balra nézegetnek, nehogy szem elől tévésszék táncoló magzatukat.

Minél kisebbek a gyerekek, annál cicomásabb, ijesztőbb rajtuk a jelmez. Hatalmas, század eleji kalapok alatt komolykodó babaarcok, szinte félő, hogy a gazdagon megrakott gyümölcsös kosár kinyomja bájos fejcskájukból a még alig megtapadt másodfokú egyenlet képzetét. Naftalinszagú krinolin, csipkés napernyők, rugózó csigákba bodorított angyalhaj. Kedvesek a gyermekek, a kis „bala szüzek”. Sándor Anikóra gondolt...

Voltak ott nagyobbacsák is, Kozma Árpi rögtön összezsapta bokáját egy bécsi baba előtt. Nyújtott karral, egyenes tartással keringőzött, egy csapásra magára vonta minden mama figyelmét. Ákos partnere félhangosan számolta a lépéseket, és legfeljebb a csokornyakkendőig merte emelni fekete bársonymaszkját. Sándor már éppen kifelé indult, amikor Kőműves megfogta a karját.

– Kérlek alássan, ha nem veszed rossz néven – és elválasztott egy botladozó leánykapárt. Szertartásosan meghajolt, természetesen a nagyobbik előtt. Sándor előtt ott állt a pöttömnyi, legalább egy végnyi almazöld túllbe csavart kislány; arcán is három-négy réteg fátýol, nehogy az istenért valaki felismerje...

„Úgy állok itt, mint szamar a birkák között. Kellett nekem álarcosbál... Legjobb lenne lelépni, de nem szabad. Elsírná magát ez a kis szüzike.”

Mit tehetett? Magához ölelte a kis puha háremhölgyet – később megtudta, annak akart öltözni –, és táncolt. Meglepően kemény mellecskéi voltak a nagynénik generációi által levetett fátýlak alatt. „Képes lett volna ez a csitri kartondobozból kivágni? Nem, ezek valódiak.”

A kislány erősen hozzásimult, tehetette, nem volt ott az anyja. Sándor ezt hamarosan megtudta, azt is, hogy

Icukának hívják; Sándort jól ismeri, a szobatársait is, hallott a Kloákáról és általában mindenről, nem szereti a matematikát, a tornatanárnője egy cuki nő és olyan fiatal, de szörnyen boldogtalan. Icuka bátyja színésznőnek udvarolt, de most munkaszolgálatos... És mondta, mondta, pont és vessző nélkül, ezek helyett kacagott inkább, mély, bűgő, nagy nőkhöz illő alt hangján. Sándor csak hallgatta, nem kérdezett semmit, nem kellett, nem is lehetett. Turbékolt a kicsi gerle, fáradhatatlanul.

„Igaza van Zsiga bácsinak, az emberi hang a legszebb hangszer. Icukáé úgy bűg, mint a cselló, és megnyugtató, mint éjszaka a hegyi patak csobogása. Jó, hogy itt maradtam, hogy ezt a rongybabát ölelhetem, akiről azt sem tudom, kicsoda – hogy semmire nem kell gondolnom...”

Néhány színinövendék, köztük Zsinkó Karcsi és Fábri Feri, kék csíkos matrózblúzban, hangosan kurjongatott a mikrofon körül, könnyűzene ürügyén. Többször megpróbálták a ritmust gyorsítani, de a zenekar hajthatatlan maradt. Tangó, keringő, néha egy csárdás, semmi modern tánc. Hiába, IMSZ-bál.

– Hol fogtad ezt a kis virgót, Sándor? – kiáltott le a pódiumról Karcsi. Két taktus közt ki sem esett a ritmusból, oly álmosan húzta a zenekar.

– Mit jelent az, hogy virgó? – kérdezte a növendék Seherezáde.

– Tündérke... latinul – súgta abba az irányba Sándor, ahol a leányka fülét sejtette, mire a hazugságból született tündérke még közelebb bújott hozzá.

A jelmezversenyen habos tortát nyert Icuka, második vagy harmadik díjként.

– Hozd csak magaddal a barátaidat, mindenki kap belőle – integetett a pódiumról, és még mindig nem lehetett tudni, mi van a sok textília alatt.

Amíg átöltözni volt, ők négyen a folyosón cigarettáztak. Kisebb-nagyobb leánykák suhantak el mellettük, fontoskodó arccal, karjukon a kölcsönként jelmezekkel. Csak óvatosan mertek mosolyogni, hogy a kivételesen engedélyezett rúzs tovább tartson. Sándor nagyon figyelt, melyikük lehet Icuka, de nem tudta eldönteni, amikor valaki megrántotta a kabátujját. Csodálkozva nézett az apró, fekete, mongoloid leánykára, akinek felső ajkát finom pihe árnyékolta. Nem hitt a szemének, pedig készült a meglepetésre.

Hátravetett fejfel kacagott, tapsolt, bűgött azon a hódító, asszonyos gordonkahangján a tejszínhabos tündérke. Belekarolt Sándorba, és egyfolytában kacagott, mint a Maros a gát alatt.

Icuka boldog volt, a kollégák röhögtek, Sándor legszívesebben a föld alá süllyedt volna, olyan gyermek és annyira csúnyácska volt szegény. Dülöngéltek a csokornyakkendősök a „kisvirgó”-zástól, de ez nem akadályozta őket abban, hogy pillanatok alatt el ne pusztítsák a habostortát. Aztán elmentek a Tagba, ami Birtalan szerint úri hely. Sándort is hívták, de úgy érezte, előbb meg kell szolgálnia a tortát, hazakísérte hát Icukát. Szerencsére nem lakott messze.

A Tagban olcsó, ömlesztett bort ittak, nem sokat, mert nem volt miből, mégis megártott a habostortára.

Hazafelé végigkurjongatták a Mészárosközt, a Bolyai utca kaptatóján pedig kicserélték a töltőtolljavító lábas cégtábláját a gyógynövénybolt hashajtó-reklámjával.

Hazáig még egy tucat plakátot is összeszedtek, volt belőlük elég minden falon és kirakaton, szerencsére senki se vette észre.

14

Későn ébredt másnap reggel, és félálmában úgy tűnt, mintha kórus hangolna. „...mammő, mimmő, mammő, mimmő, láá...” Matyi vezényelte a gatyás, pizsamás Klo-ákát, kezében egy kulcscsonttal, amit időnként megkopogtatott, és úgy tartott a füléhez, mint a hangvillát. Aztán az asztal lapján verte ki a ritmust, akár egy dzsessz-dobos. „Kis vir-gó... kis vir-gó... kis virgó...” Ettől mindenki felébredt, és tapsolt ütemesen, még azok is, akik azt sem tudták, miről van szó.

Sándornak eszébe jutott Icuka. Nem vette rossz néven Matyi tréfáját, de megijedt attól, amit a falakon látott. Plakát plakát mellett, ragtapaszcsíkokkal felragasztva. Adenauer mint csaholó véreb, mellette ugyancsak ő dögkeselyű kotló szerepében, nagyon boldogan, mert a tojásokból apró horogkeresztek kelnek ki.

„Eltárs, légy éber!”, figyelmeztetett egy másik, amely az öntudattól rózsaszínű munkásarcok tömegében egy sötét, feltúrt gallérú, vicsorgó pofát ábrázolt, zergetollas kalappal. A munkások vidáman masíroznak tovább, pedig ha körülnéznék, már a kalap is elárulja az osztályelenséget. Sajnos a Popov elsőbbségét méltató rajz ismét ott fityegett Matyi ágya felett, szerencsére alig tűnt fel a harsogó színek között.

„Ha ezt Wienkler megtudja, pedig biztosan megtudja, ismét baj lesz. Le kell szedetnem velük, amíg nem késő.”

– Ki ragasztotta ki ezeket? Ne vicceljeteK, fiúk, ennek megint rossz vége lesz.

– Én semmi esetre sem, kérlek alássan, hisz az este együtt voltunk– topogott az ágy körül Kórníves Berci.

– Én inkább azt kérdezném, hogyan kerültek ide ezek a falragaszok? Abból is baj lehetett volna, ha valaki észreveszi, amikor letéptétek – hangolta Matyi ismét a kulcscsontot. „Magasságos egek! Ezt is megtudja Wienk-ler. Milyen barom voltam az este.”

– Szépen kérlek, srácok, szedjétek le az egészet! Higgyétek el, magatoknak csináltok bajt. Nagyon komolyan beszélek.

Úgy érezte, megsavanyodik benne a tegnap esti habos torta. Elhatározta, lefut a menzára, hátha kap még egy csésze teát. Kifelé menet dühösen, csak úgy találomra, leszakított egy plakátot.

A menza zárva volt, huszonöt banis kiflit rágcSálva ment visszafelé. A főtéren Tarczalival találkozott. Pár szót váltottak, Sándor nem mondott el semmit, de elhatározta, ahogy az otthonba ér, letép mindent a falról...

Első pillantásra látta, hogy minden plakát a helyén van. A Kloáka tömve fiúkkal, lehettek százan, talán többen is. A nagyasztal harántba fordítva, lepedőkkel letakarva, középuIt egy koponya. Mögötte öten ültek halálos komolyan csóré nyakra kötött nyakkendőKkel. FejúKön kalap. Birtalan Ákoson csokornyakkendő, Mikola Matyin vörös. Csondra Kálmán hatalmas karimájú kalapjában, tizenegy és fél bajuszsZálával, mint egy nyugdíjas spanyol táncosnő. Nyakkendő helyett nadrágsZíj lógott a nyakában. Kozma Árpi és egy felsőéves, valami Zsigmond Albi egészítetteK ki az elnökséget.

Matyi emelkedett szólásra. Még meg sem mukkant, máris nevettek.

– Elvtársak és elvtársnők, urak és urinák, lovagok és lovaginák, szírek és szírének. Tagok! – Kitörő taps. Szentesi boldogan mérte fel az összegyűlteket és eszeveszeten tapsolt...

„Már rosszul kezdődik. Hülye Matyi, legalább az elvtársak megszólítást kihagyhattad volna...”

– Megnyitom mai tudományos összeröffenésünket, és javasolom, válasszunk egy öttagú prezídiumot. Ki van mellette, ellene, ki tartózkodik. Köszönöm a belém helyezett bizalmat. Szeretném elmondani, hogy ülésein mindenki felolvashatja közleményeit, a vita során bárki válaszolhat, és bárki megválaszolható. Kérem a titkárt, ismertesse szabályzatunkat, ami az öltözködést illeti.

– Fehér köpeny, mert orvosok vagyunk. Kalap, mert a profok kalapot hordanak. Kötelező nyakkendőviselet, hisz urak lennénk, de csóré felsőtestre, ami proletárságunkat bizonyítja.

– Köszönjük intézetünknek, hogy ilyen optimális lehetőségeket teremtett számunkra – folytatta Matyi –, és a kispapoknak is, akik megépítették a Kloáka maximát. Sajnos, professzoraink nem vehetnek részt ezen a gyűlésen. Még nem érték el azt a fokot, amin mi társalgunk, de azt hiszem, meg sem értenék – tombolt a közönség, Matyi fontoskodó képpel cigarettára gyújtott. „Az biztos, hogy nem fogják megérteni, Wienkler semmi esetre sem. Látom, itt van Bárdi tanársegéd, és szívből nevet. Talán mégsem olyan veszélyes a dolog.”

Csondra egy gumicsövet vezetett a koponyába, az öreglikon át, és szót kért.

– Javasolom, hogy ezt a sok, drága pénzen vett nikotint ne pocskoljuk el a levegőbe, tegyünk inkább így... Mélyet szívott a cigarettából és beléfújta a csőbe. Csak úgy omlott ki a füst a koponya szemén, orrán, száján és minden sok latin nevű lyukán.

– Hadd élvezzen Zsuzsika is – senkit sem zavart, hogy Zsuzsikának hívja ezt az elárvult koponyát. Viharos siker. Matyi alig tudja lecsendesíteni a tudományra éhezőket, pedig igencsak veri az asztalt egy jól fejlett combcsonttal. Ennek ellenére nehezen jut szóhoz.

– Az itt bemutatott szellemes kísérlet alapján javasolom, nevezzük ki Csondra Kálmánt tudományos társaságunk laboránsának. – Taps.

– Mi az, hogy tudományos társaság? – szólт közbe Gabi. – Nem fejezi ki minőségünket. Mint olyan. Ajánlom, legyünk szerények, nevezzük magunkat egyszerűen Akadémiának – az elnök intésére mindenki felállt, és a jól ismert, torkot és tenyeret igénybe vevő rítus következett: „A-ka-dé-mia... a-ka-démia... a-ka-démia...”

„Vége mindennek. Erre azt mondja majd Wienkler, csúfolódtunk, szervezkedtünk. Mi a fenét csináljak?”

Istenien szórakozott a társaság. Már állóhely is alig akadt. És egyre jöttek. Sándor a nagykályhához szorult, onnan próbálta túlkiabálni a zshivajt.

– Srácok, ne marhaskodjatok. Nem szabad csúfolódni! Még valaki rossz néven veheti...

Egy másodpercre megdermedtek, de valaki bekiáltotta...

– Az ő baja! Annál jobb! Jöjjön ide Valaki elvtárs!

– Jól beszél, dobják ki! – hangzott innen-onnan, végül Kóbor Zoli ordított egy nagyot.

– Mindenkinék a szeme világa! Aláírás, a harmadév!

Őrjöngő taps volt a válasz, és úgy méregették Sándort, mintha legalábbis zergetollas kalap lenne a fején. Matyi kitartóan verte az asztalt a combcsonttal, míg végre csend lett.

– A tagnak nem adtam szót! Ezennel meg is vonom tőle!

„Természetesen a tag én vagyok. Mit csináljak?”

– Akadémiai ülésünk első tudományos közleménye az ember eredetéről szól. Felszólítom Kozma Árpád akadémikust, védje meg disszertációját.

– Alapos fejlődéstani ismereteink azt igazolják, hogy az ember hólyagból lesz. Egy egészen pici hólyagocskából, ami aztán nő, nő, míg végre nagy hólyag lesz belőle. Ellentétben a nagy Darwin Károllyal, mi a homo sapienszt nem az ősmajomtól származtatjuk, mert mi sokkal mélyebbre ásunk és még a földgilisztával is rokonságba hozzuk! Bár sok ember tehetségesen tud majmolni, majomrokonságunk csak látszólagos. De térjünk vissza a hólyaghoz. A jól ismert Zsiga bá nevű fejlődéstanásztól idézek: „A megtermékenyített petéből hólyag lesz, latinul zigota, aztán sok hólyagocska, morula sőt blasztula, majd gilisztaszerű cső”. Íme filogenézis és ontogenézis mindent elsőprő bizonyítéka; az ember valamikor olyan volt, mint a giliszta... Ennél bonyolultabb kérdés a gerincoszlop kialakulása, azaz hogyan válik az egyén gerincessé? Megfigyeléseink szerint ez esetenként teljesen elmarad. Nem ritka az olyan felnőtt egyed, akinek abszolúte nincsen gerince, mégis kitűnően érzi magát.

Sokáig tapsoltak, pedig Matyi eleget kopogtatta az asztalt, és időnként tüntetően egy megtisztított vöröshagymára pillantott, mint bíró a stopperórára.

„Az én hagymám, amit tegnap este nem ettem meg!”

Mikola Matyi dolgozata következett, akinek előre tapsolt a hálás közönség.

– Szerény munkám a zodiákusz bizonyos jegyeiben születettek lelki-testi tulajdonságairól szól, a teljesség igénye nélkül. Kezdjük mindjárt a Szűz jegyével: kockafejű, nagyétkű, tömzsi, életvidor teremtes. Illedelmes fajta, érdekli a halbiológia és a szexproblémák. Ez utóbbról csak tizenöt éves korában világosítja fel családjának egy egészen távol eső tagja. Fiatal korában verseket farag, egy meg is jelenik a faliújságon, utána megszüntetik a faliújságot. Esténként pikáns részleteket olvas a Bibliából... – Matyi gyorsan lekopogta a tapsolni készülőket, és rátért a következőre.

– Bika jegye: az az embertípus, aki zokszó nélkül viseli el a sors csapásait, mindennel kiegyezik, még élet-társival is. Nyúlánk termet, fülei nagyok. Zugivó, felnőtt korában bicsérdista. Szülei a vízvezeték-szerelői pálya felé terelik, de őt a kegyeszerárusítás izgatja. Szép kort ér meg, nyolcvankét évesen szenderedik el ólomkólikában.

És végül az Ikrek jegye: kettős szerelmi életet él, későn kelő, zsenge gyermekkorában átesik a kanyarón. Csak ősz fejjel döbben rá, hogy inkább lángossütéssel kellett volna betöltenie fiatal éveit. Szenvedélyesen gyűjti a használt epeköveket. Kedvenc étele a tárkonyos metélt, él-hal a zöldpettyes színért. Ismeri a gót betűket, jól bírja a repülőutat. Körmei ápoltak, lábszága negyvenégyes. Élete alkonyán rendszerint meghal.

Kitartóan tapsolták Matyit, ő kalapját szívére szorítva bókolt. Ez alkalommal nem verte az asztalt, hagymastopperét sem nézte, hadd ünnepeljék. Közben rendületlenül ömlött a füst Zsuzsika minden nyílásán. Egy ágy leszakadt a túlterheléstől. A fiúk már mindenben nevettek, azon is, amikor Birtalan Ákos messzire kihúzta csokornyakkendőjét, és hagyta, hogy a gumi torkon csapja, ezzel jelezve, hogy közölni kíván.

– Dolgozatom címe: A kozmikus sugarak hatása a tetvek lelkivilágára.

Alig hallottak valamit Ákos felolvasásából, de már nem is volt rá szükség, harsogott a Kloáka önmagától is.

– Freud Zsiguci a tetveket is pszichoanalizálta... Sűrű fésűvel... a szakállából... Nemekre osztotta őket: a nemtetszőket agyonnyomta... Egyébként az alfa, béka és bamba sugarak hatása... elvétele a gix-sugár is, amit Röntgen Wilhelm Komád értékesített... A napsugártól farkasvakságot kapnak a tetvek. Hunyorognak... és kutyául érzik magukat. Ebből kifolyólag, ha tetvekről van szó, helyesebb farkaskutyavakságról beszélni...

Nyerítettek, vonítottak a fiúk.

„Remélem, legalább ez tetszeni fog Wienklernek. Freudot, a reakciós áltudóst, nemcsak hogy szabad, de illik is kigúnyolni. Azt viszont nem tudom, hogy Röntgennek milyen volt a politikai beállítottsága...”

– Álljon meg a menet! – mászott ki Gyüge Gabi az elnökségi asztal alól, és valóban elült a zaj, mert arra senki sem számított, hogy Gabi ezalatt is megszokott helyén tartózkodik. – Koreferátummal szeretném kiegészíteni az előttem beszélő kakadémikusokat. Amíg itt hevertem a parkettes anyaföldön mélyen tisztelt pre-

zídium lába előtt... Helyesbíték: nem egészen liliomszagú lába előtt, zseniális ötletem támadt. Címe: Műtrágya hatása a lábszagra!

Erre ismét megőrült a társaság, de Gabi megragadta az elnöki combsontot, csendet parancsolt.

– Tehát: műtrágya hatása a lábszagra, különös tekintettel az akadémikus lábak vajsavelszavasztásának kvantitatív redukálását célzó eljárásokra. Előzetes közlemény: Tételezzük fel, hogy a műtrágyának jellegzetes szaga van, elvégre trágya. A lábszag is az erőyes illatok kategóriájába tartozik, mint olyan. Kettőjük dinamikus egymásra hatása, a mindannyiunk által jól ismert *contrario contraria*-elv szellemében kölcsönös kioltási reakcióhoz vezet, minek következtében az illatrészecskék eltűnnek... Kutatásom nem lenne teljes, ha a központi idegrendszer, mindenekelőtt az agykéreg szerepét negálná. Eszemben sincs!

„Ezt kihagyhattad volna, Gabikám, de nehogy belekeverd Pavlovot, mert akkor Wienkler...”

– Van az agyban egy madársarkantyú nevű benyomat, latinul *calcar avis*, ami a lábszag központjának felel meg. Ha a sarkantyús *calcar avis* győz, közönséges lábszag termelődik, ha a fekete öves *girus cinguli*, ebben az esetben a lábszag megszűnik. Addig is szívem minden üregéből lövelljen felétek huszáros üdvözetem: *calcar avis*!

– *Girus cinguli* – válaszolt Matyi, és csontjával berekesztette a gyűlést.

De a tömeg nem oszlott. Támolyogva, dülöngélve, már-már izomlázás rekeszekkel röhögtek, és üdvözölték egymást.

– *Calcar avis!*

– *Girus cinguli!*

Kálkározott, giruszozott, hörgött az egész Kloáka, olyan volt az egész, mint egy agyrém, aztán elmentek ebédelni.

15

– Calcar avis – köszöntötte hétfőn reggel Matyi Sándor és a fülébe hörgött.

– Girus cinguli – horkantott vissza Sándor, a lányok legnagyobb bámulatára.

Holló Zsike értetlenül, Szász Ildikó enyhe megbotránkozással figyelte, mit műveltek a fiúk a bakteriológiai tanszék folyosóján. Annál jobban mulattak, mikor Emil és Golea Mircea elmesélték a tegnapi akadémiai gyűlést.

Dékány és Golea kintlakók, mégis ott voltak a Kloákában. Vajon honnan tudták, hogy akadémia lesz, mikor még én sem tudtam?

– Matyikám, melyiket nevezte ki Gyüge lábszagközpontnak? – kérdezte Emil. – Te jobban kell tudjad. A calcar avist?

– Girus cinguli – tárta szét karját Mikola, mint akinek semmi köze az egészhez.

– Fogadok, Matyi, ennek te vagy a főszereplője. Gratulálok – perdült oda Pollák Margitka, arcon csókolta Matyit, aztán ügyetlenül a fülébe hörgött. Úgy hangzott, mint a macskadorombolás.

A mulatságnak tanársegédjük vetett véget, beterelte őket a bakterlaborba. Ott tovább kuncogtak a húslevesbe és tengeri pirosmoszat zselére oltott baktériumtenyé-

szetek mögött. Szórakoztak, nevetgéltek, miközben kézről kézre jártak a tenyérszerű üvegcsészék, melyeknek alján valamilyen cukrot szopogatva ott dőzsölt a fertőzés. Egyedül Ildikó jegyeztetett és rajzolt lelkiismeretesen, neki színes ceruzái is voltak.

– Látom, erősen jókedvűek! – szólt a tanársegéd, de nem rosszindulatún. – Nem is tudtam, hogy ilyen vidám tantárgy a bakteriológia, majd meglátjuk, ki mulat a vizsgán! – mindenki tudta, hogy harmadéven legnehezebb szigorlat a bakter, de most ettől sem csillapodtak le.

– Kollegina – folytatta a tanársegéd –, ha már olyan jól kacag, megkérem, tartsa távolabb azt a Petri-csészét, mert egyrészt könnyen felszippanthat néhány millió gonorrhea-coccust, amit kár lenne ilyen úton beszerezni, másrészt nyálcseppecskéivel befertőzi azt a szép tenyészetet. Kisvártatva még hozzátette: – Elnézést kérek, de nem akartam azt mondani, hogy beköpi. Ezen már szabad volt nevetni, hivatalosan is, elvégre a főnök szellemeskedett. Boldogan kacagtak, velük tartott a tanársegéd is, aki azt hitte, neki van ekkora sikere. Közben sűrűn mutogatott, hogy a tenyészeteket azért csak fedjék le, mert ami biztos, az biztos. Szépek ezek a coccusok, de nem az ember torkában.

– Ha óhajtják, tudok mással is szolgálni. Van itt tífusz, kolera, szifilisz, tébécé és egyéb csemege bőven. Minden orvos irtja, mi tenyésztjük őket, hogy maguknak meg tudjuk mutatni. Az ellenséget ismerni kell.

Sándor érdekesnek tartotta a bakteriológiát, és elhárította, pontos kimutatást készít nagy rajzlapokra az egyes kórokozókról. „Inkább ezekkel díszítem ki a Kloákát, mindenki számára hasznos lesz.”

– ...sőt, már hepatitisz-vírusunk is van, élő szíriai aranyhörcsögbe oltva. Ez az egyetlen laboratóriumi állat, mely érzékeny a járványos sárgaság kórokozójára!

Ezt meg kell jegyezni! Ildikó is feljegyezte.

Délben már az egész főépület zengett a calcar avis – girus cinguli köszöntéstől. Felsőéveseket is hallott így köszönni, igaz, horkantás nélkül. Annál hangosabbak voltak az első- és másodévesek, ami könnyen érthető. Cinguliztak, hörögtek a tejcsárdában, áthajolva a magas asztalokon, a budikban vizezés közben, bonctermekekben, laborokban, folyosókon és mindenütt. Csak a rektorátus előtt nem, ott mindenki befogta a száját. Matyi mégis megkockáztatott egy csiklandó sóhajtaszt Sándor fülébe. Nevetett rajta, de a legrosszabbkor. Wienkler éppen akkor lépett ki. Ártatlan kék szemével intett Sándornak, hogy kövesse a legközelebbi ablakmélyedésbe.

– Hát ezt jól megcsinálta, nem mondom, Beregi kolléga. „Nem tűnik túl haragosnak, mintha somolyogna is. Én jobban szeretem, ha nem nevet, ilyenkor nem lehet tudni, mi következik.”

– Kérem, Wienkler elvtárs, én megpróbáltam... Igyekeztem megakadályozni.

– Tudom. Mindent tudunk, az égvilágon mindent – legyintett mosolyogva Wienkler.

– Akkor azt is tetszik tudni, hogy nem volt ott semmi olyan. „Nem is olyan rossz ember ez a Wienkler, csak a híre...” – Nem-e? „Elvtársak és elvtársnők, urak és urinák” – csapott az ablakpárkányra amaz. – Magának nem megakadályozni, hanem megelőzni kellett volna ezt az egész disznóságot!

– Nem tudtam semmit, amíg meg nem kezdődött.

– Meg kell a szívnek hasadni, Sanyikám. Az egész város tudta, már szombaton délben, még én is, csak pont Beregi Sándor, a harmadév titkára előtt volt titok. Maga hülyének néz engem?

– Akkor miért nem előzte meg Wienkler elvtárs? – vágott vissza Sándor, és úgy érezte, igaza van. Különben sem bírta, ha gúnyolódna vele. Azért már jóval halkabban folytatta. – Wienkler elvtárs értesíthetett volna.

– Az a maga feladata lett volna. De hát...

– Ismétlem: nem tudtam. Én nem szoktam hazudni!

– Talán jobb is így. Legalább most mindenki látja, hová képes süllyedni a harmadév. Majd utána nézünk. Viszontlátásra... Azt is mondhatnám: *calcar avis!* – a hörgés elmaradt, de nyaka előtt elhúzta tenyere élet.

– Küldje hozzám Mikola Mátyást!

Sándor rosszkedvűen nyitott be a menzára, de nyomott hangulata csak addig tartott, amíg az ételszagot megérezte.

– *Calcar avis* – köszöntek a gyalogosok, és Ella a legtermészetesebb girus cingulival válaszolt. Horkanás helyett az orrát fintorította, és letett egy tál levest a macskaasztalra. Sándor enyhe irigységgel nézte, mennyivel sűrűbb a gyalogosok leveze, mint az övé.

Sándor újságot olvasva mendegélt abba az irányba, ahol valamikor Bodor Péter zenélő kútja állhatott, egyszerre az volt az érzése, megakadt a kabátja valamiben.

– Icuka! – álmélkodott a kislányra, aki feltűrt gallérú zöld lódenben (ami bizonyos fokú jampeckedést jelentett volna Wienkler szemében) úgy karolta magához viaszosvászon iskolatáskáját, mintha kiskutyát dédel-

getne, és kacagott. Talán tapsolt is volna, ha szabad a keze, annyira Örült, hogy sikerült meglepnie Sándort.

– Beteg a matektanár, az utolsó óránk elmaradt, nem sietek, estére színházba megy az egész osztály, neked is vettem jegyet, egy ötvenest, majd meglátod, milyen cuki az osztályfőnöknőm, de nagyon boldogtalan, nyugodtan sétálhatunk a főtéren, nem baj, ha tanárok látnak, az osztálytársaim pedig pukkadjanak meg, van még egy lány, akinek studenc udvarol... – Sándor úgy érezte, mintha valami jótékony tündér puha szivaccsal mosná az agyát, és lesimítana a felületéről minden görcsbe rándult tekervényt, a girus cingulit is.

Csicssergett, dorombolt, szökdécselt Icuka, a puha pite csillogott felső ajkán a téli napsütésben. Izsák mester Sztálin-szobra előtt Sándor megragadta a kislány karját és szembenézett vele.

– Nem szabad, meglátnak! Szilveszterkor a legjobb barátnőm házimurit szervez, téged is bejelentettelek.

„Hülye vagy, Sándor? Mit akarsz ettől a kis virgótól komoly ember létedre? Ebben még alig ébredszik a nő, azt se tudja, mit akar. Inkább te kell vigyázz rá. Azért jó lett volna megcsókolni...”

Ebéd után a Kloákában majd mindenki szundított, Gabi megszokott helyén, az asztal alatt. Csak Zoli zizegett papírjait és Matyi bámulta ébren a mennyezetet. Hanyatt fekvé cigarettázott az ágyon. Nem nézett Sándorra, amikor az megállt mellette.

– Mit búsulsz? – csiklandozta meg Matyi égnek meredő talpát, tartott még a Icuka csacsogásából merített jókedv. Mikola meg sem mozdult, csak füstölgő cigaret-tája jelezte, hogy ébren van.

– *Calcar avis*, Matyikám – közeledett Sándor, horgásra készen. Szerencséjére hirtelen hajolt le, így Matyi tenyere csak az éjjeliszekrényt érte.

– Hozzám ne érh, mert szétverem a koponyádat! – ugrott talpra. Sándor nem értette, mitől vadult meg Matyi, csak azt, hogy ilyenkor elég egy meggondolatlan mozdulat, egy szó, és kitör a verekedés. Mégsem állta meg, hogy hasonlóképpen válaszoljon:

– Ne csapkodj, mert ha megütsz, kiverem a fogadat! – Ezt nem kellett volna. Minek tovább vadítani? Azt hiszem, tudom, mi a baj. – Matyikám, térj észhez – hajolt ismét föléje, de minden eshetőségre készen lefogta a kezét.

– Eressz el, te szar, te ganéj! – ordította Matyi teli torokból, és a lefogott ember utolsó támadási lehetőségként szembeköpte. Sándor arcát alig érte pár csepp nyál, de arra elég volt, hogy elboruljon az agya, elfelejtse, mit is akart eredetileg, miért fogta le Matyit, ki kire haragszik, és tulajdonképpen kinek van igaza. Olyan ösztönösen vágta pofon Matyit, hogy csak akkor észlelte, mit művel, mikor a csattanás elhangzott. Szinte a képébe mászott az öklével. Szerencsére még idejében észbe kapott, és csak alaposan megrázta...

– Akarsz még egyet, akkor köpködj!

Megbolydult a Kloáka; Kozma Árpí közéjük ugrott, Szentesi csendet ordított, többen Sándort csitították, bár erre már nem volt szükség. Matyi vérző orrát törölgette.

– Tegyel hideg vizes borogatást a tarkódra – tanácsolta Zoli, miközben a papírjaival babrált.

– Végre egy kis botrány! Mi történik itt? – kászálódott ki Gabi a бүтүből, mint aki semmit sem ért.

– Ó, semmiség. Egyszerűen leköpték a titkárt, de ő azt hitte, esik az eső – ásított Birtalan Ákos.

Sándor ismét úgy érezte, elborul az agya. Ákos felé rohant, hogy megüsse. Gabi állta el vékony testével az útját, könnyen félrelökte, de addigra Árpi is odaért, ágyról ágyra ugrálva.

– Megőrültetek!? Tisztára elment a józan eszetek? Leköpitek és ütitek egymást. Ha valaki még hozzá mer nyúlni bárkihez, én verem szét a fejét! – emelte fel Árpi az elnöki combcsontot, mint egy buzogányt.

– Hát akkor verj szét közöttük – biztatta Szentesi.

– Az az ember, aki hagyja leköpni magát, nem érdekel más, legfeljebb azt, hogy a többiek is leköpjék – fonta össze izmos karját Birtalan.

– Igazad volt, Sándorkám, kérlek alássan. Jól tetted, hogy szájon vágta.

– Mit köpdösödsz, Mátyás – szólt szigorúan Árpi, még mindig az ágy tetején, leeresztett combcsonttal. – És te, mit pofozkodsz? Nem szégyellitek magatokat?

– Sándor egy szar! Rá csak köpni tudok – szólalt meg Matyi.

– Hogy mersz ilyesmit mondani Sándorról? – Kérlek alássan – ez már Bereginek szólt.

– Úgy, hogy Beregi elvtárs beköpött minket, az egész Kloákát bemószerolta, Wienkler mindent tud rólunk.

– Menj el, mit lehetett beköpni rólunk – álmélkodott Mihályfi.

– Mit, mit? Hát az akadémiát. Azt mondja, gúnyolódunk.

– Én idejében figyelmeztettelek, hogy ne csúfolódjatok. Emlékezz! Itt álltam a kályha mellett.

– És a plakátokat, főleg Popovot és Schwarzot, mit gondoltok, kitől tudta meg? – fújta még mindig vért a zsebkendőjébe Matyi.

– Megkértelek, szedjétek le a plakátokat, a saját érdeketekben. Igaz, vagy nem igaz?

– Így igaz, kérlek alássan, én hallottam – hajlongott Kőmíves.

– Ha tudni akarod, ma délelőtt itt járt Wienkler, és házkutatást tartott. Széttúrta az ágyamat, és elvitt mindent az Akadémiával kapcsolatban.

– Állj meg, Mátyás! – szállt le végre Árpi az ágyról. Mitől vagy olyan biztos, hogy Sándor a besúgó? Más is lehet.

– Miért lenne más? Sándor évek óta Wienkler jobbkeze, vakon teljesíti parancsait, ma délelőtt a rektorátus előtt beszélgetett vele. Akkor mondott el mindent.

– Egy-két perc alatt, mi? – szólt bele Sándor. – Mert utána már veled csevegett. Fel ne robbanjon az agyad a nagy okosságtól, te hülye Mátyás!

– És elvitte a dolgozatokat, amiket az Akadémián felolvastunk. Innen, az éjjeliszekrényemről. Most nyilván mindent rám fog kenni, én leszek mindenért a felelős.

– Matyikám, ha haragszol is rám, figyelj ide – ment az ágyához Sándor. – Azt állítod, én köptelek be. Kérlek, gondolkozz. Én bakter-gyakorlat után találkoztam vele, tehát ma délben. Te mondod, hogy ma reggel kutatta át a holmidat! Világos ez a te nagy víztartalmú agyadnak?

– Érted, Mátyás? – igyekezett békét teremteni Árpi. – Sándor nem mondhatta el, ma egész délelőtt együtt voltunk.

– Ez még nem jelent semmit – gyűrt össze egy lapot Kóbor Zoli.

– Sándor már tegnap csicsereghetett. Délelőtt itt röhögött velünk, ebéd után...

– Hazajöttem, és lefeküdtem.

– Attól még lehetett időd leadni a drótot: „Halló, itt Beregi. Alássan jelentem a következőket...”

– Zoli, szájon váglak! – ugrott Beregi.

– Ne bomolj! Eszemben sincs téged sértegetni, nem is érdekel az egész ügy. Csupán a rend kedvéért... Valaki elmondta, te... más...

– Nagy szar vagy, Beregi. Ezt már mások is mondták, most én is meggyőződtem róla – gyújtott cigarettára Matyi.

Sándor zsebre dugott kezekkel lassan Matyihoz lépett. Elnémult a Kloáka, mindenki érezte, elérkezett a perc, amikor már nem szabad beleavatkozniuk. Megállt Mátyás mellett. Nagyon halkan beszélt, mégis mindenki értette.

– Adj egy cigit. – Matyi ledobta az egész csomagot a pokrócra. – Tüzet is!

Matyi kezében reszketett a gyufa, az orra duzzadtan fénylett. Sándor mélyet szívott, és leült melléje.

– Mindenki figyeljen rám! – szólt hangosan. – Bárki érdeklődik a tegnapi akadémiai hülyéskedésről, azt kell mondani, nem volt abban semmi olyan kifejezés, ami helytelen vagy félreértelmezhető.

Nem gúnyolódtak senkin, sőt Mikola pozitívuma, hogy nevetségessé tette a csillagjóslást, Birtalan pedig Freudot. Ez az igazság. Az igazságot pedig el kell mondani mindenkinek, Wienkler is megtudhatja, ez nem

jelent besúgást. Én is elmondtam volna neki, ha megkérdez, de úgy látszik, már mindent tudott. Mi több: leszidott, azt mondta, én vagyok a hibás, amiért idáig fejlődött a dolog.

– Túl nagy feneket kerítetek az egésznek, nem éri meg – intett búcsút Szentesi, és elment találkára.

– Véleményem szerint mindenki feleljen azért, amit mond, amit tesz, azért is, ha valakit beköp.

Hosszú csend következett. Látszott, senki sem akarja folytatni a vitát. Gabi törte meg a hallgatást, inkább csak azért, hogy végre szóljon valaki.

– Zoli, mit csinálsz azzal a sok papírral?

– Dossziékba rendezem az előadásokat, tantárgyanként. Tudod, hogy hívják ezt a rendszert?

– Nem én.

– Dossziérendszernek – vágta ki büszkén Zoli.

– Előadás után gyűlés. Wienkler tartja – súgta Szentesi, aki késve, a tanárnő után jött be.

„Wienkler tartja! Ilyet még nem láttam. Soha nem vezet gyűlést, ritkán szól hozzá, Wienkler csak irányít. Holtbiztos, hogy az Akadémiáról lesz szó, és ennek könnyen kinyírás lehet a vége...”

– A színek két fő csoportra oszthatók: semleges színek és tarka színek. Semleges szín a fehér és a fekete; természetesen a kettő keveréke is, ami a szürkék különböző árnyalatainak felel meg. Annak ellenére, hogy a fehér és fekete az általunk érzékelt színek végleteit képviseli, azaz a fehérnél fehérebbet és a feketénél feketébbet nem tudunk elképzelni, mindkettő sivár szín. Nem szeretem a hivatalos semleges szín elnevezést, mert

mindegyik kifejez valamit, más-más hatással van az ember lelkiállapotára.

„Ha Wienkler tartja a gyűlést, akkor kinyírások lesznek. Elsősorban Mikoláról lehet szó, hisz tegnap már kifaggatta... ezért köpött le engem, mintha én lennék a hibás... Köpje szembe önmagát, vagy köpje le Wienklert, miért engem?... Csak ahhoz nincs bátorsága, tőle fél. Wienklertől mindenki fél?

– Ugyanakkor méltóságos, ünnepélyes, komor magabiztosságot kifejező a fekete...

„Ellenem milyen kifogás merülhetne fel? Hagytam az Akadémiát kifejlődni. Hagyta a bokám, nem is tudtam róla. Wienkler igen, és mégsem tett semmit ellene. Biztosan ő sem tartotta veszélyesnek azt a kis röhcselest, ami ott volt, vagy nem sejtette, mi lesz belőle, különben megakadályozta volna.”

– Ezzel szemben a vörös, a vér színe, a tűz színe figyelmet parancsol, veszélyt harsog...

Elsötétült a terem, kép jelent meg a vetítővászonon.

– Amint látják, ez a nyalka torreádor vörös posztót tart a bika elé. Igen ám, de nekünk orvosoknak illik tudni, hogy a bika színvak! Egy szürke lódennek pont olyan jól fel lehet ingerelni, mint a közönségét a vörös lepedővel. Ez a terrorer két feladatot teljesít egyszerre: egyrészt ingerli a bikát azzal, hogy rázza a rongyot, másrészt vadítja a közönséget azzal, hogy vörös az, amit ráz. A közönség mindig könnyebben ingerelhető, a bikát néha nógatni kell.

Roppant csinos ez a tanárnő, bármelyik harmadévest lepipálja, még Pollák Margitkát is... Elfriedénél is

csinosabb... Olyan, mint egy japán gésa, ezért hívjuk Csocsoszánnak, ezt biztosan tudja, a kontyát is úgy tűzi. Hallj oda, miről tart előadást...

– Jaj annak a vendéglőnek, ahol sötétek a bútorok és füstösek a falak. És jaj annak a hölgynek, aki este galambszürke kosztümben jelenik meg, mert partnerét meg fogja ölni a barna unalom. Legalább maguk jegyezzék meg, kolleginák, hogy estére nem veszünk magunkra hideg színeket. Napközben jól áll a szürke, barna, kék, de estére csak vörösbe, sárgába, narancssárgába öltözzenek... Alapjában véve ugyan mindegy, maguknak még minden jól áll... Két rongyos nadrág közül mindig azt vesszük fel, amelyiken kevésbé látszik a stoppolás, és nem azt, amelyik jobban illik a szemünk színéhez... Figyeljék meg ezt a képet, mellesleg Szinyei-Merse Lilaruhás nője, de ne a nőt nézzék – ez a férfiaknak szól, hanem a színt. Nem ordítóan vörös és nem hidegen kék, mégis mindkettőből van benne valami. Az az érzésünk, mintha kacérkodna mindkét színnel ez a lila. A lila, mely meleg, mégis tartózkodó, ingerlő, ugyanakkor tiszteletet parancsoló.

„Ilyen nőt tudnék szeretni. Minden mozdulata, szava, lélegzetvétele nőies, és ezt öntudatos büszkeséggel teszi. Ettől még az agya olyan, mint a beretva.”

– Sárga. Beszéljünk a sárgáról, ami állítólag a leggazdagabb szín, a festők mintegy hatszáz árnyalatát képesek megkülönböztetni. Citromsárga, aranysárga, szalma, tojás, kanári, és még rengeteg más sárga. Higgyék el, hogy a sárga a legelterjedtebb szín a természetben, a napfény, az érett kalász, a zsír, az arany színe, a bőség és gazdagság szimbóluma. Van Goghon éppen akkor tört

ki az elmebaj, amikor minden kalászt más-más sárgára akart festeni. Kérem a képet! Sárga búzamező, felette a fekete varjak erélyesen kettéválasztott szárnya már a tudathasadás jele, de maguk csak a színeket nézzék... azt a jellemző Van Gogh-i sárgát, hogy a sárga hatszázegyedik árnyalatát is megnevezzük.

Óra végén Sándor úgy érezte, élete egyik legszebb előadását hallotta. Szerette volna az előadót egy Pavlov-nak, Mecschnikovnak, esetleg Bikovnak látni, de sehogyan sem sikerült. Csak a megnyugtatóan szép és ijesztően okos asszonyt látta, és nézte, amíg kitipegett az előadóteremből. Az ajtónál megállt és intett a fiúnak. Ettől úgy megrémült, mintha a nő kitalálta volna a gondolatát, de rájött, milyen nevetséges, és áhítattal követte.

– Foglaljon helyet és gyűjtsen rá – kínálta valamilyen ismeretlen cigarettával. – Azért hívtam, mert engem neveztek ki a maguk évfolyamfelelősének. Szeretném, ha ezentúl minden problémájukat megbeszelnék velem... Figyeljen csak ide: én meggyújtottam a gyufát, ilyenkor úgy illik, hogy a férfi kivegye kezemből az égő szálat, tüzet ad nekem, a nőnek, utána a férfi is rágyújt. Érti, kolléga? Csak azért mondom, mert ezt nincs honnan tudnia, maga munkásszülők gyermeke, ugye? De nem várta a választ, folytatta: – A harmadévbe hatalmas energia szorult, tehetség, fiatal lendület. Maguk nem könnyen kezelhetők, állandóan hóbörögnek, akadémiáznak. Kinek használ ez? Úgy gondoltam, a fölösleges energiát vitorlába kéne fogni. Mi lenne ha, mondjuk, művészetét rendeznék, „Szerelem, szerelem” címmel, amiben a szerelem szépségét, fennköltségét, a nő iránti tiszteletet szólaltatná meg? Gondolkozzanak ezen...

Szokatlan csend volt a díszteremben, annak ellenére, hogy több mint száz harmadéves várt a gyűlésre. Senki sem tudta pontosan, mi készül, Sándor csak a vállát vonogatta, ha kérdezték.

Végre megérkeztek: Wienkler, Kovács – az új városi aktivista – és Dargóczy, az egyetem párttitkára. Ez utóbbit nem nagyon ismerték a fiúk, évfolyamgyűlésekre nem szokott járni. Szentesi kiült az asztalhoz, bal szélre.

„Ez mit jelent? Valamit szerveznek a hátam mögött, nekem senki nem mond semmit, pedig mégiscsak én lennék az IMSZ-titkár ezen az évfolyamon!” Ekkor intett Wienkler, hogy üljön ki Sándor is az asztalhoz. Ettől kissé megnyugodott, várta, mi lesz.

Dargóczy nyitotta meg az ülést, szokatlanul halk, selymes hangján bemutatta Kovács elvtársat, aki ezentúl kizárólag az egyetemmel foglalkozik. Kovács magyar irodalmat végzett a Bolyain, fogadják jó szívvel stb. stb. Dargóczy sajnálta, de el kellett mennie, várta a rektor.

Kovács ökleire támaszkodva állt fel az asztal mögött, úgy tűnt, előbb megszámolja a díszterem sarkait, aztán ivott egy korty vizet, végül megszólalt:

– Elvtársak! Ifjúságunkra jellemző a forradalmi lendület, a tudásvágy, a szorgalom és becsületesség, a munkaszeretet... és... és a lendület... – csapott az asztalra, hogy összekoccantak a poharak. Ezután szenvedő arckifejezéssel folytatta. – Néhány napja, mióta idehelyeztek, alkalmam volt meglátogatni a diákbentlakásokat. Mind a fiúk, mind a lányok internátusában jártam. Hű, hűű,

hogy én ott miket láttam! – fütyöntött, mintha viccet vagy pletykát készülne elmondani. – Ahová csak néz az ember, mindenütt bugyik lógnak. Így, ahogy mondom: bugyi bugyi mellett a fürdőben, hálóban, folyosón. Higgyék el, kérem, valódi női bugyik! – bizonygatta ezt a szörnyűséget, látható élvezettel. Aztán felöltötte undorodó arckifejezését. – Jaj! Bármennyire restellem, mégis el kell mondjam, hogy nemcsak a bugyikkal van baj, hanem azzal a sok eldobált vattával... Tudják, mire gondolok... maguk orvostanhallgatók, értenek, ugye? Szóval, azok a gusztustalan vatták gyakran a szemétkosár mellé hullnak, a vécék mellé. Jaj! – Sándornak úgy rémlett, Wienkler bokán rúgta Kovácsot. – Én ezzel be is fejezem, és az a véleményem, hogy ifjúságunk forradalmi lendületét minden téren ki kell használnunk. Átadom a szót Szentesi elvtársnak, aki a harmadév politikai és kulturális tevékenységéről számol be.

„Tehát referátum is van, ezt sem tudtam, Tibi szólhatott volna...”

– Évfolyamunk nagy fontosságot tulajdonít a politikai ismeretek állandó... sajtószemle... röpgyűlések, szemináriumok... újság-előfizetés ennyi meg ennyi, kollektív színházlátogatás, koncertbérlet, több mint tavaly... elvtársi összejövetelek, küzdelem a jampeckedés ellen, a nyugati kultúra előtti hajbókolás az imperializmus mérgezett fegyvere... Igyekezni fogunk, mindent megteszünk. Vállaljuk... – taps.

– Tessék, szóljanak hozzá – intett Kovács –, a maguk problémáiról van szó, látták, milyen gazdag tevékenységet irányít az IMSZ... Úgy gondolják, szükséges ezek mellé még egy másik szervezet is?

Most már értem. Szentesi beszámolója ürügyén megdorgáljuk az Akadémiát. Majd valaki feláll, és elítéli őket, azok önbírálatot gyakorolnak... Úgy van, Hédi-ke, ezeket ő szokta csinálni.

– Az elvtársak egy csoportjával megtárgyaltuk és elhatároztuk (igen, ezt így kell mondani) –, kérni fogjuk évfolyamunk szégyenének, az Akadémiának felszámolását. Az Akadémia nem egyeztethető össze orvostanhallgatói és ifjúmunkási minőségünkkel, olyan, mint egy gennyes kelevény, amit gyökerestől ki kell irtani – csicseregte a kis szöszke a súlyos szavakat, és aligha tudta, ezzel mit indít el. Az is lehet, nem érdekelte túlságosan, ezt már máskor is bebizonyította. Hédi nem volt szentimentális fajta.

– Ha valaki van a teremben, aki pontosabban körvonalazni tudná az úgynevezett Akadémia tevékenységét, akkor megkérjük... – tekintett körül Kovács, mint aki jól tudja, van valaki. Volt! Nevezetesen Fegyveres Anna, aki egész füzetnyi feljegyzést készített, teljesen véletlenül, talán már tegnap, sőt papírcsíkokat is tett a füzetbe, hogy rögvest megtalálja az őt érdeklő részeket.

– Örvendek, hogy szerencsés véletlenként Wienkler, Kovács és Dargóczy elvtársak is jelen vannak mai gyűlésünkön. (Az, hogy Dargóczy elment, nem zavarta, neki mindhárom név le volt írva!)

Megragadom az alkalmat, hogy vezetőségünk tudomására hozzunk olyan dolgokat, amelyek az utóbbi napokban történtek. Évfolyamunk egy elenyészően kis része Mikola Mátyás vezetésével a nyugati kozmopolita, imperialista reakció befolyása alá került, és megalakította az úgynevezett Akadémiát. Tökéletesen egyet-

érték az előttem szóló kolléganőmmel, hogy az Akadémia évfolyamunk szégyenfoltja. Igen, ez a mi szégyenünk, és önbírálatot kell gyakorolnunk, amiért ez velünk megtörténhetett. De nézzük, miről van szó? Mi volt az a híres Akadémia? Elvi szempontból – nyitotta ki máshol a füzetet – egy, törvényeink által meg nem engedett, ifjúságunk elmaradott politikai felkészültségű elemeit felölelő szervezet, amelynek tagjai az erköcselenségig hiányos öltözékben a hullagyalázástól sem riadtak vissza.

– Ott voltál, Fegyveres? – szólt be hangosan Sándor.

– Nem. Nem voltam – bizonytalanodott el Anna.

– Kíváncsi voltam, honnan tudod ilyen jól. Folytasd.

– Hullagyalázás! Brrr... – rázkódott össze Kovács.

– Ennek az úgynevezett Akadémiának jól meghatározott politikai célkitűzései voltak – olvasta Fegyveres a füzetből, melyek a következőkben foglalhatók össze: a haladó orosz és szovjet tudomány, például Popov és Pavlov kigúnyolása. Az alkoholizmus elleni egészségügyi és állami kampány devalválása. Mindkettőért elsősorban Mikola Mátyás a vétkes. Kicsúfolja Zsigmond professzort, és bármennyire hihetetlen, magát a rektor elvtársat is. Mikola úgy beszél róluk, mint akik szellemileg csökkent értékűek. Kozma Árpád még tovább ment. Az egész emberi faj felsőbbrendűségét vonja kétségbe, egyenlőségjelet tesz ember és féreg közé. Egy másik „akadémikus”, akinek nem említem a nevét, mert nincs közöttünk, a születés nagyszerű, felemelő misztériumát rántja le a sárba, mocskolja be.

– Maguknak semmi sem szent? – csapott az asztalra Kovács, ismét csilingeltek a poharak.

– De menjünk tovább. Birtalan Ákos a tetveket emberi tulajdonságokkal ruházza fel. Ezzel azt akarja kifejezni, hogy az ember lelki tevékenysége a tetűköz méltó. Vagyis a központi idegrendszer legfejlettebb részének, az agykéregnek a tevékenységét egyrészt féregbe helyezi, másrészt materialista világszemléletünket sutba dobva, földöntúli, kozmikus sugarak esetlegességétől teszi függővé. Hasonlóképpen Gyüge Gábor ízléstelenkedései a trágyával és lábszaggal, továbbá egy bizonyos fajta hörgés használata köszönés helyett, enyhén szólva, felháborítóak. Miféle köszöntés a *calcar avis* – girus cinguli és melléje egy hörgés? Ahelyett, hogy szépen azt mondaná: Jó szerencsét, elvtárs! De ezt a magasztos kifejezést, a legszebb megszólítást, az elvtárs szót is bemocskolták, összevegyítették urakkal és urinákkal – Fegyveres felkapta a fejét a füzetből, és Wienkler felé fordult. – Nem jegyeztem fel, ki mondta azt, hogy urak és urinák, lovagok és lovaginák. Rémlik, ezt is Mikola...

– Úgy van. Mindig csak Mikola – lapozgatott Wienkler a saját pepita füzetében elégedetten.

– Meddig képesek lesüllyedni? Hová zülленek még? Mikor állnak meg már a züllés útján? – kapkodta a fejét Kovács, a legszabatosabb megfogalmazást keresve.

– Végezetül javasolom a tagságnak – csukta be Fegyveres Anna a füzetét –, hogy Mikola Mátyást, Kozma Árpádot, Birtalan Ákost, Gyüge Gábort és Csondra Kálmánt részesítsük a leg súlyosabb szankcióban, zárjuk ki őket sorainkból – ezzel leült.

Wienkler tapsolni kezdett, Kovács, Szentesi és a tereméből néhányan követték példáját. Másodperceken belül mindenki tapsolt volna, de történt valami.

Sándor nagy vörös posztót látott maga előtt, mintha ő tenne a torreádor és rohanna feléje a bika. Micsoda gyönyörű, nefelejcskék szeme van annak a bikának... Döntött. Talpra ugrott. A bika megtorpant.

– Tisztelt elnökség, kedves tagság! Súlyos kérdésekben kell döntenünk, ezért én azt mondom, ne siessük el. Javaslom, halasszuk el ezt a gyűlést két-három nappal.

Minden szem Wienklerre szegeződött, mindenki tudta, úgy lesz, ahogy ő akarja. Wienkler csóválta a fejét, aztán feltette a hatásos kérdést:

– Elhalasztani? Minek? Van maguknak kedvük még egyszer összegyűlni ugyanezért? „Nagyszerű! Én is így számítottam. De most gyorsan, míg magához nem tér.”

– Nagyon helyes, fejezzük be ma – hangoskodott Sándor –, akkor javaslom, tartsunk egy ötperces cigarettaszünetet. Aki dohányzik, gyorsan menjen ki.

Mire Wienkler ráeszmélt, hogy Sándor jogtalanul átvette a gyűlés vezetését, és szünetet rendelt el, a fiúk fele már a folyosón tolongott.

– Hamar az öt vádlott menjen be a budiba. Ne kérdezz semmit, csináld, amit mondok! Hagyd a szivarat, Kálmán, most jött rád?... Ide figyeljete, fiúk! Ha ma kizárnak az IMSZ-ből, holnap az egyetemről is repültek, ez holtbiztos.

– Hogy mondhat olyasmit, hogy hullagyalázás! – méltatlankodott Kálmán.

– Mindegy. Ismerd el, hogy meggyaláztad Zsuzsikát, ismerj el mindent, gyakorolj önbírálatot, a világért ne ellenkezz! Srácok, mindenki mindent ismerjen be, nem vitatkozni! A világért se vitatkozzatok! – Sándor jobbra-balra rohangált, beszélt Ildikóval, Zsikével, Mirceával,

Margitkával, Bercivel és másokkal. Szájukba rágta, ki mit szóljon hozzá.

– Remélem, felfrissültek, és most már gyorsan be tudjuk fejezni. Természetesen ez elsősorban maguktól függ. Akkor rajta! – intett Wienkler.

Kovács a pepita füzetben keresgélte a számára ismeretlen neveket, hogy tudja, kit kell kizárnia. Wienkler, mikor észrevette, elkapta előle noteszét, és egy papírra felírta a neveket. Fejből tudta.

– Tehát Mikola, Kozma, Gyüge, Birtalan és Csondra esetét tárgyaljuk meg.

– Arra kérem az elnökséget – ugrott fel ismét Sándor, hogy ne ebben a sorrendben vitassuk meg, hanem fordítva; kezdjük Csondrával.

Wienkler erősen gondolkozott, Kovács gondolkodás nélkül jóváhagyta:

– Tőlem... Halljuk, Csondra Kálmán ellen mi a vád?

– Elmondom én, ha szabad...

– Maga kicsoda? – csodálkozott Kovács.

– Én vagyok Csondra Kálmán.

Néhányan halkán nevettek. Wienkler gondolatai valahol messze jártak.

– Belátom, hibás vagyok, ezért önbírálatot gyakorlok – verte a mellét Kálmán. – Nem lett volna szabad csövet dugnom a koponyába. Így az a vád ért, hogy meggyaláztam Zsuzsikát az öreglikon keresztül...

– Ki az a Zsuzsika? – kérdezte halkán Kovács Szentitől.

– Egy csontváz. De nagyon szép csontváz. Zsigmond tanáré. De Csondra nem azt, egy másikat a Kloákában...

– És az... az öreglik hol van?

– Alul, a fején, ahol a gerincvelő kilép.

– ...kérem, én nagyon sajnálom. Fogadom, hogy soha többé ilyet! – ült le Kálmán.

Nevetett a terem, Kovács is mosolygott, most már azt is értette, hogy min. Nyilván senki se szavazta meg Kálmán kizárását, még Fegyveres Anna se, tartózkodott.

– A következő Birtalan Ákos. Van-e valami mondanivalója? – Wienkler csak most döbbsen rá, hogy egyet elszalasztott, ezúttal annál jobban figyelt. Ákos és Anna egyszerre kértek szót:

– Akkor a nőké az elsőség – hajolt meg Kovács, és Fegyveres még egyszer elmondta előbbi szövegét...

– Hozzá kell tennem, nem ártana jobban utánanézni Birtalan társadalmi eredetének, jövedelmi forrásainak, mert feltűnően elegáns, túlságosan úri fiú – fejezte be fenyegető hangon.

– Tisztelt elnökség, kedves barátaim. Vétettem önök ellen, az évfolyam, sőt magam ellen is. Ezért kizárólag én vagyok a hibás, és ezt csak én hozhatom helyre. Talán felhozhatnám mentségemül, hogy én nem a legmagasabbrendűen szervezett anyag, az agykéreg tevékenységére gondoltam, hanem arra a másokra, amit léleknek nevez a klerikális reakció, és amely fehér galambként ott lebeg az Úr trónusa felett. Én eredetileg Freud Zsigmondot akartam kigúnyolni, a reakciós áltudóst, akiről mindenki tudja, milyen vallásos – Wienkler felkapta a fejét, nyilván ezt ő jobban tudta.

– Ez végeredményben pozitívum – tárta szét karjait Sándor, amivel valamelyest irányt szabott Ákos sorsának.

– Kevés pozitívum a sok negatívum mellett – fűzte hozzá Wienkler.

– Reméljük, ezek után csak a jó oldalai kerülnek előtérbe – kotyogott Sándor az alatt, míg Kovács szavaztatott, és eredménnyel, mert többen visszahúzták a kezüket. Alig ötven szavaztak Ákos kizárása mellett.

– Akkor adjunk neki egy utolsó, írásbeli figyelmeztetést – legyintett Wienkler.

– Elég lesz egy szóbeli is. Elvégre belátta hibáját – alkudozott Sándor.

– De arra még nem válaszolt, mitől olyan elegáns? – sipított Fegyveres Anna, láthatólag sajnálta, hogy ezt se zárták ki.

– Attól, hogy mindennap mosok egy inget, és kivásálok egy másikat, mert szeretem a tisztát.

„Ezzel inkább ne okoskodj, azt jelenti, több inged van. Én is tudom, úri gyerek vagy...”

– Úrfi sohase voltam, én mindig dolgoztam, most is kérgesebb a tenyerem, mint a tiétek – mutatta Ákos lapátnyi mancsát. „Mi lesz Gabival? Alig került be, nincs mit ennie, nincs lakása, mégis foggal-körömmel kapaszkodik az egyetembe. Hogy védi meg magát? Sajnos, az a hörgés...”

– Én eredetileg nem szerepeltem dolgozattal, csak úgy hozzászóltam. Én voltam a koreferens, de bár ne tettem volna. Most már késő. De higgyétek el, a kollégák lábszaga volt mindenért a hibás. Ott ültem a földön, és nagyon éreztem a bűzt. Falusi gyerek vagyok, nálunk azt tartják, akinek bűdös a lába, tapicskoljon trágyalében, attól elmúlik. Gondoltam, ezt elmondom, elvégre népi megfigyelés, de aztán szégyelltem magam csak úgy egyszerűen beszélni, és elkezdtem latin szavakat használni, hogy *calcar avis* meg *girus cinguli*...

- És most magát majmolja az egész egyetem!
- Én erről igazán nem tehetek, én csak tréfáltam.

Wienkler elégedetlenül csóválta a fejét, de szemében ott fénylett a sikerélmény. Érezte, Gabit könnyű lesz kinyírni, de még bebiztosította magát:

– Látom, Gyüge kolléga, nem túlságosan bánja, amit tett. Népi babonákról hord össze hetet-havat, és a közgyűlést hülyének nézi! „Veszélyes helyzet! Valamit tenni kell, különben úgy kizárják, mint a huzat.”

– Kedves barátaim. Én valamit tudok Gyügeről, amit ti nem tudhattok, mert ő erről sohasem beszél. Néma csend ült a díszteremre, Sándor fátyolos hangon folytatta. – Gábor egy halott fiú helyén van itt. Gyüge volt az első, aki nem került be a felvételin. De meghalt egy fiú, annak a helyét foglalta el. Gábor mellett mindig ott van a másik, egy halott... Ezt ne felejtsetek.

Kétszer szavaztatták a népet, de hiába, Gábor is megúsza szóbeli figyelmeztetéssel.

– Maga túl sokat korteskedik, Beregi! Vigyázzon, megütheti a bokáját.

– Ezt vegyem szóbeli figyelmeztetésnek? – igyekezett mosolyogni Sándor, hogy azt a látszatot keltse, mintha nem tudná elhinni, hogy Wienkler fenyegeti őt.

„Gabit meg tudtam menteni, de Wienkler észrevetete, hogy az ő fegyvereit használom. Tőle tanultam, büszke lehetne rám!” – Kozma Árpira ráordított Wienkler...

– Maga nem beszél, csak arra válaszol, amit kérdeznek! Ki nevezte ki titkárnak?

– Senki. Nem is tudtam, hogy rangom van.

– Volt. Milyen feladattal bízta meg Mikola Mátyás?

– Hogy terítsek egy abroszt az asztalra...

– Válaszoljon tisztességesen! Milyen szervezési feladata volt, kiket kellett értesítenie?

– Én aztán senkit. Jöttek maguktól.

– Mégis, hogy lett magából titkár? – töprengett Wienkler, de Matyi kisegítette...

– Én neveztem ki, akkor támadt az ötletem. Egyéb-
ként nem volt ott senkinek se funkciója, nekem sem.

– Arra válaszoljon, Kozma, hogy érti azt, hogy csóré-
ságunk és proletárságunk?

– Azt úgy, hogy csóré felsőtestünk proletárságunkat bizonyítja, a nyakkendő, hogy urak is tudnánk lenni. Húzhattunk volna inget is magunkra, majdnem mindenkinek volt, de nem akartunk!

– Miért?

– Hogy a szegényekhez való tartozásunkat bizonyítsuk.

– És a férgekkel, közeli rokonainkkal, hogy állunk?

– Véleményem szerint némely ember tényleg közelebb áll a féreghez, mint hozzánk... Láttam egy plakátot, amelyen a munkáshatalom kisöpri az élősködőket a gyárból. A volt tulajdonost, hízott, frakkos pondrót, a főmérnököt, aki hőscincér lárvája, a könyvelő gyanakvó giliszta, és így tovább. Majdnem elfelejtettem: volt ott még egy bundás nőkukac, kalárisal a nyakán, ő lehetett a tulaj babája – a hallgatóság kacagott, mintha Wienkler is megenyhült volna.

– Mondja, Kozma, maga mindig ilyen vicces?

– Ez nem vicc, Wienkler elvtárs! A kizsákmányoló osztály határozottan élősdiféreg-tulajdonságokkal rendelkezik. Ezt én állítom és a plakát!

– Mikola Mátyás – hangsúlyozta Kovács, kíváncsi volt, ki lehet az az elvetemült. Wienkler a noteszében

lapozgatott, Fegyveres Anna a füzetében. Matyi halott-halványan állt fel, de Sándor leintette, előbb ő kért szót:

– Mai gyűlésünk azt bizonyítja, hogy helyes bírálattal és őszinte önbírálattal a mi problémáink megoldhatók. Mikola Mátyás súlyos hibákat követett el, ezért elvárjuk tőle, hogy a teljes beismerés hangján gyakoroljon önbírálatot. (Figyelj rám, Mátyás, még nincs minden elveszve!) Mikola Mátyás becsületes munkásszülők gyermeke, aki minden munkából alaposan kiveszi a részét. Már a brigádban is dolgozott, felvételi után. Okos, értelmes, szorgalmas fiú, a vizsgáit kitűnő eredménnyel tette le. Mindenki szereti, mert kedves, segítőkész, mert szeret viccelni, de tréfáival soha senkit meg nem sért. Bántott valakit közületek? – tette fel Sándor a szónoki kérdést, de Wienkler nem hagyta.

– Elhiszem, hogy Mikola jó, szép, okos, mindennel egyetérték, de miért szervezett akadémiát?

– Én nem szerveztem semmit.

– Akkor hogy került oda több mint száz ember? Véletlenül?

– Tudták, hogy felolvasok. Tehát valaki szólt nekik!

– Nem, csak úgy beszélgettünk, és én mondtam.

– Ez az! – csapta le noteszét Wienkler. – Tehát be-szervezte a vasárnapi gyűlést.

– Nem mondtam, hogy gyűlés lesz, csak annyit, felolvasok... Tudta Kozma Árpí, Szentesi, Golea, Hosszú Tibor és mások.

– Beregi tudta?

– Nem hiszem.

– Miért?

– Féltünk tőle, nehogy elrontsa a mulatságot.

– Pedig Mikola tréfás csillagjóslásán én is jót mulattam, igen szellemesen csúfolja ki az asztrológiát – kacagott Sándor, hogy oldja a törvényszéki hangulatot.

– Magának ki adott szót, Beregi? – igaz, Wienkler se kért szót, mégis állandóan beszélt, de ez láthatólag nem zavarta. – Értsék meg végre, engem nem érdekel a sok locsogás, ami ott volt, tetvekről, férgekről, lábszagról. Egyedül az, hogy szervezkedtek. Gyűlést szerveztek, és ezt Mikola tette.

– Semmit se szerveztem, senkit sem hívtam, semmi rosszat nem tettem.

– Ne magyarázzon, Mikola. Még hogy nem szervezett? IMSZ-gyűlésre mennyit szervezünk, mégis nehezen jönnek.

– Én semmit sem szerveztem!

„Ha Matyi most félviccesen elkezdené verni a mellét, belátná, hogy akaratlanul bár, de beszervezte a népet, igaz, ennek annak akkor még nem volt tudatában... belátja hibáját, és megígéri... akkor talán... még megúszhatná egy írásbelivel, de így?!”

– Ismétlem, nem az olcsó szellemeskedéseikkel van baj, hanem azzal, hogy szervezett körülmények között hangulatot teremtettek. Az, hogy akadémiának nevezték ki magukat, éppen olyan, mint ha az almakukac várúrnak képzelné magát. Az viszont arcátlanság, hogy saját tanáraikat és intézetünk rektorát kicsúfolták. Ez pedig Mikola Mátyás műve, így van?

– Ha elolvassa az egész szöveget, meggyőződésem, hogy a rektor elvtárs is kacagni fog – próbálkozott Sándor ismét lazítani, de Wienkler durván ráordított:

– Csend! Ne kotyogjon állandóan. Maga is hangula-

tot akar teremteni Mikola javára, mint az, aki bekiáltotta, hogy „Mindenkinek a szeme világa!”, és nem átalította hozzátenni, hogy „Aláírás: a harmadév!”.

Ha mindenkinek, ez azt jelenti, maguknak is a szemük világa, tisztelt kolléganők, akik itt vannak a teremben. Hédikének és Fegyveres elvtársnőnek is a szeme világa. És szeme világa a tanári karnak, szeretett rektorunknak, mi több, pártunk és kormányunk vezetőinek, sőt, Sztálin elvtársnak is a szeme világa!? – fejezte be Wienkler crescendóval, amitől kidagadtak nyakán az erek. Sziszegve még hozzátette: – Meddig képesek még lesülyyedni, híres harmadév?

– Szsss... hová zülленek még? – visszhangzott a felháborodott aktivista.

Vége. Matyi elveszett. Lám, a teremben némelyek szégyenkezve sütik le a szemüket. Wienkler uralja a hangulatot... Matyi talán még megpróbálhatná... de nem mozdul... Kovács már készül, nem szabad hagyni, hogy kizárják Matyit.

– Nagyon igaza van Wienkler elvtársnak, csúf dolog szüleinkről, vezetőinkről így nyilatkozni – Wienkler figyelmesen hallgatta Sándort. – Csakhogy Mikola Mátyás sohasem mondott olyasmit, hogy bárkinek a szeme világa. Erről nem is tudhatott előre, ott kiáltotta be valaki.

– Nem mondaná meg, hogy ki? – mosolygott szélesen Wienkler. „Nem szeretem, ha így mosolyog.”

– Nem tudom.

– Hogy maga, Beregi fiam, soha semmit sem tud, csak az osztályellenséget védelmébe venni!

– Mikola nem osztályellenség! Megtiltom, hogy bárki ilyesmit állítson! Mikola becsületes proligyerek, van-

nak hibái, de nem olyan nagyok, hogy ezért ki kellene zárunk! Ne kerülgezzük, mint macska a forró kását: Wienkler elvtárs ki akarja nyírni, én ezzel nem értek egyet, és nem is fogom megengedni, amíg én vagyok itt a titkár. Soha az ellenséget sem elvi, sem elvtelen alapon nem védtem, de Mikola nem osztályellenség, hiába igyekszik Wienkler elvtárs ráfogni. Tessék, barátaim, mondjátok meg ti is a véleményeteket – fordult az ijedt diákok felé Sándor.

Wienkler enyhe, megbocsátó mosollyal szólt a tagsághoz, de amit mondott, az csak Sándornak szólt:

– Beregi kolléga ismét kotnyeleskedik, pedig mondtam már, magának senki sem adott szót.

– Magának sem, Wienkler elvtárs – kiáltott Sándor.
– Tudtommal Kovács elvtárs vezeti a gyűlést. Ha belebeszéltem, csak azért tettem, mert nem vagyok hajlandó társszerzőnek szegődni egy igazságtalan kinyíráshoz!

Wienkler továbbra is mosolygott, de egészen más-képp. Odasúgott Kovácsnak, mire az kijelentette, hogy öt perc szünet következik. Sándornak már körmét égette a csikk, amikor megsejtette a folytatást. Fel se tűnt körülötte a nagy lótás-futás, az se, hogy vele senki sem áll szóba, annyira lefoglalták gondolatai. Elszívott még egy cigarettát. A gyűlés csak akkor folytatódott.

– Felhívom a figyelmüket, csak az beszéljen, akinek szót adok! – szólt Kovács. Wienkler mélyen fejet hajtott, hogy az egész terem lássa, beleegyezik. – Tessék, Fegyveres elvtársnő – Anna kijött az első padig, szembefordult a közönséggel, füzet nem volt nála.

– Az előbb sajnálatos eseményeknek voltunk szem- és fültanúi, ami gyűlésünknek egészen más irányt szab.

Wienkler elvtársat, akinek maradandó érdemei vannak az osztályellenséggel vívott harcban, ki főiskolánkért annyit tett, és következetesen küzd egyetemünk makulátlan tisztaságáért, sérelem érte, a legigazságtalanabb formában. Beregi kolléga, és csodálkozom, hogy éppen ő, aki mégiscsak évfolyamunk titkára, ha nem is túlságosan népszerű, tiszteletlenül viselkedett Wienkler elvtárrsal, főiskolánk veteránjával. Beregi Sándornak ez a minősíthetetlen viselkedése nem véletlen jelenség, egy már régóta érő folyamat eredménye. Beregi már jó ideje megbékélő magatartást tanúsít az osztályellenség bizonyos mesterkedéseivel szemben, többek között így alakulhatott ki szeme láttára az akadémia. Jó lenne ezen elgondolkozni másoknak is.

„Ez nem igaz! Nem lehet igaz! Megörültetek, emberek. Mit tegyek? Ha tovább vagdalózom, képesek kizárni, aztán mind kereshetem az igazamat... Úristen, még az egyetemről is kithetnek! Micsoda jellemtelen alak ez a Fegyveres. Bárkiről elmond bármit, rendelésre. Wienkler, az egészen más, ő meggyőződésből teszi... Félelmesen okos ember, és azt hiszi, igaza van. Ha annyira okos, miért nem jó, legalább egy kicsit...?”

– Tökéletesen egyetérték az előttem szóló Fegyveres Annával – csicseregte Hédi –, és javasolom, Beregi Sándort figyelmeztessük írásbeli megrovásban, legyen ez az utolsó figyelmeztetés.

„No, nézz oda, a kis szentimentális hóhérsegéd! Vajon ki veszi el feleségül... Hülyéskedek, pedig akár ki is nyírhat Wienkler ilyen támogatással. Kizárni? Azt azért mégsem, vannak még törvények... A többiek sem hagynák... mégiscsak szeretnek a fiúk.”

– Ki óhajt még hozzászólni? – kérdezte Kovács. Többen jelentkeztek, Sándor is, de Kovács úgy tett, mintha nem vette volna észre. Végül Kóbor Zolit szólította, akinek a nevét a papírról olvasta le. Érdekes, Zoli nem is jelentkezett.

– Nem akarok hozzászólni – dadogta. – Igaz, hogy szóltak a szünetben, de nincs mit mondanom. Egyetértetek. Legfeljebb annyit, hogy Beregi megérdemli a büntetést, elég sok rosszat csinált másoknak. Régebben...

Sándor ismét jelentkezett, de most sem kapott szót, Kovács már szavaztatott.

– Ki van amellet, hogy Beregi írásbeli megrovásban részesüljön? Tessék bátran, és siessünk egy kicsit, mert kihűl a leves... – vagy harmincan emelték a karjukat, köztük Kálmán is. – Ki van ellene?... Egy... Maga miért van ellene? Gyüge Gabi fel sem állt, úgy válaszolt:

– Erre nem vagyok köteles válaszolni, nekem jogom van szavazni. Azt teszem. Egyébként azért, mert igazságtalannak tartom a büntetést. „Hagyd el, Gabi, ha most előlről kezdik az egészet, téged is kinyírhatnak, és úgy nem segítesz rajtam! Most már csak bólogatni szabad.”

– Ki tartózkodik? „Húsz-huszonöten... Nem értem. Több mint százan vagyunk a teremben, harmincan megszavazták, egy ellene, huszonöt tartózkodik. Ez még mindig csak a fele, a többiek miért nem emelik fel a kezüket?”

– Azért a többség megszavazta Beregi szankcióját. Fogadjuk el – mondta Wienkler, mert okos ember volt. Mikolát mukkanás nélkül kizárta a megfélemlített évfolyam. Nem volt már senki, aki védelmébe vette volna. Zoli az Internacionálé alatt összeszedte a menzajegyeket, félő volt, hogy lekésik az ebédet.

– Fiatalember, tanulja meg befogni a száját, ha hosszú életű akar lenni az egyetemen! – mosolygott rá Wienkler. – Egyébként a titkári teendőket Szentesi veszi át ideiglenesen. Mégiscsak egy szankcionált titkár.

Sándor oda akarta adni a menzajegyét Zolinak, de az nem fogadta el.

– Ne haragudj, így is túl sok van már. Összekeverem, elveszíthetem... tudod, hogy van – tudta, de fájt. Jobban, mint Fegyveres Anna nyílt aljassága.

– Gyere, Sándor, fussunk! Hamarabb érünk le, mint a többiek. Gyere, no – bökte oldalba Gabi, mintha mi se történt volna. Zoli jegyeire még kiadták az ebédet, Sándornak már nem. Ott ültek Gabival a macskaasztalnál, és hideg levesmaradékot ettek, amit a gyalogosok meghagytak.

Másnap, szerdán délelőtt a rektori hivatal szétküldte a szankciókat, Szentesi olvasta fel az egész évfolyam előtt. Határozott, szép hangja úgy zengett a díszteremben, mint egy törvényszéki ítélet kihirdetése.

– Mikola Mátyást exmatrikulálták⁸ az ország valamennyi orvosi egyeteméről, az újrakezdés joga nélkül. Kozma Árpádtól megvonják az ösztöndíjat, és köteles elhagyni az internátust. Birtalan Ákost kizárják a bentlakásból. Gyüge Gábor...

– Kíváncsi vagyok, tőlem mit vesznek el. Se ösztöndíjam, se lakásom.

– Gyüge Gábor rektori megrovásban részesül – olvasta Misi.

– No, látjátok? Én vagyok az egyedüli, aki kap is valamit. Megrovást.

– Csondra Kálmán, három hónapi ösztöndíjmegvonás, és végül... Beregi Sándor!

„Mi? Adminisztratív büntetést is kaptam? Ez nem lehet! Talán rosszul hallottam? De nem, Szentesi nagyon világosan mondta a nevemet... Akkor miért nem olvasa? Élvezi a hatást.”

– Beregi Sándort hat hónapi ösztöndíjmegvonásra és az internátus elhagyására kötelezi a rektor. Kozma, Birtalan és Beregi legkésőbb holnapután, december harmincegyedikén kötelesek kiköltözni.

Sándor rögtön bement a rektoriba; a titkárnő bájosan mosolygott, és közölte vele, hogy a rektor sajnálja, de nem segíthet, viszont hajlandó Beregi kollégát fogadni a január huszonötödiki audiencián.

Dargóczy meglepődött, amikor meglátta Sándort. Kedvesen fogadta a feldúlt fiút, helyel, cigarettával kínálta, és figyelmesen végighallgatta.

– És maguk most mit akarnak? – kérdezte a hosszú, őszinte beszámoló után.

– Csak én. Még senkivel sem beszéltem. Az akadémia újravizsgálását, de Wienkler nélkül, ezt akarom. Wienkler rosszindulatú ember.

Helyenként őszülő, szőke, gyenge szálú haja volt Dargóczynak. A hangja csendes, simogató, szinte lányos, akkor is megnyugtató, ha nemet mond.

– Annyira bántja magát ez a megrovás? Tudja, engem hányszor megbíráltak, megróttak... Szankcióm is volt. Ha én ezt mind mellre szívom, mint maga, kolléga, hova jutottam volna.

– De én nem tudom így! Vagy elfogadom a bírálatot,

és akkor minden erőmmel megjavulni igyekszem, vagy nem fogadom el, de akkor azt meg is mondom.

– Wienklernek egyáltalán nem volt igaza? – kérdezte nyugodtan Dargóczy.

– Valami igaza neki is volt, de túl keményen büntetett. Mikolát kizárta, tőlünk elvette az ösztöndíjat...

– Én azt tanácsolom, törődjenek bele ebbe a döntésbe, még ha nehezükre is esik. Ne felejtsek el, Sztálin elvtárs arra tanít, ha egy bírálóknak csak öt százaléka igaz, azt el kell fogadni. Eltelik az a pár hónap.

– Nekem fél év! Azalatt hol eszem, és hol lakom? Ott-honról nem kérhetek, inkább belepusztulok. Követelni fogom a rektortól az ügy adminisztratív újratárgyalását.

– Ha nem érzi magát hibásnak, ám legyen. Írjon egy kérvényt és kérje a magára vonatkozó rektori szankció eltörlését, én támogatni fogom – veregette vállon Dargóczy.

– Csak az én büntetésemet? Mindenkiét vonják vissza! Hogy lehet Mikolát ilyen semmiségért kizárni, harmadévról?

– Látszólagos semmiségekből kifolyólag meg is lehet halni. Elhiszi, Beregi kolléga?

– Inkább belepusztulok, de nem hagyom ennyiben!

Dargóczy elgondolkodva simogatta vékony borostáját, újabb cigarettára gyújtott, pedig még az előbbi is égett. Későre szólalt meg.

– Kedves Beregi! Én azt hittem, magával értelmesen lehet beszélni, de látom, nem akar. Akkor jegyezze meg, amit mondok. Egy: ne piszkálják ezt a... dolgot, mert csak még bűdösebb lesz. Nincs kizárva, hogy az ügy újrafelvétele esetén mások is kitörhetik a nyakukat. Még

maga is. Kettő: magának személyesen azt ajánlom, ne hangoskodjon annyit, jobban gondolja meg, mit beszél. Sajnálom magukat, de fiatalok, nem hálnak bele. Mikola elveszti ezt az évet, jövőre kéri, hogy vegyük vissza, és vissza fogjuk venni. Jövőre már semmi értelme se lesz ennek a csacsi akadémiának. Megértette?

– Meg – suttogta szomorúan. Mielőtt kilépett, Dargóczy még eszébe juttatta:

– Amint mondtam, magán tudok segíteni. Holnap hozza a kérvényt.

Vacsora után csak tengett-lengett a Kloáka, mintha senki sem találná a helyét. Senki sem tanult, pedig hamarosan kezdődnek a szigorlatok. „Még három nap, és vége az évnek. Még három napig van hol laknom. Mi lesz azután? Haza semmi esetre sem írom meg.”

Heverészttek, szivaroztak a fiúk, ketten hatvanhatoztak, de nagyon halkan. Birtalan Ákos készült valahová, gyakran eljárt este, és ilyenkor csak reggel jött haza. Matyi csomagolt, éjszaka indul a vonata.

– Maradt három napra menzajegyem, ezt neked adom, Gábor. És van egy darab szalonnám. Kell? Nem viszem haza.

– Már hogylene kéne? Elfér itt a bütübe. Köszönöm szépen.

– Sándorkám, neked is hagyok valamit emlékebe – és odahozta a két kötet Németh Lászlót.

Sándor úgy érezte, elszorul a torka, de igyekezett vidám hangot megütni:

– Köszönöm, Matyi, de írdál bele valami szépet, hogy emlékeztessen.

– Tessék, használd egészséggel – és az ő hangja is

megcsuklott. Aztán Sándor füléhez hajolt és belesúgta: *calcar avis*, hrrr. Összeölelkezve nevettek. Egymást átka-rolva igyekeztek hangosan kacagni. Egymást rázva erőltették a röhögést, ami végre sikerült is. Aztán lopva letö-rölték a könnyeiket.

– Végre egy kis jókedv – ujjongott Kóbor Zoli. – Ak-kor felolvasom a ma megírt dolgozatomat. Jó?

Szívlüktető csend ereszkedett a Kloákára. Kőműves gyorsan a fülére csapta a párnát, mint aki alszik.

– Nekem, sajnos, mennem kell. Sok szerencsét, Ma-tyikám – szólt Ákos és kilépett. A többiek elfordultak, vagy úgy tettek, mintha elmélyedve olvasnának. Zoli bambán hordozta körbe tekintetét, kezében teleírt papír-lap. S akkor felpattant az ajtó. Kerekes dugta be a fejét.

– Fiúk, rossz hírem van számotokra. Meghalt egy évfolyamtársatok. Tordai Béla... Infarktus. Most egy órá-ja a kettes belen. „Meghalt? Meghalt Béci? Lehetséges? Kerekes mondja... Infarktusban, akkor igaz kell hogy le-gyen, ha azt is tudják, miben halt meg... Hogy lehet ilyenkor meghalni? A harmadév közepén. Egyáltalán, miért kellett meghalnia, miért?”

– Köszönöm fiúk, hogy elkísértetek utolsó utamra...

– Ne beszélj butaságot, Matyi, hamarosan vissza-jössz. Dargóczy azt mondja, jövőre már semmi jelentő-sége az egésznek.

– Tegyük fel, igaza van, visszavesznek. Kezddhetem előlről a harmadévet, más évfolyamon, más emberek között, utánatok kullogva, mint a bukottak. Kóbor Zo-li egy évvel felettem fog járni, esetleg kölcsönadja jól rendezett dossziéit, elvárja, hogy előre köszönjek ne-

ki. Wienkler elvtárs úgy néz majd rám, mint a tékozló fiúra, vagy a börtönből szabadult tolvajra, aki elől mindent el kell zárni, mert hátha újra megkísérli? A kollégák piszkálnak, hogy mondjak egyet, én meg nem merem majd kinyitni a számat, nehogy megint valamit rám süszenek. Nem, fiúk, én ide nem jövök többé vissza. Talán beiratkozom Kolozsvárra, Temesvárra, ha... megegyezik, de ide soha többé!

– Ne döntsél előre, Mátyás – szólalt meg Gabi biztatóan. – Majd meglátod jövőre. Két évet mégiscsak elvégeztél.

– Szívjunk el egy cigarettát együtt – kínálta Matyi körbe a pakkot, és kisvártatva három parázs izzott a befagyott ablakú, harmadosztályúfülkében. Más nem is melegített.

– Meghalt Béla bátyánk, már nem érzi a hideget. Holnap Karikám veszi kezelésbe – rázkódott össze Matyi.

– Látod, mégiscsak jobb nekünk, fiatalok vagyunk, előttünk az egész élet! Rá se ránts, Matyi, lesz ez még így se! – próbálta elterelni a figyelmüket Sándor.

– Ezek közhelyek, te se szívből mondtad. Különben is, mitől olyan szép ez a kurva élet?

– Ez is közhely, csak kérdőjellel.

– Az – taposta el Matyi a csikket a ragacsos padlón. Nyikorogva megrándult a vagon. – Megjött a mozdony! Szálljatok le, fiúk!

„Meg kellene mondanom Matyinak, hogy én mindent meg fogok tenni az érdekében, utánajárok, hogy jövőre visszavegyék... De mondhatok ilyet, amikor fél lábbal én is kint vagyok?” – Mátyás, mondanék valamit.

– Ne mondj semmit, inkább szálljatok le, a vonat

mindjárt indul – sisteregve ömlött ki a sok drága gőz, pedig a vonatban hidegebb volt, mint a szabad ég alatt.

– Vigyázz magadra, meg ne fázz! – mondta Gábor, és topogott a jeges peronon.

– Mikor érsz Kocsárdra? Van jegy végig?

„Mint valami bugyuta nagymamák, butákat kérde-zünk, hülye tanácsokat adunk, csak azt nem mondjuk, amit kellene. De mit kell ilyenkor mondani?”

– A csomagod megvan? – kérdezte, mert éppen ez jött a szájára.

„Azt kellene mondani, hogy nagyon sajnállak, de nem segíthetek... Ez a rektor mondása. Hülyeség. Akkor azt, hogy Matyikám, mi nagyon szeretünk és sajnálunk... Ilyesmit legalább senki sem mond, ezen az egyetemen nem szokás sajnálkozni. De miért nem indul már ez a vonat!”

– Van elég cigarettád? – ez már valamivel értelmesebb kérdés.

– Írjál, ha megérkeztél, és látogass meg!

„Még meddig áll ez a vonat, már igazán mehetne!”

– Megvan a csomagod? Vigyázz rá!

Sándor érezte, mint kúszik fel benne a hideg a sarkától az agyáig. Úgy topogtak Gáborral, mint egy ukrán női tánccsoport, és a vonat még mindig nem indult.

– Meg fogsz fázni az úton – fenyegette Sándor, pedig azt akarta mondani, hogy félti Matyit, mi lesz vele, miért ilyen igazságtalan az élet, és miért van ilyen hideg?

– Köszönöm, fiúk, hogy elkísértetek az utolsó utamra... Sándor, te nem vagy hibás semmiért...

„Végre elindult. Sok szerencsét, Mátyás! Milyen hideg ez a gőz, ezzel nem lehet fűteni...”

– Szevasztok srácok, calcar avis! – szólta Matyi, s hörgött egyet, de lehet, hogy a mozdony horkantott.

– Fussunk egyet, Gábor, nagyon átfáztam.

Térdüket magasra kapdosva kocogtak kifelé, de a nagy tolongás miatt a teherpályaudvar felé kerültek. Bukdácsoltak, meg-megcsúsztak a jeges talpfákon, fagyos lócitromon, de legalább nem dideregtek. Egy vagongból hasábfát dobáltak lefelé, óvatosan meg kellett kerülniük. Sándor megtorpant.

– Te Gábor, figyelj csak! Mintha az egyik melós azt mondta volna, hogy „szíriai aranyhörcsög”. Lehetséges?

– Lehetséges, mert az a melós nem más, mint Birtalan Ákos! Szevasztok.

Valóban Ákos volt, és tömzsi, csendes évfolyamtársuk, Csontos Géza: még dobta egyet-kettőt, aztán nem túl nagy lelkesedéssel köszöntek vissza.

– Mit kerestek itt, miért nem alusztok inkább? Ma még van hol – morogta Ákos.

– És te miért nem alszol? Mára még neked is van hol! – dobta vissza Sándor.

– Ne búsuljatok, begubózunk mindannyian a бүтү-be, van ott elég hely mellettem – Birtalan elővette cigarettáját, és fogával tépte fel a csomagot. „Csak így a fogával tépi, az úri fiú! Most már értem, mit jelentett a négy pohár tej, és mire kellett a kondíció éjszakára. Társaságban mégis úgy viselkedik, mintha minden szabad idejét zongorázással töltené. Szóval így állunk.”

– Én nem! Én nem бүтүзök – szívott mélyet Ákos. – Ösztöndíjam eddig sem volt, az internátust fizettem, mégis kiraktak. Eddig sem kértem semmit, ezentúl se fogok! Nekem már lakásom is van, szombaton kiköltö-

zöm. Inkább többet fizetek, de nem hajbókolok, nem nyalok senkinek.

– Igazad van, az ember ne alázkodjék meg soha.

– Látom, Sándor, kezdesz a saját fejeddel gondolkodni. Úgy tűnik, jól tett, hogy Wienkler letörte egy kicsit a szarvaiddat.

– Ne bántsd Sándort, egyedül ő állt ki melletted a gyűlésen, azért vették el az ösztöndíját – mondta Gábor.

– Dehogyan bántom. Most kezdtem el dicsérni. Szó, ami szó, régebben szar kis pasi voltál, csak szajkóztál, és eleget ministráltál Wienklernek. Én is szálla voltam a szememben, az örökös úri fiú.

– Az vagy most is.

– Remélem, az is maradok! Fontosabban: igyekszem megmaradni úri gyereknek, úgy, ahogy én értelmezem. Akarsz még egy cigarettát? – Sándor elfogadta, Gabi is, pedig már megint fáztak, a másik kettő még mindig párolgott.

– Ezt mióta csináljátok? – kérdezte Gábor, hogy másra terelje a szót.

– Ezt a vagonat úgy két órája.

– Nem erre gondoltam. Mióta dolgoztok éjszaka?

– Én felvételi óta. Hetente egyszer-kétszer – tápázkodott fel Ákos, és harisnyát húzott a kezére, hogy a szálla fel ne sértse. Tenyere és a harisnya közé újságot dugott. – Gyerünk Géza, mindjárt reggel lesz!

Sándor és Gábor felmásztak a vagonba, szaporán dobálni kezdték a fát.

– Ez így nem lesz jó – állította meg őket Ákos. – Ha segíteni akartok, nem haragszunk meg, de itt négyen nem férünk, csak akadályozzuk egymást. Van még egy

vasonunk, amit reggelig ki kell raknunk, Gézával átme-
gyünk arra. A tuskókat hagyjátok, majd mi kilódítjuk.

Sándor hamarosan levetette a lódenét, és csodálko-
zott, hogy fázhatott annyira, nem is olyan régen. Körül-
belül félig lehetett a vagon göcsös, tüzelőnek szánt bükk-
fával. Helyenként jégréteg borította a hasábokat, mint
átlátszó cukormáz a keserű tablettát.

A tuskókat is kihajigálták, ambícióból. Hallották, hogy
vagy három vagonnyira tőlük Ákosék is dolgoznak. Gá-
bor a nagy darabokat nem emelte át a vagon peremén,
hanem ügyesen kigurította az oldalnyíláson. Mire a má-
sodik sor aljára értek, rájöttek a fogásokra. Két kézzel
megfogni a hasáb végét, oldallépés, bal kézzel felemelni
a vagon peremére, és jobbal kilökni. A sima vagy jeges
hasábok könnyen lecsúsztak, a bogosok belső végét fel
kellett emelni, hogy át lehessen bucskáztatni.

Sötét volt, alig valamicske szűrt fény ért hozzájuk az
állomásról, mégis jól láttak. Sándor élvezte a munkát,
és arra gondolt, ha kirakták volna az egyetemről, csak
fizikai munkára menne... Szitálni kezdett a dara, sűrű,
érdes jégdarabocskák hullottak a hajába s rögtön el-
olvadtak. Még hátravolt egy egész sor fa.

– Bírjátok, fiúk? Nem mentek haza? Lehet, hogy je-
ges eső készül – szólt fel Ákos.

– Ezt a sort, ami még maradt, kilódítjuk – mutatta
Gábor. – Reggel aludhatunk.

Mind a négyen a vagon alá bújtak, legalább addig ne
verje őket az apró szemű jég, amíg elszívna egy ciga-
rettát. Ismét Ákos kínált, csak neki volt cigarettája.

– Ebből aztán kijön a zsebpénzetek – intett a feje
fölé Sándor, azok jót nevettek.

– Mi az, hogy! Nekem minden zsebemben vagonpénz van: fa, szén, téglá, cserép, mészpénz, attól függően, mit pakolunk ki – fordította ki üres nadrágzsebét Ákos.

– Ne mondd azt, hogy „mészpénz”, megyen az amúgy is. Száz lej házbért fizetek – legyintett Géza.

– Ilyen sokat? – csodálkozott Sándor.

– Sok, de csak ketten vagyunk.

– Az én szobám kétágyas, négyen lakhatnánk háromszázért – jegyezte meg Ákos.

– Hetvenöt fejenként, az is sok.

– Ennyit fizetnek egy vagonért – mondta Géza.

– Tulajdonképpen százat, de ebből huszonötöt le kell adni a bandagazdának, aki az egészet rendezi. Ő veszi át a munkát, ő adja tovább, a vasúttal is ő számol el.

– A bandagazda alszik, mi dolgozunk, mégis többet keres – méltatlankodott Sándor. – Ez is kizsákmányolás.

– Igaz, de mindent elintéz és pontosan fizet, néha előre is. Velünk szívesen dolgoztat, mert vállaljuk az éjszakai munkát. Mit csináljunk?

– Én megmondom: gyorsan fejezzük be – indult meg Ákos. Sándor nehezen kelt fel, gerince a keresztcsontnál tiltakozott leginkább. Eső nem lett, de sűrűn hullott a hó; kellemesebb volt, mint az előbbi tüskés, csípős dara.

Az utolsó sortól már két lépést kellett balra tenni, és nehezebben dobták ki a fát, mert szinte vagonmagasságúra nőtt a rakás. Mégis gyorsabban fogyott, mint a többi. Mire az utolsó tuskót is lekínlódták, Ákos és Géza befejezték a másik vagon. Pedig Sándorék sem lazáltak. Ákos a vagon alatt mászkált, onnan dobálta ki a véletlenül becsúszott hasábokat.

– Gyerekek, a fát legalább másfél méterre kell dobni a vagon szélétől, különben a bandagazda levonja a bérünkől, és ami a legrosszabb, legközelebb nem kapunk munkát.

Reggel öt óra múlt, amikor a főtéren leszálltak a buszról, éppen akkor nyitott a kenyérbolt. Illatos vekniket, ropogós meleg kiflit rakodtak le a munkások.

– Mit gondoltok, hány kiflit tudnánk megenni fejenként – kérdezte Ákos, a kis bandagazda.

– Tízet – nyelt nagyot Sándor –, fejenként.

Negyven darabot vásároltak tíz lejért, még forró volt. Zsebükből, kezükből, szájukból lógott ki a sok kifli, álmos munkások megbotránkozva nézték a vidám „studenteket”, akik bizonyára átlumpolták az éjszakát, és most ég a pokol.

Ákos még ott a kenyérboltban félrehívta Sándort.

– Fél vagon ti rakodtatok ki Gabival. Százból huszonöt lemegy, azt tudod. Hetvenötnek a fele harminc-hét és fél. Húsz kifli öt lej, két buszjegy egy lej, marad harmincegy-ötven kettőtöknek. Tessék harminc lej, az aprót majd máskor.

17

Pénteken délután temették Bélát. A hó vastagon ült a keresztfák vállán, a tujabokrokon.

A bejárattól balra fekszik a két Bolyai, Simó Géza, szemben a cinteremmel Bernády György... Valaki hólabdát tett a Bolyaiak sírjára, öklömnyi, keményre gyúrt, alma alakú havat, amin egy kis zöld fityegett, mint egy levél. Valóban olyan volt, mint egy alma.

Tömegesen jöttek az emberek, főleg orvostanhallgatók és cigányok. Béci cigány volt, a híres Tordai család leszármazottja; évszázadok óta muzsikálnak – a mulatni vágyó nemes uraknak, forradalmároknak, polgároknak, elvtársaknak mindig azt, amit a borgőzös vendég éppen parancsolt.

– Azok az ő gyermekei – súgta Pollák Margitka. – Milyen édes a kicsi, nem lehet több háromévesnél – és közelebb furakodott a ravatalhoz.

Csokoládébarna, bájos, nagy szemű baba volt Béla kisebbik lánya. Kíváncsian bámult körbe, válláról tenyérynyi gyászszalag csüngött. A feleségét most látta először Sándor.

Mondták, ruhatárosnő valamelyik kocsmában, még abból az időből, mikor Béci ott muzsikált. Aztán elvállalta az éjszakai takarítást is. Miután az utolsó kabátot kiadta, hozzáfoghatott a pálinkától, bortól, égett csikktól, hányadéktól bűzös szalonnak. Sovány volt, nagyon ráncos és rekedt.

– Átkozott! Átkozott légy, Tordai Béla, mert itt hagytál, mert meghaltál!... Miért haltál meg?... én kellett volna elmenjek, én vagyok a beteg...

Sándor ott állt a koporsó mellett, Béci arcát nézte, amin csak az aranyozott keretű szemüveg volt a régi. Sírni szeretett volna, ordítani, de legalább zokogni, hogy engedjen végre a belső szorítás.

„Jó lenne, ha bőghetnék, ha megkönnyebbülhetnék... nem is tudom mitől... talán a lelkifurdalástól. Margitka gyászkendője alatt – ami egyébként roppant elegánsan, apácásan omlik le – színes síberett van, hogy meg ne fázzon. Gyűlölöm az élőket, akik felöltöznek, zabál-

nak, isznak, szeretkeznek, pedig Tordai Béci halott... És én ugyanezt csinálom.” Hegedűszót hallott, aztán klarinétot, nagybőgőt, és mind erősebben:

*Nótáskedvű volt az apám,
Átmulatott sok éjszakát
Mi lett a sok nóta vége?
Kivitték a temetőbe...*

A koporsóig vonultak a cigányok, Csondra Kálmán is köztük volt – hegedűn kontrázott, és egy vastag nyakú, feltűnően szőke, mégis cigány muzsikus a Tagból.

Tolakodtak, többen a kápolna előtti sírokra másztak, kíváncsiságból. Valahol hátul gyerekek hólabdáztak visítózva a kripták között.

– Átkozott légy, Béla, mert a gyermekeid apja soha sem lesz doktor!

– ...szállj az apám sírhalmára – játszotta a zenekar rendületlenül a giccses műdalt.

– Biztosan ez volt a kedvenc nótája – mondta valaki.

Sándor véletlenül a kislányra nézett, aki párnás kacsóival tapsikolt, kacagott, ugrált örömeiben, hogy lobogott rajta a gyászszalag. Egyből megszűnt a gátlás; folytak a könnyei, végre tudott sírni. Csondra Kálmán hegedűje is vizes lett, sírt a szőke cigány és mindenki, csak az asszony nem. Ő már nem! Mereven, egyenesen állt, mint egy kopjafa, valahová nagyon messzire nézett. Ügyet sem vetett a boldog gyermekre, aki néha megrángatta a karját. „Másokat gyászolva, hangosan zokogunk, amíg hirtelen megvilágosodik lucskos szemünk előtt a valóság. Belénk fagy az égő bánat, és az

önmagunkért való rettegés jeges marokkal szorítja torunkba a jajt. Önmagunkat csendben, hidegen gyászoljuk.”

Sándor húszéves volt, a halott még egyszer annyi, és szinte gyermek a gyászvitéz, aki a koporsót leszegezte. Előbb megnyálazta a szeg végét, hogy jobban csússzon, és miután beverte, még megtáncoltatta kalapácsát a koporsó szélén – játékosan, ahogy a kovácsok szokták, a ritmus kedvéért.

„Ahogy megjelenik a pap, megszűnik az igazi gyász, aki ilyenkor sír, inkább kötelességből teszi. Talán éppen ezért kell a pap, a szertartás, mert egy időre magára vállalja a gyászt.”

Circumdederunt me ...

„Arra jó, hogy ne tudjak sírni, hogy ne gyászoljam Bécit, hogy ne rettegek önmagamért – ne tegyek szemrehányást, amiért csak a saját életem érdekel. Ez azért túlzás! Én Bécit nagyon szerettem... Átázott a cipóm, bakancsot kellett volna húznom...”

– Gyere, Sándor, mi visszük a sírig.

Sokan tolongtak a koporsó körül ügyetlen segíteni akarással, míg végre megindult a menet.

– Vigyék csak, antul jobb. Elég nehéz a studenc – köpött a markába az egyik gyászhuszár, és megragadott két papírvirágos koszorút.

Havas, de inkább latyakos volt az út, csúszott. Sándor óvatosan lépkedett, előtte is, mögötte is volt valaki, csak tipegni lehetett felfelé a hegynek. „Vajon messzire kell még vinni? Csak el ne ejtsük.”

Elöl az ifjú gyászvitéz mutatta az utat, zsebre dugott kézzel, vállán lapát, gumicsizmája letűrve, mintha bri-

gádós lenne, ő most dolgozik, mint Karikám a kórbonctanon.

Már a sír szélén álltak, csak akkor vette észre, hogy megérkeztek. Minden fehér: a kihányt föld, a sír alja – havazott az éjjel.

– Kicsit balra! – Ne lépjen a kötéltre!... Csak bátran, bátran a deszkákra, azért vannak... Hogy az istenit!

Végül is a gyászvitézek ragadták meg a koporsót és helyezték el, szakértő röhögés kíséretében.

Az emberek felmásztak a szomszédos sírokra, vaske-rítésre, márványlapra, hogy jobban lássanak. Ha már annyi ideig fagyoskodtak, legalább lássák a végét is. Sándor valamilyen elégtételfélét érzett, amikor átvették a koporsót. Mintha ő is tett volna valamit Béciért. Mélyen leszívta a tömjén füstjét, azt a keserű-édeskés, parancsoló illatot, amitől az ember meghunyászkodik, alázatosan lehajtja a fejét, és beletörődik abba, ami éppen elrendeltetett. Vajon csak a tömjéntől – papok, hadvezérek kábítószerétől – vagy a nyitott sír miatt?

Apró lóbálásokkal eresztették le a koporsót. A pap gyermekásával néhány latyakos göröngyöt túrt a sírba, meglóbálta még a füstölőt, mindenkinek eszébe juttatta, hogy „porból vagy és porrá leszel”, és elköszönt. Reverendáját óvatosan felemelte, a sár miatt. Jól látszott, bürgeri csizma van a lábán.

Frissen dolgoztak a feketék, meg akarták szolgálni a borraivalót, amit előre kaptak.

– A háború végére alig tízen maradtunk vásárhelyiek – mesélte egyszer Béci. – Hozzácsaptak a németekhez, de már mindegy volt. Hátunk mögött az oroszok, előttünk az amerikaiak, mi pedig közöttük vonatoztunk.

Emlékszem, balra egy nagyon magas hegy, a Jungfrau emelkedett. Gyönyörű volt, amíg havas csúcsa felett meg nem jelentek a vadászgépek. Nyugodtan lőhettek a vonatunkat, nem volt, aki válaszoljon. Egy tiszt kiabálni kezdett, hogy az Ems hídja alá van aknázva, meg kell állítani a vonatot. Robogtunk, mint a gyorsvonat, a jenkik egyfolytában lőttek. Gyorsan felmásztam a mozdony szeneskocsijára, és hátulról bebújtam a vezérfülkébe. Mindketten halottak voltak. A vezér vásárhelyi fiú, itt lakott a Kövesdombon... Jártam náluk utána. Mit tehettem? Lekapcsoltam a szerelvényt, és hagytam futni a mozdonyt...

– Elvtársnő! – szólt a legidősebb gyászvitéz Béla feleségéhez –, aztán, ha majd a sír beroskad, földet kell ám tenni rá – okította szakértelemmel.

Valaki széttaposta a hólabda-almát a Bolyai-síron. Látszott a talpa nyoma. Ez már csak természetes: miért maradna valami egyben, hogyha büntetlenül össze lehet törni...?

A kapuban Icuka várta, fekete tüllkendővel a nyakán. Volt elég anyaga, amiből festhetett. Sándor nem tudta, örvend neki, vagy sem, talán jobban szeretett volna egyedül maradni...

– Láttalak, amikor a kollégátokat vittétek, és azt is, hogy sírtál. Én azt hittem, a férfiak nem sírnak – ti olyan erősek vagytok!...

Mégis jó, hogy itt van ez a tündérke, üdén, naivan, vörös szemekkel. Elég volt a sok dolores inferni, a megálázó tömjén, az önsajnálat! – Olyan jó, hogy itt vagy, Icuka, és milyen szép vagy – fogta meg a lányka hideg kezét, amit nem sokat védett a kétujjas kötött kesztyű.

– Én nem ismertem Tordai Bélát, de sokat hallottam róla, a bátyám gyakran mulatott vele, tudod az, aki színesznőnek udvarolt, de most munkaszolgálatos, láttad, milyen édes volt az a pici lányka, meg kell enni, és hogy tetszett neki a zene, az a hegedűs is kollégátok, hogy hívják, holnap szilveszter, nem felejtetted el, ugye, azt mondta az osztályfőnöknőm...

Lassan felmelegedett az Icuka keze, és Sándorból ki párolgott a gemitus mortis-hangulat. A lába még fázott.

– Menjünk a Tulipánba, igyunk egy feketét.

– Feketekávét? Én még sohasem ittam, de nagyon kíváncsi vagyok – ugrált a kislány örömeiben, és Sándor nem akarta elárulni, hogy még ő sem ivott életében feketét. Háború alatt ilyesmi nem volt, utána még kevésbé. Alig pár napja, hogy árusítani kezdték a főtér egyik cukrászdájában, a Lázár Ödön park mellett. Ettől a Tulipán egy csapásra a legelegánsabb helyé vált.

Két pici csésze konyakot adtak a fekete mellé. Sándor kanálkával elkeverte a cukrot, aztán még hosszú ideig körözött a csészével, mert olvasmányából tudta, feketézéskor így szokás.

– Keserű! – biggyesztette le Icuka az ajkát, Sándor nekiadta maradék cukrát, de a lánykának így sem nyerte el tetszését a feketeleves. Nagy habos tésztát hozott a lánynak, cserébe megkapta a konyakocskát és akácméz-édes kávéját is.

„Elvégre harmadéves vagyok, én is ihatom egy kávé. Tizenöt lejem van!”

Jobbára egyetemisták foglalták el az asztalokat – ott voltak a színinövendékek, Karcsi, Feri, néhány vízipólós meg kosarazó a legbelső asztalnál hangoskodott. Közöt-

tük a kárpitos vitte a szót, pénzes pasas és nagy nőcsábász hírében állt, volt egy piros Jawa motorkerékpárja. Vágni lehetett a füstöt. Birtalan Ákos úgy emelte fel a csészét, hogy közben a cigarettát is ugyanabban a kezében tartotta, csak aprókat hörgölt.

– Ki az a fiú? – intett Tibi felé a kis virgó.

– Szentesi kollégám. Miért?

– Nem utolsó éves véletlenül?

– Bár az lenne, akkor én is már csak a diplomára várnék. Honnan ismered?

– Láttam néhányszor, mindig az osztályfőnöknőnket keresi, tudod, azt a cuki tornatanárnőt, aki annyira boldogtalan. Mi azt hittük, hatodéves, úgy viselkedik.

Azután moziba mentek, színes szovjet mesefilmet láttak, a Kővirágot. Patyolattiszta parasztfiúk baletteztek ügyesen a mézeskalács babáknak öltözött falusi tündérekkel. A főtündérnek vastag, szőke farkocsa és piros pártája volt. Szép színek, szép emberek – fasiszták és partizánok nélkül, mert mesefilm volt.

Kézen fogva sétáltak a Mészáros-közön, a Kossuth Lajos utcán a turbina felé, majd vissza a Martinovics utcában. Megálltak egy lámpa fénykörében, maga felé fordította Icukát, tenyerébe fogta az arcát. „Nem szép, de nem is csúnya. Egy bájos angyalka – kis virgó.” És megcsókolta a megszeppent gyermeket. Alig érintette az ajkát – ahogy családban szokás –, Icuka rögtön a nyakába ugrott. Bármerre fordította fejét a fiú, minduntalan a lányka ajkával találkozott, és muszáj volt csókolnia. „Csacsi lányka, úgy csókol, mint a kisgyermek, aki még mindent egész kézzel fog. Nagyon jó, de butaság, amit csinálunk... Fölöslegesen mégsem kellene...”

– Térjünk észhez, leányka!
– Szeretlek, nagyon, nagyon!
– Sétálunk inkább, akarod?
– De csak akkor, ha minden második fánál megcsókolsz – nyújtotta ajkát a fiúnak, mint egy éhes madárfióka. – Nem! Minden fánál megcsókolsz!

Lépegettek egyet-kettőt s csókolóztak, de biztosan több volt a csók, mint a fa. Sándornak nagyon melege lett, kigombolta a lódenét, egy fának támaszkodott, úgy ölelte magához Icukát. A kislány bebújt a kabátja szárnya alá, alig látszott ki, meleg kezecskéivel Sándor derekát fogta.

Forró hangyák futkostak a fiú gerincén, mint annak idején, mikor Anikót ölelte. Puhán, hosszan csókolt, erősen átölelte a lányt, színes karikákat látott, és érezte, hogy akadozik a lélegzete.

„Hülye Beregi! Mit akarsz? Anikó asszony volt, ez gyermek. Legalább neked legyen eszed!”

– Elég volt kislány! Nem jó ez nekünk – és felkapta Icukát a levegőbe, de rögtön tiltakozott minden izmában a tegnapelőtti fél vagon.

– Miért nem jó? Nagyon jó! – csókolta meg sietve a lány.

– Késő van, kikapsz otthon.

– Nem bánom, ha ki is kapok. Szeretlek...! Engem még soha nem csókolt meg fiú.

A kapu előtt megint összefonódtak, Icuka is kigombolta lódenét, és olyan eszeveszetten csókolt, hogy Sándor úgy érezte, gyorsan el kell menekülnie, különben baj lesz.

– Menj be! Késő van – nyitotta ki a kaput.

– Nem megyek, veled maradok – kapaszkodott belé a gyermek.

– Rögtön bemész!

– Nem megyek sehová!... Csak oda, ahova te viszel. Vigyél el, Sándor, ahová akarsz, veled megyek.

– Butaságokat beszélsz, menj be!

– Nem – dobbantott Icuka. – Veled akarok menni... a tied akarok lenni!

– Jó, majd a Kloákában, ahol huszonnégyen lakunk. Akarod? „Ma még ott lakom, de holnap hol leszek? Ez a gyermek sír, most mit kezdjek vele? Már meg sem merem csókolni... magamért se.” – Holnap találkozunk, majd meglátjuk...

– Nem holnap, én most akarok veled menni! – erősödött a lány. Sándor gyorsan homlokon csókolta, és betuszkolta a nagy barna kapun.

– Holnap... majd holnap. Mondjuk szomorún, holnap, majd holnap.

Egyet kongatott a városháza órája, amikor Sándor a főtérrre ért. Sietett haza, minden porcikája fájt az izomláztól és a felesleges izgalomtól.

Otthon üzenet várta a párnájára tűzve: Bármikor érkezel, gyere az állomásra. Ákos. Nagyon nyomorultul érezte magát, legszívesebben aludt volna másnap reggelig, de melegítőt húzott és bakancsot. Nagyon halkán, hogy fel ne ébressze a többieket. Kellett a pénz. Kellett lakásra, kosztra, cigarettára, feketére... Ákos egyedül dolgozott, egy fél vagon hasábfát már kihányt.

– Amíg az úri fiúk melóznak, a proli ifjak lányok után járnak – üdvözölte Sándort. – Gyere, gyere, hogy reggelig be tudjuk fejezni!

– Ezt a cseppet egyből kihajigáljuk!
– Ezt, és van még egy vagon. Szén.
– Az biztosan könnyebb – nyögött Sándor az izomlástól.

– Könnyebb? Azt hiszed te. A hasábfa a legkönnyebb, legnehezebb a mész.

Fokozatosan bemelegedtek meggyötört izmai, a típusmozdulatoknál nem is fájt semmije, csak amikor szokatlanul nagy mozdulatokat tett. Ákos elegáns hozzáértéssel lódította ki a mohos hasábokat, mintha egész életében ezt csinálta volna, és ha közben beszélt, hangján nem érzett az erőlködés.

– Sándorkám, akkor kell dolgozni, amikor munka van, és a pénzt mindig el kell fogadni, ha hozzák, így mondta mindig az apám. Vasárnap délután sem restellte kimérni az egy-két liter petróleumot.

– Fatelepetek volt, úgy tudom.

– Jól tudod. Apám két emberrel dolgozott, gyakran besegítettem, amikor megjött az áru, főleg a mész, cement, gipsz. Ezek veszélyes anyagok, tönkremennek, ha megveri az eső. Gyűjtsunk rá, a fa nem romlik, engedelmese anyag.

Sándor már jól érezte magát, csak a gyomra korgott egyfolytában. Dél óta nem evett semmit.

– Tudod te, mi munka van egy ilyen tüzelő- és építőanyag-telepen? A mienk nagyon kicsi volt, apám mégis egész nap dolgozott. Akkora tenyerei voltak, mint egy-egy cipő. Ha azzal valakit pofon vágott volna... Engem soha nem vert meg.

– Akkor se, ha rosszul fogtad a kávéscsészét?

– Nem értelek.

– Megfigyeltem tegnap, milyen elegánsan tartod a kávéscsészét, poharat, cigarettát. Az úri viselkedést hol tanultad, a fatelepen?

– Ott dolgozni tanultam, a két kezemmel, nem a pófámmal, mint némelyek.

– Az hírlik rólad, sok pénzt kapsz otthonról, és kis-korodban nevelőd is volt.

Szinte elejtette a hasábfát, úgy kacagott Ákos, tehát nem haragudott meg az előbb.

– Ami azt illeti, nevelőm valóban volt, amolyan falusi pesztonka. Pénzt pedig – ha nem is sokat – minden hónapban küldök anyámnak.

– Te küldesz neki?

– Mit csodálkozol? Anyámat is el kell tartsa valaki. Apám...

– Mi van apáddal?

– Nem tudom. Gyere, fogjunk a szénhez! Raktál már ki szenet? Mit is kérdezem! Itt van a lapát, látod, milyen szív alakú? Úgy is hívják: szívlapát. – Akkora volt, mint egy aktatáska, és valóban szív alakú, közepén bevágás.

Ott álltak a mésszel befröcskölt fekete tojásszénen, a vagon két végében, alig látták egymást a gyér világításban.

– Csinálj egy lyukat, s aztán mindig oda dugd a lapátot, a szén magától ráfolyik – taníttatta Ákos. – Ne olyan nagy erővel, csak egy kicsit pöccintsd a lapátot, hogy peregjen rá a szén! Addig nehéz, amíg elérjük a vagon alját, igyekezz a mélyről szedni!

Sándor igyekezett is, de néha semmiképp sem akart lapátjára gurulni a szén. Ilyenkor lábbal segített, mint-ha ásna, de nem sokat ért vele.

– Csak finoman, ne erőlködj, hagyd, hogy magától folyjon rá.

– Hagyom, de az istenért sem jön magától.

– Gyere mellém, és nézd, hogy csinálom én!

Ákos valóban nem erőlködött, mégis megtelt a lapátja. Bedugta azt a nagy szívet, és máris engedelmesen gurultak rá a fekete tojások.

– Azt mondtad, van valami lakásod, kikkel költözől oda?

– Árpi jön, és te – ha akarsz – dolgozott tempósan Ákos.

– Gondolom, Gabi is magunkkal kell vinnünk, ezek után nem gyalogolhat a Kloákában.

– Tőlem Gabi is jöhet, én szeretem a fiút. – Sándor végre a vagon aljára ért, azon túl tényleg könnyebb volt, mert felülről bőven omlott a lapátra. Még túl sok is, nehéz volt átemelni a vagon oldalán, csúszott a lapát nyele. Gyakran köpdöste a tenyerét, nem hallgatott Ákosra.

– Ne köpd a tenyeredet, mert felhólyagzik! Tartsd lazán azt a lapátot! – mint valami hegedűvonót. Hidd el, apámtól tanultam meg lapátolni.

– Valamit mondtál apádról, mi van vele?

– Mi lenne, meghalt – válaszolt Ákos nagy későre.

– Háborúban?

– Fenéket! Az államosítás után.

– Belehalt abba, hogy elvették a fatelepet?

– Mindent elvettek, a házat, raktárakat, még a kertet is, amit most senki se dolgoz meg. Anyám a volt mázsálóban lakik, csak az maradt meg épen. Nem akar bejönni, azt mondja, neki ott vigyáznia kell mindenre, amíg apám megjön.

Ismét cigarettáztak, de mindenki a saját szegletében, mint boxolók a szorítóban. Helyükről nem mozdulhattak el, végre sikerült elérniük a deszkát, ha most befo-lyik a sok szén, kezdzhetik a kínlódást előlről.

– Te Ákos, az előbb azt mondtad, meghalt apád.

– Azt mondtam? Nem halt meg, csak elváltak a szü-
leim – és sürgősen lapátolni kezdett.

– Akkor miért várja anyád? – kérdezte Sándor, de meg is bánta, mert a másik fenyegető hangon rivallt rá...

– Semmi közöd a szüleimhez! Te nem tudsz róluk semmit! Számodra halottak! Értetted?

A kérdést igen, csak a hangot nem, de Ákos törtetett feléje kezében a szívlapáttal, nem törődve azzal, hogy beomlik.

– Ide figyelj, Beregi! – állt meg fölötte, és gördült lefelé a szén. – Apám él, de börtönben van. Ezt senki nem tudja az egyetemen. Azt írtam be, hogy szüleim elváltak, ami igaz is, csak így kerülhettem be az egye-temre. Anyámnak nincs semmi vagyona, apámat még nem keresték, hivatalosan semmi közünk hozzá, hisz elváltak. Most jól figyelj, Sándor! Ha valaki megtudja tőled, amit elmondtam neked, megöllek! Érted?

Ákos oly közel jött, hogy beomlott Sándor nehezen kialakított fészke, legalább szekérnyi kokszt gurult be, a fiúval együtt. Ott állt lihegve mellette, és a gyér világításban is látszott, nem üres fenyegetés, amit mond.

– Ha nem bízol meg bennem, miért mondtad el?! Mit csinált az öreg, embert ölt?

– Embert ölni, az én apám? – kacagott fel Ákos, ami-
től Sándor is megkönnyebbült. – Öt évet kapott, egyet-
len pofonért, amit lekevert egy hivatalos mitugrásnak.

De én becsületemre megöllek, ha eljár a szád! – vált fenyegetővé ismét Ákos hangja.

Nehezen fogyott a szén, fele még megvolt, amikor a négyórás vonat indult. Ott tarajosodott, a vagon két részre osztva a fiúk között, akik egymással szemben álltak, csak a szén választotta el őket.

Sándor a leggyorsabban hányta kifelé, de igyekezett tartalékolni az erejét, mint a maratoni futó, hogy végig bírja. Összeszorított fogakkal gürcölt, végre úgy tűnt, a másik sincs közelebb a tarajhoz, mint ő. Egyszer megfordult a lapát a kezében, visszahullt a szén, aztán nekiverte a vagon oldalának a másikat.

– Pihenjünk, már nincs sok! – dobott át a szénfalon egy cigarettát Ákos. A lapát nyelére ültek, még az volt a legtisztább. Fagyponthoz alig lehetett, mert kikristályosodott a latyak, Sándornak mégis nagyon melege volt, és sajgott minden porcikája. A tenyerén érezte a hólyagokat, igaza lett Ákosnak, de már nem tehetett semmit.

– Aztán kit frásztolt fel az apád?

– Valami aktivistafélét. Csak egyszer vágta szájon, visszakézből, de az rögtön kiköpte a fogát. Csenevész alak volt.

– És ezért öt évet kapott?

– Ezért, és még ráfogták, hogy szabotált, felgyújtotta a fatelepet... amit annyira szeretett – sóhajtott Ákos.

– Akkor már nem volt az övé.

– Az igaz, de a házban ott volt minden bútorunk, ruhánk, vagyonunk.

– Az is leégett?

– Porig – legyintett Ákos. – Negyvenkilencben történt, ősszel. Délután, már minden állami alkalmazott

hazament, mikor észrevette apám, hogy füstöl a deszkaszín padlója. Rám kiáltott, hogy hívjak segítséget, és oltani kezdte a tüzet. Minden létező üres vedret a kúthoz vitt, anyám töltötte meg. Már jócskán égett, amikor az emberek befutottak. Apám sorba állította őket, kézről kézre adogatták a vedreket, és talán sikerül eloltani, ha meg nem jön a mitugrász. Elkezdett kiabálni, hogy apám gyújtotta fel, mert osztályellenség, imperialista bérenc, veszett fenevad, a demokrácia ellensége stb.

Az emberek tovább oltották a tüzet, apámmal az élen, mintha nem is hallanák, mit mond. Ettől olyan ideges lett, hogy apámra öntött egy veder vizet. Büszke, mokány ember volt az öreg, hát szájon vágta. Pont akkor lépett be a milicista. Apámat letartóztatták. Meggyúlt a petróleum, a szurok, porig égett a ház, még a falak is ledőltek. Az égvilágon semmink se maradt, anyám csak a kenyérkosarat tudta kimenteni, volt benne egy fél cipó. Apám nekem adta a gyűrűjét, mielőtt elvitték...

– Tehát azért váltak el...

– Hogy én felvételizhessek. Majd újraraházasodnak, ha végeztem, és apám kiszabadul...

Fásultan, fáradtan, szótlanul dobálták egyik lapátot a másik után. Sándort már az sem érdekelte, kihez áll közelebb a szén taréja. Púpos volt minden lapát, amit kidobott, és ha nagyobb lett volna, még többet markol vele. Néha úgy érezte, hogy karja, a lapát fényesre kopott nyele, és annak végén a hatalmas fémszív össze vannak nőve, csak akkor lehetne elválasztani egymástól, ha a karját tépik ki lövéstől

Fényes nappal volt, amikor összekoccant szemből a két lapát. Elfogyott a rengeteg szén, már csak a sarok-

ban lapult néhány fekete tojás. Ákos seperni kezdte a vagont, pedig nem lett volna muszáj.

– Hogy mindenki lássa, mi dolgoztunk itt – mosolygott feketén. – Apám azt mondta, az embert a munkája, nem a szája után ítélik meg – levetették a melegítőket, alapos rázás után ismét magukra húzták, de kifordítva.

– Így nem piszkolja be a lódent – kacintott Ákos.

Úgy-ahogy tisztára mosták magukat a jeges vízben, majd megkeresték a bandagazdát. A fáért hetvenötöt, a szénért száz lejt adott.

– Hetvenöt lejt a tied – mondta Ákos.

– Ez egy havi házbér! – és nem tudta örömét titkolni.

– Ez annyi. Talán soknak tűnik a házbér, de meglátod, jobb lesz, mint a Kloákában. Már régóta ki akarok költözni. Ideje, hogy végre úgy éljünk, mint az urak – tűrt fel Ákos a lódenét, hogy ne látsszék melegítőgallérja.

Reszketve, vacogva a hidegtől és a fáradtságtól, két harmadéves medikus várta a buszt, hogy ezerkilencszázötvenkettő utolsó napján még egyszer kialudják magukat az internátusban, ahol másnap már nincs mit keresniük... „Nem megyek vissza Dargóczyhoz, nem kérek semmit a rektortól, se Wienklertől, se senkitől! Nem kell tőlük semmi! Csak hagyjanak békén. Megmutatom, ha szemet lapátolva, és ha csórén is, de orvos leszek. Csak hagyják...”

18

Az Arany János utca közelében lakott Icuka barátnője, akinél a szilveszteri murit szervezték. Sándor vett egy hasas üveg Cherry Brandyt, amit eddig csak hírből is-

mert, most jelent meg először az üzletekben. Elsőnek érkezett, még senki nem volt a kivilágított kertes házban, csak a mama és Icuka barátnője.

– Maga az az egyetemista? – kérdezte a mama két gyével, és letörölt egy széket a kötényével. A leányka köménymagos rúddal és köménymagos pálinkával kínálta; fél feje már ki volt bodorítva.

Sándor a rekamié polcára rakott könyveket nézegette: *Új barázdát szánt az eke, Török a parlagot, A legmagasabb hőfokon, Dugó Dani nagy varázsló, Kárpáti rapszódia, egy Kosáryné Réz Lola és a Kommunista Kiáltvány*. Ez volt a könyvtár. Töltött magának a még meleg köményesből, és nem tudta, mihez kezdjen az idegen házban... De jöttek a vendégek: bajuszos fiúk, magas, csinos leányok frissen vasalt blúzokban, hasított szoknyában – ez utóbbi IMSZ-szempontról erkölcselen volt...

Már égett a piros, zöld, lila krepp-papírba burkolt hangulatvilágítás, amikor Icuka megérkezett Szentesi Tibivel.

– Tudtam, hogy meg fogtok lepődni mind a ketten – tapsolt örömeiben, aztán Tibibe karolt, és bemutatta a mamának, a barátnőinek és azok barátainak, tréfából még Sándornak is. „Elemében van a gyermek. Bezzeg a többi mind szebb, mint ő, olyan is van, aki Pollák Margitnál is csinosabb. Csak ez az Icuka olyan tacskozó, tánc közben egyfolytában jár a szája, Tibit boldogítja.”

– Egy fiúval több van – állapította meg valaki.

– Az a jó ilyenkor – mondta a mama. Sándor felhörpintett még egy pohár édes pálinkát, és felkérte a mamát. Májpástétomos, torpedószalámis szendvicseket ettek,

művészi savanyúság-díszítéssel. Rendszerint kimaradt a táncból, ő volt az eggyel több fiú, ami jó ilyenkor.

Icuka egyszerűen rá se nézett. Eleinte még nyomta a szöveget, aztán elcsendesedett, és úgy kapaszkodott Szentesibe, ahogy tegnap este Sándorba, a fának támaszkodva. Már csak a piros körte égett, a többit kicsavarták, de úgy tűnt, az az egy is túl sok. Függetlenül a ritmustól, zenétől, a gyerekek egyformán csoszogtak, csókolóztak, ölelkeztek a majdnem-sötétben. Ketten összeborulva pihentek Dugó Dani és a Kiáltvány között, de lehet, hogy veszekedtek. Végre lekérte Icukát. Nem szólt semmit, várt, tudta, nem kell sokáig várnia.

– Már nem szeretlek. Így, ahogy hallod, már-nem-szeretlek! – rándított a vállán Icuka, mintha csak azt mondaná: „És ha esik az eső, akkor mi van?”

Búgó hangja a magasba csapott, mint sziréna a nagyriadó végén, és megpuszilta Sándor nyakát. – Ne haragudj rám, én tulajdonképpen szeretlek még, de... nem úgy, mint tegnap. Az este teljesen örült voltam.

– Nagyon édes voltál.

– Te pedig jó – bújt hozzá a leányka. – Erre akkor jöttem rá, mikor anyám megvert. Igazán nagyon megvert! Elmondtam neki mindent, ő állapította meg, hogy jó fiú vagy. Hiába, én már akkor sem szeretlek. Komo-lyan! Kigyógyultam. Mondd, ez a Tibi tényleg csak harmadéves, nem végzős? Ugye, nagyon okos? Ő a legokosabb az évfolyamon. Ha ezt a tornatanárnőm megtudja!

Sándor felhajtott gallérral róttá az utcákat. Mindenhol zene, mulatás, nyitott ablakokon át gőzölögtek a lakások. Hótól megszűrt, hideg és tiszta volt a levegő.

Csúszkálni próbált a szűz hóban, de nem sikerült, locsos kása volt a fehér felszín alatt. A főtér közepén járt, amikor elütötte az éjfél. „Pofátlan harang! A tizenkettődiket is éppen úgy veri, mint az elsőt vagy a harmadikat... Icuka, a gyermek, azt mondja, kigyógyult belőlem, tulajdonképpen örvendek, hogy megszabadultam tőle, ugyanakkor féltem. Jó lett volna ezt az éjszakát vele átévszelni, átcsoszogni csókolózva – becsámborogni az új évbe... Jó lenne berúgni – de az is rossz!”

Nem ment fel a Kloákába, az Apolló irányába sétált, a menzán állt a diákbál. Cigarettafüst, verejtékező fiúk, krepp-papírkígyók, Jócó és a nyerítő szaxofon, ahogy ez már ilyenkor lenni szokott.

„*Nem adlak másnak, nekem rendelt az élet...*” – csoszogtak, siklottak, ölelkeztek a savanyú káposzta és borszagú teremben. Minden vacsorajegyre egy szelet sültet adtak káposztával és fél liter bort. Gábor mellé telepedett, aki már a hatodik vacsorát tömte magába. Három üveg bora is volt az asztal alatt.

– Gábris, még hány húst tudna megenni? – ült le hozzájuk Folya Feri bácsi, régi illegalista – a menza felelőse. „Én pont erre vagyok jó” – szokta mondogatni... – Ha becsszóra megesszik tízet, én magának egész januárra ingyen menzát adok – könyökölt a fényes asztalra az öreg.

– Akkor már csak négyet kell elfogyasztanom, és úgy érzem, még éhes vagyok – pödörte meg bajuszát Gyüge Gabi, és mindenkinek töltött egy-egy pohár bort.

– Ella! – szólította magához a főnök a menzatündért. – Ennek a legénynek hozzon négy adag sültet, persze bort is. Kíváncsi vagyok, mennyit tud enni a mai ifjúság.

– És Beregi kollégával mi lesz? – kérdezte Ella. – Hagyná éhezni? Talán úgy néz ki, mint aki egyetlen szelettől jóllakik? – hamarosan nyolc tányér sült hús párolgott az asztalon. Sándor éhes volt, Gábor inkább csak virtusból evett, de még inkább úgy, mint a profi sportoló, aki ezzel nyerhet is. Feri bácsi szivarozott, itta a vörösbort. Élvezettel nézegette a zabáló medikusokat.

Sándor kijátszotta az öreget, gyorsabban és eggyel több adagot evett, hogy Gabin segítsen, így egyszerre értek az utolsó tányérhoz.

– Az áldóját, maguknak aztán van étvágyuk! – rángatta meg micisapkáját Feri bácsi. – Esznek-e még?

– Talán reggel felé – szerénykedett Sándor –, mert fél évig úgysem lesz.

– Mi nem lesz? – fogta hüvelyk- és mutatóujja közé a csikket Feri bácsi.

– Sándornak nem lesz menzája, elvette Wienkler elvtárs.

– Hallj oda! Tán átment Wienkler a Diákjólétihez, vagy kinevezték oktatásügyi miniszternek? Milyen jögon veszi el egy hallgató elől az ételt? Azt a kenyeret, amit az állam ad neki, hogy gondtalanul tanulhasson, csak úgy jön, és elveszi? Maga proligyerek, Beregi, mit fog csinálni ezután, fiam? – Nem hagyta válaszolni, ő folytatta, de egészen más hangon. – Tudom, mi történt, tudok az esetről, ne mondjon semmit. Csak azt tanácsolom magának, ezentúl fogja be a száját, mert amíg ilyen Wienkler-szerű alakok vezetik az egyetemet...

– Halkan, Feri bácsi, éppen most jött be Wienkler – súgta Gabi.

– A szeme világa! Én illegalista vagyok, nem érdekel-

nek ezek a bélféreg-idomítók! Boldog új évet, gyerekek! – koccintott. – Tudjátok azt a nótát, hogy „*Jegenyefák, jegenyefák nem nőnek az évig!?*” – Ella! Bort a dolgozóknak! – és ittak, minden alkalommal fenéig ürítve a poharat. Sándorral már enyhén forgott a világ, felborított egy poharat, de ezt már nem vette észre senki. Főlya bácsi belekönyökölt a térképszerűen szétfolyt borbá, és botladozó nyelvvel fejtegette, hogy az ilyen alakokat, mint ez a kukactanász Wienkler, már rég ki kellett volna nyírni. Gyakran szája elé kapta vastag mutatóujját, és olyan hangosan pisszegett, csendre intve, hogy a fél terem felfigyelt rá. Többen odagyűltek, és itták a dolgozók borát.

– Nem jössz táncolni? – ölelte át hátulról Sándort Holló Zsike.

– Nem táncolok!

– Csak nem adsz kosarat a csoporttársadnak? Gyere szépen!

Sándor botladozva követte a terem elsötétített, meleg párolgó, muzsikás részébe.

„*Sétahajónk lágyan ring a Dunán, száz hullám taraján...*” Sándor nem sokat látott, amit mégis, azt rózsaszínben. Magához ölelte Zsikét („Jé, mellei is vannak, eddig észre se vettem”), és andalogva lépkedtek a tangó primitív ritmusára.

– Sándor, ne zongorázz a bordáimon, mert csiklandós vagyok!

– Nem baj, Icuka, te vagy a legszebb lány! – és a nyakába csókolt.

– Részeg vagy, Beregi?! Három év után legalább annyit tudhatnál, hogy Zsikének hívnak. Táncolj rendesen!

– Jó.

– Ha nem táncolsz tisztességesen, itt hagylak – köhécselt Zsike a füle mellett, és valahol felhangzott Icuka búgó kacagása.

– Zsizsike... Én tényleg berúgtam, de nagyon szeretlek, és én érted mindent... Ne haragudj rám, annyi minden összejött az utóbbi időben... Szeress egy kicsit... Ölelj át!

– Tudom, ezért vagyok itt – kongott a lány hangja, és átölelte az imbolygó fiút.

– „*Jaj de hosszú ez a karaván*” – folytatta Jocó az ezeregyéjszakai hangulatot. Vonított, ugatott foga között a szaxofon.

Nem igyekezett, minden második taktusra moccan egyet, és úgy összeölelkezett Zsikével, mint tegnap azzal a másikkal a fának támaszkodva. Egyre jobban kívánta a lányt. „Ezt, akivel táncolok. Pont ezt! Holló Zsikét... És mi van abban? Ő is nő!” Ekkor látta meg Icukát, Szentesivel táncolt, összefonódva, mint a Laokoon-szobor.

– Üdvözöllek, kis virgó! Vigyázz, nehogy megint megverjen a mamád! Kibontakozott Zsike karjából, és megragadta Szentesi nyakkendőjét. Megöllek, Tibi, ha nem vigyázol erre a gyermekre. Én vi...

– Gyere, Sanyikám, menjünk ki a levegőre! – ráncigálta el Zsike helyes női ösztönnel, pedig semmit sem tudhatott az előzményekről.

A kijáratnál tolongásban Sándor keményen megmarkolta Zsike mellét, de az rögtön a kezére csapott:

– El a kezekkel Koreáról! – ahogy megcsapta a friss levegő, rosszul lett. Alig maradt annyi ideje, hogy a húszéves fiúk között átbetorkáljon az udvar túlsó felére.

– Rosszul van, Beregi elvtárs? – szólalt meg mögötte Dargóczy, aki Tarczali Janival jött az ifjúságot köszönteni.

– Most már nem – köpött még néhányat Sándor, majd befalt egy marék havat. – Túl sokat ettem és rengeteget ittam. És az a meleg...

– Előfordul, Beregi, de azt tanácsolom, most már menj haza! Hazatalálsz egyedül? – kérdezte Tarczali.

– Haza?! Maguk tudják, hol lakom? Mert én nem! Fogalmam sincs róla...! Hová menjek?! Én meg tudnám mondani, hogy maguk hová...

– Ég! Ég! Segítség! – hallatszott Ella hangja, aki fenn lakott egy szobácskában. A nyitott ablakon hamarosan egy égő karácsonyfa repült ki, előbb a pléhtetőre, onnan az udvarra esett. Csillagszórótól gyulladt meg a havat hazudó vatta, ropogva égtek a száraz, gyantás ágak.

– Vedd fel a kabátodat, Sándor, meghúlsz – tartotta a lódenét Zsike. – Gyere, hazakísérlek.

– Hogy engem ma mindenki hazaküld! Hová haza? Én sehol sem lakom. Érted? Sehol! Ezerkilencszázötvenhárom legelső napján nincs lakásom. Hagyj békén!

– Ne ordíts rám, gyere! – és megragadta a fiú karját. – Gombold be a kabátod – parancsolgatott tovább Zsike, mint hasonló helyzetben minden nő.

Bandukolva rugdosták a havat a főtéri korzón, amit mindkét oldalon színes villanykörték füzére világított meg. Mélyen magába szívta a hideg levegőt, és érezte, hogy párolog ki belőle az alkohol.

Többemeletnyi magas, kivilágított fényő tündökölt a park közepén. Körbefutott rajta a világítás, alulról fölfelé, spirálisan, míg a kivilágított rubincsillagig ért. Aztán hirtelen kialudt az egész, és ismét lassan felfutott a fény-

kígyó. Zsike bebújt egy gombába, amiben napközben valamit árusíthattak, majd fellépett a mesebeli szánra, amit négy pettyes faló húzott levegőbe meredt lábakkal.

– Gyí, lovacskák, gyí! Vigyetek! Tudod, Sándor, hogy nekem sohasem volt játékom... Igazi babával akkor játszottam először, amikor elkerültem Váradra szolgálni. Gazdáméknak két lánykájuk volt, és azoknak sok-sok babájuk. Orvos volt a gazdám, jó ember. Délelőtt a kórházban takarítottam, fizetésért, délután nála a lakásért és vacsoráért. Így megmaradt a fizetésem.

– Azzal a pénzzel jöttél egyetemre?

– Dehogy. Előbb elvégeztem az egyéves nővériskolát, azután megváltozott a sorrend. Állandó éjszakai szolgálatot vállaltam a kórházban, és délelőtt takarítottam a doktornál.

– Miért?

– Csak így tudtam befejezni az esti líceumot – gyorsan felfutott a csúszdára, térdei közé szorított kabátal siklott le.

– Én mindig tisztában voltam önmagammal, tudom, hogy nem vagyok szép. Egyszer... még éjszakai nővérkoromban, zuhanyoztam a kórházban. Már törölköztem, mikor rám nyitott a sebész. Kértem, menjen ki, de elkezdett tapogatni, és mondta, hogy olyan, de olyan szép vagyok... Tudod, mekkorát lehet ütni a vizes törölközővel...? Lipinkázunk? Nappal nem lehet, sok a gyermek, és nincs is kivel!

– Most már értem, erre kellettem neked – kacagott Sándor, és úgy tűnt, nem is olyan csúnya ez a Zsike, amikor jókedvű.

– Okos ember mindenkit arra használ fel, amire a legalkalmasabb!

– Engem lipinkázáshoz, mert hol fenn vagyok, hol lenn.

– Látod, Sanyi, ez a te hibád. Mindig csak fenn szeretnél lenni, két ember közül mindig az első. Miért nem próbálsz meg önmagad lenni: Beregi Sándor, semmi több.

– És néha fogjam be a számat. Ugye most ez következik? Már többen mondták – legyintett Sándor, de továbbra is egyensúlyban tartotta a lipinkát.

– Azt nem mondtam, de nem az az okos ember, aki mindenkinek kinyílik, mint a lóbusz. Eh, menjünk haza!

Fáradhatatlanul futott felfelé a fényszerpentin a teljes ragyogásig, kialudt, aztán kezdődött előről. Rajtuk kívül senki sem volt a parkban...

– Boldog új évet! Keljen fel, Beregi úr, a kocsit előállt – rázta meg Ákos, aki már egészen felöltözött.

Sándor nehezen ébredt, félhangosan valami gatyás eunuchokat szidott, és aludt volna tovább, de Ákos lerántotta róla a pokrócot.

– Keljél fel, te lakterület-bitörő, mindjárt itt lesz Wienkler! – ez hatott. Egyből kiugrott az ágyból.

– Azt mondtad, Ákos, hogy mától van lakásunk? Hová költözünk? Gábor is jön? – kérdezte, hogy az új lakás eleganciafokáról fogalmat alkothasson.

– Még szép! Torkig vagyok a Kloákával, egy percig se maradok tovább – gyömöszölte subáját a csíkos zsákba.

– Mi is torkig vagyunk veled... veletek... Menjetek a brandba, minél hamarabb! Nem tudjátok befogni a po-

fátokat? Aludni szeretnék – sziszegte Zoli, és otthonról hozott kispárnáját a fejére húzta.

Kozma Árpi odasétált, és lekapta fejről a damaszt-párnát: – Miért beszélsz többes számban? Velem is torkig vagy? Ugyan miért? Tisztázzuk, mielőtt elmegyünk.

– Hagyjátok abba! Menjetek, ahová akartok, csak gyorsan és csendben! Aludni akarok, alighogy lefeküdtem – morogta Szentesi.

– Úgy kell neked, ha nem tudtál megválni a kis virgótól – bogozta meg zsákját Gábor.

– Az már aligha virgó – nyújtózkodott Zoli, és a papucsát kereste, hogy kimenjen. – Bolond lennél, Tibi, ha elhibáznád a kislányt, eljött már annak is az ideje – csoszogott kifelé gatyáját húzogatva. Egyik-másik fiú röhécselt, Sándor dühösen rájuk ordított...

– Mocskos a fantáziátok, kanok! Icuka igen kedves gyermek, és tényleg virgó.

– Kérdezd meg Szentesit, neki is ez a véleménye? – szólt vissza az ajtóból Zoli.

Tibi csak intett, de úgy, hogy többféleképpen lehetett értelmezni. Sándorban forrt a méreg, de nem szólt, ne tartsák féltékenynek. Kőműves Berci sunyin ásított:

– Te Sándor, most rágod a kefed, mert Szentesi lecsapta a kezdről a lányt. Savanyú a szőlő – vakaródzott az engedelmes fiú. – Tudhatnád, ha Szentesi mester kezelésbe vesz valakit... – röhögött.

Sándor megemelte Szentesi ágya végét, és úgy ejtette le, hogy dongott bele a Kloáka. Erre mindenki felébredt.

– Én pedig megmondtam Szentesi mesternek idejében, hogy szétverem a pofáját, ha nem vigyáz arra a gyermekekre. Válaszolj! – Szentesi lassan, kényelmesen

bontakozott ki a takarók alól, és a néma csendben még azt is hallani lehetett, hogy Zoli lehúzza a vizet.

– Ami azt illeti, Sándor, én is szétverhetem a te pofádat! Milyen jogon parancsolgatsz te nekem? Téged ott hagyott, semmi közöd ahhoz, hogy én mit csinálok Icu-kával, vagy bárki mással! Ez tisztára magánügy. Majd akkor adj nekem utasításokat, ha lejárt a szankciód. Addig pofa be! – Tibi halkán, kimérten beszélt. Ott állt egymással szemben a két fiú, mint két kakas, látszólag nőügyet vitattak, de mindketten nagyon jól tudták, hogy egészen másról van szó. Közel álltak egymáshoz, bármelyikük üthetett volna. Szentesi hirtelen felkapta a kezét, és megvakarta a tarkóját. Sándor visszahőkölt, amin az egész Kloáka gúnyosan felhördült, de csak villanásnyi időre, mint az aréna közönsége, ha a bika elvéti a torreádort. Tibi gúnyosan vigyorgott, mint a nagyfiúk, ha egy kisebbet ugratnak. Sándor megérezte, hogy a Kloáka Szentesi mellett áll, és ez fáj.

– Üssétek egymást, ha igazatok van! Mire vártok? – csoszogott vissza az ágyához Zoli.

– Ennyi cécó azért a kis rányiért, de csak jár a szájuk, mint rendesen – kezdett pedánsan az ágyvetéshez Zoli.

– Fogd be a szád, ha nem akarod, hogy beléd tömjem a kispárnádat – közeledett fenyegetően Kozma, de Ákos elkapta a karját:

– Meg vagytok háborodva? Elég legyen ebből a tébolyból. Gyere, Sándor, és ti is, menjünk a saját kloánkba! – mikor becsapódott mögöttük az ajtó, egyedül Kóbor Zoli röhögött.

Holmijukat egy négykerekű kiskocsira rakták, amit a menza moslékos csebrek szállítására használt. A zöld fa-

láda került legelőre, ahhoz támasztották a többi csomagot. A templom és az Apolló közti házak falához ragasztott zöld fabódék mind zárva voltak, csak a gondosan fésült ősz trafikos néni nézte kíváncsian, hová költözhét január elsején ez a négy fiú.

– Hová megyünk, csak nem az Apollóba? – csodálkozott Sándor.

– Majdnem; a mellette levő házba – állt meg Ákos a nagy vaskapuhoz közel, a zöldségesbolt előtt.

Degeszre tömött, ünnepi szemetesvedrek szűkítették az amúgy is keskeny kapualjat. Helyenként porladó téglával foltozták ki a macskaköves udvart, valaki kampószeget vert a csenevész körtefába. Seszínű hajú férfi nyitott ajtót, arca olyan volt, mint a száradó élesztő. Balját nyújtotta kézfogásra béna jobb keze helyett. Mosolyogni is csak fél arccal tudott.

– Tessék, tessék befáradni! – hátrált ügyetlenül a szekrényektől eltorlaszolt előszobában, hogy helyet adjon a fiúknak. – Nagyszerű szoba, kérem, világítás, központi fűtés, a város szívében – mi kell ennél több a mai fiatalembernek? Mosdójuk is van. Összkomfort, kérem!

Az összkomfort valamikor fürdőszoba lehetett, ahhoz képest elég tágas. A falat fejmagasságig katonazöld olajfesték fedte, csavarmenetes vasak álltak ki belőle. Sebaj, jó lesz ruhaakasztónak, szekrény úgy sincs, de hová is férne? A két dívány egymás hosszában, közöttük kicsi konyhaasztal, és kész. Alig maradt vonatfolyosónyi hely a fal és a fekhelyek között. Csíkos rongypokróc fedte a cementet.

– Én nem megyek be – emelte fel nadrágjánál fogva jobb lábát a gazda –, mert összehúznám a szőnyeget

ezzel a buta lábammal. Nálam egyetlen szőnyeg sincs a lakásban, de maguknak adtam...

– Megjöttek a fiúk? – hallatszott az előszobából, és megjelent az ajtóban egy ragyogó fiatal nő. Vállig érő fekete haján apró vízcseppek csillogtak, a hidegtől kipirult az arca.

– A feleségem – nyitott utat neki a gazda.

„A felesége? Olyan, mintha diáklány lenne, csak sokkal szebb. Az évfolyamunkon nincs is ilyen jó nő...”

– Örvendek, hogy megérkeztek. Birtalan urat már ismerjük, vele egyeztünk meg...

Hideg volt a keze, és Sándornak az volt az érzése, hogy a szépasszony senkit sem lát, csak Ákost. Vidáman kapta le nyakáról a piros kendőt, amikor fejét megrázta, az olvadó hóból Sándorra is jutott.

– Hull a hó – mosolygott magyarázóan. (Tökéletes, fehér fogai vannak, mint Zsuzsikának.) – Hát akkor boldog új évet az új lakásban! Versikét tudnak-e?

Ragyogott a fiúk arca, szemeikkel szinte falták a fekete-piros asszonyt.

– Boldog új évet – csókolt kezét olyan eleganciával Ákos, mintha pezsgőspoharat emelne ajkához. Ezután Árpi hajolt meg előtte, és biztosan elmondott volna egy újévi köszöntőt, ha a gazda meg nem akadályozza.

– Baba! Gyere ki a fiúk szobájából! Ide soha többé be nem tesszük a lábunkat, amíg itt laknak. Nem akarjuk zavarni magukat – húzta el fél száját, majd kitotyogott.

– Csodálatos... – sóhajtott Árpi.

– Mi olyan csodálatos, a szoba? – kérdezte színlelt értetlenséggel Ákos, és hanyattfeküdt.

– Egy frászt! Még ablaka sincs.

- Van egy kicsi, fenn a sarokban.
– Ez ablak? A börtöncellákon is nagyobb.

19

Szokatlanul korán tavaszodott. Február végén már hóvirágot árultak a cigányasszonyok az Apolló kapujában és halványlila, sárga bibéjű krókusz.

Siklódi a targoncáján feküdt a román templom előtt, részegen. Két korcs kutya hangosan ugatta, de rájuk se hederített. Később lekászálódott a targoncáról, és az ebek felé rúgott, de vesztére; felbukott a saját lendületétől. Egy ideig úgy maradt, arcát az aszfaltra szorítva, mintha a zenélő kút rég elillant muzsikáját hallgatná. Jól megtermett, erős ember volt valamikor Siklódi.

– Studencok! – ordította rekedt hangján. – Studencok! Ne tanuljatok... úgyis megbuktok.

Pillanatok alatt megtelt az Apolló minden ablaka kacagó fiatalokkal, lesték, mond-e Siklódi valami újat, de csak a szokványos szöveget ismételte:

– Túrjetek! – recsegettette világmegváltó tanácsát a targoncás. Valahogy így: túrjeeetek. Mert túrni kell! – és megindult imbolyogva, mint szárazra került matróz, hogy megkerülje a nagytemplomot. A két kutya, tisztes távolságból, kitartoan csaholt mögötte. Akkor megfordult, és szigorúan rájuk szólt:

– Melyik vót?!

„Hát nem buktam meg. Zsiga bá valóban úr volt, Csocsoszán is, de a többiek... Hiába, homlokomon a bélyeg, és Wienklerrel nem húznak ujjat a tanárok sem.

Azt mesélik, Tarczali összeveszett Wienklerrel, nem ért egyet Mikola kizárásával. Lehet, azért haragszik, mert nélküle történt az egész. Talán van valami benne, hisz továbbra is velem tartja a kapcsolatot, nem Szentesivel, ahogy Wienkler szeretné. Mondtam Tarczalinak, engem szankcionáltak, azt válaszolta, nem baj, szervezem csak nyugodtan a műsort. Hát szervezem. Minden este bohóckodunk a színhallgatók irányítása mellett. Ha legalább szerelmes tudnék lenni, de Anikó után... Rá kellene szállni Babára, ez lenne a legkényelmesebb: férjes asszony, de nem sok haszna van belőle. Látszik rajta. De hogy? – a férje cerberusként őrzi, és Baba úgysem engem választana, hanem Ákost. Talán már...”

– Szevasz, Sándor, gyalogoltál? – karolt bele vidáman Szentesi. – Mit csinálsz ma délután?

– Alszom egyet.

– Azt mondom, menj inkább moziba. Nézd meg a Bátor embereket. No, itt a jegy.

– Mit akarsz, Tibi?

– Mit! A szobátokat, négytől nyolcig. A többiekkel már beszéltem. Tudod, lenne egy feldobásom, és a rányi... Szóval, érted?

– Ki az?

– Ne haragudj, öregem, de... Ne félj, nem a kis virgó, az már... az még gyermek. Igazad volt, de ne fúrj ki velem, ezt a mostanit nem szeretném elszalasztani – Sándornak jólesett, hogy Tibi kért tőle valamit. Úgy viselkedtek, mintha mi sem történt volna a Kloáka maximában.

– Jó kis hely ez a... kloáka minima – nézett körül Szentesi. – Szerencse, hogy az ablakon nem lehet belátni. Hol a budi?

*Fenjük a kést, kórbonctanra megyünk,
Nagy öröm ez nekünk...*

...próbált a csasztuskabrigád az Apolló melletti kis diákklubban egyetlen halk harmonika mellett. Három fiú, három lány félkörben állva dobogta az ismert sláger-
rek ritmusát, amire a harmadév viccesnek szánt szöve-
geit énekelték.

*Tanársegédünk könyörög térden állva,
Hogy legalább mára legyen önkéntes jelentkező
Tiltakozunk, nem fogunk máma kést.
Nem kell gumikötény.
Itt van a kelevény*

...bökték mutatóujjukat egyszerre mindannyian a kö-
zönség felé, mintha ki akarnák szúrni a szemét.

„Ha már rám bízták, nyilván be kell bizonyítanom,
hogy nemcsak akadémiazni tudunk. Ezt majd belekeve-
rem az összekötőszövegbe. Legjobb lesz, ha viccesen
állítom be, hogy az egész akadémia csak kamaszos csíny-
tevésnek tűnjék, cseresznyelopásnak a pap kertjéből;
még a rektor is kénytelen lesz nevetni.”

*Gyógyszertanvizsga lesz az első,
A félelemtől nyelni nem tudok,
Agyamban van egy szürke felhő,
Attól félek, Fesztnél megbukok...
Gyógyszerrendelés, egy istenverés,
s ha csak ennyit tudsz,
az oly kevés...*

Csocsoszán kislányosan kacagott, pedig az ő kórtan-
gyakorlatainak a kifigurázása csak ezután következett.

– Mit gondolsz, Beregi, szombaton meg tudjátok tar-
tani az előadást – kérdezte Tarczali. – Vagy inkább va-
sárnap?

– Lássuk csak, ma március negyedike, szerda – szá-
molt a kicsi tanárnő. – Vasárnap nyolcadika, tehát nők
napja. Jobb lenne mégis szombaton, hadd mulasson az
ifjúság. Ha minden így megy, mint a brigád, gondolom,
nincs akadály. Az összekötőszöveggel elkészült, Sán-
dor...?

– Holnapra meglesz!

Csasztuskásék újabb dalba kezdtek, egy tangó dalla-
mára énekelték a megváltoztatott szöveget:

*Egyszer lesz még baktervizsga, aztán többé soha már,
Nem kérdezget engem többé se gyakornok, se tanár.*

– Álljatok meg! Hagyjátok abba! – robbant be Kere-
kes. – Sztálin elvtárs nagybeteg... Bementa a rádió...

Halk sóhajjal szállt ki a levegő a vidámságra hangolt
harmonikából. Ez volt az egyetlen zaj, és Kerekes hall-
ható lihegése.

Bambán bámultak egymásra, a hírhozóra s főleg
Tarczalira, mintha neki többet kellene tudnia.

– Lehetetlen!

– Ez rémhír...

– És mi a baja?

„Felpofozom Kerekest! Hogy merészel ilyesmit mon-
dani, békés építőmunkánkat kulák-rémhírekkel megza-
varni.” Sándor segítségkérően nézett körül, egyetlen sta-

bil pontot keresve, amibe belekapaszkodhatna, és megcáfolhatná ezt az aljas hazugságot. De csak rémült arckokat, hozzá hasonló tanácstalan embereket, poros székeket és a – talán zavartan – mosolygó Kerekest látta.

„Ó, mennyire gyűlölöm ezt az alakot! Vigyorgog, amikor sírnia kellene. Hogy nem reped meg a mennyezet, omlik össze az épület, robban fel a világ, amikor Sztálin elvtárs nagybeteg... Biztosan nem is igaz, azért. Nem lehet igaz!” – És akkor megpillantotta Sztálin mosolygó, csupa biztonságot, erőt sugárzó képét a falon. Végre megvolt a biztos pont:

– Nem igaz, gyerekek, ne higgyétek. Sztálin elvtárs nem lehet beteg, és ha beteg, meg fog gyógyulni!

– Egész biztos, hogy meggyógyítják, elvégre a szovjet orvostudomány a legfejlettebb az egész világon – mondta Árpi. – Ne féljeteK, Sztálinra vigyáznak!

– Én nem is félek, Sztálin elvtárs egyszerűen nem halhat meg! – hangzottak el az egyre bizakodóbb vélemények, már szégyellték iménti kishitűségüket, de az a szó, hogy halál mint lehetőség, valahol fennakadt a levegőben, befejezetlen fenyegetésként. Délután hat óra múlt...

– Hallgassuk meg, mit mond a rádió – szólalt meg fakó hangon Tarczali.

Nyekergések, hangfoszlányok, kettéharapott idegen szavak, közben idegesítően pislogott a zöld varázsszem. Végre elhangzott egy értelmes szó: Sztálin, de szerbül beszélt a bemondó, Tarczali idegesen továbbcsavarta. A legtöbb adó szimfonikus zenét sugárzott.

– Rossz jel, azt jelenti, történt valami – lapozgatta Csocoszán a *Száz szerelmes vers* című könyvecskét,

amelyben papírcsíkok jelezték a műsorban szereplő ver-
seket. Hirtelen megszakadt a szimfónia.

– Hallgassák meg rendkívüli közleményünket Sztá-
lin elvtárs egészségügyi állapotáról – darálta egy szenv-
telen alt hang. Hallgatták lélegzetviasszafojtva: mennyi a
vérnyomása, láza, hányat dobban a generalisszimusz
szíve, csak éppen azt nem tudták meg, tulajdonképpen
milyen az egészségi állapota. Tucatnál több orvos írta
alá a közleményt, amelyen az orvostanhallgatók sem
igazodtak el.

– Valóban nagybeteg – kapcsolta ki a rádiót Tarczali.
Pszichológiát végzett... Leverten somfordáltak ki a klub-
ból, mint halottasházból, Sándor háta mögött Pollák
Margitka súgta valakinek...

– Mondd, mit csináljak? Nincs itt a fekete ruhám –
Sándor szinte elkacagta magát, de még idejében elcsa-
varta az arcizmait, mint Tarczali a belgrádi adót. Otthon
az ajtó zárva volt. Többször megrázta a kilincset, mire
halk mocorgás hallatszott.

„Persze, Szentesi jött szobára valakivel, el is felej-
tettem. Hogy ez a Tibi miket csinál pont ilyenkor!”

– Elég volt, menjetek el, hallod?

– Miért? Nyolc óráról volt szó – suttozta Szentesi az
ajtón túlról.

– Az igaz, de... Sztálin beteg. Érted? Nagyon beteg.
Bemondta a rádió.

– Beteg? – nyílt meg résnyire az ajtó. – Jól van... Ak-
kor elmegyünk. De kérlek, tűnj el, nem akarja a rányi –
kacsintott vigyorogva hátrafelé –, hogy valaki meglássa.
Lenn, az aszott körtefának támaszkodva várta, míg elsu-
hannak a kijárat felé. Tibi a lódene alá bújtatta a nőt, míg

a szemetesvedrek mellett elvezette. Bár sötét volt, Sándornak úgy tűnt, Icuka osztályfőnöknője, a boldogtalan.

Hanyatt fekvé bámult a fehérén izzó fénybe, már fájt a szeme, de szenvedni akart, mint ahogy szenved most a világon minden becsületes munkásember. De hiába. Mindegyre az járt az eszében, hogy a gazda tíz lejjel megemelte a házbért, amikor százásra cserélték ki az égőt.

– Ezek jól kiszórakozták magukat, nem mondom – hallotta Baba hangját, de csak színes köröket látott.

– Ne haragudjon, de...

– Dehogy haragszom. Tőlem csinálja, aki teheti ... De ha az uram itthon lenne, kidobta volna őket.

– Ugyan, mit számít az ilyesmi. Nagyobb bajok vannak most a világon: Sztálin beteg, talán meg is hal.

– Mindannyian meghalunk egyszer, addig éljünk, amíg fiatalok vagyunk. Ügyes nócikét hozott a barátja.

Baba az ajtófélfának támaszkodva nyakláncával játszadozott, szemérmesen fogta pongyoláját, időnként mégis megvillantak karcsú combjai.

– Jöjjön be, szépasszony.

– Nem jövök. Azt mondta az uram, megöl, ha átlépem ezt a küszöböt. Meg aztán félek is... magától.

– Tőlem?

– Magától – intett igent az asszony, és kihullatta fogai közül az arany medált... Sándor ismét vörös karikákat látott, de most azért, mert az asszony nem ellenkezett. Alattuk az ágy még őrizte az előbbi pár testének melegét... Úgy szívta magába az asszony, mint a kiszáradt szivacs, mint a régóta száradó kovász, de hirtelen megmerevedett...

– Jaj, ki az!/? – becsapódott az ajtó, Baba lobogó pon-

gyolában futott át a saját szobájába. Sándor úgy aludt el, rémálmokat látva, hogy égve hagyta a jól megfizetett villanyt. Másnap reggel, március ötödikén bejelentették Sztálin halálát. Az előadások elmaradtak, mégis ezernél több hallgató téblábolt az egyetemen. Senki se mondta, menjenek haza, sem hogy maradjanak; senki sem tudta, mit kell tennie.

Kisebb csoportokban cigarettáztak, halkan beszélgettek, de főleg hallgattak. Lehajtott fővel sétáltak a hosszú folyosókon, bánatos bólogatással, erélyes kézszorítással üdvözölték egymást. A lányok többsége vörösre sírta a szemét. Pollák Margitka könnyes szemmel magyarázta, hogyan kell gyorsan feketére festeni a ruhát. Ő az egyik kórházi kosztümjét festette be az éjjel.

– Ni, milyen jól sikerült! – perdült körbe, hogy glocknis gyászszoknyája a combjára csavarodott. Valahonnan gyászszegélyű zsebkendőt is kerített, amivel dagadtra sírt arcát gyömöszölte. – Ne felejtsetek el egy-két evőkanálnyi ecetet tenni a vízbe, hogy ne veszítse a színét – osztogatta szakmai tanácsait.

– Nekem nincs mit befestenem, nincs annyi ruhám – legyintett Zsike –, az igazi gyász nem külsőségekben nyilvánul meg. – Sándor fásultan bámulta az udvart, nem volt kedve beszélgetni. A tulajdonképpeni halálhír nem vágta annyira mellbe, mint tegnap a betegségről kiadott közlemény. Agyában, mint pergő színes bűgöcsiga keringtek ugyanazok a gondolatok.

„Mi lesz most? Mi lesz a világ proletariátusával, mi lesz velünk, mi lesz velem? Eddig ha azt mondták: győzelem a fasizmus felett, mellétettük Sztálint. Földosztás, demokrácia, brigádmunka Sztálin nevéhez fűződött.

Évekig tanultuk az életrajzát, daloltuk hőstetteit, idéztük, valahányszor mankóra volt szükségünk, és most: halott. Mi lesz tovább? Ki veszi át a szerepét? Van ember a világon, aki erre képes?”

Az udvaron fehér kóberes⁹ kézitargoncát tolt két munkás. Talán hullát hoztak az anatómiára, de lehet, hogy élelmet a kantinnak, mert enni azért kell!

– Szevasztok, mit csináltok? – köszönt rájuk Tarczali és Dargóczy. Senki se válaszolt, Margitka szipogott, Il-dikó összeszorított szájjal bámulta a semmit.

– Azt mondd meg nekünk, János, most mi lesz?! – kérdezte komoran Sándor.

– Hogyhogy mi lesz? Gyászgyűlést tartunk.

– Nem úgy értem. Attól félek, összefog a nemzetközi reakció, és napokon belül széttipornak bennünket – le-gyintett lemondóan a fiú, és nagyon csodálkozott, miért nevet ezen Dargóczy. Egyébként ez volt az első hangos kacagás, ami reggel óta elhangzott az egész intézetben.

– Nem megy az olyan egyszerűen. Nem a proletariátus halt meg, kolléga, csak a vezére, csak egy ember! Bármilyen nagy volt, mégis csak egy ember. A világ megy tovább a történelmi szükségszerűség útján, és talán... Attól ne féljen, vezér mindig akad, majd kitermeli az osztály.

Wienkler elvtárs hátratett kézzel, árgus szemmel figyelt. Csendre intette a hangosabban suttogókat, és időnként elismételte, hogy a beszéd után nem szabad tap-solni.

Zakóján gyászszalagot, arcán egynapos szakállt és megtörtséget viselt. Csak a szeme villogott: leste, nem mosolyog valaki? Tömve volt a díszterem, sokan kinn-

rekedtek, azok a folyosón álltak három percig néma kegyelettel. Végre intett a rektor, hogy leülhetnek. A rektor sem borotválkozott meg. Megtört hangon jelentette be, amit már mindenki tudott. A kicsi ember feje fölött ott mosolygott a zseniális halott fekete selyemmel akkurátuson bekeretezett képe. Mosolygott!

„Borzasztó állandóan egy halott mosolygó képét nézni. Tehettek volna egy másikat... De talán nincs más képe... No, nézd csak, mit keres Pollák Margitka az emelvényen? Ott feszít tiszta feketében a kép alatt, mellette egy gyógyszerészhallgató. Nyilván díszőrséget állnak, vigyázzban, lehajtott fejjel. Valószínűleg kapóra jött, hogy Margitka máris gyászruhát öltött. Különben mutató, jó nő, és azok a szervezők sem vakok.”

Befejezésül keményebb munkára és soraink szorosabbra zárására buzdított a rektor. Annak ellenére, hogy mindenki tudta, nem szabad, összecsattant néhány tenyér. A szokás hatalma.

Leszegett fejjel, méltóságosan vonult ki a prezídium; utánuk, sietve és jóval hangosabban, mint jövet, tódult a diákság. Megszűnt a varázs, rohantak a menzára. A teremben csak a díszőrség maradt, és a nagy halott léghuzattól imbolygó képe. Mintha csóválná a fejét... Kerekessel egyszerre léptek a budiba. Sándor kényelmetlenül érezte magát, ezért gyorsan, őszintén elmondta, hogy túlessen rajta, mire gondolt tegnap, mikor Kerekes a hírt hozta.

– Bár hazudtam volna, bár ne lenne igaz az egész... Sándor, mi lesz velünk? Mi lesz a világgal? – könnyek csillogtak a negyedéves szemében. – Végre valaki úgy gondolkodik, mint én, ezért hálás vagyok neked – ölelte

át Kerekest Sándor, és elsírja magát ő is, ha be nem lép Wienkler elvtárs. Odaálltak mellé, és vizeltek.

Eltelt három nap, és nem tört ki a világháború, sőt a nemzetközi reakció is részvétáviratokat küldött. A rádió kizárólag híreket és gyászindulókat közvetített, ezt recsegték a főtéri hangosbeszélők is reggeltől estig. Minden ablakból fekete tüllel borított vörös zászló csüngött, de jártak az autóbuszok, rügyezett az aranyeső, és a cigányasszonyok frisi kakast¹⁰ árultak a Bolyai utca sarkán. Az emberek kenyérjegyüket szorongatva álltak sorban a kenyérbolt előtt, amelynek kirakatában ott volt Sztálin gyászkeretes képe, a színtelen lakkal lefújtt reklámkiflik között.

Ha nyíltan nem is mondták a fiúk, érzett, sokallják a negyedik napja tartó díszőrséget. Éjjel-nappal kettesével, tízpercenként váltották egymást a szimbolikus ravattal előtt. Vasárnap éjszaka ismét a harmadév volt soros. Sándor már tudta, addig kell mereven vigyázzba állnia, míg ujjai megvastagodnak, karjában lassan felfelé másznak a hangyák, átforrósodik a talpa.

Ötödik alkalommal állt ugyanazon a helyen, már megszokta az őrséget és a gyászt. Éjjel háromkor váltották le, hazamehetett volna, de nem akaródzott. Preferanszoztak a titkári asztalon, több volt a kibic, mint a kártyalap. Kártyázni ugyan szigorúan tilos – a kártya kispolgári maradvány. Sándortól már nem féltek, és ez jólesett. Ákos simán verte a többit, már rég „kalap alatt volt”.

– Sok gyereket ehettél szarkorodban – vonta le a tömör tanulságot Gábor, parasztos alapossággal keverve a lapokat.

– Jön valaki, vigyázzatok! – nyitott be Csontos Géza.

A valaki négynapos borostáját vakargatva lépett a titkáriba, olyan volt, mint egy kopott súrolókefe, szemei duzzadtak a kialvatlanságtól.

– Hogy megy elvtársak, mit csinálnak?

– Éppen a nemzetközi helyzetet tanulmányozzuk – válaszolt Gyüge Gabi, kezében egy szétteregetett Romániai Magyar Szóval, amin percekkel ezelőtt még a blattot verték. Megnyugodva távozott, úgy látszott, kielégítően gyászosnak találta a hangulatot.

– Ki oszt?

– Mindig, aki kérdi.

Sándor kiment a folyosóra, ami félelmetesen, végeláthatatlanul húzódott jobbra és balra, akár egy sötét kakombba. Géza parázsló cigarettája örökmécsesnek tűnt.

– Miért nem mégysz haza, Sándor?

– Miért? Mire elaludnék, már kelhetek fel, és te?

– Én öröködöm.

– Nem furcsa, hogy az öröket is őrizni kell?

– Egyáltalán nem. Ez mindig így volt, és így lesz.

– Menj be, Géza, nézd a kártyázókat, én itt maradok.

– Nem érdekelnek a szerencsejátékok, véleményem szerint szerencse nincs.

– Pesszimista vagy. Semmiben sem bízol?

– Bízni csak önmagamban bízom!

Zárkózott, különös embernek tartották Csontos Gézát. Mindig, mindenütt ott volt, ahol kellett, de soha semmihez nem szólt hozzá. Mindenkinél előre köszönt, vizsgáit idejében letette, és soha senkitől nem kért cigarettát. Különc hírét az is növelte, hogy egy fáskamrafélében lakott, amit közösen vásároltak egy lecsúszott

bárénekekkel. Sándor kedvelte Gézát, sok vagont rakodtak ki együtt, de akkor nemigen jutott idő beszélgetésre.

– Nem vagy álmos? – kérdezte Sándor.

– Reggel hatig jól bírom. Megszoktam, akkor jött a váltás, de apám mindig engedett lefeküdni.

– Egyetem előtt munkás voltál?

– Az. Pék. Apámnak péksége volt Alvincen. Eleinte egy segédje is, aztán már csak mi ketten...

– Érdekes, az én apám is pék, én is az lettem volna, ha... Te miért iratkoztál be az orvosira?

– Dacból, öregem, csak azért, hogy megmutassam!

– Apádnak? – kérdezte Sándor.

– Fenéket. Egy lányért. Akkoriban nagyon haragudtam rá, most már örvendek, hogy így történt. Hetedik után beálltam inasnak apámhoz. Éjjel dolgoztam, reggel megraktam a kiskocsit, és kihordtam a süteményt. Friss a kifli, friss a perec, vásárolják, amíg meleg! – kiálltottam az utcán, és adtam el az árut, csak úgy egy szál gatyában, mezítláb. Nyár volt. Egyszerre csak egy volt osztálytársnőm jön a járdán fehér ruhában, magas sarkú cipőben. Nagyon megörvendtem. Mondom, szervusz, rég nem láttalak, de úgy tesz, mintha észre sem venne. Felmarkolok egy csomó peracet, és utánaszaladok, mire félvállról közli velem, hogy mezítlábas inasokkal nem áll szóba, és továbblibeggett gyöngyházberakásos imakönyvvel a kezében.

Akkor jöttem rá, vasárnap van, és hogy el kell végeznem a líceumot... A nyolcadikat, kilencediket még abban az évben letettem magánúton. Tizediket a következő évben, de közben dolgoztam, mert apám kikötötte:

előbb szabaduljak fel, legyen biztos kenyér a kezemben, utána tanulhatok, ha akarok. Az utolsó évet rendesen kijártam a Bethlen kollégiumban.

– És a lánnyal találkoztál azóta?

– Naponta. Évfolyamtársunk, ha nem tudnád.

– Óriási. Ki az?

– Azt hinnéd, a légynek sem tud ártani, szende, csinos... szőke...

– Hédi!

– Így van – kacagtak hangosan a kietlen folyosón.

– Mi történt? Jön valaki? – dugta ki a fejét Szentesi.

– Jön hát, a hajnal – válaszolt Sándor.

Komor gyászindulót sírtak a hangszórók, fekete ruhás tömegek lepték el a főteret. Gyászszalagos, halk szavú rendezők irányították a csoportokat az előre kijelölt helyekre, a városháza elé. Mésszel húzott csíkok parcellázták fel a teret, melyeknek mértani keretei között minden intézmény kollektíven gyászolhatott.

Eleinte a csoportok szigorúan ügyeltek a saját vonalaikra, de kiderült, így sok a hézag, újabb utasítás érkezett: Felzárkózni! Hát felzárkóztak. Kompakt tömegben az öröm és a gyász jobban mutat.

„...Ha rögtön másnap, a nagy döbbenet után temetik el, most zokogna a fekete tömeg, de öt nap alatt már annyira beletörődtünk, megszoktuk, elfogadtuk, hogy nincs. Lám még a gyászleples tribünön is sutognak némelyek. Vajon miről? Arról, hogyan lesz tovább?”

Valaki mégis sírt, vagy csak hangosan fújta az orrát? Sándor meglepődve ismerte fel Icukát. Többen rácsodálkoztak, láthatóan jobban sajnálták a szipogó kislányt,

mint azt, akit a szónok búcsúztatott. Furcsa, hogy ekkorra tömegben éppen Ickát látta meg. Feléje biccentett, de gyászgyűlés után az ellenkező irányba tartott.

– Sándor – karolt belé Fóliák Margitka. – Ne felejtssd felírni, hogy én is itt voltam!

– Fegyveresnél iratkozz fel, mi fiúk éjszaka őrködünk, nem rendelték ki.

– Nekem elég, ha te tudod... – mondta olyan kacéran, hogy Sándornak elakadt a lélegzete. Egy pillanatig egymáshoz szorította őket a tömeg, szó szerint karjába lökték a lányt. Egész testét magán érezte, és azt a férfit vadító nőillatot, amiből elég egy szippantás ...

– Margitkám, milyen csodálatos melleid vannak – csúszott ki a száján meggondolatlanul.

– Tisztára bolond vagy! Nyugatnémet melltartó – és eltűnt a hirtelen nyílt résen.

A főtér kellős közepén ment hazafelé, a félszegen rügyező rózságyások között. Végre kisütött a nap, először a borongós, gyászos idők után. Az emberek kigombolt kabátban siettek, mint mikor egy utolsó nagy sóhajjal végre megszabadulnak a nyomasztó tehertől – várta őket otthon a forró leves. Többen lelassítottak az Apolló előtt, ahol Siklódi ismét produkálta magát: feltépte ingét, és messzehangzóan döngette a mellét:

– Studencek! Meghalt! – zokogta. – Meghalt... Tűrjete! Mert tűrni kell – adta meg magának és hallgatóságának a választ.

Baba az előszobát seperte rózsás pongyolában.

– Még senki sincs itthon. A férjem se – nézett hosszasan a fiúra.

Bablevest adtak ebédre. Ella dugva hagymát is hozott a gyalogosoknak. Sándor versenyt evett Gabival, de a kilencedik tányér után kidőlt. Gábor tizenegyet kanalizott be, igaz, kenyér nélkül. Azt hazavitték.

Megeresztett nadrágszíjjal kacsáztak hazafelé, úgy érezték, minden éhező őüket jóllakatták ma, századokra visszamenőleg. Sándor belekotort a kapusfülke mellé szegezett levelesládába. Ritkán kapott levelet, de ma érkezett.

A levélbontás örök izgalmával tépte fel a borítékot, amiből tíz lej hullt ki és egy üres papír. Azaz mégsem teljesen üres; egyetlen szót írt rá a húga: „Egyél!”

Hasukat fogva kacagtak, de csak óvatosan, nehogy visszaöklendezzék a töméntelen levest. Agyán átvillant, mire költheti a pénzt: majdnem hat csomag cigarettát vagy ugyanannyi mozijegyet vehet rajta.

A kapu előtt Dargóczy beszélt Tarczalival.

– Nézd ezeket a szegény fiúkat, maradéklevest ebédelnek, és hazaviszik a kenyeret, amit össze tudnak szedni, hogy vacsorára is jusson.

– De ők rá se rántanak, vidámak, mintha flekkent és vargabélest kajáltak volna az Oroszlánban. Igazatok van, fiúk – nyújtotta kezét Tarczali. – Egyébként, hogy ityeg a fityeg?

– Meg-megáll, körülnéz – válaszolt Gábor pont olyan világosan, hadd lám, hová akarnak kilyukadni a vezetők?

– Mégiscsak megengedhetetlen a tanulói fiúság szájából kihúzni a kenyeret, és mi képesek vagyunk elnéz-

ni, hogy koldusként járjanak be a menzára – mondta Dargóczy, mintha pont ebben a szempillantásban jött volna rá a szörnyűségre.

– Nem mi kértük, hogy szankcionáljanak.

– De azt se, hogy a büntetést töröljék el! Mondtam, írjon kérvényt, én elintézem a rektorral.

– Nem írok!

– Miért haragszol, Sándor? – kérdezte Tarczali. – Mi segíteni akarunk rajtatok.

– Rajtunk? Az egészen más. Annak idején azt mondta Dargóczy elvtárs, írjak kérvényt a magam, de csak a magam nevében, engem meg tud menteni. Most is azt mondom, amit akkor: vagy visszavonják mindannyiunk szankcióját, vagy gyalogolunk tovább. Már megszoktuk.

– Azóta kissé változott a helyzet... azt hiszem – kacintott biztatóan Dargóczy, mint aki többet tud, mint amennyit mondhat –, írjanak közös kérvényt, én viszem be a rektorhoz... Mióta is tart a büntetésük?

– Negyedik hónapja.

– Rendben van, május elsejétől visszakapják az ösztöndíjat és bentlakást.

– És Mikola Matyival mi lesz?

– Vele bonyolultabb a helyzet – vonogatta a vállát Dargóczy. – Kizárását jóváhagyta a minisztérium. Egyelőre várjon, aztán jövőre meglátjuk. Mi lett vele?

– Bányász a Zsil-völgyében. Azt írja, akkor se jön vissza, ha kéri – mondta Gabi, és rágyújtott egy Minerulra.

– A maguk esete egyszerűbb, nem haladja meg az intézet hatáskörét. Mondhatnám, belső ügy, nem került feljebb... Szerencsére.

– És Wienkler elvtárs nagy bánatára!

„Megint jár a szám, éppen most, amikor jóra fordulna a sorsom.” Jelentősegteljesen nézett össze a két titkár, ők tudták, miért.

– Miért gyűlölitek annyira Wienklert? – kérdezte Tarczali, de a kérdésben az is benne volt, hogy ezen nem csodálkozik túlságosan.

– Mert ő is gyűlöl minket! Mert egy szadista – háborgott Sándor minden rációt félrelökve.

– Túlzás. Igaz, nem kellett volna ilyen durva módszerekhez folyamodnia; mindenütt osztályellenséget szimatol, aminek bizony ártatlan emberek is áldozatul estek. Egye fene, elmondom, de maradjon köztünk – halkult el a párttitkár. – Tegnap itt volt valaki a Központi Bizottságtól, és Wienkler megkapta a magáét. Most ilyen szelek fújnak.

Semmilyen szél nem fújt, melegen, strandolásra csábítóan sütött a nap. Siklódi egykedvűen napozott tarгонcáján, túrva az elszemtelenedő legyek rohamát.

– Te Sándor, aztán nekem mit adnak vissza? – kérdezte Gábor. – A bütiüt és a gyalogláshoz való jogomat?

Kacagásukat csattogva verte vissza a penészes folyosó, ahol édeskés búzt lehelt az el nem hordott szemét. Végre hangosan mertek nevetni, leülepedett bennük az ebéd és a múlt.

– Henyélnek az ágyon, mintha egy csepp vér sem lenne magukban, ilyen szép időben! – szólt rájuk Baba a nyitott ajtóból. – Ahelyett, hogy kimennének a zöldbe, fel a Somostetőre ibolyát szedni a lányokkal – villogtatta gyöngy fogát én-tudom-milyen-szép-vagyok maga-

biztossággal. De Sándor álmos volt, különben is az utóbbi időben került az asszony.

– Elköltözöm, szépasszony – mondta.

– Menjen, ha jobbat kapott... – lökte el magát az ajtótól, amitől kigyózva futott végig testén a mozgás.

– De én maradok! – kiáltotta Gábor. Baba úgy tett, mintha nem hallaná.

„Nem megyek vissza a Kloákába. Akárhová, de oda nem! Legjobb lenne itt, az Apollóban... közel Babához... Kacérkodik megint, talán meggondolta magát... Becsületes ember ez a Dargóczy... miért nem tőle függ minden... érzi a tavaszt... Siklódi: túrni kell... ibolyák, lila ibolyák, ez a bűnöm semmi más... a tanuló ifjúság szájából... azt mondja, a melltartója hegyes... Margitka...”

Kozma Árpi hangjára ébredt, olyan ismerős volt a szöveg:

*Nekem egyforma az én fülemnek
Ha kéj liheg vagy fán hörög
Vér csurran, vagy arany csörög...*

Sándor félálmlában egy másik Ady-versbe kezdett...

*Ha elfutnak a gyér aranyak,
Fölséges, nagy úri magunkból
Istenem, be kevés marad*

...motyogta és átfordult a másik oldalára.

– Az ám, miből fizetjük ki a házbért? Rég nem hívtak kirakodni az állomásra. Nekem összesen három lejem van – térítette vissza őket Gábor a valóság talajára.

– Nekem tíz – dicsekedett Sándor, és valóban ő volt a leggazdagabb.

– Én kapok holnap százhuszonötöt és ebédet: megyek a Véresárdába – mondta Árpi, mintha máris zsebében lenne a vagyon.

– Menjünk mi is – javasolta Gábor –, abból kihúzzuk elsejéig.

– Én nem. Túl sok ott a cigány – húzta ki magát Ákos – és az orvostanhallgató, mások nemigen adnak vért – szólt Árpi.

– Mindegy, én akkor se megyek, bármennyire is Mi urunk: a pénz.

– Én veletek tartok – nyújtózkodott Sándor, és csúfondárosan mondta az utolsó szakaszt:

S ha megjönnek a gyér aranyak:

Szabad megint Istennek lenni

Két-három-négy napig szabad.

Tényleg sok volt a barnabőrű, még a hallgatóknál is többen szorongtak a vérátömlesztő központ kis várószobájában. Néhány idős hölgy fegyelmezetten remélte, hogy enyhülést nyer magas vérnyomására. Szembetűnően elegánsak, csak kopottak és fakók voltak, mint régi házakban a perzsaszőnyegek. Sándorék kinn dohányoztak egy cseppnyi teraszon.

– Tessék félreállni – tört utat magának fontoskodva egy kék köpenyes takarítónő, aki jéggel telt mosdótálat helyezett arra a konyhaszékre, amelyen addig Sándor ült. Rosszallóan csóválta a fejét: – Maguk nem tudják, hogy donálás előtt nem szabad szivarozni? Belemegy

a füst a vérbe! Ezek a studencek olyanok... mint a cigányok...

Feltűnően sápadt leányka állította ki az űrlapot. Ennek sem ártana egy kiadós transzfúzió. Elintézhethné itt helyben. Sándor számot kapott és egy üveget vizeletnek, csak azt nem értette, miért ragyogott fel a vérszegényke arca, mikor megmondta, hogy vörhenye, torokgyíkja és számárköhögése is volt gyermekkorában.

– Mert sokféle ellenanyag van a véredben, amivel súlyosan beteg gyermekeket lehet megmenteni. Szükség esetén az ilyeneket berendelik, és jóval többet fizetnek nekik. Igaz, előzőleg beléd oltanak egy kis számárköhögést... De ne izgulj, nem leszel tőle köhögősebb – bökte oldalba a mindentudó Árpí. Egyébként a sápkóros leányt ismerte, azt mondja, itt járt a Dögibe, az Egészségügyi technikumba.

A teraszon ott találták Rudit meg hét hatodévest, nyugodtan szivaroztak. Sándor lopva saját kémcsövét kereste a jeges tálban, lám, megvörösödött-e?

– Félsz, hogy vért pisiltél, mi? – böffentette oda Rudi. – Máskor tegyél bele egy csipetnyi (és mondott egy nevet), ítéletnapig se pirul el.

– Ha csak szégyenében nem – mondta éllel Sándor, de nem vették észre. Azt hitték, szellemeskedik, kacagtak, csak Rudi komorodott el. – És ha netalántán bennem lappang a sárgaság, akkor mi lesz a beteggel, aki a véretem kapja? – szegezte a kérdést Rudinak.

– Benned? Lappang? Mit értesz te ehhez – pöccintette el csikkjét Rudolf.

– Hallom, hordják a téglánkat Koronkáról. Abból se lesz már bentlakás – legyintett az egyik hatodéves.

– Pedig mennyit gürcöltünk a brigádban – szólt a másik. – Azt reméltük, bár egy évet lakhatunk még benne, és most... – Rudi felemelte a kezét, jelezvén, hogy ő ehhez is jobban ért...

– Árt a téglának, ha sokáig áll, szétmállik.

– Mállik a fenét. Azok jó erős téglák, mi gyártottuk. Magunknak!

– Én mégis azt mondom, jól tette a rektor, hogy kölcsönadta a bútorgyárnak, legalább azok építsenek – erősködött Rudi.

– Miért nem építünk mi? Mármint ezek a srácok. Gondolod, nem dolgoznának örömest? – intett a harmadévesek felé, akik csak hallgatói voltak a vitának, nem illett beleszólniuk a nagyok dolgába.

– Hallod, hogy miért nem építünk, mert a rektor kölcsönadta a téglánkat. Így akar jó pontot szerezni, és bekerülni a Nagy Nemzetgyűlésbe...

– Szevasztok, elkéstem? Már megkezdtek? – lihegett be Zsike. – Mit látok: Sándor, Gábor? Ti is eladjátok a testeteket, nemcsak mi?

– Látom, Zsike, nem vagy novícia – mondta Gábor.

– Hol vagyok én attól? Már takarítónő-koromban megkezdtem.

– Mit, te? – incselkedett tovább.

– Azt, amire gondolsz, Gábor. De sietek – és a didergő vizeletekre mutatott –, mert bezárják a boltot.

Már olyan volt a jeges tál, mint egy hatalmas sündisznó, és még mindig nem kezdték el a vért levenni.

– ...Rudi, neked könnyű. Te benn maradsz az anatómia katedrán, az pedig nagyszerű ugródeszka. Előtted nyitva áll minden út, de én falura megyek!

– Én is, de nem bánom – mondta a másik végzős. Csak fogjak ki egy jó körzetet. Miután elrendeződtem, két-három év múlva körülnézek, mire szakosíthatnám magamat? Te mit gondolsz, Rudi, régóta ismersz, miből szakorvosizzak?

– Ti... szakorvosok?! – fújta Rudi lefelé a füstöt. – Röhögnöm kell! Sohasem lesz belőletek szakorvos, de ha kíváncsiak vagytok, megmondhatom, hogy lesz! Kimentek falura, gyorsan elveszitek a pap lányát, csirkét neveltek, jó nagyokat zabáltok, isztok, és öt év múlva olyan pocakot eresztetek, hogy nem tudjátok befűzni a cipőtöket. Talán vadászpuskát is vesztek, de nem biztos.

– Parancsoljanak a kolléga urak – szólt be a viasz-sárga leányzó. Sándor már indult volna, de Áрпи visszatartotta.

– Te még csak kolléga vagy, úr nélkül. Várj sorodra: előbb a végzősök, azután az öregasszonyok, utánuk talán mi. – Gyere te is, Áрпи – mondta az alacsony hemoglobintartalmú hófehérke.

Sándor Gáborral egyszerre jutott be. Előbb kisasztalhoz ültették, ahol egy erősen jól táplált fiatal nő megszurta az ujjbegyét, olyan impertinenciával vizsgálgatta Sándort, ahogyan a férfiak szokták a nőket.

– Maga most van itt először!

– Igen.

– Hm, pedig visszakapta az ösztöndíját... De kell a lóvé egy kis házimurira. Igaz? – tekergőzött a zongora-széken, amiből semmi se látszott ki alóla.

– Ezt meg honnan tudja?

– Én ne tudnám?! Előbb-utóbb minden kolléga bejön hozzánk – kacagott, hogy rengett rajta az egyre

emelkedő életszínvonal marokkal fogható eredménye. Közben ki se vette fogai közül a celluloid szipkát, amin vékony gumicső fityegett.

Amikor lecsapolták a negyed liter vért, észre sem vette. Bedugta karját egy lyukon, megszúrták, és hamarosan azt mondták: kész.

Csak ujjhegyébe nyilallt a fájdalom, mikor az öt darab huszonötöst magához húzta, de semmiség ez a vagyonkirakáshoz képest.

– Viszontlátásra hat hét múlva – mosolygott a viasz-baba, és átnyújtott egy tízlejes ebédjegyet. A hajdani Elekes-vendéglő, ahová az ebédjegyük szolt, a szokásosnál is mocskosabb volt, pedig a főtérre nyílt.

– Én konzervet szoktam venni, olajos halat – mondta Zsike. Sándor a szebeni szalámival kacérkodott, de a fiúk konyakot kértek.

– Azt nem lehet, csak ételt – hümmögött a pincér, aztán adott fél liternél alig valamivel több konyakot, felszámolta az üveget, és ő tudja, még mit. A kapu alatt jól meghúzták az italt, és begyalogoltak a menzára.

– Húsvétra hazamegyek, gyertek ki hozzánk – kanalazta Árpai a spenótot, mert ma nem csak leves jutott. Tükkörtojást és lekváros buktát nem kaptak a gyalogosok.

– Mehetnének kerékpárral, nekem van... a sógoromé. Kérjetelek kölcsön ti is.

– Nekem nincs kitől – legyintett Sándor, és kimártotta a hígra sikerült zöld főzeléket.

– Várj csak – kapta fel fejét Gábor. – Én megpróbálok kettőt szerezni a hosszúfiúktól.

Este megitták a többi konyakot, és elszívták minden cigarettájukat. Sándor lefutott, hogy szerezzen; a sötét

lépcsőházban Babába ütközött. Kapálódzott egy kicsit, de csak addig, míg meg nem csókolta. Azután lihegték. Mind a ketten.

– Menjen, rossz fiú, mert nem fogok tudni aludni.

– Baba, miért kerül? Én nem tehetek róla, hogy akkor becsapódott az ajtó.

– Nem csapódott be, valaki becsapta... De nem a férjem volt – nyújtotta csókra a száját.

– Baba, ez így... nem mehet. Menjünk valahova... bármikor jöhet valaki.

– Azt idejében meghalljuk – csókolt az asszony egyre kitartóbban.

Sándor gerincét elöntötte a forróság, lába reszketett, úgy tűnt, szentjánosbogarak villóznak a penészes falon. Hóna alá nyúlt, magasra emelte a nőt, úgy csúsztatta végig saját testén. Érezte, hogy szoknyája magasra felcsúszott...

– Elég! – bontakozott ki Baba az esztelen ölelekezésből. – Jöjjön velem, de csendben – kézen fogva vezette a fiút, fel a padlásra, egy nagy halom rongyhoz. Puha, poros fekhely, szerencsére nem sokat látott a kacatból, csak torkát fojtogatta az évszázados szegényszag. És minden ijesztően nyikorgott a legkisebb mozdulatra.

– Ne fusson előlem, szépasszony, találjunk megoldást, hogy gyakran találkozassunk. Legyünk okosak!

– Én őszinte leszek, Sándor. A férjem beteg, és nekem szükségem van valakire, de nem akarok elkurvulni! Nem akarok ma magával, holnap egy másikkal... Érti? Ígérje meg, kitart mellettem, amíg végez. Három évig. Közben azt csinál, amit tetszik: udvarolhat, meg-nősülhet, más barátnője is lehet...

Élvezettel, ficánkolva taposták a kereket a sima országúton, fölfelé a Maros mentén. Hol egyik, hol a másik ugrott meg, és tört az élre, de leginkább Gábor. Neki volt a legjobb kerékpárja – valódi Diamant, Hosszú Tíbitől kapta kölcsön.

Lobogott a rendszámtáblája, amikor elsuhant Árpi mellett, aki postás sógora háborúból visszamaradt kincstári bringáját próbálta egyenesben tartani, az első kerékbe szorult nyolcasok ellenére. Szentgyörgyön, az egyenletesen emelkedő úton többször fogcsikorgatóan megszaladt a lánc, nem csoda, ha jócskán lemaradt. Be kellett várniuk.

Frissen meszelt házak, öklömnyi sárga pipék totyogtak a gyepon, imbolyogva, mint egy marék éppen most lehulló aranypénz. Vásárhelyből már semmit sem láttak, csak a nagy fehér épületet, a lényegét.

– Versenyezzünk! – javasolta Gabi, ahogy felértek, és rögtön megugrott, nehogy utolérje valaki jól megoldozott Diamantját.

Sáromberkén mindenki a műúton korzózott. Nem zavarta őket a hébe-hóba felbukkanó traktor, még inkább tehergépkocsi, de egy dzsipnek sürgősen utat nyitottak. Megbámulták a felvirágzott, egyformán melegítő biciklistákat, Árpit felismerték, meg kellett állnia, a fiúkkal lekezelt, egy lány a nyakába szökött...

– Szervusz, Évike, rég nem láttalak... pedig gyakran járok haza – dadogta Árpi zavartan. – És te, Huncutka, hányadikos vagy már?

Huncutka szokatlanul szóke és nővérénél határozottan szebb volt. Úgy tűnt, már látta valahol ezt a lányt... Gáborral előrementek, kormányánál fogva tolták a ke-

rékpárt. Mögöttük Áрпи minden mondására kacagtak a lányok, főleg Évike.

– Álljatok meg, srácok, jobbra térünk.

– Gyertek el hozzánk, Áрпи, a barátaiddal. Kérlek... nagyon – igézte barna szemével Éva.

Alacsony, rozzant házban laktak Áрпиék a domboldalon, iglicsövény fogta be a telket, amelyet a háznál négyszer nagyobb, de teljesen üres csűr uralt; két-három vén tyúk gubbasztott benne. A két öreg ragyogott a boldogságtól, mikor legkisebbik fiukat meglátták. Kozma bácsi valóban nagyon öreg volt, reszketett a keze, a poharak mellé is loccsantott a napszínű borból.

– Hát, Isten hozott, fiaim – emelte fel, de csak éppen megnyalintotta.

– Csodálatos bor – ízlelgette Gábor.

– Édesapám nagyon ért hozzá, nem sok terem belőle, de ilyen az egész.

– Harminc-negyven vedernyi – hümmögött Kozma bácsi, mintha azt mérlegelné, sok-e az, vagy kevés. – De ez az utolsó, fiam! Bejelentették, hogy ősszel elveszi a kollektíva. Talán megengedik, hogy még egyszer, utoljára leszüreteljük. Talán... Aztán meg is akarok halni – mondta olyan hangon, mintha máris a sírból szólna.

Szürcsölték az aranyárga italt: kesernyés utóíz hagyott a szájukban, lelkükben. Áрпи dühösen újra töltött, aztán legyintett, mint aki önmagával vitatkozik.

– És még mit akarnak elvenni? A nyomorúságot nem vennék!

– Öregek vagyunk, kevés kell, jó, hogy neked megvan az ingyen kosztod, kovártélyod, fiam. Ez a szerencse.

– Bizony, szerencse – bólogattak mindhárman halálos komolyan.

– Aztán még mindig abban a nagy szobában laksz? – kérdezte a mama.

– Már nem, most csak négyen vagyunk.

– Hál’ istennek, hogy áttettek, tudsz tanulni, de fő az, hogy van fedél a fejed felett, és nem kell érte fizetni. Jaj! Majdnem elfelejtettem, hová is tettem? – sürgölődött Kozma néni. – Írt a bátyád, él.

– Honnan írt? – kapta fel fejét Áрпи.

– Onnan... Te jobban tudod... hát Afrikából – és átnyújtott egy színes képeslapot, amin boldog idegenlégiósok masíroznak a Szaharában, a lenyugvó nap felé, a háttérben oázis szomorú tevékkel, az egyiket szikár beduin vezeti, hátán Seherezádé szépségű bajadér lantot penget. A szöveg félig magyarul, félig franciául arról tudósít, hogy írója jól van, és mindenkit csókoltat, Algírból.

– Huszonkét éve nem láttam, már meg sem ismerném – sóhajtott Kozma néni.

– Én sohasem láttam. Még a világon sem voltam, mikor megszökött itthonról, azt sem tudjuk, hová. Háború után nyugati fogságba került, onnan toborozták az idegenlégióba. Még képről se ismerem, ha ezt Wienkler megtudja, apám, úgy kinyír...

Először kacagtak istenigazából a sok szomorúságra; Sándornak úgy rémlett, tágul, majd szűkül a szoba jókedvük magasra csapó hullámaintól.

Erélyesen kopogtattak.

Egyből ajkukra fagyott a nevetés, mint a kihűlt birka-faggyú. Ijedten néztek egymásra, mintha valamiért

bűnösök lennének. Legelőbb Gabi tért magához, inge alá rejtette a Szaharás képeslapot. Ismét kopogtattak, majd belépett egy nagydarab, fekete ruhás férfi, elsötétült tőle az ajtónyitás.

Fejét le kellett hajtania, hogy beférjen. Gömbölyű, vörös parasztfefe volt, talán azért, mert nyakán a legfelső inggombot is begombolta.

– Jó estét – nyújtotta körbe a tenyerét. – Aztán hogy szolgál az egészségük? – szánta kérdését az öregnek, de szemével a fiúkat kutatta. Sándornak feltűnt Kozmáék döbbentsége, még Árpi is látható zavarban volt.

– Mutassam be a barátaimat – mondta a kelleténél hangosabban.

– Már ismerem őket, ha nem is találkoztunk – mosolygott, és újra lekezelt velük.

– A lányok édesapja – mondta Árpi.

– Úgy ám! Évike és Huncutka küldött – csapott térdre a nagy vörös ember –, hogy az ifjú urakat szeretettel meghívjam hozzánk ünnepi vacsorára. Megfőtt a sonka, csapra verve vár a hordó, ahogy ez nálunk falun húsvétkor szokás – nézett a hideg tűzhely felé, lám Kozmáéknál is úgy van, ahogy feltámadáskor szokás?

– Sonkát nálunk is kaphatnak, vágunk disznót – jegyezte meg Kozma néni. – Főzzem meg, vagy inkább nyersen szeretitek, Árpi fiam?

– Főve, nyersen, ahogy óhajtják az urak, nálunk van mindenből elég – húzta ki magát a jól táplált atya.

– Kóstold meg a boromat, rég nem ittál belőle – töltött Kozma bácsi a váratlan vendégnek.

– Ilyen jó bort még soha életemben nem ittam – emelte a fény felé Gabi –, olyan, mint az olaj.

– Olyan – nyelte le nagy kortyokkal a vendég –, de kóstoljátok meg az enyémet, az se kutyá.

– Hogy lehet ilyen barbár módra védelni ezt a fönséges nedűt? Úgy dobja magába, mintha bűdös törköly lenne. Ettől ilyen piros.

– Tessék vigyázni, ha ilyen, az egészet megisszuk – folytatta a paraszti tempót Gábor, de lehet, hogy gondolatban már Huncutka gödröcskéit nyalogatta. Sándor óvatosan hasára szorította tenyerét, ne hallják, hogy korog a gyomra. Lelki szemei előtt nagy barna csülök párolgott.

– Akkor mehetnénk is – állt fel a lányos apa.

– Nem! – csattant Árpi hangja, amitől szertefoszlott a szőke lány és a füstölt sonka délibábja. De csak egy másodpercre, mert Kozma mama olyan esdeklő könyörgéssel nézett fiára, hogy Árpi jóval halkabban folytatta:

– Nem most rögtön, még van egy kis elintéznivalónk.

– Hát csak intézzétek, de ne sokat késlekedjete, Árpí, mert várunk! Főleg a lányok.

Egy ideig senki sem szólt, Sándor rágyújtott, amitől még jobban összeszorult a gyomra.

– Hehe... ez se járt nálunk a háború óta. Most meg mi ütött belé – mulatott az öreg.

– Hallod, a lányai zargatták ide legényhívóba – foglalta össze tömören Kozma néni. – Az asszony mindig érdeklődik, mit csinál Árpi? Hogy megy a tanulás? Mert ő mindig tudta, Árpiból nagy ember lesz, csak nem érti, miért kerülöd a házukat?

– Ez az ember kulák?

– Olyasféle, brigadéros – legyintett az asszony. – Ne féljete, mindennek leszedi a fölét, de jól is állnak, ami

igaz, az igaz – Áрпи vizet töltött a mosdótálba, székét a fény felé fordította. Anyja nyugtalanul toporgott körülötte:

– Hát nem mentek, fiam? Várnak!

– Megyünk, de előbb megborotválom édesapámat, ha már nem hívtak borbélyt.

Kozma bácsi heherészve mesélt, amíg Áрпи pamacsolta...

– Még a magyar időben, egyszer a kocsmában azzal dicsekedett, hogy az ő ereiben nemes vér folyik. Akkoriban erősen sok volt a nemes, nemzetes, vitéz és kegyelmes úr. Mondom neki: te öcsém, az lehetséges. A sáromberki grófok mindig szerették a csinos parasztszemeceket és cigánylányokat. Azóta nem köszön.

Szó, ami szó, szép házuk volt: cementjárda az utcán, udvaron, és mind a hat törpe ott éktelenkedett a virágoskert színes üveggömbjei között, a ház falára szerelt százaz égő fényében.

A mama fogadta őket, amolyan negyvenes, szűkséget nem ismerő töltött galamb. Olyan volt, mint Huncutka lesz. Nemcsak arcán, könyökén is gödröcskéket viselt.

– Tessék, tessék, Árpikám, szívesen látunk. Tessék, urak! Bocsánat a rendetlenségért – nézett körül, mit tolhatna odébb, hogy a tökéletes rend még tökéletesebbnek tűnjék, aztán eszébe jutott ropogósra vasalt hímzett köténykéje, amit kizárólag azért akasztott a nyakába percekkel azelőtt, hogy most legyen mit levennie.

– No, isten hozta nálunk, szervusz, Áрпи fiam – ölelte magához a gazda, mintha Áрпи most szabadult volna sokéves fogságból, és nem egy órával ezelőtt koccintottak volna utoljára.

– Kislányok! Vendég érkezett – szólt hátra hangosan, a meglepő hírt közlendő.

Évike illedelmesen ámuldozott be a tejesüveg ajtón, és szája már ki is kerekített egy nagy „Ó”-t, de Huncutka mindent elrontott:

– ...akik olyan sokáig váratlak magukra, hogy mama már azt mondta, Árpai biztosan nem is jön!

– Kínáld meg kaláccsal az urakat! – vágott a szavába a háziasszony, aki szorosra fésült kontyán se kapott már egy szál hibát, majd sokkal enyhébben szólt Évikéhez...

– Te pedig, kislányom, hozz poharakat.

– Milyen jó – dohogott Huncutka –, eddig mindig én voltam a kicsi. – Hja, így jár az ember, ha megöregszik – hozta a nagy tál, foszlós, sárga kalácsot, aminek közepén egy formában sütött mézeskalács nyuszi trónolt, zöld cukortojásokkal kigombozva, egyedül a szeme volt piros. Egy szeletet véletlenül levert a fudri lány. Anyja megbotránkozva hajolt le, hogy eltüntesse a heveny rendetlenség nyomát az abrosz tisztaságú jutaszőnyegről, de Gabi megelőzte, és gyorsan szájába tömte a szultánkenyérrel tarkított tejeskalácsot.

– Jaj! Tessék hagyni, azt ki kellett volna dobni... a csirkének.

– Hagyja édesanyám, ezek orvostanhallgatók – vont vállat Huncutka a jól tájékozottak természetességével; annál nagyobb sikert aratott Gabi a mamánál. Mert ha egy traktorista viselkedik így... De Gábor orvostanhallgató, és az egészen más!

– Bort vagy pálinkát? Szóljatok Árpikám, mert minden van! – mondta a brigádos, amiben nem is kételkedett senki.

Muskotály keveredett a borba, amitől csak illatosabb lett a lányos ház. Huncutka Gabival kacarászott, Évike Árpád mellett ült, inkább csak nézték egymást, Sándor a gazdának maradt, aki állandóan töltögetett, és olyasmiket mondott, hogy „ennyi veder”, „annyi véka”, „két tucat elsőfűjuh”, „lábasjóság”...

– Szép háza van, bátyám. Melyik lányára hagyja? – szólt bele Gábor, pedig úgy tűnt, nem is hallja, mit beszélgetnek, annyira leköti Huncutka. Sándor illetlennek tartotta a kérdést, de hamarosan rájött, hogy barátja mezőségi gondolkodása sokkal közelebb áll ehhez a valósághoz, mint az ő proletár agya.

– Hát, amelyiknek kell. A másiknak veszek házat Vársárhelyt vagy Régenben, ahol akarja... Attól függ, kihez megyen férjhez. Ha, mondjuk, orvosokhoz mennek, mindkettőnek adok egy-egy házat, van miből – húzta ki magát úriasan, mint a gróf, mikor kártyán elveszít egy csordát. – Aztán ez is rájuk marad, csak kapnának olyan férjeket, akik meg is érdemlik. Egyelőre innen is be lehetne járni a városba, nincs az olyan messze – nézett Árpára s Gáborra.

„Végre! Jön a kaja... Úristen, egy egész sonka, és mi csoda tálon! Csupa porceláncsipke! Címer! Nem hiszem, hogy ajándékba kapta a gróftól...”

A lányok szív alakú köténykéket öltöttek, egyik a ropogós, levert héjú kenyeret, másik a főtt tojást hozta. A tojást még nyersen meg kell koccintani, hogy behatoljon a sonkalé... Attól lesz olyan ünnepi az íze és barna márványos a színe, zöldhagymával.

Hagyma nem volt, és csak négynek terítettek a belső szobában, a magasra polcolt ágyak előtt. Fölöttük

Krisztus urunk örködött pásztorbotjával a valószínűtlenül tiszta birkák fölött.

– Hát akkor, isten-isten! Ahogy Marx elvtárs mondta – emelte poharát a gazda. – Mi el kell hogy menjünk... a templomba. Jó étvágyat, használják egészséggel. – Árpikám, te érezd magad házigazdának...

– Évikém, ne felejtsd el a habos kávét – kötötte meg aranyszálakkal átszótt rózsás kendőjét a mama.

Éva állt neki a szeletelésnek, mereven kinyújtott kicsi ujjal faricskálta, roncsolta a drága húst, míg Sándor meg nem sokallta...

– Hozzatok egy nagy lapítót és disznóölőkést!

Marokra fogta a csülköt, és sikerült úgy kettészelnie, hogy kése éppen az izvápán hatolt keresztül. Vörös soványa élesen határolódott el a szalonnától, mint drága márványban az erek. Készségesen szeletelte a tenyérszerű húsokat, a lányok szabadkoztak, a fiúk tömték magukat, ő szerényen tányérjára emelte az alkarnyi csülköt.

„Végre egy csülök, egy egész főtt csülök, amit egyedül megehetek.”

– Én ismerlek téged – huncutkodott Huncutka. Icu-ka azt mondta, mindig éhes vagy. Osztálytársam.

– Jól mondta – intett Sándor, és bekapott egy tojást.

„Most már azt is tudom, honnan ismerem Huncutkát. Ott volt Icu-ka barátnőjénél azon a félresikerült szilveszteri murin, és veszekedett egy fiúval, Dugó Dani árnyékában. Akkor még nem volt ilyen csinos.”

– És te kibékültél azzal a fiúval, akivel újkor összevesztél?

Huncutka dühösen nézett rá; a nők nem szeretik, ha szerelmi kórelőzményeiket emlegetik, éppen akkor, mi-

kor újabb hódításra készülnek, de Huncutka nem azért volt huncut, hogy vissza ne fordítsa saját fegyverként:

– Engem mégsem hagyott faképnél, mint téged Icu-ka – arcán megjelentek a bájos gödröcskék a boldogságtól, hogy sikerült visszavágnia. – Meg akart csókolni, pedig még kölyök!

– Így? – cuppantott hangosat Gabi a gyanútlan gödröcskébe.

– Dehogysis, így! – csücsörítette Évike kötényke alukú száját Árpinak. Ezzel véget is ért a vita. Sándor természetesen evett, a többiek csókolóztak. Huncutka huncutul, Évike évásan, annyira, hogy a húga meg is jegyezte:

– Emlékszem, mekkora volt köztük a szerelem, mikor én még nyolcadikos voltam. Évát minden este be kellett zavarni a kapuból, nem tudtak elválni. Aztán összevesztek, szegénykéim...

– Nem vesztünk össze – szólalt meg halkán Árpi –, de nagyon fájt, amikor egy este anyád azt mondta: Ezt a rongyost többé meg ne lássam itt...! Bezzeg, most jó a rongyos, mi?! – tört ki Árpádból az évek óta szunnyadó indulat. Kiabált, pedig gúnyos akart lenni, szúrni a szemével, vágni a hangjával... De lehet ilyenkor veszekedni, terített asztal mellett, jóllakottan, miközben gyermekkori szerelme simogatja, babusgatja...? Mérgesen kapott pohara után, hadd lássák, nem bocsát meg olyan könnyen, de a pohár üres volt.

– Gyere, kis rongyosom, hozzunk bort... egyedül félek a pincében – dorombolt Éva olyan meggyőzően, hogy azzal akár a kígyót is le tudná csalogatni.

– Gábor! Mi mosogatunk... ha van kedved hozzá – hamisította szabad választássá a parancsot Huncutka,

mert ő sem most szállt le a fügefáról. Sándor magára maradt...

„Sajnos, jóllaktam, pedig a sonkának több mint a fele megmaradt, milyen jó lenne holnap... Szerencsére május elsejétől vége a gyaloglásnak, és visszaköltözöm az intribe¹¹, de mit válaszolok Babának? Jobb volna ottmaradni, kényelmesebb...”

„Szép a világ s jó. Mi vagyunk satnyák, betegek...” – zsongott elpilledő agyában a mindenkori kisember boldog beletörődése, akinek többet ér egy jó vacsora, mint a világmegváltó balga gondolatok... Talán el is szundított, mert cigarettáján nagyot nőtt a hamu, mikor Éva fürgén beperdült, mint aki eddig is nagyot sietett, de...

– Jaj! Szinte elfelejtettem a kávé.

– A habos kávé – javította ki pirosra csókolt húga.

Békebeli tejescsuprokba öntötték a halványbarna, langyos lötytyöt, édes volt, mint a zölddió-likőr. Soha még egyikük sem ivott habos kávé, így nem tudhatták, hogy a habot tejszínből, nem pedig tojásfehérjéből szokták verni... Hajnalban megjöttek az öregek, valami rokonuknál folytatták a húsvéti ájtatosságot.

A kapuban Éva tovább főzte Árpit, úgy kapaszkodott belé, mint kutya farkába a bogáncs:

– Ugye, minden héten eljössz? Ezentúl minden más-képp lesz. Ígérd meg!

Árpi akadozó nyelvvel szavalta a választ:

*„Van csömöröm, nagy irtózásom
S egy beteg fonnyadt derekam...”*

Hazafelé nehezebben forogtak a kerekek.

– Ilyenkor aludni kéne – ásított Árpi unottan pedálozva, és pillantásra sem érdekmesítette Évikéék házat, míg elkarikáztak előttük. Gábor kitartóan csengetett, hátha kijön a lány.

– Hagyd a brandba! – vigyorgott Árpi –, biztosan mosogatnak, de ha segíteni akarsz, megvárunk.

– Ne hülyéskedj, öregem, én megnéztem magamnak azt a házat, van ott minden. Nálunk az egész faluban nincs egy ilyen gazdaság...

Gábor úgy fogta a biciklikormányt, akár az eke szarvát. Szóltanul tapostak egy darabig.

– Mikor találkozol Huncutkával?

– Ma este várom a kisállomáson. Te nem jössz, Árpi? Mind a ketten jönnek.

– Nem!

Könnyen mozgott a Diamant, ma Sándort röpítette, erőlködés nélkül, mint a gyorsvonal, lefelé a falun át. Teljes erejéből pedálozott, élvezte a sebességet, és későn vette észre a pipéket, a totyogó aranyfoltokat a szürke aszfalton. Fékezett, élesen kanyarodott, és már röpült is át a vizesárkon. Közben egyetlen gondolata volt: jaj, a Diamant! Mire barátai utolérték, már lúdszaros kezekkel tapogatta az elgörbült kereket, ami úgy összezsugorodott, mint a halottasnap i kalács. Gábor káromkodott:

– Hogy adom így vissza? Hosszú Tibi megöl!... Mindkettőnket.

– Meg lehet javítani – vizsgálta Árpi szakértelemmel az elgörbült kereket. – Vigyük a sógoromhoz, van egy kerékpárjavító barátja.

Valóban vitték, a másik kettőhöz kötve, mert tolni sem lehetett.

– Meglesz, uram! Reggelig kipofozom, de száz lej – mondta a sógor barátja.

– Száz lej?! Miből fizetem ki a házbért? Vagon nincs, vért csak most adtam, hogy az a magasságbeli lúdtalpú úristen...

Baba nyitott ajtót, és azonnal felvette legcsábosabb mosolyát.

– Sándor! Várom a választ, megígéri?

– Nem! – csapta be az ajtót, és úgy érezte, neki is van csömöre, nagy irtózása, s egy beteg, fonnyadt dereka...

21

A bukaresti Világifjúsági Találkozóra készült az ország, Sándor baktersistigoriakra. Szentesi, Fegyveres Anna és Dékány Emil képviselték a harmadévet a VIT-en, a legjobb, legforradalmibb és legöntudatosabb elvtársak – ahogy Kovács mondta, amikor „megválasztották” a küldötteket. Azt, hogy Kovács elvtárs vezesse-e a küldöttséget Bukarestbe, senkitől se kérdezték.

„Talán jobb is így, nyugodtan felkészülök minden vizsgámra, nem kell semmit őszire halasztanom, mint a legjobb elvtársaknak.”

– *Shigella, pasteurella, brucella...* vérhas, pestis, tatkonykór, lépfene. Még ezeket kell átvennem – mondta Árpának, aki hasa alá gyömöszölt párnán térdkönyök-helyzetben pihentette elzsibbadt alsófelét.

– *Ella, patella, novella*, vagy ezek nem kórokozók? – morogta Árpi válaszként.

Amióta ösztöndíjukat visszakapták, életük minőségileg megváltozott. Biztos koszt, és micsoda lakás! Kicsi,

háromágyas szoba az Apollóban, amire csak a felsőbb éves nagymenők tarthattak igényt. Nem értették, miért adták éppen nekik. Harmadiknak Szentesi költözött át a Kloákából, de most nem volt itthon, Bukarestben ismerkedett a sokszínű világifjúsággal.

Nagyszerűen tanulhattak volna, ha nem jönne minduntalan valaki valamiért: késért, sóért, gyufáért, vagy egyszerűen csak azért, hogy megkérdezze: hányadszorra veszik át a bakteriológiát. Pedig kiírták az ajtóra: „Ne kopogtass, ne gyere be, nem vagyunk itthon!” Belülről ezt: „Kapsz, amit akarsz, csak menj!” – de teljesen fölöslegesen.

Gábor megértette, nem kopogtatott, nem is köszönt, egyből rátért a lényegre...

– Öltözni, elvtársak! Megyünk a templomba.

– Hová?!

– Csak ide le, Pollák Margitka most esküszik. Gyertek, Huncutka lenn vár.

Abba kellett hagyni a máltai kecskeláz kórokozójának izgalmas alaktanát, Margitkáért.

Ömlött a napfény a fellobogózott főtérre, harangzúgás versenyzett a hangosbeszélő ifjúsági indulóival. Huncutka boldogan integetett. Két templomszolga vörös futószőnyeget terített a templom kapujába, a járdára, egészen a felbokrétázott konflis leeresztett lépcsőjéig. Hat fiáker várakozott összesen.

– Jönnek... Jaj, be szép... áradoztak a vasárnap délelőtti vénasszonyok, amikor Margitka testhezálló, talpig fehér ártatlanságában Hochzeit-Halmágyi Rudolf egyetemi tanársegéd karján megjelent. Selyemtopánkában aprózta a lépést Lohengrin indulójára, magabiztos mo-

sollyal. Rudi szmokingjának fényes hajtókéjén lekonyult a viaszirtuszcukor, amit Margitka minden megtottsága ellenére észrevett és újratűzött, mielőtt fellépett volna az új élet felé vivő konflisra.

– Tanulj, Huncutka, ilyen a jó feleség – okította Áрпи.

– Én nem ilyen menyasszonyi ruhát akarok! – mondta durcásan, mintha máris kényszerítenék, hogy belébújjon –, olyan szűk, lépni se lehet benne.

– De egy ilyen férjet elbírna a habkönnyű tested – somolygott Áрпи.

– Nem számít, milyen, csak orvos legyen – vágta rá a nem is annyira kislány, és nem is túl tréfásan. Szemben a pást túlsó partján Boldizsár elvtárs nyújtogatta a nyakát, sötét szemüvege könnyűszerrel befedte egész homlokát.

Két, helyenként bádoggal foltozott, jajvörösre festett szandolin alkotta az egyetemi csónakház hajóállományát; ha az ember jókor kiment, néha sikerült elkapnia egyet. Ilyen korán hétköznapi még belépti díjat se kellett fizetni a víkendtelepen. Tíz-tizenkét csőszkunyhónyi deszkaházikó, az evezősklub központi épületétől jobbra a harmadik az egyetemé, kulcs az ablakpárkányon.

– Víz, napfény, levegő, és vége a szessziónak. Tyallalahütti... – jódlizott bele Sándor a párologó reggelbe.

Könnyedén siklott az otromba vörös teknő, Áрпи ült elöl, ő diktálta a ritmust. A gát felett áteveztek a Maroson, be a holtágba, ahonnan még alig szállt fel a reggeli ködpára. Csónakjuk alatt ellenkezve susogtak a megbolygatott vízínövények, hatalmas tavirózsa levelek bókoltak az evezők nyomában, félig elmerülve, tekergőzve imbolyogtak vissza a helyükre.

- Álljunk meg, Árpi, nézd, innen látni az egyetemet.
 - Nézze a szomorúság. Frászom van, ha látom.
 - Én azért szeretem.
- Lustán süttették magukat a reggeli nappal.
- Te, Árpi. Mi nagyon sokat tudunk.
 - Mit?
 - Hát medicinát... Három év alatt ötvenegy vizsga és kollokvium, sok ezer oldalt tanultunk meg. De nem ez a lényeg, mi már rengeteget tudunk. Gondoltál te erre?
 - Hogyne. Most már elmehetsz felcsernek, ha kibuksz az egyetemről, felvesznek – nyújtózott Árpi élvezettel, hogy megbillent a csónak.
 - Ugyan! Aki túl van a harmadéven, azt az úristen sem menti meg attól, hogy orvos legyen.
 - Esetleg a rektor, az nagyobb, mint az isten.
 - Ide figyelj, apám! Mi már mindent tudunk! Érted? Mindent! Mi a fenét csinálunk még három évig? Én már szeretnék kimenni, dolgozni...
 - Menj el, Sándor! Mit tudsz te, például, fertőzőből?
- háborgott Árpi.
- Jó, hogy mondod: bakteriológiából is vizsgáztunk, éppen tegnap. Ismerjük a járványos betegségek kórokozóit, tüneteit és lényegében a kezelésüket is. Nem igaz?
 - Igaz, de hol van még a szülészet, nőgyógyászat, gyermekgyógyászat?...
 - Ezek végeredményben sebészeti és belgyógyászati szakmák. Mi az, hogy gyermek? Egy miniatűr felnőtt. Kevesebb gyógyszert adsz, és kész. Az adagokat megtanultuk! – hadonászott Sándor; félő volt, felborul a szandolin.
 - És a bőrgyógyászat?

– Légy komoly! Azt mondják, a prof. is színes atlaszokkal hasonlítja össze azt, amit a betegen lát. Árpi, javasolok valamit: mondj egy betegséget, én elmondom a kórbonctanát, kórtanát, tüneteit és kezelését. Gyérünk, vizsgáztass!

– Meg vagy háborodva! Nem volt elég ötvenegy? Van egy ellenjavaslatom: ússzunk egyet! – megingott a csónak, mikor beugrottak, ijedt vadruca röpielt fel kínlódva egészen közeliől, a csónak mellől. A víz fürdőkádmeleg volt, de csak a felszíne, mélyebben hideg és iszapos. Mint apró női körmök, ciklandozta testüket a hínár, tavirózsa, amint elúsztak a tükör alatt meghúzódo titokzatos életek felett.

Elhatározták, ez alkalommal végigjárják a holtágot, már ameddig lehet. Eleinte még eveztek, de mind gyakrabban tekeredett lapátjukra a dús növényzet. Aztán lábon állva csákyázták tovább magukat, de így evezőjük maradt el a vastag iszapban.

– Visszafordulunk vagy továbbvontatjuk?

– Vontassuk. Ha már egyszer elhatároztuk.

Derékig süppedtek a híg latyakba; felületén az arasznyi víz nagy mélységeket hazudott, de csak annak, aki nem próbálta megbolygatni simaságát. Kacagva, kínlódva húzták ki lábukat a fekete, záptojás szagú rothadékból, míg a lapos fenekű csónak engedelmesen követte őket, mint pórázon vezetett kutya, szinte húzni sem kellett. Már úgy tűnt, vége, mikor jobbra csónaknyira szűkült a holtág. Iszapösvény sejdült be a nádasba. Tovább! Egyik húzta, másik tolta, löketenként ha félméternyit továbbcsúszott a nehéz tákolmány. Dolgoztak, mint a rabok, fülig sárosan a bűdös iszapban.

Nagy sokára sekélyebb lett az iszap, és ritkult a nádas. Alig negyven-ötven méternyire tőlük folyt a nagy Maros a Hétfánál. A csónakot vállukra emelve kecmeregtek kifelé... Eddig csak fülig voltak sárosak, most már fejükre és szemükbe is befolyt a síkos iszap. Nehéz volt a megduzzadt vályú, de közel látták a célt; ettől mindjárt könnyebbnek tűnt.

– Kancsi legyek, ha ez nem Huncutka! – mutatott Árpi a Hétfa előtti zátonyra, és magasra emelt lábbal, parádés módjára trappolt a térdig érő Marosba. Rengeteg vizet fröcskölve rontott a gyanútlanul napozó lányra és a hanyatt fekvő Gáborra, aki csak úgy tessék-lássék lapozgatott egy orosz nyelvű könyvben saját lelki ismeretét nyugtatandó, de főleg azért, hogy a nap ne süssön a szemébe.

– Ázsidájtye, tovariscse! – hördült fel szaknyelven. – Már azt hittem, hogy valami fesztiválos néger üget a Marosban – hápogva, bukdácsolva fröcskölték egymásra a vizet, ami lemosta testükről a sarat, agyukból a fáradtságot, a víz, ami csak addig sötét, amíg nyugodtan folyik, de rögtön darabokra törik, és szivárványt vajúdik, ha...

– A csónak! Elvitte a víz – kiáltott Huncutka, mire a két fiú eszeveszett rohanással bukkott a mély vízbe, hogy nagy karcsapásokkal utolérjék a vörös deszkacsodát.

Hersent a zöldpaprika, piros vér folyt a paradicsomból Huncutka ujjai közül. Népkolbászt ettek hozzá és menzakenyeret.

– Kell-e egy kis bor az ebédhez? – szólt rájuk Ákos a partról; áhítatos tevékenységükben észre sem vették, mikor érkezett.

- Honnan tudta, hogy itt vagyunk?
- Fenn jártam az egyetemen, odahallatszott a röhögések – és valóban előhalászott sportzsákjából egy üveg bort.
- És a bor?
- Margitkától kaptam a víkendtelepen. Tőle tudom, hogy kicsónakáztatok. Húzd meg jól, Huncutka, esküvői bor!
- Azt mondd, Margitkától? Érdekes... íze van ennek a bornak – hümmögött Sándor.
- Kifüggesztették a beosztást a nyári kórházi gyakorlatra – mondta Ákos.
- Mi hová megyünk?

22

A kapus a vállát vonogatta; ő semmiről se tud, menjenek fel a szolgálatos orvoshoz. Lenézően mustrálta Sándor zöld ládáját és Gábor csíkos zsákját, amiből sarkosan kikönyököltek a könyvek. Alacsony, pocakosodó gyermekgyógyász volt a szolgálatos, és sem sejtette, hogy egyetemisták érkeznek, de ha már itt vannak, rögtön elmondta: van egy farkastorokkal született csecsemője, pipettával eteti, erre olyan egyéni módszere van, amihez hozzá se szagolnak az egyetemi profok, a nagyokosok, már nem is küld nekik beteget, mert amit ő nem tud megoldani, azt úgysem érdemes.

– Hol fogunk lakni? – kérdezte gyanútlanul Árpi; kiderült, hely nincs, a kórház tömve, esetleg a fertőző betegek osztályán, egyelőre.

– Csak ott van üres kórtermünk; tegnap küldtünk be Vásárhelyre egy tifuszgyanúst, hadd kínlódjanak vele a nagyokosok, hát nem igaz?

Vastagon állt a klórmész a szoba sarkaiban, mint nyilvános vizeldékben, közvetlenül takarítás után. A kílincset fertőtlenítő oldatba áztatott gézzel bugyolálták be, a folyosón köpőcsésze, tele csikkel.

– No, Sándorkám, itt kiegészítheted hiányos járványtani ismereteidet – nyitotta ki az ablakot Árpi. – Jobbra tőlünk sárgaságban, balra vérhasban szenved az emberiség.

– Nem mondom, prima hely. Mit gondoltok, melyik ágyban feküdt a tifuszgyanús beteg? – heveredett le Ákos.

– Természetesen abban, amelyikbe befeküdtél.

– Honnan tudod?

– Az alatt van a legtöbb klórmész.

Sándor sokáig mosta szappannal a kezét, csak azután gyújtott rá.

– Te, srácok! – mondta – fura, modern életérzésem van, olyan üresnek érzem magam belülről... Együnk valamit.

– Semmit neki! Előbb nézzük meg a várost – adta ki a parancsot Ákos, akire a kapus is nagyobb tisztelettel nézett, mert inkább hasonlított az általa ismert doktor urakhoz, mint az eke szarvától még el sem szabadult Gábor, vagy Sándor és Árpi, akik nem vették át apjuk kezéből a péklapátot, szabóollót.

Segesvár főterén az árkádos lábasházak, résnyi kapuk, nagy, szem alakú padlásablakok – ahová a bűrgerek csigán húzták fel az árut – a középkor hangulatát

lehelték. Szűk, macskaköves lépcsőn jutottak fel a várba, ahol kétszáz év óta alig változott valami. Tanácsház, óratorony, bolthajtásos nagy kapuk fölött erődítményszerű házak, kovácsoltvas lámpák, céhjelvények.

Csak egészen fenn, a vártemplom melletti gótbetűs temetőben mozdult végre leheletnyit a levegő, de ez is jólesett az estébe hajló füledt augusztusi délutánon.

– Milyen szép – suttogta Árpi, de kiderült, hogy nem a kilátást csodálja, még kevésbé a tímárcéh hajdani elnökének márványkriptáját, hanem egy lányt néz. Bő, kék szoknyáját, amelyet tenyérenyi vörös csík abroncsozott, úgy terítette szét, hogy elfoglalta az egész árnyékos padot. Árpi kétszer is elsétált előtte, mintha csak a völgyben pirosuló cseréptetőket nézné.

Lent a házak, mint napközben átfűlt cserépkályhák, ontották magukból a meleget, ami megrekedt a szűkre szabott, kanyargós utcákban. Izzadtan, mégis kötelességszerűen hömpölygött a korzózó ifjúság, szekérekerekre szerelt fehér ládáját üresen toltá haza a fagyaltos.

– Ejha! Ezt érdemes megnézni – mutatott Gábor egy szekrényajtónyi cégtáblára, amelyen sárga és kék betűk hirdették:

Doktor Cicerone Măciucevici
a bukaresti egyetem volt gyakornoka
Gyermekegyógyász, Belgyógyász,
Tüdőgyógyász, Bőrgyógyász
SZAKORVOS
Foghúzás érzéstelenítéssel!
Alapanyagcsere-vizsgálat!
Házhoz is megyek!
Rendel naponta 4–7 óra között.

– Ami azt illeti, diszkrét kis réztábla a kapu alatt.
– Elintézhetek neked egy vizsgálatot, hátha magasabb az alapanyagcseréd, Sándorkám, nem gondolod?
– Úgy teszel, Ákos, mintha ismernéd a hajdani gyakornokot.

– Nem hinném, hogy két ilyen csicsergő nevű orvos lenne ebben az országban, és ez esetben Cicero kolléga pillanatnyilag éppen szolgálatos a kórházban, és utálja a nagyokos profokat.

– Nekem az a véleményem, ha valaki ennyi mindenhez ért, az semmit sem tud – legyintett Árpi.

– Ezek szerint a körorvosok semmit se tudnak, mert mindenhez kell érteniük?! – vágta rá Sándor, de választ nem kapott, Árpi nagy kezit csókolommal üdvözölte a mellettük elsuhanó kék ruhás lányt. Négy szempár mustrálta siető alakját, míg el nem tűnt a kórházzal szemben lévő házban.

– Még szerencse, hogy ilyen szép lány szomszédságában építették a kórházat, könnyen adhatunk éjjelizenét – szellemeskedett Ákos.

Nagyot csattant a mentőkocsi ajtaja, por, füst és átforrósodott gumi bűze ömlött belőle. Két virágcserepnyi szalmakalapot viselő avasi legény ragadta meg a hordágyat, amin jajgató társuk feküdt.

– Égés? A sebészetre – irányította őket a kapus.

Kellemes hűvösség és biztonságérzetet adó jódtinktúra szaga fogadta az ijedt osányokat és kíváncsi medicusokat.

„Kíváncsi vagyok, mihez kezd vele a Csicseri, tudja-e, mit kell csinálni? Mindenekelőtt meg kell tisztítani az égett felületet, dermatolport vagy szulfamidkenőcsöt

helyileg, tetanuszellenes injekciót, folyadékpótlás... No, lássuk!”

– No, lássuk, fiam, mi történt – gurult be a mindenben szakorvos exgyakornok, és óvatosan leemelte róla a lepedőt. – Amint látják, forró szurokba esett, ami csúnya égéseket okoz.

Mellén, hasán, karján feketén csillogott a szurokpáncél, arcára is bőven freccsent a pokol forró anyagából.

– Nos, kolléga urak, mi az első teendő?

– Meg kell tisztítani az égett felületeket – mondta Sándor hányavetin, mint akit sért, hogy ilyesmit egyáltalán megkérdeznek tőle.

– Hm, nem hiszem.

– Vetkőztessük le – mondta Gábor, de őt is leintette az orvos.

– Nem ajánlom. Látszólag csak derékig égett meg meztelen felsőteste, ahogy belehasalt a szurokba, de lehetnek más sérülései is, bár a nadrágszíj rendszerint megakadályozza, hogy lejjebb csorogjon. Ne okozunk neki még nagyobb fájdalmat... Nővér! Morfint... Két fiolát. Mert legelső feladatunk a fájdalomcsillapítás, különösen égések esetén, ami a legfájdalmasabb sérülésnek számít. Nem véletlen, hogy az emberiség nagy tűznek, fortyogó szurokkatlannak képzei el a poklot.

„Hülye vagyok! Hogy nem jutott eszembe a fájdalomcsillapítás, mikor ez alaptörvény, Ágoston is mondta.”

– Vénába adom, hogy azonnal hasson, ne szenvedjen szegény gyerek – szívtá fel az egyik fiolát, a másikat zsebre tette.

– Intravénásán morfint!? – csodálkozott Ákos. – És ha megbénítja a légzőközpontot?

– Akkor itt vagyok én! – húzta ki magát a gyermekgyógyász, és kinyomta a levegőt a fecskendőből. – Nem lesz semmi baj, csak szép lassan kell adni – a fiú duzzadt nyakvénájába szűrte; első próbálkozásra vér futott a fecskendőbe.

– Karjai megégtek, ilyenkor legjobb a nyakvénát használni, de sokan félnek tőle. Én megszoktam, újszülötteknél is könnyen elkapom – kacsintott elégedetten a hallgatók felé, látva, hogy a megkínzott beteg arca végre emberi kifejezést ölt. – Csak lassan, türelemmel...

– Ezután mit csinálunk? – kérdezte Sándor...

– Ezután semmit – válaszolt Cicero.

– Semmit?!

– Ha akarják, beszélgessünk – kínálta meg őket cigarettával.

– Először: a szurokhoz nem nyúlunk! Ha eltávolítanánk a ráragadt szurkot, nagy vérző sebek maradnának, ami aztán elgennyed. Végeredményben ez a szurokréteg nem egyéb, mint steril pakolás; számos bőrgyógyászati kenőcs alapanyaga a kátrány. Szépen, türelmesen megvárjuk, míg kialakul az új bőr, és lelöki magáról az elhalt réteget, szurkostól, mindenestől. Másodszor: semmi értelme porokat, kenőcsöket tenni a szurokra, úgyse hatol át rajta. Harmadszor: be se pólyázzuk, elég, ha steril lepedőbe göngyöljük, hadd szellőzzön, elég melege van. Tehát semmit, és a semmi néha több, mint a sok.

– Szomjas vagyok – mondta a beteg álmos hangon.

– Annyit igyon, fiam, amennyi magába fér! Még jó, hogy eszünkbe juttatta – mondta a fiúknak –, a folyadékpótlás nagyon fontos. Hozzanak neki borvizet¹² a kiskalaposok, hogy a sóveszteséget is pótolja. És néz-

zük meg a szemét is, hátha belefröccsent egy csepp szurok!

Elgondolkozva baktattak át a másik épületbe, ahol klórozott szobájuk várta, és nagy kancsó tej, kenyér az asztalon.

– A fene egye meg, én mindezt tudtam! Cicero nem mondott semmi újat – dobta magát az ágyra Sándor. – És mégsem csináltam volna így, ilyen egyszerűen, logikusan, okosan. Láttátok, milyen pontosan beletalált a nyakvénába?

– Gyermekgyógyász, megszokta.

– Úgy látszik, a bőrgyógyászathoz is ért.

– És a sebészethez, az égés sebészeti kórkép.

– Ez, öregem, mindenhez ért, nagy a gyakorlata – vont a következtetést Ákos –, és nem is olyan öntelt, ahogy eleinte hittem.

Alig múlt el egy hét, és Sándor már minden betegről mindent tudott, kívülről fújta az összes laboratóriumi látleletet, röntgeneredményeket, a betegség lefolyásában beállt változásokat. Ő maga csodálkozott a legjobban, hogy képes harminc beteg sokszor harminc adatát észben tartani, és ezekhez naponta hozzáadódott öt-hat új eset, akiknek ki kellett tölteni a kórlapját, felírni a kezelést, amit aztán a főorvos ellenőrzött.

„Attól tartottam, baj lesz a román szakkifejezésekkel, hisz eddig mindent magyarul és latinul tanultam. Nem hittem volna, hogy ilyen egyszerű. A bal szívfél elégtelenségét latinul *insuficiencia ventriculi sinistrine*k, románul *insuficiență ventriculară stângă*-nak nevezik. Észre se vettem, mikor kezdtem el ezt románul monda-

ni és írni, olyan természetes. Sőt úgy érzem, mi előnyben vagyunk Ciceróval szemben, mert ugyanazt három nyelven tudjuk. Meg kellene már látogatnunk, lám milyen egyéni módszerrel táplálja azt a farkastorkú csecsemőt (gură de lup), mert van mit tanulni tőle. Csak ne lenne olyan vásárian hivalkodó a cégtáblája, és néha ő maga is.”

– Ikteruszos beteg, az előbb érkezett, még semmit sem tudunk róla, de legalább harminc kórkép gyanúja merül fel – mondta Sándor, mély lélegzetet vett, és lelki szemeivel olvasni kezdte a szobájuk falára függesztett táblázatot.

Hadarta a rengeteg betegséget, mert félt, hogy a főorvos nem hagyja végigmondani mindazt, amit tud. Így is történt.

– Édes fiam, legalább ötven oka lehet, de ha mindegyikkel meggyanúsítjuk, meghal ez a szegény fiatal ember, és még akkor sem fogjuk tudni, miért sárgult be. Nekünk nincs időnk filozofálni, azt hagyja a professzorokra, nekünk meg kell gyógyítanunk a beteget. Megkérdezte, hogy kezdődött?

– Tegnap reggel tojásrántottát ettem tíz tojásból, sonkával. Most jöttem haza vakációra – tette hozzá magyarázóan a fiatal beteg. – Utána borzasztóan fáj a májam, és kihánytam mindent.

– És fáj a jobb válla – csavarta hatalmas öklére a legalább egyméteres sztetoszkóp gumit a főorvos.

– Igen! – tárgult nagyra a beteg sárga szeme. – Máskor is előfordult, mindig tojásevés után, de mit csináljak, ha annyira szeretem?

– Ez kérem, epekő; pontosabban, belecsúszott egy

kó a főepevezetékbe, ezért sárga. Utalják át a sebészetre – egyszerűsítette le a sokéves tapasztalat Sándor mindenre kiterjedő, plakátnyi ismereteit. – Meg kell operálni. Mi a foglalkozása, fiam?

– Tudom, már Bukarestben is mondták. Ott vagyok harmadéves a műépítészetben.

– Hogy hívják? – szorongatta bátorítóan az egyetemista tarkóját jóságos kézzel a főorvos, aki első pillantásra inkább hasonlított egy munkában elnyűtt kocsihoz, mint Hippokratész szolgájához...

– Cionta Avram, Fehéregyházáról.

Továbblépett a klinikainál jóval szerényebb slepp: elől a főorvos, utána Sándor, aki harminc férfibeteg „kis doktora” volt, Ákos, neki a belgyógyászat női részlege jutott, és néhány nővér. Jobbára elhízott, lompos öregasszonyok, csak egy fiatal, álmos szemű lány volt közöttük...

– Hogy mondta, Cionta? – fordult vissza a főorvos. – A maguk kertjében folynak azok az ásatások?

– Igen, Petőfi Sándor koponyáját keresik, szemben a búni megállóval, ahol az őseim jobbágytelke volt.

Vizit után Sándor újra végigjárta a kórtermeket, elismételte a főorvos utasítását: kitől kell vért venni, ki megy röntgenre, szakvizsgálatra, de gyorsan, mert a laboratórium csak kilencig veszi át az anyagot.

„Most gyorsan meg kell írnom a kezeléseket. Harminc beteg, ugyanannyi gyógykezelés, tizenegyre kész kell lennie, különben nem adja ki a patika. Ciontát átutalom a sebészetre, Árpához és Gáborhoz, ők ott dolgoznak.”

– Fáj?

– Egyfolytában.

– Sanda, kérem – döntött Sándor. – Szívjon fel egy morfint.

– Azonnal, de... morfint csak a főorvos úr jóváhagyásával szabad, és ő gyűlésen van... De magának adok – súgta a fölébe.

– Tegnap Maciucevici doktor is kért, azt sem mondtam meg az öregnek – hihetetlenül lassan tolta előre a fecskendő dugattyúját, olyan észrevétlenül, ahogyan az óra nagymutatója jár.

Hosszú percek teltek el, aprókat lihegve, fogát vicsorogtatva Cionta igyekezett mozdulatlan maradni, Sándor beleizzadt. Mire a felét beadta, megszűnt a roham, mindkét egyetemista legnagyobb örömére, de Sándor leplezte, úgy húzta ki a tűt, mintha mindennap intravénás morfinnal kezelné a betegeit. Büszkén ment át a sebészetre, az én-is-tudok-valamit melldagasztó boldogságával.

Harsogó nevetés hallatszott a műtőből, Gabi és Árpi kacagott, de főleg a fiatal sebész, aki akkorára nőtt, hogy Öcsi bácsival is vetekedhetett – de csak magasságban. Az asztalon fiatal nő igyekezett lejjebb húzni eléggé átlátszó, rövidre sikerült kombinéjét. Inkább szégyenkezett, mint szenvedett.

– Hagyja azt a rongyot, azt hiszi, nem láttunk még csóré fehérnépet? – mordult rá a kifent késű Herkules. – Mikor volt az utolsó vérzése? Maga szűz? – a beteg elfordította fejét, és valahová a műtő sarkába nézett.

– Válaszoljon, ha kérdem. Hány éves?

– Huszonhat.

– Á, akkor mit akarok tőle? – vigyorgott a fiúk felé,

mintha azok minden vakbélgyulladásos nőtől szigorúan megkövetelték, hogy érintetlen legyen, mint főkönyvelő a Wertheim-záron lévő viaszpecséttől. – Különben manapság az óvodában is ritka a szűzlány. No, vesse szét a lábát, csak úgy, ahogy szokta – röhögött hangosan, de mikor látta, milyen enyhe a visszhang, fütyülni kezdte, hogy „*Hej, torreádor, öld meg a bikát...*”

Gáborral fogtak hozzá a bemosdáshoz, egyenletesen csörgött a víz a hosszú, gólyanyakszerű csapokból, körmkefe-susogás teremtett műtétváró hangulatot.

– Operálnak, kolléga? – lépett be az öreg sebész, Căpățîna főorvos.

– Igen, egy kis vakbél. Nőgyógyászatilag megvizsgáltam, egyedül a féregnyúlvány érzékeny.

Bentről, a műtőből, sírós hangon szólt ki a nő:

– Căpățîna doktor úr, tessék idejönni... Úgy félek.

– Nem is csodálom, kedvesem, a műtétől mindenki fél. Higgye el, én is félnék, azért nem érdemes túlságosan félni; pár perc az egész. Fel a fejfel, kislány!

– Nem a fájdalomtól félek – fogta suttogóra a hangját –, hanem ettől a magas doktortól. Olyan durva és csúfondáros. Ugye, maga operál? Kérem szépen... – húzogatta a kombinéját.

– Legyen nyugodt, gyermekem, minden rendben lesz, és ne szégyenkezzék előttünk, mi orvosok vagyunk, rengeteg csóré fehérnépet láttunk életünkben. Igaz, nem mind volt ilyen csinos és bátor, mint maga – simított ki a haját a nő arcából, melyen bizakodó mosoly derengett fel. Látszott, Gábornak nem sok dolga lesz a két sebész mellett, nem is fért volna el a tenyéryn, steril lepedőkkel határolt testablakban hat kéz. Mikor min-

den készen állt, Căpățîna bácsi felemelte a szikét, és a fiatal sebésznek nyújtotta.

– Hogy? – kérdezte az megrökönyödve.

– Úgy, ahogy szokta – kacsintott az öreg hangtalan kacagással.

Este megérkezett Szentesi Tibi. Hangos ujjongással ölelte meg a négy fiút, friss volt és barna bőrű, mint aki az egész csonkaszessziót a víkendtelepen töltötte.

– Mehettem volna Kolozsvárra, Temesvárra, de úgy éreztem, a barátaim mellett a helyem, ezért kértem, hogy ide jöhessek. Milyen a kaja és a nők?

Ontotta magából a híreket: csodálatos volt a Világifjúsági Találkozó; a kubai küldöttek fele néger, ezzel szemben a dél-afrikaiak mind fehérek, szépek a japán lányok. Margitka állítólag bánja, hogy férjhez ment Rudihoz, aki nagyon féltékeny. A kongói ifjak pajzsokkal, lándzsákkal táncoltak a palotatéren mezítláb, de micsoda tam-tam ritmusra, és a brazilok olyan dzsesszzenével jöttek, hogy a szovjetek azon tanakodtak, nem illene-e felháborodniok. Siklódi összeverekedett valami kocsisokkal, csúnyán helybenhagyták, ő hosszabbítást kért, de minden vizsgáját letette. Bukarestben a mi hatodéves Szepesink megismerkedett a futballriporter Szepesivel, volt egy hímezett azerbajdzsán kalapja, lánytól kapta, de aztán oda kellett adnia egy másik lánynak...

– Mit gondolsz, Tibi, miért kellett épp Dékány Emilt megválasztanunk küldöttnek? Semmi kifogásom ellene, rendes kolléga – mondta Sándor –, de mégis földbirtokos család.

– De már ezerkilencszáznegyvenhatban felajánlották

a földjüket, és Emil azt mondja, apja jó barátságban volt egy-két fontos emberrel...

Vasárnap kigyalogoltak a fehéregyházi mezőre. Balra a Küiküllő kanyarog, nyílegyenesen fut a vasútvonal jobbra, szelíd dombokon szárad a kukorica. A búi megállóban útba igazította őket a bakter, megmutatta Ispán kútját. Ezt a helyet keresték, ahol Petőfi Sándort utoljára látták...

Ispán kútja vékonyka csorgó volt, karvastagságú kivájt favályún csordogált a kiszáradt dombok kevés nedve a birkanyomos tócsába.

– Tehát itt – néztek körül az annyira hétköznapi helyen –, itt állt Petőfi.

– Nem a kút mellett – mondta Árpi –, hanem felette a dombon, ott a ciheres körül.

– Honnan tudod, hogy száz évvel ezelőtt is galagonya meg kökény nőtt ezen a helyen? – hitetlenkedett Ákos.

– Akik utoljára látták Petőfit, azt írják, fenn állt a bokros domboldalon. Ispán kútja felett, arccal Segesvár felé, amerről Lüders oroszai közeledtek. Tehát ezen az országúton üldözték a honvédeket, tizenöt méterre ettől a helytől, ahol most állunk; és ahol Petőfi állott, fekete nadrágban, fehér ingben, fegyvertelenül.

Ott álltak elmélázva a kör alakú bozót mellett, „azon” a helyen, pár lépésnyire a kukoricástól. Mert most is kukoricas volt, és talán az is lesz ezen a helyen mindig. Ezernyi lándzsa rendezett sora, kard alakú levelekkel, csöve megannyi sárga, repedő gránát, és fenn a csúcsán a bóbíta a zsarnokság poros jelképe, amely alatt a szabadság nem találhat menedéket, csak halált.

– Fussunk, fiúk! – szólt halkán Gábor. – Lássuk, mi meddig bírjuk?

Arcukba csaptak az éles kardok, testükön lándzsák törtek, gránátok robbantak, fejükre hullt az aranypor. Eszeveszetten rohantak valamerre, valami elől, de felfelé... Ragacsosan az izzadságtól, lihegve buktak ki a tábla túlsó felén.

– Gondoljunk arra, hogy Petőfi elég gyenge fizikumú „sápadt katona” volt – szólt Ákos –, eddig nem juthatott el...

Szemben a búni bakterházal, közvetlenül az országút mellett, keskeny sáncok jelezték a régészek munkája nyomát. Háromarasznyi mélységből évszázados oltott meszet vetett fel az ásó a közös sírból, ahová Cionta jobbágy szekérderéknyi honvédet és egy fekete nadrágos, fehér inges tisztet temetett az orosz hatóságok utasítására. Cionta később úgy emlékezett, lándzsa döfte át a fiatal tiszt hátát.

Hosszú szárú margaréták nőttek a megbolygatott sír felett, Sándor szedett egy csokorral. Elviszem az ifjú Ciontának, ősei telkéről, a hősök sírjáról. Túl van a műtéten, tényleg epeköve volt, ahogy az öreg mondta.

– Abbahagyták az ásatást – mondta Árpi, kiderült, hogy Izabella grófnő még a múlt század végén kiásatta a csontokat és saját birtokán temettette el. Tehát Petőfi is ott kell legyen Fehéregyházán, ha egyáltalán közöttük volt, a nehéz cementlap alatt, felette turulmadaras obe-liszk. De az sincs kizárva, hogy itt maradt, vagy itt is, ott is... Egy-egy szál virágot dobtak a porhanyó földre.

Szomjasan, bágyadtan értek vissza a városba, késő délután. Cicerone Măciucevici doktor szivárványszínű

cégére már árnyékba borult, szemben a nagy vendéglő kerthelyiségében sörözött a nép.

– Tíz korsót! – tett ki az asztalra tizenöt lejt Ákos. Szárazan nyeltek, amíg a párás kancsókra vártak. Sándor azt is sajnálta, hogy egyik-másik peremén túlfut a hab.

– Tessék, itt a só – hozott egy sótartót a pincér.

– Nézz oda! Ezek a szászok sót tesznek a krigli peremére – kiáltott fel Gábor.

– Sóval több sört lehet inni – mondta Ákos, aki ezt is tudta. Megpróbálták, de utána még szomjasabbak lettek. Sándor úgy érezte, gondolkodás nélkül magába tudna tölteni egy vederrel. De miből? Csak aprópénz kuncogott a zsebében.

– Fiúk! RendeljeteK még tízet – emelkedett fel Tibi. – Én elmegyek, de mindjárt visszajövök, aztán elrendezzük.

A második kör már nem volt olyan hideg, mégis hamar lecsúszott. Gyomrukat mardosta az éhség, amin nem segített a folyékony kenyér.

Eleinte csak beszélgettek, később kizárólag a bejáratot figyelték. Finnyásan nyalogatták a leülepedett sört, nem mintha képtelenek lettek volna felhörpíteni, de mi lesz akkor, ha kiisszák? A pincér még egy rundot hoz, és ha Tibi nem jön meg, az eddigieket sem tudják kifizetni.

– Óhajtanak még valamit az... elvtársak? – kérdezte a pincér. – Hozhatok marhabélszínt, disznóflekkent...

– Köszönjük, nem... Még nem.

– Kérem, de félóra múlva zárunk – viharzott tovább, hogy leszedje a megürült asztalok sörtérképes abroszait.

Végre megjött Tibi. Átöltözve, ragyogó mosolygósan, egy lánnyal.

– Boriska, bemutatom a barátaimat, akikről meséltem neked.

– Ó, én már látásból ismerem őket – a fiúk is ismerték, főleg Árpai, eleget bámulta első nap fenn a vártemplom előtt.

– Hát nem iszunk semmit? – hangoskodott Tibi az újonnan jöttek türelmetlenségével.

– Lehet szó róla, de előbb fizess ki ezt – mutatott a kiszáradt korsókra Sándor –, mert rögtön zárják a kertet.

Tibi, amíg Boriska alá tolta a széket, olyan kétségbeesett grimaszt vágott, hogy abból megértették a lehető legrosszabbat – neki ugyan egy leje sincs. Apró noteszében számlálgatva közeledett a pincér.

– Nem táncolunk egyet, Boriska? – ugrott fel Sándor boldogan, hogy otthagyhassa Szentesit a pincérnek. Pár perc múlva bejött Tibi a terembe, és mosolyogva lekapcsolta Sándor karóráját, majd csókot intve Boriskának, eltűnt az oldalajtón. Sándor igyekezett úri nemtörődomséggel csoszogni, pedig legszívesebben elfutott volna.

„Nem kellett volna otthagynom őket a szarban. Bezeg Tibi vigyorg, mint valami jól sikerült tréfán. Elrendezi... az én karórámmal. Nekem eszembe sem jutott, hogy az óráam ...”

– Haragszol, vagy nem szeretsz táncolni? Akkor miért kértél fel? – húzta el Boriska a száját, ami eddig állandóan mosolyra állt, hadd lássa mindenki, milyen jól szórakozik egy kis doktorral a Fényesben.

– Ellenkezőleg, nagyon szeretek táncolni, főleg ilyen

szép lánnyal – folyt Sándorból a bók, akár a Küüllő.
– Miért nem vetted fel azt a szép kék szoknyádat?

– Ugye, nem tudjátok kifizetni a cechet? – kuncogott Boriska. – Mondta Tibi, hogy így lesz – ficáncolt boldogan... Tánc után Boriska karon fogva hozta ki az apját, a Papeszt. A gereblyenyélvékony, kalászbajszú Papeszbe már beleszorult néhány atmoszféra.

– Tibi, te rosszcson! Eldugtad a barátaidat, pedig megmondtam, ma este mindnyájan az én vendégeim vagytok. Mars be a nagyasztalhoz vacsorázni!

– Igen ám, de még van egy kis elintéznivalónk – játszadozott Tibi a Sándor órájával: – Pár krigli sör...

– Váljék egészségekre. Pincér, hozzám!

Szentesi büntudatosan húzta be nyakát, de képéről lecsorgott a szarosok-nekem-minden-sikerül dicsfénye.

– Ez mi? – súgta Sándor Boriska fülébe, miután bemutatkoztak a főleg reszkető öregekből és pulykatojás-képű suhancokból álló asztaltársaságnak.

– A segesvári galambászok bankettje.

– Édesapád nem haragszik a sörért?

– Dehogyan haragszik, Papesz ma boldog, őt választották meg a galambászok elnökének. A vacsorát pedig az egyesület fizeti, ne izguljatok – súgta Boriska.

Konyak, olajbogyó, szebeni szalámi, galamb-anekdoták, újabb konyak, aztán sült és bor.

Sándor feszülten figyelte a szászul csevegőket azzal az idegesítő érzéssel, hogy svábba oltott német nyelvismeretével meg kellene értenie. Nem tudta. A zenekar tust húzott, petyhüdt nyakú, oszlopos galambász készült a pohárköszöntőre:

– Mélyen tisztelt galambász testvéreim! Száz éve annak, hogy szeretett városunkban, Schassburgban, legelsőként Európában, megalakult a galambtenyésztők egyesülete. – Ekkor esett le először felső protézise, de ez nem zavarta. – Mi, e nemes madár tenyésztői, mindig a béke hívei voltunk, és ma is harcolunk a békéért, azzal, hogy több galambot nevelünk a hazának! – a pincérek krémesbélest és habosrolót szolgáltak fel. Sándor marokra szorított poharát bámulta, attól félt, elröhögi magát, ha a szónok műfogsora újra lepottyan.

– Végezetül csak azt mondom: galambászok, előre a szocializmusért vívott harcban! – természetesen leesett, nyelvének csak bravúros kacskarintásával tudta visszahelyezni, Sándor ujjai elfehéredtek a poháron, de ilyenkor mégse lehet nevetni. Tapsolni kell! Nos, ehhez értetek a fiúk.

Hangos röhécseléssel, félig elmondott viccek harsozásával támolyogtak hazafelé. A kórház udvarán egyenesen masíroztak végig, nem látszott meg rajtuk, hogy ittak. A lépcsőfeljáratnál Sanda állt.

– Beregi doktor úr, érdekes betegünk van – mondta boldogan –, kígyómarás.

– Mi?! Viperamarás? – ugrott Sándor, mintha legalábbis őt érte volna. Sanda alig tudott lépést tartani velük, úgy siettek a fiúk. Ilyet még nem láttak. Sándor sietve lapozgatta agyában a kígyómarásról szóló fejezetet, és nagyon sajnálta, hogy épp ma olyan sokat ivott.

„A végtagot azonnal lekötjük, hogy a méreg ne szívódjon fel, a marás helyét kiszívjuk, kiégetjük... Szíverősítők, folyadékpótlás... és ennyi... Még azt is tanultuk, hogy akinek lyukas foga van, könnyen felszívhatja a

mérget, és akkor nem egy, hanem két betegünk lesz. Nekem minden fogam jó, különben csak öregek és gyermekek esetében halálos. Lássuk, mit csinálunk.”

– Ejha, fiúk, ez aztán a meglepetés. Az ember egyetlen lépést sem tehet, hogy a harmadévbe ne ütköznék – nyújtotta munkástenyerét Fólya Feri bácsi; ő volt a kígyómarásos beteg. Sándor keze rögtön az öreg pulzusára csúszott. Százhúsz, tehát dolgozik a méreg. A lábán dagadtan, lilán feszült a bőr, alig látszott a két apró szúrás nyoma.

– Itt harapott meg a rusnya féreg, ma délután, mikor a Küküllőre mentünk, de olyan jól húzott a balint, gondoltam... csak a fejem fáj. Adjatok már egy cigarettát!

– Ki kellene égetni – mondta Szentesi.

– Én inkább kiszívnám – ajánlkozott Sándor –, az nem olyan fájdalmas.

– Én egyiket se tenném – szólalt meg hátuk mögött a főorvos, aki most érkezett. – A méreg már rég felszívódott. Már csak a viperaméreg elleni szérum segít. Van egy fiolám, francia gyártmány – hunyorított a főorvos. Fólya Feri bácsi undorral oltotta el a félig szívott cigarettát, sápadt homlokán verejtékcseppek jelentek meg. Öklendezve szorította magába a hányingert, de hiába.

– Rosszulesett a cigaretta – magyarázta restelkedve, miután telehányta a törülközőt. „Nem a cigarettától, ez is mérgezési tünet, de hamarosan rendbe jön a szérumtól.”

– Kolléga, adjon egy fiola morfint... hátha szükségem lesz rá – súgta nagyon halkán Sándor fülébe Cicero, a főorvos mégis meghallotta. Szúrós szeme, mint két viperafog tartotta fogva az ideges gyermekgyógyász repdeső tekintetét.

– Már megmondtam, Măciucevici doktor, ne próbáljon nálam morfint kunyerálni, mert ha még egyszer előfordul... – miután Sandával elmentek, gondterhelten mondta a fiúknak...

– Maguk soha senkinek ne adjanak morfint a kezébe, főleg Măciucevicinek ne, bármennyire könyörögne. Cicero kolléga nagyon jó orvos, de morfinista, azt hiszem...

A főorvos egész éjszaka őrizte a beteget, Sándor és Árpád vele virrasztottak. Tízpercenként jelentették a vérnyomást, pulzusszámot, itatták, oxigént adagoltak a félrebeszélő betegnek. Főlya bácsi csak hajnal felé nyugodott meg, sok altató után.

Lilán, egyre erősödő verébsziviteléssel tört rájuk az új nap. A folyosón csoszogás, idős betegek krákogása, valahol becsapódott egy ajtó. Morcos takarítónők felmosóvedreikkel csörömpölve igyekeztek eltüntetni a tegnapi látogatás nyomait.

23

Ahogy vége felé közeledett a hatodév, Sándor egyre több időt töltött a klinikákon. Délutánonként felment a belgyógyászatra, megvizsgált három-négy beteget, kezelésüket átmásolta füzetébe, amiben gyakran fordult elő a „Figyelem!”, „Nem szabad elfelejteni!”, „Erre is gondolni kell!” pirossal aláhúzva, arasznyi felkiáltójelekkel. Az osztályos orvosok egy része már unta, hogy állandóan ott lábatlankodik, kérdez. Úgy követi a tanársegédet, szakorvost, mint szopós csikó az anyját.

Rudi, aki az anatómia mellett klinikán is dolgozott, ahol még frissen felfűjt sebésznek számított – remélte,

teljesen átkatapultálhatja magát a műtőasztal mellé – lekicsinylően oktatta:

– Miért akarod mindenáron elkülöníteni a perforált gyomorfekélyt az átfúródott epehólyagtól? Elég, ha annyit tudsz, hogy az ilyen beteget a sebészetre küldd, ne a bőrgyógyászatra. A többit bízd ránk, semmi közöd hozzá.

„Jó lesz a bőrgyógyászatra is benézni, még sohasem láttam pellagrás beteget, rühes gyereket. Azt mondják, gyakorlatilag eltűnt, de hátha éppen egy ilyen eset fordul majd elő a körzetben, és nem fogom felismerni. Szifiliszt sem láttam kezdeti formájában, pedig fél évig csak azt tanultuk.”

Többször kiment a Járványkórházba, a város szélére, mert tetanuszt, veszettséget, gyermekbénulást látott bőven, de például bárányhimlőt egyet sem.

– Majd lát eleget falun, minden gyermek átesik rajta – biztatták nevetve. – Csak nehogy úgy járjon, mint a mikházi kolléga, aki riadót fúvatott, azt hitte, fekete-himlő-járvány ütötte fel a fejét, s egyre-másra hozta a mentő az ártatlan bárányhimlős gyermekeket. Mi pedig visszaküldtük neki – kacagtak kórusban a tapasztalt szakorvosok. Sándor nem vidult velük, sokkal inkább együttérzett a mikházi körorvossal, mint ezekkel a magabiztos nagyokosokkal.

– Igaza volt! Én is be fogok küldeni minden beteget, akiről nem tudom pontosan, mi a baja – mondta fenyegetően. – Még egyetlen bárányhimlőt se láttam.

– Klinikán nem is fog, csak véletlenül, mi nem foglalkozhatunk minden szírszarral, de ne izguljon, a gyermek anyja úgyis azzal jön, hogy „Ugye, bárányhimlő?” Higgye el neki, bólogasson sűrűn, és maga lesz a leg-

jobb doktor – mulattak rendületlenül. – Elég, ha felírja a piramidont¹³, és ügyel arra, ne fürdessék a kölyköt, mert már láttunk olyat, aki szemébe mosta a fertőzést, és megvakult.

– Ezt nem mondta eddig senki – morogta Sándor szemrehányóan, pedig maholnap végeznek. Sokan nem értették, miért izgul annyira. Egy közegészségtanász, aki arról volt híres, hogy gyakran és gátlástalanul böfögött, kigúnyolta:

– Mi ez, kolléga, hegy alatti abrakolás? Most akarja bepótolni azt, amit hat év folyamán elmulasztott? Jobb lett volna kevesebbet fontoskodni, politizálni, és többet tanulni. Most már késő – pedig Sándor az utolsó szesz-
sziótól és az államvizsgától rettegett legkevésebé.

Ettől senki sem félt. Számlálták a heteket, a napokat, ami még hátravan a diplomáig, kihelyezésig: ez volt az egyedüli kérdés, ami izgatta őket. Volt, aki titokban listát készített magának az üres körzetekről, amit innen-onnan megtudott, mások befolyásos rokonaikban, ismerőseikben reménykedtek. Szentesi állandóan a nőgyógyászaton kajtatott, hátha benntartják gyakornoknak. Kóbor Zoli előre megkapta szüleitől az ajándékot, egy piros Jawa motorkerékpárt. Járványszerűen nősült, ment férjhez a hatodév, arra számítva, hogy a kihelyezésnél előnyben részesülnek a házasok. Margitka válni készült, de csak ha majd elcsípett egy Vásárhely környéki állást, amire férje után jogosult. Addig nem bolond válni! Szünetekben arról beszélt, hogy milyen ruhát vesz fel a bankettre, milyent a délelőtti ballagásra. Ildikó me-rengve olvasta Dumas-t, azt mondta, eddig nem ért rá.

– Én szmokingot csináltatok, fehér csokornyakken-

dóvel – magyarázta Csondra Kálmán –, orvos számára nincs elegánsabb.

Lakkcipőt, sötét öltönyt és a textilipar legújabb vívmányának számító, kemény gallérú nejlon inget kaptak a fiúk szülei végső erőfeszítéséből. Árpi nevetve mesélte.

– Mind jobban félek átvágni az úttesten, nehogy elüssön valami. Kár lenne ennyi tanulás után, mikor végre orvos leszek.

Mindenki álmaiból babusgatva rendezgette magának a homályos jövőt, amiből csak egy dolog látszott biztosnak; hamarosan kezükben lesz az orvosi diploma.

Sándor este felsétált a szülészetre; ma ismét az az álmos szemű tanársegéd szolgálatos, aki jó néven veszi, ha csak akkor költik fel, amikor a kitolási szakasz megindul. Gyakran megengedte, hogy Sándor vezesse le a szülést, a baba biztonságos felügyelete alatt. Boldogan számolta a vajúdószobában kacsázva sétálgató, hasukat simogató, síró és káromkodó asszonyokat. Négyen készültek szülni.

– A barna bőrűnél és a szőke fiataknál maga vezetheti le a szülést, csak akkor hívjon, ha valami baj van. Jó éjt – ásított a tanársegéd.

A cigányasszony hamar szült, egy-két erőlködéssel kinyomta a gyermeket. Ez volt az ötödik. Bába és Sándor nélkül is könnyen világra hozta volna. Míg a méhlepényre várt, Sándor az öregedő, csúnya asszonyt nézte.

„Furcsa, mennyire megszépül a legcsúfabb asszony is a szülőágyon. Amíg vajúdik, kétségbeesetten liheg, mint a menekülő állat, arcát eltorzítja a félelem. A kitolási szakban vadul présel, fejét vörösre duzzasztja a vér,

szeme kocsonyásan duvad ki üregéből. Jajgatni csak addig tud, amíg a következő tolófájdalom kezdődik, és ekkor már nincs fiatal, öreg, szép vagy rút, egyforma préselő, hörögve küszködő hústömeggé válnak, arcukról eltűnik az egyéni kifejezés, már nincs is arcuk, csak fájdalmuk. De abban a pillanatban, hogy magzatát a világra hozta, arcára kiül az izzadt boldogság, pihegő bágyadság, életteremtő mosoly. Ilyenkor minden asszony szép. Róluk kellene mintázni a Madonnát. Lehet, hogy róluk mintázzák, de rosszul, mert a szülő nő sokkal emberibb. Egyedül a fájdalom teheti emberré az embert.”

– Míg mások gondtalanul alusznak, Sándor szaporítja az emberiséget – szólalt meg a szülőszoba ajtajában Tibi, mellette Elfriede asszonyságot sóvárgó alakja.

– Szeretnék egy szülést levezetni, eddig még nem jutottam hozzá, és annyira félek – mondta a lány.

– Mitől félsz, Sándorral itt maradni éjszakára? – kuncogott Tibi. – Tőle ugyan ne félj, ez egész éjjel gyereket fog csinálni.

Kinn füstöltek az előszobában, egyszerre csak Tibi beleszagolt a lány hajába.

– Micsoda illat! Ez mi, orosz kölni?

– Ugyan! Francia, fekete macska. Csak nem képzeled, hogy valami borzalmas szovjet pacsuliba áztatom magam? Inkább semmit.

– Azt mondtad, Elfriede, félsz – kanyarodott vissza Sándor. – Mitől, a szülésvezetéstől?

– Attól. Azt mondják, falun a bábák csak akkor hívják az orvost, ha komplikáció lép fel. Mihez fogok kezdeni? Életemben még egy normális szülést se vezettem saját kezűleg, csak elméletben tudom, mit kell tenni.

– Nem kell kimenni falura – vont vállat Szentesi.
– Az ember itt marad a klinikán, alaposan megtanul egy szakmát, aztán pár év múlva, mikor már neve is van, kinéz magának egy jó vidéki városkát, ott aztán űzheti az ipart. Jó mesterség ez a nőgyógyászat, mert mindig lesznek asszonyok, akik akarnak, és asszonyok, akik nem akarnak gyereket. És mind a kettőt megfizetik! Ha mást nem, hát a diszkréciót – mélézott a jövő ködébe Tibi, aki messzebbre látott, mint évfolyamtársai. Elmenőben még visszaszólt: – Aztán Elfriede, ha meguntad Sándort, dobd át magad hozzám a nőgyógyászatira. Azt, hogy *hozzám*, úgy mondta, ahogy a telkes gazda beinvitál a házába. – Ti csak menjetek Mucsára, Görgény-üvegsűrre, ott a helyetek, de én, Szentesi Tibor, klinikus leszek!

– Jöjjön, kolléga úr – szólt a bába –, a fiatal szőkének elfolyt a magzatvize.

Fegyelmezetten nyomott, mélyeket szuszogott a szőke asszonyka, a szülés mégis lassan haladt. Magas széken bóbiskolt a bába, aki melleleg igen fiatal, csinos nő volt. Elfriede készült a szülésvezetéshez, de Sándor is kesztyűt húzott. Nem jajgatott, keményen préselt a nő, végre megjelent egy testrész a szeméremrészben, de nem a fej...

– Fartartás! – kiáltott Sándor boldogan. – Kérem, hívja a tanársegédet.

– Jó – kászálódott le álmosan kakasülőjéről a bába. Közben a szőke rendületlenül préselt.

– Megjelenik a far, derékig – közvetítette Sándor –, nem szabad addig hozzányúlni, amíg lapockacsúsig meg nem születik... így... Most még egy kicsit várunk,

amíg rotál... Úristen, hol a tanársegéd? – a születendő leányka lassan fordította felfelé a hátát. Sándor tenyere megizzadt a kesztyű alatt. Megbabonázva leste a tekerőző féléletet.

– ...Most! Nincs idő tovább várni... Megfullad a magzat... Húzni!...

– Húzza jobban, ne féljen – hallotta a tanársegéd hangját valahonnan, vagy csak úgy tűnt? De mégsem, mert szinte összekoccant a fejük, ott állt vele szemben, az asszony mellett.

– Húzza!

Oly hirtelen bukott ki a fej, hogy Sándor hanyatt vágódott volna, ha a bába nem áll mögötte a cipőjét támasztva, ő tudta, hogy ilyenkor ezt kell tenni.

– Szép leányka, szőke lesz, mint az anyja. Elkötheti a köldökzsinórt, kolléga úr. Jól csinálta – szólt a bába.

– Jól – ásított a tanársegéd, és elment lefeküdni.

Sándor keze még a második cigarettánál is reszkett, részben a boldogságtól, amit nehezen leplezett.

– Attól féltem, kicsúszik a kezemből, és hogy leszakad a feje... Miért késett a tanársegéd?

– Dehogyan késett. Ott állt kezdettől fogva a hátad mögött, figyelte, mit csinálsz. Aztán, mikor látta, hogy nem megy, felülről nyomta ki a magzatot a nő hasán át. Sándor, nagyon ügyesen dolgoztál, én biztosan elvesztettem volna a fejem.

– Tehát mégsem egyedül csináltam, csak azt hittem, de jó, hogy sikerült. Majd, ha falura kerülök...

– Sándor... Tanácsot szeretnék kérni tőled. Nincs kivel megbeszélnem.

– Férjhez akarsz menni? Áldásom rátok.

– Ne hülyéskedj, komoly dologról van szó. Tudom, hogy hallgatsz, ezért őszintén elmondom. Anyámat a háború után el akarták vinni munkaszolgálatra a Szovjetbe. Mi bánáti svábok vagyunk... Apám meghalt. Mit tehetett? Férjhez ment a gazdájához, egy román kulákhhoz, és tovább szolgált. Ezért hívnak engem Preotes-cunak. De egy év múlva mostohaapám is meghalt, és anyám ott maradt a sok földdel, gazdasággal, ami csak nyúgnak volt jó. Aztán elvitték a Bărăganba a többi kulákkal. Semmit sem tudok róla, lehet, hogy meghalt. Én mindenesetre már a felvételin azt írtam be, hogy nem él... Holnapra hívatott Wienkler, mit mondjak neki? Te ismered Wienktert!

– Hát ezt, Elfriede, csak ennyit. Szüleid meghaltak, rokonaid tartanak el, és kész. Nincs mitől félned.

– Állítólag anyám mégis él...

– Most már él, vagy nem? – Elfriede olyan mozdulatot tett, amit sokféleképpen lehetett értelmezni, úgy is, hogy erről nem szívesen beszél...

– Sándor, én nagyon félek. Félek, hogy kizárnak.

– Ne légy gyerek! Majd bolondok hatodévről kizárni egy majdnem kész orvost, akire az állam annyit költött! Nem! Te úgy tudod, anyád meghalt, aki nem hiszi, kerítse elő.

– És ha Wienkler megtalálja?

– Addigra meglesz a diplomád, de ne izgulj, hatodévről úgysem zárnak ki senkit.

Sándor a kialvatlanságtól úgy érezte, mintha homok hullott volna a szemébe. Mindegyre elbóbiskolt. Az előadás, amit a csokornyakkendős tanár tartott, nem tudta lekötni. Édesanyja levelét olvasta, de abba is bele-bele-

szunnyadt. „...Apád sokat dolgozik, kapott ötven lej prémiumot... Vettünk konyhabútort részletre... Küldtem csomagot: szalonnát és halkonzervet... Mi jól vagyunk, te csak tanulj!” Tovább szunyókált, de hirtelen felriadt, olyan furcsát mondott az élelmezés-egészségtan testes tanára...

– Tudják maguk, mi a legnagyobb baj ebben az országban? – erre mindenki szörnyen kíváncsi lett, Sándor teljesen felébredt.

– Az, hogy nincsenek sajtszakemberek! – fenyegette meg a hallgatóságot, és – becsületére válják – csak diszkréten böffentett. – Nézzék meg: az egyik sajt háromszögletű, a másik kerek. Ilyen sztaniol, olyan felirat, és ha kibontják, belül mindegyik ugyanolyan. Sajnos, hazai sajtjainknak nincs egyéniségük: mert az igazi sajt, kérem, az olyan... – szellemült át.

Sándor csak most vette észre a második füzetlapra írt levelet, ami a borítékban volt.

„Édes fiam!

Másnap folytatom. Van itt egy orvos, a lánya most érettségizik. Azt mondja, fiatal doktorhoz akarja férjhez adni, emeletes háza van a Lahovari-téren, ahol berendezne neked (ez át volt húzva) egy magánrendelőt. Nagyon szeretne megismerni minél hamarabb. Kérdezte, mikor jössz haza, reméli, május elsején teszed tiszteleted. Mi is nagyon várunk. Ja, még azt is mondta, ad egy röntgenkészüléket a rendelőbe. Tudom, te nem szereted az ilyesmit, azért csak úgy mondom... Küldünk úti költséget, és várunk!”

Sándor egyszerre volt dühös és jókedvű, a táplálkozástanász egyszerűen mérges:

– Háborodjanak fel, kérem! Mert nincsenek sajtkülönlegességek. Mert az egy kiló cukor, ha otthon a mérlegre teszik, csak kilencvenöt deka. Háborodjanak fel! A maguk diplomája olyan, mint egy sofőrigazolvány, nekünk kutyabőrre nyomták a doktori címet. Maguk kellene hogy eldöntsék, mit játsszanak a színházban, maguk kellene... Háborodjanak fel, azért fiatalok!

Szokatlan ez a hang. Eddig mindenki arra nevelt, legyünk boldogok, hogy részesei lehetünk az átmeneti időszak nagyszerű, jövőt kovácsoló küzdelmeinek, köszönjük meg, hogy tanulhatunk, hogy anyanyelvünkön tanulhatunk, hogy egyáltalán a világon vagyunk. Igaz, ami igaz, ha nem változik a világ, belőlem sohasem lesz orvos. De arra, hogy háborodjunk fel, beleszóljunk a saját mindennapi életünk folyásába, soha senki sem biztatott. Azt mondja, olyan, mint a sofőrkönyv, neki kutyabőrre írták a diplomát. És ha felháborodunk, akkor mi lesz? Megváltozik valami? Ugyan. Fejezzük be már ezt az iskolát, és adjanak olyan diplomát, amelyet akarnak, csak írja rajta, hogy orvos vagyok.

És szokatlan volt az, amit a főtéri hangosbeszélő bemondott. Döbbenten álltak az emberek, legtöbbje nem mert a szomszédjára nézni, szemét lesütve az aszfaltot bámulta, vagy éppen ellenkezőleg, idegesen tekintgetett körül, rettegve attól, nem hallja-e valaki? Sándorék is csak addig kacarásztak, amíg megértették, hogy miről van szó.

Baloldali elhajlás... személyi kultusz... zsarnoki magatartás... becsületes párttagok igazságtalan meghurcolása... koncentrációs táborok, ahol ezrek szenvedtek és pusztultak el... – sorolta tovább Sztálin bűneit a poli-

tikai kommentátor, ugyanazokba a hangosbeszélőkbe, amelyekből alig három évvel azelőtt fájdalmas gyászzené hömpölygött a feketébe borított főtérré, amit ugyanezek az emberek hallgattak. Akkor Sztálint gyászolták, most... Akkor kínosan ügyeltek, hogy eléggé fájdalmas legyen arcukon a kifejezés – most félve, nehogy bármilyen kifejezést öltson.

Olyan valószínűtlennek tűnt mindez, mintha ledőltna az Eiffel-torony, leomlottak volna a piramisok. A hétköznapi ember földszintes berendezésű agyával nem tudta, nem merte mindezt elhinni, mert benne volt a védtelen vályogviskók rettegése; hátha ebből is valami rossz származik rá nézve. Csak akkor lazított a tömeg – egyesek óvatosan nevetgéltek –, amikor a bemondó az Európa-szerte dühöngő grippejárványra tért át, aminek már több halálos áldozata van. Természetesen külföldön.

Ella hangosan veszekedett a diákokkal: ha már nem eszik meg azt a drága puliszkát, legalább ne rakják egymásra a tányérokat, ki fogja így elmosogatni?

Több asztal végén toronymagasságban álltak a tányérok, amit a sárga pép habarcsszerűen fogott össze, akár a gyárkéményt. Sándor gyorsan felhörpölt két tányér rántott levest, még merített volna, de valaki elkiáltotta magát...

– Igaza van Ellának! Vigyük ki mi magunk az ebédet a moslékba. Háborodjanak fel, kérem!

Pillanatok alatt mindenki felállt.

– Álljunk sorba! Egyesével.

– Libasorban, elvtársak, legyünk szervezettek! – hangzott innen is, onnan is. Nem lehet tudni, kié volt az öt-

let, ki állt fel elsőnek, kezében a tányérral, de hamarosan hosszú sor kígyózott a moslékosdézsa előtt; úgy lódították belé egymás után a dohos puliszkát, mint cédulájukat a szavazóurnába. Sándor útközben még falt néhányat, és a káposztacikát nem dobta be, megette deszertnek. Mindenesetre jobb volt, mint a savanyú aszaltszilvakompót, amit mindenki az asztalon hagyott...

Április közepén Sándort az IMSZ-bizottság elé hívták. Fogalma sem volt, miért, de kellemetlenül érintette, éppen akkor készült a diplomadolgozatát beköttetni.

Harmincnál többen álldogáltak a díszterem előtt, azaz szemben, egy kis szobában hallgatták ki őket, egyenként. Alacsony, kerek arcú, ötödéves lány lépett ki, és akarattal becsapta maga mögött az ajtót.

– Mit kérdeztek? – fogták körbe kollégái, mint mikor vizsgáról jön ki az első.

– Semmit, letoltak. Mert tavaly marxista szemináriumon vitatkozni mertem arról, hogy a világ megismerhető-e. Mi azt tanultuk, a világ megismerhető, de a megismerés sohasem lehet teljes, tehát mindig lesz egy bármilyen kicsi, de ismeretlen része. Én itt ellentétet látok, mondtam, győzzenek meg! Erre fenyegetőztek, hogy ne teremtsék ellenséges hangulatot, bizalmatlanságot stb. Hiába mondtam, hogy nem vagyok hajlandó semmit elfogadni, amíg meg nem értem. Nem értem? Rendben van, magyarázzák meg, de ne verjék a fejemhez, hogy osztályellenség vagyok.

„Hagyd el, kislány! Minek pattogsz? Inkább bólogass, akkor is, ha nem érted. Talán a szentháromságot érti valaki? Mégis milyen sokan hisznek benne.”

Elfriede csak pár percig volt bent, mégis úgy kipirult az arca, mintha csalánnal paskolták volna meg.

– Állítólag azt mondtam, hogy a francia kölni jobb, mint a szovjet – nézett körül segítségkérően, de senki se nevetett –, tehát kozmopolita vagyok. Szeretném tudni, ki állít rólam ilyen hazugságot? – szúrta a tekintete Sándorba, aki elpirult. Margitkát azért hívták, mert templomban esküdött, egy másikat, mert Freudot olvassa.

– Foglaljon helyet, Beregi! – mondta udvariasan Boldizsár; izmos terjedelmével szegletre szorította a bizottság másik két tagját: Szentesit és Fegyveres Annát. Szemben, a falon, világosabb folt, a Sztálin-kép helye.

– Azért hívtuk, hogy kissé elbeszélgezzünk – könnyökölt az asztalkára, változatlanul alacsony homlokát bökdösve. – Az utóbbi időben furcsa jelenségek tapasztalhatók a diákság körében: fegyelmezetlenség, háladatlanság, rosszul értelmezett liberalizmus... Mi a véleménye például a libasorról?

– Miről?

– A libasorról! Amikor a menzán szervezeten megbecstelenítették a munkásosztály kenyerét. Nem emlékszik? – tárta szét tenyerét divatbemutatókon látható nőies kecsességgel, ami sehogy sem illett begerjedni készülő rinocéroszbébi-alkatához.

– Aznap nem is kaptunk kenyeret ebédre, a puliszka pedig annyira dohos volt, lehetetlenség volt megenni. Azért vittük ki a moslékba, hogy Ellának könnyebb...

– Kivítették?! Kivonultak! Felvonultak! Tüntettek!!! – hadonászott, majd halk sziszegésre fogta: – Szervezetten. Érti, mi a baj? Az, hogy szervezeten! Ki szervezte a libasort?

– Fogalmam sincs róla.

– Ne tagadja, maga is ludas benne. Mi több, az a véleményem, hogy Beregi Sándor és a hozzá hasonló baloldali elhajlók szervezték ezt a hallatlan pimaszságot. Ne is próbálja tagadni, mindent tudunk! – lapozgatott egy vaskos dossziében, míg megtalálta azt a lapot, amit keresett. Géppel írt miniszterívet tartott a szeme elé.

– Itt van! Beregi Sándor: baloldali elhajló, már a felvételi vizsgán és a brigádban sztálinista jelszavakat hangoztatott. Első- és másodéven az IMSZ titkáráként türelmetlen, durva, erőszakos módszereket alkalmaz a szervezeti munkában, zsarnokoskodó, kollégái félnek tőle. Számos hallgató szankcionálásához, kizárásához járult hozzá. Lássa be, ártatlan emberek is szenvedtek maga miatt – halkította le hangját tanító bácsis jóindulattal, a halálra ítéelő bíró keneteljeségével.

„Hihetetlen. Lehetetlen! Engem tesznek felelőssé azokért a hibákért, amelyeket hat év alatt ők követtek el! Hát magamtól tettem azt, amit tettem? És ha olykor igazságtalan is voltam, én hittem benne, képes lettem volna meghalni is... Ordítani fogok!”

– Harmadéven a jobboldali elhajlás mocsarába süllyedt: kozmopolita, szovjet- és tudományellenes úgynevezett akadémiát szervez, amiért szankcióban részesül, de ahelyett, hogy őszinte önbírálatot gyakorolna, durván sértegeti, aláásni igyekszik intézetünk vezetőinek tekintélyét. Lássa be!

„Nem ordítok. Most sem fogok ordítani... Mindent belátok, bólogatok, már úgyszincs sok hátra a diplomáig. Szent isten! Hogyha nem vigyázok, képesek kizárni... Ugyan, hatodévről?”

– ...hatodéven teljesen apolitikus magatartást tanúsít, de ez csak látszólagos, mert alatta szunnyad a baloldali elhajlás izzó parazsa, ami első alkalommal fellobban, és az ellenséges libasor megszervezésében nyilvánul meg. Nem beszélve arról, hogy szemtelenül viselkedik az oktatató személyzettel, ellentmond a tapasztalt klinikusoknak, ezzel szemben reakciós tudósokat propagál, például John Selye szégyenletes stressz- és cortizonelméletét. Nézze, Beregi, lássa be...

– Belátom! Belátok mindent.

– Tehát maga szervezte a libasort!

– Azt nem, de részt vettem benne, és talán meg tudtam volna akadályozni, de akkor nem gondoltam rá. Az a puliszka igazán olyan rossz volt, még én sem tudtam megenni, ezért nem is csodálkozom.

– Elismeri baloldali melléfogásait?

– Természetesen, de szolgáljon mentségemül, mindig mindent meggyőződésből tettem!

– És Petőfit is elismeri? – kérdezte Boldizsár jókedvű mosollyal.

– Petőfit?... Mondtam már, hogy mindent elismerek – legyintett Sándor, és boldog volt, mert úgy érezte, a vallatásnak vége, és jól tette, hogy nem kezdett vitatkozni, bár nem értette, mi köze az egésznak Petőfihez.

– Nekem Ady a kedvenc költőm – tette hozzá bizonytalanul.

– Ady? És melyik a kedvenc verse? – pillantott órájára Boldizsár, láthatóan barátságos szellemeskedésnek szánta a kérdést.

– Harc a Nagyúrral – mondta nagyon halkán Sándor, de Boldizsárt ez már nem érdekelte, karjait széttár-

va, mint Krisztus a keresztfán, állt a két ifivezér között, elégedetten jelentette ki:

– Hát, kérem, nagyon kellemes beszélgetés volt. És maguk azt mondták, Beregi makacs, nehéz vele szót érteni – Tibi nagy múgonddal hegyezte ceruzáját. Fegyveres egyenesen ült, látszott, büszke arra, hogy ő képviseli a töretlen politikai vonalat. Boldizsár mosolygott, de nem nyújtott kezet, mikor a fiú felállt.

Árpi ment be utána, Sándor odasúgta, hogy megvárja, és kiment az épületből. Idegesen tépdeste a főbejárat előtti japán fagyal levelét, rá akart gyűjtani, akkor vette észre, már ég egy cigaretta a körmei között.

Lenn a Maros közömbös nemtörődömséggel kanyargott, ügyet sem vetve az őrt álló Hétfa zöldalma színű életre frissülésére. A magasban vitorlásrepülő keringett a nyájasan bukfencező bárányszerűk alatt. Mindenki tudta, egy orvos tartja a botkormányt. Kabátkigombolóan sütött a nap ezerkilencszázötvenhat április idusán.

Árpi sokára jött, sokverses káromkodás közepette viharzott le a lépcsőn. Úgy hatott, mint egy sistergő gránát, amely most készül belerobbanni ebbe a méhzümmögéses, reszkető levegőjű tavaszba.

– Gyere! – parancsolta, de nem a város felé, az ellenkező irányba rohant, ahol a sárga kockakövek az égig érnek. Így. Itt nyugodtan beszélgethetünk, nem hallja senki Azt mondta Boldizsár, te mindent beismertél, Petőfit is.

– Én aztán be! De mi az, hogy Petőfi? – kérdezte Sándor, sejtve, hogy sokkal nagyobb a baj, mint hitte.

– Akkor mi a jószagú úristent ismertél be, ha nem is tudod, miről van szó? Engem azzal vádolnak, hogy ex-

pedíciót szerveztem Petőfi feltételezett sírjához, Fehéregyházára.

– Ez így igaz, de mi ebben a rossz?

– Ez így nem igaz! Mert nem expedíció volt, hanem kirándulás, és nem szerveztem, egyszerűen elmentünk. De ha kíváncsi vagy, mi ebben a rossz, azt is elmondom: Boldizsár rám olvasta, hogy nacionalista vagyok. Te is! Magyarkodó nacionalista! Tudomásomra hozta, hogy a nacionalizmus az osztályellenség mérgezett fegyvere, és mi ketten súlyosan vétkeztünk a proletár internacionalizmus ellen.

– Ugyan, nevetséges... De miért csak mi ketten? Úgy emlékszem, mindannyian ott voltunk!

– Azért, mert mi futottunk leggyorsabban a kukoricásban, mert minket belülről fűtött a nemzeti gőg. Ezt mondta.

– És Szentesi mit mondott? Ő is ott volt.

– Semmit. Hallgatott, mint a lakat.

Sándor ismét úgy érezte, ordítani fog, legszívesebben vinnyogva tépné fel a sárga köveket, hogy szétverje az egész kadettiskolát, méregfogú parancsnokságával együtt. Aztán nyugalmat erőltetve mondta:

– Véleményem szerint abszurdum az egész. Elismerem, hogy elhajoltam jobbra, kilengtem balra, de miért lennék nacionalista? Van valami bizonyítékuk? Mi rosszat tettem? Ezek megőrültek!

– Hogyne lenne – nevetett Áрпи –, Boldizsár felolvasta, hány szál virágot helyeztél a bűni és hányat a fehéregyházi feltételezett Petőfi-sírra.

– De azt, hogy Ciontának is vittem a kórházba, azt nem mondta! Te emlékszel, Áрпи?

– Én igen, de mi lesz velünk? Félek, kiraknak az egyetemről, ezért nem ismertem el semmit nevetséges vádaskodásukból.

– Én is félek, éppen ezért mindent elismertem –sóhajtott Sándor lemondóan.

Torlódó gondolataik szótlanságában battyogtak lefelé a megszokott úton. Jobbnál jobb védőbeszédeket, féltéglás önbírálatokat, lemosolygó önmegnyugtatókat fogalmazgattak magukban. Egy dolog világos volt számukra: akár így, akár úgy, át kell vészelnüik azt a keveset, ami még a diplomáig hátravan.

A vártemplom alatt autó suhant el mellettük. Árpi idegesen ugrott félre, a kocsiból Wienkler bámult rájuk.

– Dargóczyt leváltották, hallottad? Tehát nem babra megy a játék – legyintett Árpi.

Éjfél után egyet ütött a városháza órája, ők még mindig ébren feküdtek a sötétben.

– Azon gondolkodom, honnan tudják olyan pontosan, mi történt három évvel ezelőtt Ispán kútjánál. Csak úgy lehetséges, hogy valaki közülünk köpött – szólt halalkan Árpi. – Mit gondolsz, ki lehetett?

– Hát egyszer mi ketten nem, különben nem jutotunk volna ide. Tehát marad Ákos, Tibi és Gábor, de én egyikről sem tudom feltételezni.

– Valaki mégis... Gondolod, hogy Ákos? Ő olyan magának élő.

– Várj csak! – ugrott föl Sándor. – A bátyádról kérdeztek?

– Fogd be a szád! Nekem nincs is bátyám. Még csak ez hiányozna.

– Akkor Gábort is felmenthetjük. Emlékszel, ő dugta el az algéri képeslapot, amikor a mostani apósa hozzátok jött.

– Ezek szerint vagy Ákos, vagy Tibi...

Csípős ammóniaszag csapta meg, ahogy belépett a zártosztályra. Ismerős volt ez a szag, és jellemző az elmegyógyászatra, mint ahogy minden klinikának megvan a maga jellegzetes szaga. Hat év után akár behunyt szemmel is megismerte a sebészetet: jódtinktúrához keveredő friss sült kenyér illatáról, amit a sterilizált fehérnemű ont. A belgyógyászaton mindig ételszag leng, mint a nagy vendéglők konyhája körül. A fertőzőn klórmész, az anatómián formalin, kórbonctanon hullaszag uralkodik. Másnap is érződik köpenyén a fogászat átható jódformja, míg a gyermekgyógyászat savanyútej- és csesemőszékletszaga az életért való küzdelem hangulatát kelti. Egyedül az ideggyógyászat bűzét viselte el nehezen, talán éppen azért, mert annyira emberi a mosdatlan betegek tömény izzadsága.

– Megégették az orrukat, szegénykéim, jaj, jaj, nagy az én bűnöm – motyogta zsebkendőjébe, könnytelen sírással, naponta több ezerszer az öregasszony, afeletti bánatában, hogy egyszer forró moslékot adott a malacoknak.

– Adj egy-tíz-húszt lejt! – nyújtotta tenyerét egy süldő lányka. Sándor ismerte, tudta, mit kell tennie. Zsebébe nyúlt, és úgy nyitotta szét üres markát, mintha egy halom pénzt adna a kislánynak, aki boldog kacagással futott el, tenyerébe szorítva a kincset, a semmit – igyekezett gyorsan áthaladni a női osztályon, de útját állta a

„művésznő”. Gyermeteg szerénységgel mutogatta legújabb remekművét: irkalapra rajzolt lovas katonát, csákJa nálánál is nagyobb volt, hatalmas nemi szerve a ló füle között ágaskodott.

– Nagyon szép – dicsérte meg Sándor, és szeretne volna megkérdezni, miért rajzolt a ló farkára is patkót, de attól félt, elkésik. Ferenc tanársegéd minden kifiamodott lelket megértő jósággal vigasztalta a kolozsvári színésznőt, aki árván maradt gyermekeit siratta, olyan őszintén, mintha színpadon lenne.

– A páciensnek nincs és nem is volt gyereke soha – kísértette ki a téveszmében szenvedő nőt.

Ferenc doktor mindig parasztosan nyakig gombolt fehér ingben járt, papnak készült, és állítólag vallásos volt. Ezért nem lett soha előadó tanár, pedig a diákok és elmebetegek egyaránt imádták tudásáért, jóságáért.

– Csitt!... Hallgatóznak!... Magukat is lehallgatják... Higgyék el nekem, mindenkit lehallgatnak! Ferenc doktor urat is... Ne szóljanak... már megindult a nyomozás... Csend legyen! Hallják? Itt van! – ugrott ordítva a villanykapcsolóhoz, és elcsavarta. – Most már nyugodtan beszélhetünk – derült értelemre egy másodpercre rettegő arca, de rögtön színt váltott, mint a sárgáról a stop. – Ott! Onnan hallgatóznak – mutatott rémülten a szobában végigvonuló központi fűtés csöveire. – Hallom, amikor sóhajtanak, hörögnek, hallgatóznak. Maguk nem hallják?! – vonított kidagadó nyakerekekkel. – Csitt... csitt... – suttogta ismét, majd szája elé tartott tenyérrel kirohant a teremből. Némelyek kínosan mosolyogtak, mások döbbenetesnek találták a meglelt, negyvenéves, fizikailag egészséges férfi elmeborulását.

– Sándor – súgta Szentesi –, gyakorlat után menj fel Wienklerhez pár percre.

– Kedves kollégák – mondta Ferenc doktor nyugodt, szakmai hangon –, egy tipikus üldöztetési téves eszméktől gyötört beteget láttak. Ezenkívül ismerünk megalomániás, hipochondriás, nihilisztikus téves eszméket. Sajnos mindezek nehezen vagy egyáltalán nem korrigálhatók. Következő betegünkről el szeretném mondani, bár nem elmebeteg, mégis zárt osztályi kezelésre szorul. Idült alkoholista. Hozzánk önkívületi állapotban hozták be, miután lesötétített szobába zárkózott egy hordó borral, amiből gumicsövön át ivott ágyában fekvé. Azt mondja, szeretne volna halálra inni magát, sajnálja, hogy nem sikerült. Harmincegynéhány éves, de hatvanak néz ki.

A beteg undorodó öklendezéssel itta ki a fél liter kocsisbort, amelynek már a pusztá látványa is hányingert okozott nála, az előzőleg beadott gyógyszerek hatására. Uniformizáló, színtelenre mosott kórházi köpenyében, reszkető, gyászkeretes körmű kezeivel sajnálatot keltett. Mintha már látta volna valahol ezt az embert...

Az utolsó korty nyálasan csorgott őszülő, gyapjas mellére, bocsánatot gurgulázva hányta ki a hajdanában annyira kívánt italt az előkészített mosdótálba. Kutyául szenvedett a szebeni sporttanár – Sándor közben rájött, hogy honnan ismeri –, aki hat éve nem került be az orvosira.

– Ezután a teljesség kedvéért egy morfinista beteget fognak látni. De nagyon kérem – tette össze kezét paposan Ferenc doktor –, tegyenek úgy, mintha erről nem tudnának, ugyanis kollégáról, orvostól van szó – hóna

alatt fogva vezette be Cicerone Măciucevici doktort az altiszt, rogadozott a sok nyugtatótól.

– Kedves doktor úr, szeretném bemutatni az ifjú kolégáknak.

– Igen.

– Szíveskedjék elmondani, milyen álmok gyötrik?

– Igen.

– Éjjel vagy nappal érzi jobban magát?

– Igen.

– Melyik gyógyszert tartja a leghatásosabbnak?

– Igen.

– Bízik a gyógyulásban?

– Igen.

– Szeretne meghalni?

– Igen – bólintott Cicero közömbösen.

Kifelé menet az altisztnek meg kellett lódítania, mert sehogy se tudta elhatározni, melyik lábával lépjen előre.

– Tudod, ki ez? – bökte hátba Szentesi.

– Igen – bólintott Sándor. „Néger és Béci meghalt, a sporttanár elzüllött. Cicerónak mindegy, él vagy hal. Mennyi nyomorúság van ezen a rohadt világon, mégis fúrjuk egymást, ahelyett, hogy mások szenvedését enyhítenénk. A fájdalom enyhítése minden orvos legszen-
tebb feladata... kellene hogy legyen.”

A biológiaiakatedra előtt csak négyen váraakoztak. Az ötödéves lányka, aki a világ megismerhetőségét annyira fontosnak tartotta, hogy Marxot, Sztálint és a Filozófiai lexikont magával hozta, Elfriede, Árpí és Sándor.

Már több mint egy órája vártak, Elfriede tüntetően félrevonult, de Sándor utánament.

– Elfriede, kérlek, légy nagyon őszinte! Kinek mondtad el, hogy a francia kölni jobb, mint a szovjet?

– Most mit adod a szende nyeznájut? Tudod jól, hogy csak neked.

– És Tibinek a szülészetén, igaz?

– Igaz, ő is ott volt. Na és?

– És azt, hogy anyád él, már tudja Wienkler?

– Majd megmondom, miután kijöttem – fordult el Elfriede.

Jóval később, kijövet, ragyogott a boldogságtól, Sándort arcon csókolta, és fülébe súgta:

– Csak kozmopolita vagyok! Érted? Semmi más. Egyszerűen hajbókolok a nyugat előtt. Azt javasolta, tegyem jóvá munkával a hibámat, válasszak igen nehéz körzetet Moldvában. Arról szó sem volt... Ne haragudj, úgy féltem, hogy kizárnak.

Árpi diadalmas arccal lépett ki, ömlött belőle a szó...

– Szóhoz sem hagytam jutni őket. Még hogy nacionalista! Ne félj, megmondtam a véleményemet.

Csak az asztal volt nagyobb, mint az első kihallgatáson, és a középén ülő Wienkler termetre alacsonyabb Boldizsárnál. Fegyveres Anna most is úgy ült, mint egy derékszögű vonalzó, kihúzott parittyaszemeiből az öntudatköveket Sándorra irányítva. Kovács apró vállficánkolással fejezte ki nevelői undorát, mint mikor a rossz helyre aggatott bugyikért berzenkedett.

– Hajjaj – sóhajtott Wienkler, és ezzel kezdetét vette a második kihallgatás.

– Nem hittem volna, hogy ide jutunk magával, Beregi, hisz olyan szépen indult. Emlékszem, első év elején milyen szívből fakadó beszédet tartott, lelkesen aktivált.

– Akkor voltam baloldali elhajló – mondta Sándor, amitől összeráncolódott Wienkler arcán a nosztalgia.

– És mi, tapasztaltabb káderek, hiába próbáltuk magát jó útra téríteni, mert mi világosan láttuk a sztálinizmus hibáit, és jól emlékszem, hogy személyesen többször figyelmeztettem Beregi Sándort. Így volt?!

„Anikó... A hosszúfiúk... Tordai Béla fogságban volt... Németh László szerint Sztálin csak halvány utánzója... Gyászbeszéd után szigorúan tilos tapsolni!...”

– Így volt!? – szűkült össze hüllőszeme, és Sándor megérezte, csak egyféleképpen válaszolhat, ha nem akar elbukni.

– Igen... Így volt.

Wienkler nagyot sóhajtott az őt igazoló vallomásra. Sándor azt hitte, ezzel vége is, pedig csak most jött a java.

– Ennek ellenére, édes fiam, tüntetést szerveztél a menzán, pont akkor, amikor a hazai rádió végre leleplezte Sztálin minden bűnét – fenyegette meg a fiút, mint ha mindenért, még a generalisszimusz tetteiért is egyedül Beregi Sándor lenne a felelős.

– Mit képzelsz, Beregi, lehet a maga aljas libasorát más-ként értelmezni, mint a sztálinizmust leleplező őszinte politikai folyamat elleni tiltakozást? Hát nem! A magában szunnyadó vad baloldali ismét felszínre tört, és államellenes politikai tüntetésben bontakozott ki. Végeztem! – nézett körül, mire Kovács és Fegyveres úgy bólogattak, mint a tacsbírók, mikor a játékvezető tizenegyest ítél.

– De, kérem, ez nem igaz, én semmit sem szerveztem – háborgott Sándor kétségbeesetten.

- Egyszer már beismerte!
- Hogy ott voltam a libasorban, de...
- Nem akarta megakadályozni, tehát egyetértett!
- Csak azért, mert igazán ehetetlen volt a puliszka.
- Nézze, Beregi – enyhült meg Wienkler hangja.
- Eddig nem firtattam, ki bujtogatta, sugalmazta, utasította magát erre a sztálinista tüntetésre. Én jót akarok magának, és elhiszem, egyedül a maga ötlete volt, egyedül szervezte minden befolyásolás nélkül. De... nem valószínű, hogy az államvédelmi szervek is ennyire hiszékenyek lennének. Gondolja meg, vannak bizonyos helyek ebben az országban, ahol a dohos puliszka ünnepi eledelnek számít – ráncosodott össze jóindulatú homloka. – Akar még valamit?
- Nem. Csak annyit, hogy én mindig jót akartam.
- A pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve. Ezt tudja, Beregi? – nevetett Wienkler, mire a másik kettő boldogan csaholt, akár a kertész kutyái.

Végre elérkezett a hatodév legutolsó előadása, első, amelyen a megjelenés nem volt kötelező. Mégis tömve volt a díszterem, a végzősök mellett alsóbb évesek és számos oktató káder jött el, hogy meghallgassa József tanárt, az egyetem legnagyobb szónokát. Filozófiát, orvostörténetet, egészségügyi szervezést és mást adott elő, olyan szuggesztív tehetséggel, hogy akkor is lekötötte a hallgatóságot, ha történetesen a vörös vértetek számlálási módszereiről vagy a halotti bizonyítvány kitöltéséről beszélt.

- Búcsúelőadásomat azzal a régi mondással kezdem, hogy az élet állandó találkozások és elválások sora.

Találkozunk a világgal, amibe akaratunkon kívül beleszületünk, találkozunk szüleinkkel, élettársunkkal, gyermekeinkkel, aztán szerre elválunk tőlük, és ebbe nincs beleszólásunk. Az orvos naponta találkozik betegeivel, akik nemcsak testi-lelki szenvedésnek, hanem gyakran a kényszerű elválás gyötrelmes félelmének is ki vannak téve. Csodálatos, nagyszerű szerkezet az ember, amihez csak felkent, avatott kezekkel szabad nyúlni. Jót s jól, ebben áll a nagy titok! De vajon Önök, akik hat év alatt megtanulták a szakma minden csínját-bínját, alkalmasak arra, hogy az ember életébe belenyúljanak? Én azt mondom, igen, és bízom benne, jó orvosok lesznek. Milyen legyen a jó orvos? Ezt a gondolatot szeretném kifuttatni szakmai részletezések nélkül.

Vizsgáljuk meg három szempontból: Az a jó orvos, aki kedves, megsimogatja a betegét, segít kifűzni a cipőjét, mindig szolgálatkész? Vagy az, aki magas szakmai felkészültséggel rendelkezik, de nem érdekli a beteg mint ember, csak a diagnózis és sikeres kezelés? Esetleg az, aki hiányosabb szakmai felkészültségéhez bőven csorgat őszinte emberszeretetet? Nos, önök melyiket választják?

– Beregi Sándort hívatja a rektor! – jutott el hozzá szájról szájra adva a hír. Elsápadt, mikor megértette.

„Már azt hittem, hogy befejeződött. Kóbor Zoli írásbeli figyelmeztetést és számos barátságos hátbavágást kapott az abortuszért. Az ötödéves lánykát újravizsgáztatják marxizmusból. Elfriede Moldvát kell válassza a francia kölni miatt, de mi lesz velem és Árpival? Eddig csend volt, mintha elfelejtettek volna.”

A rektor szinte elveszett a hatalmas asztal mögött, pedig magas támlájú széken ült középen. Sándornak az a bizarr érzése támadt, hogy a kicsi ember lábai nem érnek le a földre.

– Beregi Sándor, hatodév általános kari hallgató, közlöm magával az Intézet vezetőségének döntését: baloldali és jobboldali elhajlásaiért, melyek mindkét irányban száznyolcvan főkig lengtek ki szovjet- és tudományellenes magatartásért a sztálinista maradványok felszámolása ellen szervezett tüntetésén, nemzetiségi nacionalizmusért, főiskolánk vezetői és oktatói kádereivel szembeni tiszteletlen magatartásáért, a vezetőség úgy döntött, hogy ezerkilencszázötvenhat május elsejétől kizárja a hallgatók sorából.

– Hogy?! – görcsösödött Sándor torkába a hang.

– Intézetünk nem vállalhatja a felelősséget zűrzavaros fejű, politikailag éretlen elemekért, nem adhat a kezükbe emberek gyógyítására jogosító diplomát – nézett Wienklerre, aki sürgősen bólintott.

– Fel mertek háborodni! – háborgott a másik ülnök, a hazai sajtukülönlegességek forradalmi hiányolója.

– Adok magának egy baráti tanácsot, Beregi – enyhített hivatalos hangján a rektor. – Bár öt év medicina után joga van az egészségügyben felcseri beosztásban elhelyezkedni, én azt ajánlom, menjen fizikai munkára, ismerje meg a munkásosztályt, tanuljon tőle becsületet. Jó szerencsét! Sajnálom, nem segíthetek.

– Kérem, ez... ez lehetetlen! Én mindent őszintén beismertem, még azt is, amit el sem követtem. Én mindig őszinte voltam...

– Sajnálom, nem segíthetek!

– Mit mind bőcsködik az őszinteségével? Kinek van szüksége a maga őszinteségére? – böffentett a másik, és úgy nézett le Sándorra, mint egy, a perzsaszőnyegre hullott, ficánkoló sajtkukacra.

– Akkor velem... velem mi lesz? Mihez kezdjek? – fogalmazódott szűkülő értelmetlen kérdéssé Sándorban a kétségbeesés.

– Vegye ki az iratait, és jelentkezzék fizikai munkára. Jó szerencsét! – intett távozást lángpallossá előléptetett karocskájával a rektor, de becsületes munkásköszöntésében nem volt semmi jó és még annál is kevesebb szerencsekívánat.

Kóválygott a folyosón, címekkel, oly jól ismert nevekkel feltáblázott ajtók előtt állt meg, hová kopogtatathatna be? Dargóczyt leváltották, Tarczali ismét elutazott valahová. Óvatosan lenyomott egy kilincset, aztán a többi, végig az egész emeleten, de minden ajtó zárva volt. Pánikszerűen menekült az épületből, csikorgó dühvel csapta be maga mögött a főbejárat cifra tölgyfakapuját, és... nem dőlt össze a nagy fehér ház. Kinn virágcsokros tömeg várta az évváró ünnepi előadás végét, hogy a gyakorlatilag kész orvosokat köszöntse.

„Bátran előre, elvtársak, irgalmat nem ismerünk!”
– hallatszott le a díszteremből.

Egy fiatal, pénzesen elegáns fényképész szűrőit próbálgatva leste, mikor jelennek meg az első végzettek. Sándort nem fényképezte le, pedig valamikor évfolyamtársak voltak, de amaz kibukott. Szerencséjére.

– Még sokáig tart?

– Nekem sokáig – válaszolt Sándor, és felnézett az égre, ahol magasan, közömbösen és boldogan, akár a

nap, keringett a vitorlázó orvos. „Azért se lépek pontosan a kockakövekre! Nem érdekelnek a vonalak, nem hagyom magam párhuzamos egyenesek igájába szorítani. A föld azért van, hogy úgy járjunk rajta, ahogy akarunk, ahogy a legkönnyebb...”

Estig kóborolt céltalanul. Megjárta a Somostetőt, volt Koronkán a téglagyárnál, ivott a vízvázasztó vasízű kútjából, kinn járt a temetőben Tordai Bécinél, a rakodó pályaudvaron, a Martinovics utcában, a Hétfánál...

Otthon levél várta.

„Sanyikám, én hazamentem. Nem bírnám ki, ha valaki sajnálna. Két évre letiltottak az államvizsgáról, addig csak felcser lehetek. Azt mondta a kisember, azért, mert nem láttam be a hibáimat. Te beláttad. Neked rosszabb, de bízom benned. Erős vagy!

Árpi”

Dühösen tépte le a falról gondosan kiszínezett sárga-ságtáblázatát, aztán mégsem gyúrte össze, kibélelte vele zöld faládáját. Pakolás közben száraz kenyérdarabokat lelt, erről jutott eszébe, hogy egész nap semmit se evett. Emésztőnedvei oly hirtelen ébredtek öntudatra, hogy fájdalmas mozgásba forradalmasították gyomorizmait. Elhatározta, nem törődik senkivel, lemegy vacsorázni, elvégre ma estére van még egy utolsó, érvényes menzajegye.

Tucatnyi évfolyamtársa hangoskodott a portásfülke előtt, amikor elment mellettük, többen elfordultak, vagy sürgősen cipőfűzőjüket kezdték vizsgálgatni. Köszönését nem fogadták. Bodoki Feri kivált közülük, utánament, és amikor sötét helyre értek, elébe állt.

– Sándorkám, őszintén sajnállak, de ezt ne mondd el másnak. Kérlek. Tudod, hogy van – az ajtóban Kálmánba ütközött, annak már száján volt a szervusz, aztán inkább biccentett, de félve nézett körül, nem látta-e meg valaki? Csokornyakkendőjét idegesen igazgatva somfordált tovább. Nem volt szmokingja.

Sándor csak most jött rá, hogy évfolyamtársai, a boldog hatodév, ma tartják az évváró bankettet.

Mindegy. Hadd lássa mindenki, Beregi Sándort nem lehet olyan könnyen összetörni, és akárhogy is van, enni kell. Majd mosolygok!

Ella sóhajtozva turkált a hússzeletek között, és véletlenül két sültet tett a tányérjára. Bort egész litert. Hiába, van, aki következetesen téved.

Hatodévesektől mentes asztalhoz vonult, és jól érezte magát ma először. Háta mögött Szentesi vitte a szót, nőgyógyászati anekdotákat mesélt, újdonsült gyakornokhoz illő szakmai részletezéssel.

– Jó szerencsét, Beregi elvtárs! – emelte fel poharát Kóbor Zoli. – Olyan vagy, mint akit elvetélt az Alma Mater. Így jár az, aki elrágja a saját köldökzsinórját. Sajnálom, nem segíthetek! – röhögött alkoholba áztatott kárörömmel.

Sándor marokra fogta a durva poharat, hogy hozzávágja Zolihoz, aztán meggondolta: kár lenne azért a vadonatúj, egérszürke öltönyéért és a vörös borért.

– Egészségedre. Kóbor! Aztán gondolj rám, ha majd rácsok mögött kaparod a falat.

Nem ült senki melléje, messzire elkerülték, mint a fertőző beteget. Ha valaki véletlenül ráköszönt, annak rögtön arcára folyt a temetőszagú őszinte részvét gyer-

tyája, amit azonnal kifűjt, ahogy kinyögte magából a kellemetlenül kötelező üdvözlést. Elfriede szó nélkül letette eléje a saját vacsoráját, és továbblépett. Ákos megállt mögötte...

– Ha pénzre van szükséged, kisegítelek. Majd megadod, ha lesz.

A jóllakottság ősemberi öröme és a fanyar kadarka nem hagyták keseregni. Elhatározta, mindenkinek mosolyog, aki közömbösen vagy zavartan elmegy mellette, ha egyáltalán rá mer nézni. Mondvacsinált vidámsággal, erőszakolt jókedvvel fújta a füstöt az utolsó vacsora után. József tanár telepedett melléje, poharastól.

– Én nem sajnálom magát...

– Köszönöm, tanár úr.

– ...mert fiatal... Régóta szeretnék beszélgetni magával. Katedránk és én személyesen jó néven vennénk, ha együttműködne velünk. Főiskolánknak szüksége van jól képzett oktató káderekre, akik a medicina mellett irodalmi, filozófiai műveltséggel is rendelkeznek, akik elhivatottságot éreznek...

– De professzor úr, engem ma kizártak az egyetemről!

– Tudom, tudom – legyintett. – Kizárták ma, ezerkilencszázötvenhat április harmincadikán. Ez baj, de nem tragédia. Nem zárták be, nem végezték ki, csak kirúgták az utolsó évről. Hogy mi lesz jövőre, két év múlva, azt majd meglátják akkor, ki tudja, addigra milyen szelek fújnak. Most jelent meg a központi sajtóban, hogy ezentúl az osztályharcot ideológiai síkon folytatjuk: az imperializmus, kozmopolitizmus, miszticizmus, nacionalizmus ellen. Érti? Ez azt jelenti, hogy az osztályellenség-

get fizikailag, gyakorlatilag legyőztük, ezentúl az emberek gondolatvilágában még makacsul élő hibás eszméket kell kiirtanunk.

– És engem, mert hülye őszinte voltam.

– Fenéket! Ne tetszelegjen magának azzal, hogy maga az egyetlen ember, akit megviseltek ezek a bálványromboló változások. Nem egyedül maga sírt Sztálin halálakor, nem csak Beregi Sándor ingott meg, roppant össze, vesztette el hitét mindenben és mindenkiben. Ezen a legtöbb becsületes és gondolkodó ember átesett. Én is. De kevesen merik megvallani, és kevesen találták meg az új utat. Higgye el nekem, ez a helyes út, amin most járunk, az egyedüli helyes országunk és nemzeti-ségünk számára.

– Szeretett rektorunk és tisztelt Wienkler elvtársunk irányításával.

– Maga szűklátókörűen emberekről beszél, én elvekről! – hadonászott József tanár. – Nyissa ki végre a szemét, és lássa meg a fáktól az erdőt!

– Én csak azt látom, hogy kirúgtak, és nem leszek orvos – töltött mosolyogva Sándor a fanyar borból. – Miért éppen engem kellett kinyírni? Én voltam a legrosszabb az egész orvosin?

– Lehet, hogy nem pont magát kellett volna kizárni, de valakit muszáj volt. Az egyetem létérdeke megkövetelte, hogy példát statuáljon, és ilyenkor nem számít az egyén, mint ahogy az sem fontos, ki hajtja végre a piszkos munkát. Miért éppen magát? Mert Beregi Sándor ifjúsági vezér állandóan színpadon volt, véleményt nyilvánított, ha kellett, ha nem, és lássa be, soha nem tett lakatot a szájára. Én személyesen értékeltem őszintesé-

gét, de emlékezzék arra, nyíltságával hány embert sértett meg?! Kellett egy hatodéves a bűnlajstromra, hát kapóra jött maga. Mégis jobb helyzetben van, mint azok, akiket másod-, harmadévről zártunk ki. Maga úgysem fog elkallódni; elég erős hozzá, hogy visszatornássa magát, és megszerezze a diplomát.

– Ezek szerint érezzem magam áldozatnak, örvendjek, hogy mártír lehetek?

– Annak örvendjen, hogy fiatal és egészséges... Tudja mit – szorította meg a fiú vállát –, lépjen be a pártba. Egy ajánlást tőlem mindig kaphat – nyújtotta kezét –, és még egy tanácsot: semmi esetre se menjen bányászni vagy favágónak. Hülyeség. Ilyen felkészültséggel jelentkezzen egészségügyi munkára, de ne itt a közelben. Tűnjön el, minél messzebbre, és lőtávolon kívül várja meg, amíg elcsendesedik a vihar. Sok szerencsét!

Sándor agyában birokra keltek József tanár logikus, őszinte mondatai azzal a durva ténnyel, hogy őt kizárták, amit ha sorsdöntőnek már nem is, de fájdalmasan méltánytalannak tartott. Elhatározta, felmegy, és higgye el végig gondolja a mai napot, az egész hat évet. Kifelé menet Kovácsba ütközött...

– Szervusz – ölelte az át kemény részegséggel –, igyál velem pertut, különben azt fogom hinni, haragszol rám – nyálasat cuppantott Sándor arcára. – Sanyikám, én nem vagyok hibás semmiért! Nekem muszáj volt... Tudod, én helyettesítem Tarczalit – dadogta, és most, hogy elmondta a szerinte kielégítő védőbeszédet, fenéig itta borát.

– Muszáj volt, a fészkes fenét! De ti mindannyian szar, gyáva alakok vagytok, ki se meritek nyitni a pofáto-

kat a rektor előtt – dühöngött jólneveltségéről megfélekezve Dékány Emil. – Tudd meg, Sándor, felelősségem teljes tudatában kijelentem: nem értek egyet a te kinyírásoddal. Te nem ezt érdemelted! Én nem félek, megmondom mindenkinek! – csapott az asztalra Emil, ő is be volt csípve.

– Nem kell mindenkinek elmondd, elég, ha Tibi hallja, ne félj, értesíti ő a megfelelő szerveket, úgy, mint eddig!

Szentesinek villant egyet a szeme, aztán feltolta legbárgyúbb mosolyát, mint akinek nem jutott el a tudatáig, amit Sándor mondott.

„Sebaj, most már úgyis mindegy. Legalább tudom, ki köpte be az akadémiát, és azt is tudom, miért jött utánunk Segesvárra, harmadiknak a szobába. Minket Árpival sikeresen elintézett. Bezzeg ő itt maradt szépreményű nőgyógyászgyakornoknak, hogy kikaparja mindenkinek akár a szemét is, ha azt az érdekei megkívánják.”

– Arra gondoltál, Sándorral mi lesz? Mehet Moldvába felcserkedni – berzenkedett tovább Emil. – Azt hallottam, rektor urunk ott fenn vállalta, hogy egész Moldvát ellátja vásárhelyi orvosokkal. Erre akár ihatunk.

– Ó, Moldva! Csúf hely – kapta el a szót Kovács. – Engem eredetileg odahelyeztek, mert Edgárék meggyőztek, menjek a csángók közé magyar irodalmat tanítani. Szép vidék! Voltak gyerekek, akik tíz kilométerről jártak iskolába. Hatalmas sár, és a házaknak még kerítésük sincs. De én, alighogy körülnéztem, leléceltem. Nem leszek bolond nyomorogni, én városi fiú vagyok!

– És a gyerekekkel mi lett?

– Mit érdekel az engem! Még magyarul se tudtak

rendesen. Aztán Vásárhelyt nem volt más lehetőségem, hát beálltam aktivistának. Én nem mennék vissza Moldvába akkor se, ha kényszerítenének. Igyunk, srácok!

Gondtól, bortól nehéz fejfel nyitott be a szobába, ahol hatodéven már csak Árpival ketten laktak. Egyébként ez volt az a szoba, ahová gólyabál után Anikó felvitte... Ha mindent előlről kezdhethnék... A főtér felől besütött Vásárhely éjszakai fénye, ágyán cigaretta parázslott.

– Ne gyűjtsd fel a villanyt, és zárd be az ajtót – mondta a nő.

– Tudom, hogy hat éve kívánsz.

Margitka alamizsnaölélése mindent felejtetett, csak egyet nem, hogy alamizsna. Ez torpantotta meg Sándort, valahányszor a beteljesülés közeledett, Margitka sorozatos, egyre csodálkozóbb lihegéseire.

– Sándor... soha többé senki mással... csak veled... Ó, istenem, mióta kereslek! – kapaszkodott belé a pihegő, egészséges asszony. – Ne menj el, Sanyikám! Elválllok Ruditól, és ezentúl csak a tied leszek. Ó, én bolond asszony! Azért jöttem, hogy téged vigasztaljalak, és... És boldog vagyok, mert végre megtaláltalak. Sándor, kelj nekem!

Egyre hosszabbra nyúltak egymásba kapaszkodásaik. Utcaszeprők kaszálták az utat gyorsuló iramban, motorberregéstől, kopácsolástól hangzott a főtér. Vásárhely május elsejére készült.

– Holnap elköltözők Ruditól az új bentlakásba. Már láttad? Téglá helyett betonlapokból épült, azt mondják a srácok – neobarokk stílusban. Hát nem édes?

– Hová szeretnél választani? – kérdezte Sándor, és újra rágyújtott.

– Sehová... Már kineveztek gyakornoknak a klinikára. Tudod, mit sajnálok a legjobban? Hogy hat évet eltöltöttem az életemből, pedig naponta láttalak, sajnos nem ismertelek, így. Szeress! Szeress nagyon, másnak úgyszincs értelme.

– Egy... kettő... három... négy... mikrofonpróba...

Recsegő indulók dobbanására ébredt. Margitka sehol nem volt.

Villanydróttal kötötte át zöld kofferét, nehogy a sok könyv, jegyzet szétfeszítse a gyenge fakoporsót. Aztán felkereste Ákost.

– Hát akkor adj ötven lejt, és fogadd el helyette a Németh Lászlómat. Más nincs, de nem szeretném adóssággal kezdeni az életet.

Sándor beírta a dátumot Mikola Matyi három évvel előbbi bejegyzése alá.

– Tudod, hogy apám kiszabadult? Elég jól néz ki. Készülnek újra összeházasodni az öregek. Természetesen csak miután leállamvizsgáztam.

– Hát akkor?

– Hát akkor!

Húvös, tiszta, ünnepi hangulatot párologott a frissen locsolt aszfalt. Lobogók, rezesbanda, a hangosbeszélők-ből éljenző jelszavak, izgatottan futkározó rendezők, hátratett kezű, karszalagos rendfenntartók, ahogy ez ilyenkor szokás. Nehezen vergődött át a főtéren, a minden utcából özönlő, sorokban menetelő tömegben, kulcsontját vágta a súlyos faláda.

Hol itt, hol ott parancsolták vissza, csak nagy kerülőkkel ért a városháza elé. Kénytelen volt megvárni, amíg

elvonul egy pionírosztag, pergő dobszóra masírozva pöttömnyi gyermekek fújták nyakkendőszínűre puffadt arccal a réztrombitát. Csiripelő lányok nyüzsögtek körülötte, kezükben művirágos karikákkal. Kerékpárosokkal is találkozott, akik küllők közé font színes papírcsíkjait forgásával tarka szédületbe varázsolták az időt és világot.

Mindenki befelé igyekezett a főtérre, csak Sándor ment velük szembe a Dózsa György utcán, ki a városból. Mosolygó, tavaszkedvű emberek százai sodorták visszafelé, csak nagy ügyel-bajjal jutott tovább, mint sebes vízben az ár ellen úszó pisztráng. Hol a jobb, hol a bal oldali járdára szorult ki, vagy éppen az út közepére kényszerítették. Fáradtan ült le ládájára a Fogászati Klinika előtt, és hagyta, ömöljön a nép, mint hegyi patakokból kiálló, lekoptatott szikla mellett a zuhatag.

Végeredményben elmehetnék háztűznézőbe, hisz mára várnak. Mulatságos lenne megnézni, hány emeletet, milyen rendelőt, röntgenkészüléket érne a diplomám, ha lenne. És milyen lányt adna ráadásul a síríg tartó őszinte szerelem jegyében az előrelátó apa?

– Ugye, maga Beregi Sándor? – akadt meg előtte, odasodort cövekként, a fogászat újonnan kinevezett professzora. – Édes fiam, engedd meg, hogy tegezzelek – nyújtotta a kezét. – Mondd fiam, szeretsz jó nagyokat enni?

– Már hogyne szeretnék.

– Hát a jó bort?

– Azt is.

– És a fehérmépet...? Akkor azt ajánlom, menj ki falura, egyel, igyál és... – huncutkodott az öreg –, ameny-

nyit csak bírsz. Pár év múlva semmi értelme nem lesz ennek az egész mostani céciónak. Akkor visszajöhetsz. Nekem elhiheted. Valamikor én voltam ennek az egyetemnek a rektora, aztán halálra ítélték, majd életfogytiglanra, mégis itt vagyok. Ezt jól jegyezd meg! Pár év múlva... – jóságos arcáról biztatás sugárzott, míg el nem sodorta a tömeg.

Az állomásra zsúfolt vonatok érkeztek, de szinte üresen mentek ki. Kocsárdon a mikrofon indulókat túlharogó ünnepi beszédeket, a bemondó lelkes jelszavait, tömegek tapsát közvetítette. A főváróból repülőzúgás, tankok dübörgése hallatszott. Sándor háta mögött kicsibék csipogása. Megfordult. Fiatalasszony karján zsák-vászonnal levarrt kosárból jött a hang. Másik karján pólyás csecsemő és dugig tömött sportzsák, elhízott, lomposabb lett, mégis azonnal felismerte Anikót.

– Szervusz – fogta meg a riadtan csipogó kosarat –, Beregi Sándor vagyok, ha emlékszel rám.

– No, nézd csak, Sándor! Jó napot, doktor úr. Hová utazik?

– Szucsávába. Tiéd a gyermek?

– Ez a második. A lánykám már négyéves – igazgatta arcocskája körül a fodrot zavarában.

– És egyébként... jól vagytok?

– Jól – ragyogott fel tokásodó arca. – Csirkét nevellek, tehenünk is van. Gondoltam, hogy beiratkozom a gyógyszerészeti technikumba, de nem lehet, amíg kicsik a gyerekek... A férjem jó ember, kultúrotthon-igazgató. Néha én is besegítek a munkájába. – És ennyi – mosolygott boldogan, és teljesen fölöslegesen újból babusgatni kezdte nyugodtan alvó gyermekét.

– Anikó... indul a vonatom. Szervusz.

– Szervusz – csücsörített magzatának, egy pillanatra sem emelve fel tekintetét.

– Anikó! Hol laktok? – kiáltott a mozgó vonat lépcsőjéről. Az asszony kérdéssel válaszolt...

– Miért mész Szucsávába?

Válaszolt volna, de a mozdony gőze teljesen eltakarta, amitől az az érzése támadt, ha ő nem lát, akkor őt sem hallják. Mire ismét feltűnt Anikó, már messze maradt, háttal állt feléje, láthatóan fiának gügyögött. Nagy, böhöm ládáját maga előtt tolva igyekezett beljebb, és arra gondolt, szerencsére most nem megy Alvinc-Koslár felé, ahol egyszer már eltévesztette az utat.

Epilógus 1981-ből

Hajas Jóska, aki annak idején Bereginék besúgóí szolgálatait ajánlotta fel, pincér lett. Ő szolgált fel a huszonöt éves vendiák-találkozóán. Rossz fogai helyett tökéletes protézist és teljes kopaszságot visel. Sokat hajlongott és doktorurazott, borravalót mindenkitől kapott.

Mester gyári munkás. Dolgozik.

Icuka még mindig szép asszony, egy özvegy ember gyermekeit neveli.

A baromvásártéren tömbházak szoronganak egymás mellett, az önkéntes munkával ültetett fákból egy sem érte meg a felnőtt kort.

A kollégák szanaszét szóródtak, egyesekről azt sem lehet tudni, mi lett velük. Sokan el se jöttek a találkozóra. Holló Zsike a borsai tüdőszanatóriumban, Csondra Kálmán Kőröskisjenőn kórházigazgató. Gyüge Gabi Régenben szakorvos, már rég három Huncutka parancsol neki.

Szentesi Tibi évekig nőgyógyászkodott egy erdélyi kisvárosban, azt mesélik, ezer lejes borítékokkal blájdolt pókerezéskor. Aztán kinn maradt Nyugaton. Uhrmann is Nyugaton van. Karikám hirtelen halt meg. Infarktus.

Árpi „csak” körzeti orvos. Egyedül ő kapott Munka-érdemrendet az egész évfolyamból. Kozma bácsi haláláig emlegette azt a zsák kukoricát, amit a hálás beteg sohasem vitt fel a padlásra. Birtalan Ákos hajóorvos, csak táviratozni tudott a találkozóra, a Kanári-szigetokről.

Nyárádszeredában szeretne megtelepedni. Kóbor Zoli többször ült börtönben tiltott terhességmegszakításért, végül is elvették a diplomáját. Felcserként működik valahol.

Szász Ildikó – aki mindig mindent feljegyzett és megtanult – egyik tudományos dolgozatot szüli a másik után. Öt évvel ezelőtt azt kérdezte Sándortól: erkölcstelen-e, ha valaki baráti kapcsolatot tart fenn egy elvált férfival?

Elfriede röntgenes, három terhességét veszítette el. Anyja még ma is él, különben a hat év alatt végig Vásárhelyt lakott, kézimunkázásból tartotta el magát s a lányát, akivel csak titokban találkozott, néha koncerteken, ott nyugodtan nézhették egymást, hisz nem oltják el a villanyt.

Golea Mircea szép házacska épített magának a tisztviselőtelepen, közvetlenül Boldizsár doktor palotája mellett. Sándort ő vitte át Boldizsárhoz, akinek még mindig alacsony a homloka, bár erősen őszül. Második felesége Pollák Margitka, akinek viszont Boldizsár a harmadik férje. Egyelőre. Boldizsár a hatodik konyak után nevetve mesélte, mennyit kellett ügyeskednie annak idején, hogy simándi kulákszüleit eltitkolja. Érdekes, Sándor kihallgatására csak homályosan, a narancssztorira egyáltalán nem emlékezett.

Margitka estélyi ruhájában kéjesen vonaglott a világos faburkolatú nappaliban, és amikor hajnal felé már senki sem akart táncolni vele, a szemükbe vágta, hogy „impotens vénemberek”, és lehajtott egy vizespohárnyi konyakot. Egyébként „már” tanársegéd.

A legmagasabb pozícióba Dékány Emil jutott. Nagy jövőt jósolnak neki: hamarosan előadótanár lesz.

Kőműves Berci is befutott. Megyei főorvos, roppant vonalas, és állandóan hangoztatja, hogy ő megvesztegethetetlen. Egyik évben a Krími félszigeten, másikkban Svájcban nyaral. Dél-Afrikában is járt. Elkísért egy szív-beteget Barnardhoz, műtetre. Kizárólag szakmai önzetlenségéből.

Hédi mindenkit kitörő örömmel csókolt meg, választékosan elegáns, férjhez ment egy paphoz.

Fegyveres Annáról semmit sem tudni, valaki látta Olténiában, állítólag vörösre festette a haját.

Csocsoszán öregségére is Pillangókisasszony maradt, üde, kellemes, és félelmesen vág az agya. Sohasem lesz belőle professzor.

A rektor meghalt. Nem bírta ki, hogy nem választották be a Nagy Nemzetgyűlésbe. Eleinte csak otthon ivott, aztán zugkocsmákban, Siklódi-szerű alakokkal. Egy alkalommal kezében égő cigarettával aludt el; paplanja tüzet fogott. Temetésén alig voltak valamivel többen, mint ahány gyászvitéz. Kár érte, ügyes kezű sebész volt.

Siklódi, szegény, úgy halt meg, ahogy élt: részegen. Agyonverték az ivócimborái.

A Hétfából csak három maradt, ezekből is az egyik jövőre biztosan kipusztul.

Baba trafikot vezet, Sándor alig ismerte meg, a fekete nők gyorsabban öregszenek. „Sándor, Sándor, kár, hogy maga annak idején nem tudott hazudni, pedig csak szóbeli ígéretet kértem. Sokat veszítettünk mindketten” – és nem volt hajlandó csak két skatulya gyufát adni.

Mesélik, Hochzeit Rudit nem ismerték meg a húszéves találkozáson, annyira elhízott. Végül is nem lett sebész, falura került, elvette a pap lányát, csirkét tenyészt,

van két szép kutyája, borospincéje és vadászpuskája. Újabban már a sportújságot se olvassa.

Mikola Matyi évekig bányász volt, ma ügyész. Tolvajok, betörők, csalók esetében ő képviseli a vádat. Nem árt, ha az ügyészségen is van becsületes ember – mondta Sándornak, és halkán a fülébe horkantott.

Károlyi tanárt megkérdezte egy mostani diák: Ki volt Olga Lepesinszkája? „Egy bátor öregasszony” – válaszolta, és az extázisig felmagasztalta Weissmann, Mende, Morgan és a mai amerikai genetikusok tanait. Megtapolták. Ezt a mostani diákot Tordai Emesének hívják, az idén végez.

Wienklert tanulmányi ösztöndíjjal kiküldték Svédországba, ahonnan elfelejtett visszajönni. Kromoszómák és gének titkait kutatja a Karolinska-egyetemen. Legutóbb azt mondta valakinek, aki nála járt, hogy nem veszi fel a svéd állampolgárságot, így csak jogai vannak, kötelessége semmi.

Nyoma sincs a régi lóversenypályának, ahol piros frakkos nők ügettek. Beépítették. Közepében sokemeletes poliklinika emelkedik. Csak a sárga kockakövek maradtak meg változatlanul, és a nagy fehér ház, de sárgára meszelve.

Még sok emberről kellene szólni, Beregi Sándorról is, aki végül is befejezte az egyetemet, és ma gyógyít, mint a többi orvos, akikről nem szól az epilógus.

Végjegyzet

¹IMSZ = Ifjúmunkás Szövetség

²DDT = erős szagú rovarirtó szer

³studenc = egyetemista, a román student magyarosan torzított alakja

⁴Hol van az Orvosi Fakultás?

⁵malagambista = egy könnyelmű személy, aki az öltözködésével és a nagyvilági eseményekkel van elfoglalva.

⁶szesszió = vizsgaidőszak

⁷pionír = úttörő

⁸exmatrikulál = kizár

⁹kóberes = födeles

¹⁰frisi kakas = pattogatott kukorica

¹¹intri = internátus

¹²borvíz = ásványvíz

¹³piramidon = egyszerű lázcsillapító gyógyszer

